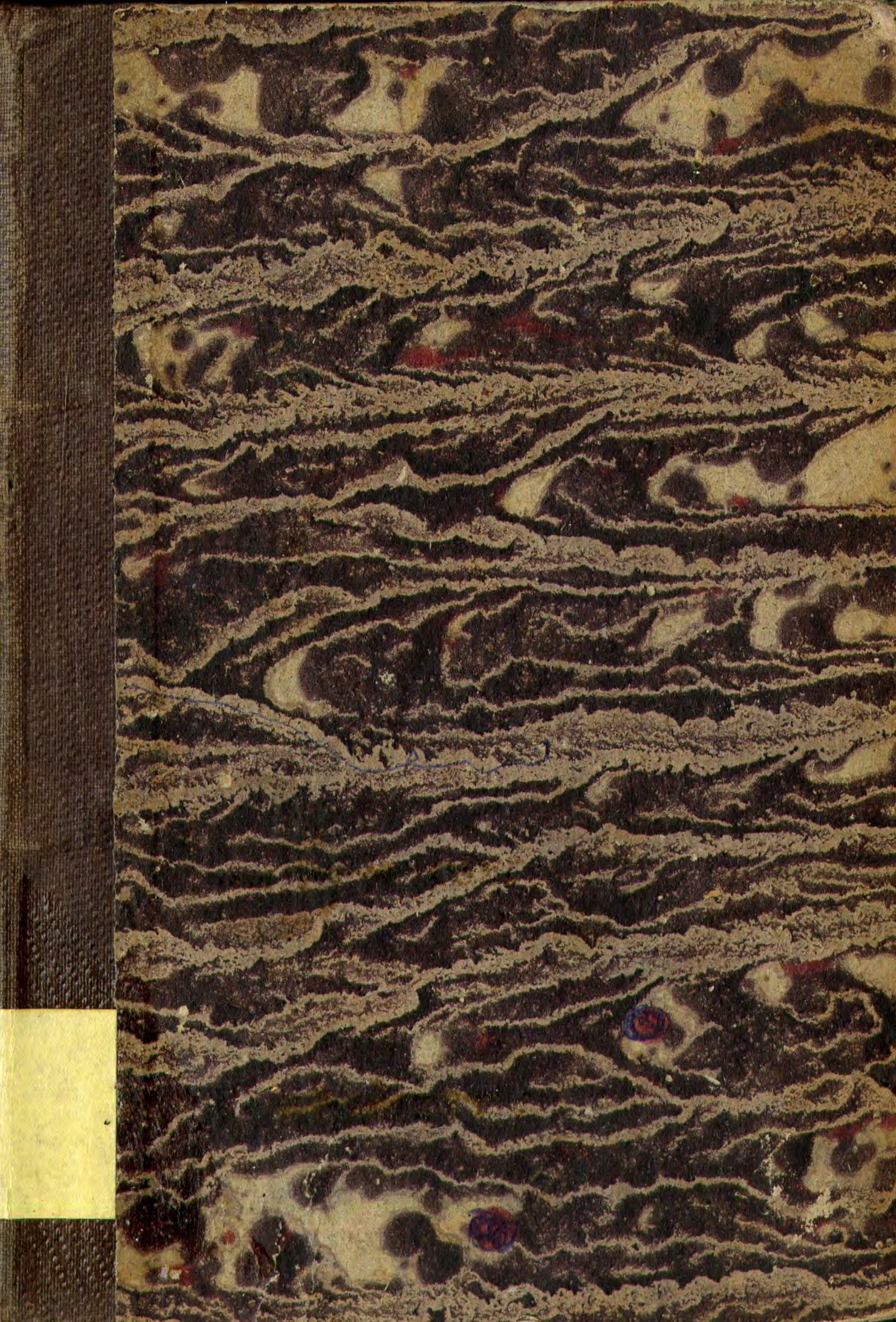

2/

Ricardo Pombo Leyva

Ricardo Pombo Leyva

1919

Obsequio del Dr.

José Ramón Salvo

III - 5 - 40 -

José Ramón Sabugat

SELECTA

Ricardo P. de los Angeles
EX OPTIMIS GRAECIS AUCTORIBUS

AD USUM SCHOLARUM

Societatis Iesu.

PARS I.

MATRITI: TYPIS EUSEBII AGUADO.

MDCCCXXIX.

INDEX RERUM

QUÆ IN HIS OPUSCULIS CONTINENTUR.

PARS PRIMA.

Æ sopi <i>Fabulæ aliquot</i>	I.
Diversorum Auctorum <i>Epistolæ selectæ</i> . .	52.
Isocratis <i>Ex oratione ad Dæmonicum</i>	73.
Divi Basilii <i>Admonitio ad Juvenes</i>	91.
Thucydidis <i>Sepultura Atheniensium</i>	136.
Herodoti <i>Descriptio Babilonis</i>	178.
Xenophontis <i>Ex Historia ingressus Cyri mino- ris in Asiam</i>	197.
Luciani <i>Encomium Patricæ</i>	244.
Divi Chrysostomi <i>Oratio 2. in Eutropium</i>	250.
Demosthenis <i>Oratio 2. In Philippum</i>	262.

ἘΚ ΤῶΝ ΤΟΥ ΑΙΣΩΠΟΥ

ΜΥΘΩΝ ἘΚΛΟΓΗ.

ΜΥΘΟΣ Α.

Κοχλίας.

Γεωργοῦ παῖς ἑπτα κοχλίας ἀκούσας δὲ αὐτῶν
τρυζόντων, ἔφη· ὦ κάκις αὖ ζῶα, τῶν οἰκιῶν
ὑμῶν ἑμπιπραμένων, αὐτὰ ἄδετε.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι πᾶν τὸ παρὰ καιρὸν
δρώμενον, ἐπονείδιστον.

ΜΥΘΟΣ Β. Ἐριφος, καὶ λύκος.

Ἐριφος ἐπὶ τινος δώματος, ἐς ὧς, ἐπειδὴ λύκον
παριόντα εἶδεν, ἐλοιδορεῖ καὶ ἔσκωπτεν αὐτὸν·
ὁ δὲ λύκος ἔφη· ὦ οὗτος, οὐ σύ με λοιδορεῖς, ἀλλ' ὁ
τόπος.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι πολλάκις καὶ ὁ τόπος καὶ ὁ καιρὸς δίδωσι τὸ θράσος κατὰ τῶν ἀμεινόνων.

Μῦθος Γ. Λέων, καὶ Βάτραχος.

Λέων ἀκούσας ποτὲ βατράχου μέγα βοῶντος, ἐπεσάφη πρὸς τὴν φωνὴν, διόμενος μέγα τι ζῶον εἶναι· προσμείνας δὲ μικρὸν, ὥς εἶδεν αὐτὸν προελθόντα τῆς λίμνης, προσελθὼν αὐτὸν κατεπάτησεν.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, μὴ δεῖν πρὸ τῆς ὀφείας δι' ἀκοῆς μόνης ταραττεσθαι.

Μῦθος Δ. Ἐλαφος, καὶ λέων.

Ελαφος κυνηγούς φεύγουσα, εἰς ἄντρον εἰσέδυσ· λέοντι δ' ἐκεῖ περιτυχοῦσα, ὑπ' αὐτοῦ συνελήφθη· θνήσκουσα δ' ἔλεγεν, οἴ μοι ὅτι ἀνθρώπους φεύγουσα, τῷ τῶν θηρίων ἀγριωτάτῳ περιέπεσον.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων μικροὺς κινδύνους φεύγοντες, μεγάλων ἐπειράθησαν.

Μῦθος Ε. Γέρων, καὶ Θάνατος.

Γέρων ποτὲ ξύλα κόψας, καὶ ταῦτα φέρων, πολλὴν ὁδὸν ἐβάδιζε· καὶ διὰ τὸν πολὺν κόπον ἀποθέμενος ἐν τόπῳ τινὶ τὸν φόρτον, τὸν θάνατον ἐπε-

καλεῖτο· τοῦ δὲ θανάτου παριόντος, καὶ πυνθανομένου τὴν αἰτίαν δι' ἣν αὐτὸν ἐκάλει, δειλιάσας ὁ γέρων, ἔφη, ἵνα μου τὸν φόρτον ἄρῃς.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος φιλοζωοῖ, εἰ καὶ δυσυχεῖ, καὶ πτωχὸς ἐστίν.

Μῦθος σ. Γυνή, καὶ Ὀρνις.

Γυνή χήρα τις ὄρνιν εἶχεν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὠδὸν αὐτῇ τίκτουσαν· νομίσασα δὲ ὡς εἰ πλείους τῇ ὄρνιθι κριθὰς παραβάλλοι, δις τέξεται τῆς ἡμέρας, τοῦτο πεποίηκεν· ἡ δ' ὄρνις πιμελὴς γενομένη, οὐδ' ἅπαξ τῆς ἡμέρας τεκεῖν ἠδύνατο.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι οἱ διὰ πλεονεξίαν τῶν πλειόνων ἐπιθυμοῦντες, καὶ τὰ παρόντα ἀποβάλλουσιν.

Μῦθος Ζ. Ὀρνις χρυσοτόκος.

Ορνιθὶς τις εἶχεν ὠὰ χρυσᾶ τίκτουσαν, καὶ νομίσας ἔνδον αὐτῆς ὄγκον χρυσοῦ εἶναι, κτείννας ἔυρηκεν ὁμαίαν τῶν λοιπῶν ὀρνίθων. ὁ δὲ ἀθρόον πλοῦτον ἐλπίσας εὐρήσειν, καὶ τοῦ μικροῦ ἐστέρηται ἐκείνου.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι δεῖ τοῖς παροῦσιν ἀρκεῖσθαι, καὶ τὴν ἀπληξίαν φεύγειν.

ΜΥΘΟΣ Η. Χελώνη, καὶ Ἀετὸς.

Χελώνη αἰετοῦ ἐδίδετο ἵπτασθαι αὐτὴν διδάξαι. τοῦ δὲ παραινοῦντος πόρρω τοῦτο τῆς φύσεως αὐτῆς εἶναι, ἐκείνη μᾶλλον τῇ δέήσει προσέκειτο. λαβὼν οὖν ταύτην τοῖς ὀνυξί, καὶ εἰς ὕψος ἀνενεγκὼν, εἶπ' ἀφῆκεν· ἡ δὲ κατὰ πετρῶν πεσοῦσα, συνετρίβη.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι πολλοὶ ἐν φιλονεικίαις τῶν φρονιμωτέρων παρακούσαντες, ἑαυτοὺς ἐβλάψαν.

ΜΥΘΟΣ Θ. Ὄρνις, καὶ Χελιδὼν.

Ορνις ὄφεως ὡς ἐυροῦσα, ἐπιμελῶς ἐκθερμάνασα ἐξέκόλαψε. χελιδὼν δὲ θεασαμένη αὐτὴν, ἔφη· ὦ ματαία, τί ταῦτα τρέφεις, ἅπερ ἀυξήθεντα, ἀπὸ σοῦ πρώτης τοῦ ἀδικεῖν ἄρξεται.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι ἀτιθάσσευτός ἐστιν ἡ πονηρία, καὶ τὰ μέγιστα ἐυεργετήται.

ΜΥΘΟΣ Ι. Κόραξ.

Κόραξ νοσῶν ἔφη τῇ μητρὶ· μήτηρ ἔυχου τῷ θεῷ, καὶ μὴ θρήνη. ἡ δ' ὑπολαβοῦσα ἔφη· τίς σε ὦ τέκνον τῶν θεῶν ἐλεήσει; τίνος γὰρ κρέας ὑπὸ σοῦ γέθουκ ἐκλάπη;

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι οἱ πολλοὺς ἐχθροὺς ἐν βίῳ ἔχοντες, οὐδένα φίλον ἐν ἀνάγκῃ εὐρήσουσιν.

ΜΥΘΟΣ Ια. Τέττιξ, καὶ Μύρμηκες.

Χειμῶνος ὥρα τῶν σίτων βραχέντων, οἱ μύρμηκες ἔψυχον· τέττιξ δὲ λιμώττων ἤτει αὐτοὺς τροφήν· οἱ δὲ μύρμηκες εἶπον αὐτῷ· διὰ τί τὸ θέρος οὐ συνῆγες τροφήν; ὁ δὲ εἶπεν· οὐκ ἐσχόλαζον, ἀλλ' ἦδον μουσικῶς. οἱ δὲ γελάσαντες εἶπον· ἀλλ' εἰ θέρους ὥραις ἥυλεις, χειμῶνος ὄρχοῦ.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι οὐ δεῖ τινὰ ἀμελεῖν ἐν παντὶ πράγματι, ἵνα μὴ λυπηθῇ, καὶ κινδυνέυσῃ.

ΜΥΘΟΣ ΙΒ. Κλέπται.

Κλέπται εἰς τινὰ εἰσελθόντες οἰκίαν, οὐδὲν εὔρον, ὅτι μὴ ἀλεκτρυόνα. καὶ τοῦτον λαβόντες ἀπήσαν. ὁ δὲ μέλλων ὑπ' αὐτῶν θύεσθαι, ἐδίδετο ὡς ἂν αὐτὸν ἀπολύσωσι, λέγων χρήσιμος εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, νυκτὸς αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ἔργα ἐγείρων. οἱ δὲ ἔφασαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτό σε μᾶλλον θύομεν, ἐκείνους γὰρ ἐγείρων, κλέπτειν ἡμᾶς οὐκ ἔα.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι ταῦτα μάλιστα τοῖς πονηροῖς ἐναντιοῦται, ἃ τοῖς χρηστοῖς ἐστὶν ἐυεργετήματα.

Μῦθος ΙΓ. Ὀδοιπόροι.

Δὶ τινὲς κατὰ τ' αὐτὸν Ὀδοιπόρουν, καὶ θατέρου πέλεκυν ἐυρόντος, ἄτερος ὁ μὴ ἐυρῶν παρήνει αὐτὸν μὴ λέγειν ἔυρηκα, ἀλλ' ἐυρήκαμεν. μετὰ μικρὸν δὲ, ἐπελθόντων αὐτοῖς τῶν τὸν πέλεκυν ἀποβεβληκότων, ὁ ἔχων αὐτὸν διωκόμενος, πρὸς τὸν μὴ ἐυρόντα συνοδοιπὸρον ἔλεγεν, ἀπολώλαμεν· ὁ δ' εἶπεν, ἀπόλωλα λέγε οὐκ ἀπολώλαμεν· καὶ γὰρ καὶ ὅτε τὸν πέλεκυν εὔρες, ἔυρηκα ἔλεγες, οὐκ ἐυρήκαμεν.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες τῶν ἐυτυχημάτων, οὐδ' ἐν ταῖς συμφοραῖς βέλαιοι εἰσι φίλοι.

Μῦθος ΚΑ. Νεανίσκοι, καὶ μάγειρος.

Δὶ το νεανίσκοι μαγεῖρῳ παρεκάθηντο. καὶ δὴ τοῦ μαγεῖρου περὶ τι τῶν οἰκείων ἔργων ἀσχολουμένου, ἄτερος τούτων μέρος τι τῶν κρεῶν ὑφελόμενος, εἰς τὸν θατέρου καθῆκε κόλπον. ἐπιστραφέντος δὲ τοῦ μαγεῖρου, καὶ τὸ κρέας ἐπιζητούντος, ὁ μὲν εἰληφώς ὥμνυε μὴ ἔχειν, ὁ δὲ ἔχων, μὴ εἰληφέναι. ὁ δὲ μάγειρος αἰσθόμενος τὴν κακουργίαν αὐτῶν, εἶπεν· ἀλλὰ κἂν ἐμὴ λάθητε, τὸν γ' ἐπιорκούμενον θεὸν οὐκ οὐ λήσεσθε.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι κἂν ἄνθρωποι ἐπιорκοῦντες λάθωμεν, ἀλλὰ τὸν γε θεὸν οὐ λήσομεν.

Μῦθος ΙΔ. Γεωργὸς καὶ παῖδες αὐτοῦ.

Γεωργὸς τις μέλλων καταλύειν τὸν βίον, καὶ βουλόμενος τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας πείραν λαβεῖν τῆς γεωργίας, προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἔφη· παῖδες ἔμοι, ἐγὼ μὲν ἤδη τὸν βίον ὑπέξειμι· ὑμεῖς δ' ὅπερ ἐν τῇ ἀμπελῷ μοι κέκρυπται ζητήσαντες, ἐυρήσετε πάντα. οἱ μὲν οὖν διηθέντες θησαυρὸν ἐκεῖ ποῦ κατορωρύχθαι, πᾶσαν τὴν τῆς ἀμπελῶν γῆν μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ πατρὸς κατέσκαψαν, καὶ θησαυρῷ μὲν οὐ περιέτυχον· ἡ δὲ ἀμπελος καλῶς σκαφεῖσα, πολλαπλασίονα τὸν καρπὸν ἀνέδωκεν.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι ὁ κάματος θησαυρὸς ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις.

Μῦθος ΙΕ. Δεσπότης, καὶ κύνες.

Ανὴρ τις ὑπὸ χειμῶνος ἐν τῷ αὐτοῦ προαείῳ ἀπολιφθεὶς, πρῶτα μὲν τὰ πρόβατα κατέφαγεν, εἶτα τὰς αἰγὰς. τοῦ δὲ χειμῶνος ἐπικρατούντος, καὶ τοὺς ἐργάτας βοὺς σφάξας, ἐθωινήσατο· οἱ δὲ κύνες ταῦτα ἰδόντες, διελέχθησαν πρὸς ἀλλήλους, φεύγωμεν ἀλλ' ἡμεῖς γε ἐντεύθεν· εἰ γὰρ τῶν ἐργατῶν βοῶν ὁ δεσπότης ἡμῶν οὐκ ἐφείσατο, πῶς ἡμῶν φείσεται;

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι τούτους μαλίστα φέυ

γειν, καὶ φυλάττεσθαι χρὴ, οἱ τινες οὐδὲ τῶν οἰκείων ἀπέχονται.

Μῦθος ς. Λύκος, καὶ Γέρανος.

Λύκου λαιμῷ ὁσέον ἐπεπήγει, ὁ δὲ γεράνω μισθὸν παρέξειν, εἶπεν, εἰ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐμβαλοῦσα, τὸν ὁσοῦν ἐκ τοῦ λαιμοῦ αὐτοῦ ἐκβάλῃ. ἡ δὲ τοῦτ' ἐκβαλοῦσα, δολιχόχειρος οὖσα, τὸν μισθὸν ἐπεζήτει. ὅς τις γελάσας, καὶ τοὺς ὀδόντας θήξας, ἀρκεῖ σοι μισθός, ἔφη, τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι ἐκ λύκου σόματος καὶ ὀδόντων ἐξήρως κάραν σῶαν μηδὲν παθοῦσαν.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος πρὸς ἄνδρας, οἵτινες ἀπὸ κινδύνου διασωθέντες, τοῖς ἐυεργέταις τοιαύτας ἀπονέμουσι χάριτας.

Μῦθος ιζ. Λύκος, καὶ Γραῦς.

Λύκος λιμώττων περιῖκει, ζητῶν τροφὴν· γενόμενος δὲ κατὰ τινὰ τόπον, ἤκουσε παιδίου κλαίοντος, καὶ γραὸς λεγούσης αὐτῷ, παῦσαι τοῦ κλαίειν, εἰ δὲ μὴ, τῇ ᾧ ταύτῃ ἐπιδώσω σε τῷ λύκῳ· οἰόμενος δὲ ὁ λύκος ὅτι ἀληθεύει ἡ γραῦς, ἴσατο πολλὴν ἐκδεχόμενος ᾧραν· ὥς δ' ἐσπέρα κατέλαβεν, ἀκούει πάλιν τῆς γραὸς κολακευούσης τὸ παιδίον, καὶ λεγούσης αὐτῷ· ἐὰν ἔλθῃ ὁ λύκος δεῦρο, φονεύσομεν, ὃ

τέκνον, αὐτὸν. ταῦτα ἀκούσας ὁ λύκος, ἐπορεύετο λέγων· ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαύλει ἄλλα μὲν λέγουσιν, ἄλλα δὲ πράττουσιν.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος πρὸς ἀνθρώπους, οἵτινες τὰ ἔργα τοῖς λόγοις οὐκ ἔχουσιν ὅμοια.

Μῦθος ιθ. Παῖς, καὶ μήτηρ.

Παῖς ἐκ διδασκαλείου τὴν τοῦ συμμαθητοῦ δέλτον κλέψας, ἤνεγκε τῇ μητρὶ. τῆς δὲ μὴ ἐπιπληξάσης, μᾶλλον μὲν οὖν ἀποδεξαμένης, προΐων τοῖς χρόνοις ἤρξατο καὶ τὰ μείζω κλέπτειν. ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ πότε ληφθεὶς, ἀπήγετο τὴν πρὸς θάνατον. τῆς δὲ μητρὸς ἐπομένης, καὶ ὀλοφυρομένης, ἐκεῖνος τῶν δημίων ἐδεῖτο βραχέα τινα τῇ μητρὶ διαλεχθῆναι πρὸς τὸ οὖς. τῆς δὲ ταχέως τῷ σόματι τοῦ παιδὸς προσθείσης, ἐκεῖνος τὸ οὖς τοῖς ὀδοῦσι δακῶν ἀφείλετο. τῆς δὲ μητρὸς, καὶ τῶν ἄλλων κατηγορούντων, ὥς οὐ μόνον κέκλοφεν, ἀλλ' ἤδη, καὶ εἰς τὴν μητέρα ἠσέβηκεν, ἐκεῖνος εἶπεν· αὐτὴ γάρ μοι τῆς ἀπολείας γέγονεν αἴτιος. εἰ γὰρ ὅτε τὴν δέλτον ἐκεκλόφειν, ἐπέπληξέ μοι, οὐκ ἂν μέχρι τούτων χωρήσας νῦν ἠγόμην ἐπὶ τὸν θάνατον.

Ἐπιμύθιον. Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι τῶν μὴ κατ' ἀρχὰς κολαζομένων ἐπὶ μείζον αὐξάνει τὰ κακά.

ESPLICACION DE LAS FÁBULAS.

F Á B U L A I.

ΕΚ τῶν τοῦ Αἰσώπου μύθων. De las fábulas de Esopo: *Εκ* preposicion de genitivo, que se convierte en *ἐξ*, siguiéndose vocal: τῶν genitivo plural del artículo prepositivo: τοῦ genitivo singular del mismo artículo: Αἰσώπου genitivo singular de Αἰσώπος, como λόγος: μύθων, genitivo plural de ὁ μῦθος, la fábula.

Ἐκλογὴ. Coleccion selecta: nominativo singular de la (segunda) declinacion, genitivo τῆς εκλογῆς.

Μῦθος Α. Fábula primera: nominativo singular como λόγος.

Κοχλῖαι. Los caracoles: nominativo plural de κοχλίας, τοῦ κοχλίου por la primera declinacion.

Γεωργοῦ. De un labrador: genitivo singular de γεωργός por la (tercera) declinacion: compónese de γῆ, γῆς la tierra, y ἔργον ἔργου, la obra ó labor.

Παῖς. El hijo: nominativo singular de la quinta declinacion; genitivo τοῦ, καὶ τῆς παιδὸς comun de dos; *ναιτινο* παῖ

Ὡπτα. Asaba: tercera persona del imperfecto de indicativo del verbo ὀπτάω. *Vid. Gram. pág. 69.*

Κοχλίας. Caracoles. *Vid. suprà.*

Ἀκούσας δὲ. Y oyendo: participio activo de aoristo primero del verbo ἀκούω: δὲ es conjuncion.

Ἐκλογὴ: *ναιτινο* como κεφαλὴ (1ª decl.)

ναιτινο *Vide Gram. pág. 29 ναιτινο*

Ἄυτῶν. A ellos: genitivo plural de αὐτός, ἡ, ὁ, pronombre relativo, que hace á todas tres personas, como *ipse*.

Τρυζόντων. Que rechinaban: genitivo plural del participio de presente del verbo τρύζω: este genitivo está regido del participio ἀκούσας. *Vid. Gram. pág. 109 núm. 3.*

Ἔφη. Dijo: tercera persona singular del aoristo segundo indicativo del verbo φημί.

ὦ. Oh: exclamacion.

Κάκις. Perversos: vocativo plural neutro del superlativo κάκιστον, ου: el positivo es κακός, malo; y el comparativo κακίων, peor.

Ζῶα. Animales: vocativo plural de τὸ ζῶον, ου, que sale del verbo poético ζάω por ζάω, vivo.

Τῶν οἰκιῶν ὑμῶν. Vuestras casas: tres genitivos de plural: el primero del artículo prepositivo, el segundo de ἡ οἰκία, οἰκίας, la casa: y el tercero del pronombre σὺ, que se usa en lugar del derivativo.

Ἐμπιπράμενων. Abrasándose: genitivo participio presente pasivo del verbo ἐμπίπρασθαι.

Ἄυτὰ. Vosotros: nominativo plural neutro de αὐτός. *Suprà.*

Ἀιδετέ. Cantais: segunda persona plural del presente ἄδω, canto.

Ἐπιμύθιον. Moralidad: nominativo singular, compuesto de la preposicion ἐπὶ, despues, y de μῦθος.

Δηλόι. Significa enseña: tercera persona presente indicativo del verbo δηλόω, declaro. *Vid. Gram. pág. 74.*

Ὅτι. Que: conjuncion causal.

*

Πᾶν. Todo: nominativo singular neutro: genitivo τοῦ παντός: masculino πᾶς, παντός: femenino πᾶσα, πάσης.

Τὸ δρώμενον. Lo sucedido, lo que se hace: participio pasivo de δράομαι.

Παρά. Fuera: preposicion de acusativo.

Καίρῳ. De tiempo: ὁ καιρὸς, οὐ, tiempo oportuno.

Ἐπινείδισον-suple ἐστὶ. Es reprehensible, mal pareciendo: adjetivo que se forma de ἐπινείδισαι tercera persona del pretérito pasivo de ἐπινείδισω. Vid. Gram. pág. 103. núm. 3.

F Á B U L A I I.

Ἐρίφος. El cabrito: genitivo τοῦ ἐρίφου por la (tercera) declinación.

Καὶ λύκος. Y el lobo: lo mismo.

Ἐπὶ. Sobre: preposicion de genitivo.

Τινός. Cierta: ὁ, καὶ ἡ τις, καὶ τὸ τί, τινός por la (quinta) declinación; pero τίς, τίς es interrogativo, Quien? En el testo está sin acento, por ser dición enclítica, y lo traslada á la precedente. Vid. Gram. pág. 119.

Δώματος. Casa: genitivo de τὸ δῶμα por la (quinta) declinación.

Ἐσθός. Que estaba: participio pretérito Atico del verbo ἔστημι: el comun es ἐστακώς, Iónico ἐσταός. Gram. pág. 90 y 21.

Ἐπειδὴ. Como: conjuncion causal.

Λύκῳ. A un lobo: acusativo.

Παριόντα. Que pasaba de largo: acusativo singular de παριών participio de aoristo segundo del verbo παρίμι, acercarse, pasar.

Ἔειπεν. Vió: tercera persona aoristo segundo in-

dicativo del verbo εἶδω: añádese la ν, porque la dición siguiente comienza con vocal. Gram. pág. 45.

Ἐλοιδορεῖ. Le maldecia: tercera persona imperfecto activo de λοιδορέω.

Καὶ ἔσκοπτεν αὐτὸν. Y hacia burla de él: tercera persona imperfecto activo de σκώπτω.

Ὁ δὲ λύκος. Pero el lobo. Suprà.

Ἔφη. Le dijo. Vid. Fáb. I.

ὦ οὗτος. Oyes tú: vocativo.

Οὐ σύ με λοιδορεῖς. No te burlas tú de mí: σὺ nominativo; με acusativo; y está sin acento por ser dición enclítica.

Ἀλλ' por ἀλλὰ Sino: conjuncion con apóstrofe por razon de la vocal siguiente.

Ὁ τόπος. El lugar: por la tercera declinación.

Πολλάκις. Muchas veces: adverbio.

Καὶ ὁ τόπος, καὶ ὁ καιρὸς. Así el lugar, como la oportunidad del tiempo. Vid. suprà.

Δίδωσι. Dan: tercera persona singular presente indicativo de δίδωμι.

Τὸ θράσος. Atrevimiento: acusativo neutro de θράσος, θράσεος, como τείχος: dicese tambien θάρσος.

Κατὰ, contra: preposicion.

Τῶν ἀμεινόνων. Los mas valientes: genitivo plural del comparativo ὁ καὶ ἡ ἀμείνων, τὸ ἀμεινον. Gram. pág. 25.

F Á B U L A I I I.

Λέων. El Leon: genitivo τοῦ λέοντος: vocativo ὦ λέον, dativo plural τοῖς λέουσι. Vid. Gram. pág. 14. Nota IV. y VI.

Καὶ βάτραχος. Y la Rana: por la tercera declinacion.

Ἀκούσας. Oyendo: *Vid. suprà pág. 10.*

Ποτὲ. En cierta ocasion: adverbio.

Μέγα. Mucho: terminacion neutra de μέγας, μεγάλη, μέγα, cosa grande: y aquí está en lugar del adverbio μεγάλως.

Βοῶντος. Que cantaba: genitivo de participio presente de βοάω, como τιμάω.

Ἐπεσράφη. Se volvió: tercera persona aoristo segundo pasivo indicativo del verbo ἐπιστρέφω, su activa ἐπιστρέφω, que se compone de στρέφω y la preposicion ἐπὶ, despues de la cual se pone el aumento, elidiendo la ι. *Vid. Gram. pág. 38. Nota X.* La ε del presente se muda en α en el aoristo y pretérito.

Πρὸς. Hácia: preposicion de acusativo.

Τὴν φωνήν. La voz: acusativo de ἡ φωνή, ἥς.

Οἰόμενος. Pensando: participio presente del verbo deponente οἶομαι, y por contraccion διμῶμαι, pienso.

Μέγα τι ζῶον. Algun grande animal. *Vid. sup.*

Ἔιναι. Que era: presente infinitivo de εἶμι.

Προσμείνας δὲ. Y habiendo esperado: participio aoristo primero de προσμένω, y se le añade ι para hacer el diptongo εἶ; porque la penúltima del aoristo primero comunmente es larga.

Μικρὸν. Un poco: terminacion neutra de μικρός, ἄ, ὄν, cosa pequeña.

Ὡς. Luego que: adverbio que muchas veces se junta con infinitivo.

Ἐίδεν αὐτὸν. La vió. *Suprà.*

Προελθόντα. Que habia salido: acusativo partici-

pio aoristo segundo del antiguo προελεύθω, en cuyo lugar se usa προέρχομαι: πρὸ y περὶ en composicion no pierden la última vocal.

Τῆς λίμνης. De la laguna: este genitivo está regido de la preposicion πρὸ del participio προελθόντα.

Προσελθὼν αὐτὸν. Acercándose á ella: participio aoristo segundo activo de προσέρχομαι.

Κατεπάτησεν. La pisó, la pateó: tercera persona aoristo primero de καταπατέω.

Μὴ δεῖν. Que no conviene: presente infinitivo del impersonal δεῖ, δεῖν conviene.

Πρὸ τῆς ὄψεως. Antes de la vista, antes de ver: genitivo singular de ἡ ὄψις. *Vid. Gram. pág. 20. Nota IV.*

Δι' ἀκοῆς μόνης. Solo por oídas: δι' apóstrofe de διὰ preposicion: ἀκοῆς genitivo de ἡ ἀκοή, que se forma de ἤκουσεν aoristo segundo de ἀκούω oigo: μόνης genitivo femenino del adjetivo ὁ μόνος, ἡ μόνη, τὸ μόνον cosa sola, que se forma de μέμονα pretérito medio de μένω.

Ταράττεσθαι. Asustarse: presente infinitivo pasivo de ταράττομαι, su activa ταράττω asusto, espanto.

FÁBULA IV.

Ἐλαφος. La cierva: nominativo de la tercera declinacion: καὶ λέων. *Fábula III.*

Κυνηγούς. De los cazadores: acusativo plural de κυνηγός, que se compone de κύων κυνός, perro, perra, por la quinta, y de ἄγω, llevo, guio.

Φεύγουσα. Que huia: participio presente femenino de φεύγω.

Εἰς. En: preposicion de acusativo.

Ἄντρον. Una cueva: acusativo neutro de τὸ ἄντρον, ου, por la tercera.

Ἐἰσέδυσ. Entró: tercera persona aoristo segundo indicativo de εἰσδύμι, compuesto de la preposición εἰς y del verbo δύω, de donde se forma δύνμι, cuyo imperfecto y aoristo segundo es ἔδυν, υς, υ. *Vid. Gram. pag. 80 y 98.*

Λέοντι δ'. Y con un Leon: dativo singular de Λέων: δ' apóstrofe por δέ.

Ἐκεῖ. Allí: adverbio.

Περιτυχοῦσα. Encontrándose: participio femenino aoristo segundo del anómalo περιτυγχάνω, que toma unos tiempos de τεύχω, y otros de τυχέω, como el aoristo segundo ἔτυχον, y añadiendo περὶ περιέτυχον, y de aquí el participio περιτυχὼν, οὔσα.

ὑπ' αὐτοῦ. Por él: genitivo singular de αὐτός: ὑπ' apóstrofe de ὑπὸ preposición.

Συνελήφθη. Fue cogida: tercera persona aoristo primero pasivo indicativo del anómalo συλλαμβάνω, compuesto de σύν, vuelta la ν en λ, y de λαμβάνω: y este toma algunos tiempos de λαβω, aoristo primero pasivo ἐλήφθη, añadiendo σύν, συνελήφθη, ης, η.

Θνήσκουσα. Al morir: participio presente femenino de θνήσκω, muero.

Ἔλεγεν. Decía: tercera persona pretérito imperfecto indicativo de λέγω.

Οἱ μοι. Ay de mí: exclamacion de dolor.

Ἀνθρώπους. De los hombres: acusativo plural de ὁ, καὶ ἡ ἄνθρωπος.

Τῶν θηρίων. De las fieras: genitivo plural de τὸ θηρίον, ου.

Τῷ ἀγριωτάτῳ. En la mas brava: dativo singular del superlativo ἀγριώτατος, positivo ἀγριος, ία, ιον.

Περίεπεσον. He caído: primera persona aoristo segundo indicativo de περιπίπτω, que toma su aoristo del antiguo περιπεσέω.

Πολλοί. Muchos, los mas: nominativo plural de πολὺς, πολλή, πολὺ, mucho, mucha: genitivo πολλοῦ, ἥς, οὗ: acusativo πολὺν, πολλήν, πολὺ.

Μικροὺς. Pequeños. *Suprà pág. 7.*

Κινδύνους. Peligros: acusativo plural de ὁ κίνδυνος, ου.

Μεγάλων. Grandes. *Fab. III.*

Ἐπειράθησαν. Han experimentado y sufrido: tercera persona plural aoristo primero de πειράομαι deponente, que pide genitivo. *Vid. Gram. pág. 109, núm. 3.*

F Á B U L A V.

Ἦ ἔργων. Un viejo: genitivo τοῦ γέροντος: dativo plural τοῖς γέρονσι: de aquí sale γερούσια el Senado: *sic dictus à senibus.*

Καὶ θάνατος. Y la muerte: genitivo τοῦ θανάτου.

Ξύλα. Unos leños: acusativo singular de τὸ ξύλον.

Κόψας. Habiendo cortado: participio aoristo primero de κόπτω.

Ταῦτα φέρων. Llevándolos: participio presente de φέρω.

Πολλὴν ὁδὸν. Un largo camino: ἡ ὁδός, τῆς ὁδοῦ: πολλήν. *Fáb. IV.*

Ἐβάδιζε. Andaba: tercera persona singular imperfecto indicativo de βαδίζω.

Καὶ διὰ τὸν πολὺν κόπον. Y por el mucho cansancio: διὰ preposicion: κόπον acusativo de ὁ κόπος, que sale de κέκοπα pretérito medio de κόπτω. *Reliqua suprâ.*

Ἀποθέμενος. Habiendo puesto: participio aoristo segundo medio de ἀποτίθημι.

Ἐν τόπῳ τινί. En cierto parage: dativo singular de ὁ τόπος: τινί dativo de τις τινός: las dicciones enclíticas de dos sílabas conservan su acento, cuando les precede otra con acento agudo en la penúltima.

Τὸν φόρτον. La carga: acusativo singular de ὁ φόρτος, ου.

Ἐπεκαλεῖτο. Llamaba: tercera persona imperfecto indicativo medio de ἐπικαλέομαι, su activa ἐπικαλέω compuesto de ἐπὶ y καλέω.

Τοῦ δὲ θανάτου παριόντος. Y llegando la muerte: genitivo de participio absoluto. *Fáb. II.*

Καὶ πυθανομένου. Y preguntándole: genitivo del participio presente del verbo deponente πυθάνομαι, que toma sus tiempos de πύθομαι.

Τὴν αἰτίαν. La causa: acusativo singular.

Δι' ἣν. Por la cual: δι' por διὰ preposicion, ἣν acusativo femenino del artículo relativo.

Ἐκάλει. La llamaba: tercera persona imperfecto indicativo activo del verbo καλέω, futuro ἥσω ὁ ἔσω; pretérito κέκληκα, y por síncope κέκληκα.

Δειλιάσας. Asustado: participio aoristo primero de δειλιάω.

Ὁ γέρων, ἔφη. El viejo, dijo.

Ἴνα. Para que: conjuncion causal.

Μοῦ τὸν φόρτον. Mi carga: μοῦ genitivo de ἐγὼ por ἐμὸν.

Ἄρως. Levantes: segunda persona aoristo segundo subjuntivo de αἶρω, que pierde la ι en los aoristos de todos los modos, escepto en el indicativo.

Πᾶς ἄνθρωπος. Todo hombre.

Φιλοζωῶ. Ama la vida: tercera persona de φιλοζῶω.

Εἰ καὶ. Aun cuando: conjuncion adversativa.

Δυστυχεῖ. Le persigue la fortuna: tercera persona de δυστυχέω.

Καὶ πτωχὸς ἐστίν. Y es mendigo.

F Á B U L A V I.

Ἡ γυνή. Una muger: genitivo γυναικός: vocativo ὦ γύναι: dativo plural ταῖς γυναιξί.

Καὶ ὄρνις. Y una gallina: nominativo singular de la quinta: genitivo ὄρνιθος, y segun los Iónicos, ὄρνις: acusativo ὄρνιθα y ὄρνιν. *Gram. pág. 13.*

Not. II.

Χήρα. Viuda: nominativo femenino de χῆρος, χήρα, χῆρον, cosa viuda, desamparada.

Εἶχε. Tenia: tercera persona imperfecto indicativo de ἔχω: recibe el aumento ει en lugar de η.

Vid. Gram. pág. 37. Not. VIII.

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Cada dia: καθ' apóstrofe de κατὰ preposicion, y se muda la τ tenue en la θ aspirada por razon de la aspiracion de ἐκάστην acusativo de ἡ ἐκάστη, ης, que concierta con ἡμέραν.

Ὡόν. Un huevo: acusativo de τὸ ὠόν, ου por la tercera.

Αὐτῇ. A ella, á la viuda: dativo de αὐτή, αὐτῆς.

Τίττεισαν. Que ponía: acusativo de participio presente femenino de τίκτω parir.

Νομίσασα δὲ. Y juzgando: participio femenino aoristo primero de νομίζω.

Ὡς ἐι. Que sí: de estas dos conjunciones la primera se refiere al verbo τέξεται, y la segunda á παραβάλλοι.

Πλείους κριθάς. Mas cebada: dos acusativos femeninos de plural: el primero de ὁ καὶ ἡ πλείων, ονος, que se contrae, como μείζων, ονος. Vid. Gram. pág. 21. El segundo de ἡ κριθή, ῆς, como τιμὴ.

Τῇ ὄρνιθι. A la gallina: dativo singular.

Παραβάλλοι. Echase: tercera persona presente optativo de παραβάλλω.

Δίς. Dos veces: adverbio.

Τέξεται. Pondria: tercera persona futuro medio de τίκτω.

Τῆς ἡμέρας. Al dia: los Griegos ponen el tiempo en genitivo.

Τούτο πεποίηκεν. Hizo esto, tercera persona pretérito activo de ποίεω.

Πιμελής. Gorda: adjetivo comun de dos, y se declina como τριήρης.

Γενομένη. Hecha: participio femenino aoristo segundo medio de γίνομαι.

Οὐδ'. Ni aún: apóstrofe de οὐδὲ.

Ἄπαξ. Una vez: adverbio.

Τεκεῖν. Poner: aoristo segundo infinitivo de τίκτω.

Ἦδύνατο. Podia: tercera persona imperfecto de δύναμαι. Atticè pro ἔδύνατο.

Οἱ. Los que: nominativo plural del artículo prepositivo que se refiere al participio ἐπιθυμοῦντες.

Διὰ πλεονεξίαν. Por la codicia: acusativo de ἡ πλεονεξία, que se compone de πλείον ὁ πλέον mas, y de ἔξω futuro de ἔχω tengo.

Τῶν πλειόνων ἐπιθυμοῦντες. Los que desean mayores cosas: participio de ἐπιθυμέω, que rige genitivo.

Καὶ τὰ παρόντα. Aun las cosas presentes: participio de πάρεμι.

Ἀποβάλλουσιν. Pierden: tercera persona plural presente indicativo de ἀποβάλλω.

F Á B U L A VII.

X Ρυσοτόκος. Que ponía huevos de oro: adjetivo comun de dos, como εὐτοκος; y se compone de χρυσός, οὔ el oro, y τόκος, ου el parto: pero χρυσότοκος con acento en la antepenúltima, significa el que nace del oro: así Θεοτόκος la Madre de Dios, y Θεότοκος el Hijo de Dios.

Ὁρνιθὰ τις εἶχεν. Tenia uno una gallina. Vid. Fab. VI.

Ὡὰ χρυσᾶ τίκτουσαν. Que ponía huevos de oro: χρυσᾶ acusativo plural neutro de χρύσεος, εα, ὅ ἐστιν, εον, cosa de oro, y se contrae así: χρυσοῦς, ῆ, οὖν: en plural nominativo y acusativo neutro χρύσεια χρυσᾶ. Vid. Gram. pág. 23 núm. 7.

Καὶ νομίσας. Y pensando: participio aoristo primero de νομίζω.

Ἐνδὸν αὐτῆς. Que dentro de ella, de la gallina: adverbio que se construye con genitivo.

Ὀγκον. Alguna porcion ó masa: acusativo de ὄγκος, ου.

Χρυσίου. De oro: genitivo de τὸ χρυσίον, que se deriva de χρυσός.

Εἶναι. Habia: infinitivo de εἶμι.

Κτείνας. Habiéndola muerto: participio aoristo primero activo de κτείνω.

FÁBULA VIII.

- Εὑρίκειν.** La halló: tercera persona pretérito activo de *εὑρίσκω*, que toma los tiempos de *εὑρέω*: futuro *εὑρήσω*, aoristo primero *εὔρησα*, segundo *εὔρον*, *ες*, *ε*.
- Ὅμοιαν.** Semejante: acusativo de *ὅμοιος*, *ία*, *ιον*, que se construye con genitivo ó dativo.
- Λοιπῶν.** A las demas: genitivo plural de *λοιπὸς*, *ῆ*, *ὸν*, que se deriva de *λέλοιπα* pretérito medio de *λείπω* dejo.
- Ὁ δὲ.** Y el dueño de la gallina.
- Ἀθρόον.** Inmensa: acusativo de *ὁ ἄθροος*, *ου* adjetivo.
- Πλοῦτον.** Riqueza: acusativo singular de *ὁ πλοῦτος*, *ου*.
- Ἐλπίσας.** Habiendo esperado: participio aoristo primero de *ἐλπίζω*.
- Εὑρήσειν.** Que hallaría: futuro infinitivo de *εὑρίσκω*.
- Καὶ τοῦ μικροῦ ἐκείνου.** Aun de aquello poco: *ἐκεῖνος*, *ἐκείνη*, *ἐκεῖνο*, *ille*, *illa*, *illud*. *Vid. Fáb. III.*
- Ἐτέρηται.** Se privó: tercera persona pretérito indicativo pasivo de *στερίομαι*, su activa *στερέω*.
- Δεῖ.** Conviene. *Fáb. III.*
- Τοῖς παροῦσιν.** Con las cosas presentes: dativo plural de *παρὼν*, *όντος* participio presente de *πάσκειμι*.
- Ἀρκεῖσθαι.** Contentarse: presente infinitivo pasivo de *ἀρκέομαι*, su activa *ἀρκέω*.
- Καὶ τὴν ἀπλησίαν.** Y la ansia insaciable de tener: acusativo de *ἡ ἀπλησία*, que se forma de *πέπλησαι* tercera persona del pretérito pasivo de *πλήθω* y de *ἀ* privativa. *Vid. Gram. pág. 103. núm. 3.*
- Φεύγειν.** Huir: presente infinitivo de *φεύγω*.

- Χ Ελώνη.** La tortuga: nominativo como *τιμὴ*.
- Καὶ Ἀετὸς.** Y el águila: como *λογὸς*.
- Ἰδεῖτο.** Rogaba: tercera persona imperfecto de *δέομαι*; futuro *δέησομαι*, y de aquí *δέησις*, *εως* la súplica. Este verbo pide genitivo.
- Ἰπτασθαι.** Volar: presente infinitivo medio de *ἵπταμαι*; su activa *ἵπτημι* de *πτάω*, por la segunda conjugacion de los en *μι*.
- Αὐτὴν.** A ella, á la tortuga. *Vid. infra.*
- Διδάξαι.** Que la enseñase: aoristo primero infinitivo activo del anómalo *διδάσκω*, que forma sus tiempos de *διδάχω*. Este infinitivo está regido de *ἰδεῖτο*.
- Τοῦ δὲ παραινοῦντος.** Y advirtiéndole ella, el águila: genitivo de participio absoluto del verbo *παραινέω*, futuro *παραινέσω* ó *εσω*, pretérito *παρήνηκα*.
- Πόρρω τοῦτο εἶναι.** Que esto estaba muy lejos, era muy ageno: *πόρρω* adverbio, lejos, hácia delante.
- Φύσεως αὐτῆς.** De su naturaleza: genitivo ático de *ἡ φύσις*, como *ὄφεις*. *Gram. pág. 20. Not. IV.*
- Ἐκείνη μᾶλλον.** Ella mas.
- Ἐκείνη.** Voz femenina de *ἐκεῖνος* η *ον*: *μᾶλλον* adverbio comparativo, su positivo es *μάλα* mucho.
- Τῇ δέήσει.** En la peticion: dativo de *ἡ δέησις*. *Vid. supra.*
- Προσέκειτο.** Insistia: tercera persona imperfecto de *πρόσκειμαι*, compuesto de *κείμαι* y la preposicion *πρὸς*, despues de la cual se pone el aumento.
- Λαβὼν.** Cogiéndola: participio aoristo segundo ac-

tivo del anticuado λήβω, por el cual se usa λαμβάνω en el presente. *Fáb. IV.*

Οὐν. Pues: conjuncion.

Αὐτήν. A ella: acusativo de αὐτός, αὐτή, αὐτό, ipse, ipsa, ipsum.

Τοῖς ὀνύξι. Con las uñas: dativo plural de ὁ ὄνυξ, ὄνυχος: ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, à teneris unguiculis, proverbio.

Εἰς. Preposicion de acusativo.

Ἵψος. A lo alto: acusativo de τὸ ἕψος, εὐς, como τεῖχος.

Ἀνενεγκὼν. Levantándola: participio aoristo segundo activo de ἀνέγκω.

Εἴτ'. Apóstrofe de εἴτα. Despues: adverbio.

Ἀφῆκεν. La soltó: tercera persona aoristo primero indicativo de ἀφίημι, compuesto de ἵημι y ἀπό, mudando la π en φ.

Ἡ δὲ. Y ella, la tortuga.

Κατὰ πετρῶν. En las piedras: genitivo plural de ἡ πέτρα.

Πεσοῦσα. Habiendo caído: participio femenino aoristo segundo de πίπτω *Fáb. IV.*

Συνετρίβη. Se hizo pedazos: tercera persona aoristo segundo pasivo de συνετρίβομαι.

Ἐν φιλονεικίαις. En las altercaciones: dativo plural de φιλονεικία.

Τῶν φρονιμοτέρων. A los mas sábios: genitivo plural del comparativo φρονιμώτερος, superlativo φρονιμώτατος, positivo φρόνιμος.

Παρακούσαντες. Que no dan oídos: participio aoristo primero de παρακούω, compuesto de παρὰ, que en composicion significa *præter*, *malè*, y de ἀκούω oigo.

Ἐαυτοὺς. A sí mismos: acusativo plural de ἑαυτοῦ.

Vid. Gram. pág. 29. Nota II.

Ἐβλαψαν. Se hicieron daño: tercera persona plural aoristo primero de βλάπτω; pretérito medio βέβλαβα del antiguo βλάω.

F Á B U L A I X.

Xελιδὼν. La golondrina: genitivo τῆς χελιδόνος por la quinta.

Ὀφείως ὠὰ. Los huevos de una serpiente. *Fáb. VI.*

Ευροῦσα. Habiendo encontrado: participio femenino aoristo segundo de εὕρισκω. *Fáb. VII.*

Ἐπιμελῶς. Diligentemente: adverbio que se forma de ἐπιμελῶν, genitivo plural de ἐπιμελής, εὐς. *Vid. Gram. pág. 105, núm. 7.* De μελέω ser diligente.

Ἐκθερμάνασα. Despues de haberlos calentado: participio femenino aoristo primero de ἐκθερμαίνω, concierta con ὄρνις.

Ἐξεκόλαψε. Los sacó: tercera persona aoristo primero indicativo de ἐκκολάπτω, compuesto de la preposicion ἐκ, que antes de vocal se muda en ἐξ, y de κολάπτω, romper, escabar, golpear: de aquí κόλαφος bofetada.

Θεασαμένη αὐτήν. Habiéndola visto: participio femenino aoristo primero medio de θέαομαι veo.

Ἐφη. Le dijo. *Fáb. I.*

ὦ ματαία. O necia: vocativo de ὁ μάταιος, ἰα, ἰον, cosa vana.

Τί ταῦτα τρέφεις. ¿Para qué crias eso, esas sierpecillas? τρέφω, τρέφεις, criar: futuro θρέψω, á distincion de τρέπω volver, mudar: futuro τρέψω.

"Απερ. Las cuales: nominativo plural del artículo relativo con la adición de la sílaba περ, que no varía la significacion.

Αὐξήθεντα. En haciéndose mayores: acusativo plural de αὐξήθεις, αὐξήθεντος participio aoristo primero pasivo de αὐξάνω, que toma los tiempos de αὐξέω.

"Από σου πρώτης. De ti la primera: πρώτος, πρώτη, πρώτον, primero, primera: ἀπό preposición de genitivo.

Τοῦ ἀδικεῖν. A injuriarte: presente infinitivo de ἀδικέω: este infinitivo está en lugar del genitivo τῆς ἀδικίας la injuria. Usan los Griegos los infinitivos en lugar de los nombres, así como decimos en castellano el trabajar es causa de enfermar.

"Αρξέται. Comenzarán: tercera persona singular futuro primero medio de ἀρχομαι, que pide genitivo: está en singular porque precede plural neutro.

"Ατιθάσσευτος. Intratable: adjetivo comun de dos, que sale de τιθασσός manso, y de ἀ privativa.

"Εσιν. Es: tercera persona de εἰμι.

Ηὶ πονηρία. La maldad, los malos: genitivo τῆς πονηρίας.

Κάν. Aunque: contracción de καὶ ἂν.

Τὰ μέγιστα. En gran manera: acusativo de plural neutro del superlativo μέγιστος, y está en lugar de adverbio.

Ευεργετῆται. Sea favorecida, colmada de beneficios: tercera persona singular presente subjuntivo pasivo de ευεργετέω: su raíz ἔργον: ου la obra, εὖ bien.

F Á B U L A X.

Κόραξ. El cuervo: genitivo τοῦ κόρακος: dativo plural κόραξι.

Νοσῶν. Estando enfermo: participio presente de νοσέω enfermar.

"Εφη τῇ μητρὶ. Dijo á su madre: dativo de ἡ μήτηρ, μήτερος, μήτερι, y con síncope μητρὸς, μητρὶ: vocativo ὦ μήτερ.

"Ευχου. Ruega: presente imperativo de εὐχομαι, que pide dativo.

Τῷ Θεῷ. A Dios: dativo de ὁ Θεός.

Καὶ μὴ θρήνηι. Y no llores: presente imperativo activo de θρηνέω-νῶ.

Ηὶ δ'. Pero ella, la madre.

ὑπολαβοῦσα. Respondiendo: participio femenino aoristo segundo de ὑπολαμβάνω. Fáb. IV.

"Ω τέκνον. ¡Oh hijo! Vocativo de τὸ τέκνον, ου, hijo, hija: sale de τίκτω.

Τίς τῶν θεῶν. ¿Cuál de los Dioses? Interrogativo con genitivo.

Ἐλεήσει σε; Tendrá misericordia de tí? tercera persona futuro indicativo de ἐλεέω, que pide acusativo: aoristo primero imperativo ἐλέησον, ten misericordia.

Τίνος γὰρ. Porque de quien: genitivo de τίς.

Κρέας. La carne: Vid. Gram. pág. 21.

ὑπὸ σοῦ γε. Por tí á la verdad: γε muchas veces solo se pone ornatûs gratiâ.

Οὐκ ἐκλάπη; No ha sido robada? tercera persona singular aoristo segundo pasivo indicativo de κλέπτομαι, su activa κλέπτω. Si el verbo tie-

*

ne dos sílabas, y la primera es ε á quien precede alguna de las líquidas λ, μ, ν, ρ, la ε se muda en α en los aoristos y futuros segundos de todas las voces, escepto estos tres: λέγω digo, φλέγω quemo, βλέπω veo.

Πολλούς. Muchos: acusativo plural de ὁ πολὺς. *Fáb. IV.*

Ἐχθρούς. Enemigos: acusativo plural de ὁ ἐχθρὸς, ου.

Ἐν βίῳ. En la vida: dativo de βίος, βίου.

Ἐχοντες. Los que tienen: participio presente de ἔχω, futuro ἔξω y σχήσω.

Οὐδέν. Ningun: acusativo singular masculino de οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν, ninguno, ninguna, compuesto de οὐ no, y εἷς, μία, ἓν uno, añadiendo la δ.

Φίλον. Amigo: acusativo de ὁ φίλος, ου.

Ἐν ἀνάγκῃ. En el tiempo de la necesidad: dativo de ἡ ἀνάγκη, ἥς.

Εὕρησουσιν. Hallarán: tercera persona plural futuro indicativo de εὕρισκω.

F Á B U L A X I.

Τέττιξ. La cigarra: genitivo τοῦ τέττιγος por la quinta.

Καὶ μύρμηκες. Y las hormigas: nominativo plural de ὁ μύρμηξ, ηκος.

Χειμῶνος. Del invierno: genitivo de ὁ χειμῶν por la quinta.

Ὡρα. En el tiempo: dativo de ἡ ὥρα, ὥρας, tiempo, hora, hermosura.

Τῶν σίτων. Los granos: genitivo plural de ὁ σῖτος,

ου, grano, pan, bastimentos, víveres: σιτοποιός, ιοῦ panadero.

Βραχέντων. Humedeciéndose: genitivo plural de βραχεῖς, ἔντος participio aoristo segundo pasivo de βρέχομαι, ὁ βρέχω, cuyo aoristo segundo activo es ἐβραχον, pasivo ἐβράχην. *Vid. Fáb. X. in voce ἐκλάπη.*

Ἐψυχον. Los ponían á secar: tercera persona plural imperfecto de ψύχω, secar, orear, enfriar: futuro ψύξω, pretérito ἔψυχα.

Λιμώττων. Hambrienta: participio presente de λιμώττω, tener hambre: futuro λιμώξω, pretérito λελίμωκα: ὁ λιμὸς, οὔ, hambre.

Ἦτι. Pedia: tercera persona singular imperfecto de αἰτέω: futuro αἰτήσω: pretérito ἤτηκα: se construye con dos acusativos como entre los Latinos.

Αὐτοὺς. A ellas, á las hormigas.

Τροφήν. Comida: acusativo de ἡ τροφή, ἥς, que sale de τέτροφα, pretérito medio de τρέφω alimentar; pretérito activo τέτρεφα: futuro θρέψω: aoristo primero ἔθρεψα.

Εἶπον αὐτῷ. Le digeron: tercera persona plural aoristo segundo indicativo de ἔπω, que no se usa en el presente: aoristo primero εἶπα, ας, ε; el aumento ει lo conserva en todos los modos.

Διὰ τι; ¿Por qué?

Τὸ θέρος. En el estío: acusativo de τὸ θέρος, εος, como τέιχος, y está regido de la tácita preposición κατὰ.

Οὐ συνῆγες. No recogiste: segunda persona singular aoristo segundo de συνάγω, futuro συνάξω, pretérito συνῆχα.

- Οὐκ ἐσχολάζον. No estaba de vagar: imperfecto indicativo de σχολάζω, estar ocioso, desocupado: futuro σχολάσω: pretérito ἐσχόλακα.
- Ἄλλ' ἦδον. Sino que cantaba: imperfecto de ᾄδω. Μουσικῶς. Armoniosamente: adverbio.
- Γελάσαντες. Riéndose: nominativo plural participio aoristo primero ὁ γελάσας de γελάω, futuro γελάσω, pretérito γεγέλακα.
- Εἰ θέρους ὥραις. Si en el tiempo de verano.
- Ἡύλεις. Cantabas: segunda persona imperfecto indicativo de αὐλέω, tañer, tocar la flauta: futuro αὐλήσω, pretérito ἥυληκα.
- Χειμῶνος suple ὥραις. En el invierno. *Suprà.*
- Ὅρχοῦ. Danza: presente imperativo contracto de ὀρχέομαι.
- Οὐ δέῃ. No conviene: *Fáb. III.*
- Τινὰ ἀμελεῖν. Que nadie se descuide: presente infinitivo de ἀμελέω, futuro ἀμελήσω, pretérito ἡμέληκα. *Vid. Fáb. IX.*
- Ἐν παντὶ πράγματι. En obra alguna: ἐν preposición de dativo: παντὶ dativo de πᾶς πᾶσα πᾶν, todo: πράγματι dativo de πᾶγμα τος: su raíz el verbo πράττω hacer.
- Ἴνα μὴ. Para que no: conjuncion y adverbio.
- Λυπηθῇ. Tenga que sentir: tercera persona aoristo primero pasivo subjuntivo de λυπέομαι, su activa λυπέω contristar: futuro λυπήσω: pretérito λελύπηκα.
- Καὶ κινδυνεύει. Y se halle en apuro: aoristo primero activo subjuntivo de κινδυνεύω, peligrar, verse en peligro. *Fáb. IV.*

F Á B U L A X I I.

- Κ**λέπται. Los ladrones: nominativo plural de ὁ κλέπτης, ου que sale de κλέπτω hurtar: futuro κλέψω: pretérito κέκλεφα.
- Εἰς τινα εἰσελθόντες οἰκίαν. Habiendo entrado en cierta casa: εἰσέρχομαι ὁ εἰσελεύθω, entrar: futuro εἰσελεύσομαι: aoristo segundo εἰσῆλθον, es, e: participio aoristo segundo εἰσελθὼν, ὄντος. *Reliqua vide Fáb. I et IV.*
- Οὐδ' ἐν εὖρον. Nada hallaron. *Vid. Fáb. VII* εὔρηκεν, y *X* οὐδένα.
- Ὡτι μὴ. Sino: como si digéramos, *nisi quod invenerunt.*
- Ἀλεκτρυόνα. Un gallo: acusativo de ὁ αλεκτρυών, ὄνος, compuesto de ἀ privativa y λέκτρον, cama, porque despierta y hace levantar.
- Καὶ τοῦτον λαβόντες. Y cogiéndole. *Vid. Fáb. VIII.*
- Ἀπῆσαν. Se fueron: tercera persona plural aoristo primero ático por ἀπῆισαν, de ἀπειμι ὁ ἀπίνμι.
- Μέλλων θύεσθαι. Estando para ser muerto: μέλλων participio presente de μέλλω he de ser, del cual verbo usan con elegancia los Griegos, juntándole con los infinitivos activos ó pasivos en lugar de los futuros en *rus* y en *du*s de los Latinos: como μέλλω φιλεῖν, he de amar: μέλλω φιλεῖσθαι, he de ser amado. Θύεσθαι presente infinitivo de θύομαι ὁ θύω sacrificar: futuro θύσω: pretérito τέθυκα.
- Ἐδέητο ὥς ἂν. Les rogaba que. *Fáb. VII.*

Αὐτὸν ἀπολύσωσι. Le dejasen, le soltasen: tercera persona plural aoristo subjuntivo de ἀπολύω, futuro ἀπολύσω: pretérito ἀπολέλυκα: aoristo primero subjuntivo ἀπολύσω, ης, η

Λέγων. Diciendo: participio presente de λέγω.

Χρήσιμος εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. Que era util á los hombres: χράομαι, usar, χρήσις, eos, uso ὁ καὶ ἡ χρήσιμος, ου cosa util.

Νυκτὸς. De noche: genitivo de ἡ νύξ.

Αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ἔργα ἐγείρων. Despertándolos para sus labores: participio presente de ἐγείρω: futuro ἐγερῶ. Vid. Gram. pág. 34, regla 4. Pretérito ἤγερκα.

Οἱ δὲ ἔφασαν. Pero ellos le digeron: tercera persona plural imperfecto de φημί.

Ἀλλὰ διὰ τοῦτό σε μᾶλλον θύομεν. Aun por eso principalmente te matamos: primera persona plural presente indicativo de θύω.

Ἐκείνους γὰρ ἐγείρων. Porque despertándolos á ellos, á los hombres. Vid. *suprà et Fáb. VII.*

Κλέπτειν. Hurtar: presente infinitivo de κλέπτω. *Suprà.*

Ἡμᾶς. A nosotros: acusativo plural de ἐγώ.

Οὐκ ἔας. No nos dejas: segunda persona singular de ἔάω: futuro ἔάσω, pretérito ἔϊακα: aoristo primero ἔϊασα: su aumento es como el de ἔχω. Vid. *Fáb. VI.*

Ταῦτα μάλιστα. Aquellas cosas principalmente.

Τοῖς πονηροῖς. A los malos: dativo plural de ὁ πονηρός, οὔ, malo, perverso, diablo: pero ὁ πόνηρος, infeliz, miserable, desdichado.

Ἐναντιοῦται. Hacen mala obra, les son adversas: tercera persona singular presente indicativo de

ἐναντιόομαι-οῦμαι, oponerse, contradecir, compuesto de dos preposiciones ἐν y ἀντί: está en singular porque precede plural neutro.

Ἄ. Que: nominativo plural neutro del artículo relativo.

Τοῖς χρηστοῖς. A los buenos: dativo plural de χρηστός, ἡ, ὄν, cosa util, buena: sale de χράω vel χράομαι.

Ἔσιν ἐυεργετήματα. Son favorables, benéficas: nominativo plural de τὸ ἐυεργέτημα, ατος, beneficio, que se forma del pretérito pasivo de ἐυεργετέω, hacer bien. Vid. *Fáb. IX.*

Nota. La moralidad de esta fábula se funda en que el canto del gallo, que es tan util á los amos, hace muy mala obra á los ladrones.

F Á B U L A X I I I.

Ὀδοιπόροι. Los caminantes: nominativo plural de ὁδοιπόρος, compuesto de ὁδὸς camino, y πόρος, tránsito, poro.

Δυὸ τινές. Dos sugetos: nominativo plural.

Κατὰ τ' αὐτὸν. Juntamente, de compañía: contracto de τὸ αὐτὸ, y al fin se añade la ν por la vocal siguiente.

Ὡδοιποροῦν. Caminaban: tercera persona plural imperfecto de ὁδοιπορέω: futuro ὁδοιπορήσω: pretérito ὠδοιπόρηκα.

Θατέρου. El uno de ellos: genitivo de θάτερος, uno de dos.

Πέλεκυν. Un acha: acusativo de ὁ πέλεκυς, πελέκεος. Vid. Gram. pág. 13, Nota I.

Εὕρόντος. Habiendo hallado: participio aoristo segundo de εὕρισκω. *Fáb. VII.*

Ἄλλος. El otro, ἑτέρα la otra, ἑτερον lo otro.

Ὁ μὴ εὗρων. Que no habia hallado: participio de presente é imperfecto del mismo verbo εὕρισκω, cuyo pretérito se sigue despues.

Παράγει αὐτὸν. Le aconsejaba: imperfecto de παραινέω. *Fáb. VIII.*

Μὴ λέγειν. Que no digese: el adverbio μὴ, cuando le precede verbo determinante, regularmente se junta con infinitivo.

Εὕρηκα, ἀλλ', εὕρηκαμεν. He hallado; sino, hemos hallado.

Κατὰ μικρὸν δὲ. Pero un poco despues.

Ἐπελθόντων αὐτοῖς. Viniendo contra ellos: genitivo plural de participio absoluto de ἐπέρχομαι, que toma sus tiempos de ἐπελεύθω. *Vid. Fáb. III. προελθόντα.*

Τῶν τὸν πέλεκυν ἀποβεβληκότων. Los que habian perdido el acha: genitivo participio pretérito de ἀποβάλλω: futuro ἀποβαλῶ: pretérito ἀποβέβληκα.

Ὁ ἔχων αὐτὸν. El que la tenia: participio presente de ἔχω.

Διωκόμενος. Siendo perseguido: participio presente pasivo de διώκω, perseguir, ahuyentar, herir: futuro διώξω: pretérito διέδιωχα.

Πρὸς τὸν μὴ εὗρόντα συνοδοιπὸρον. Al compañero, que no la habia hallado, la acha: acusativo de συνοδοιπόρος, compuesto de σύν y ὁδοιπόρος. *Suprà.*

Ἔλεγεν. Le decia: tercera persona imperfecto de λέγω.

Ἀπολώλαμεν. Perdidos somos: primera persona plural pretérito medio de ἀπόλλω ὁ ἀπόλλυμι:

futuro ἀπολήσω: pretérito activo ἀπώλεκα: pretérito medio ἀπῶλα, *Atticè ἀπόλωλα. Gram. pág. 56, nota III.*

Ὁ δ' εἶπεν. Pero este le decia. *Fáb. XI.*

Ἀπόλωλα λέγε, οὐκ ἀπολώλαμεν. Dí, perdido soy: no, perdidos somos.

Καὶ γὰρ καὶ ὅτε. Pues tambien cuando, &c.

Οἱ μὴ μεταλαμβανόντες. Los que no son participantes: participio presente de μεταλαμβάνω.

Τῶν εὐτυχημάτων. De las felicidades: genitivo plural de εὐτύχημα, ατος: su raiz τυγχάνω conseguir. *Vid. Fáb. V. δυστυχί, IV. περιτυχοῦσα.*

Οὐδ' ἐν ταῖς συμφοραῖς. Tampoco en los peligros: dativo plural de ἡ συμφορά, ᾶς, que sale de συμφέρει, conviene, conduce: porque los muy amigos de sus conveniencias se hallan muchas veces en grandes peligros.

Βέβαιοί εἰσι φίλοι. Son fieles amigos: nominativo plural de βέβαιος, αία, αιον, cosa firme, constante.

FÁBULA XIV.

Νεανίσκοι. Unos mozuelos: nominativo plural de νεανίσκος diminutivo de ὁ νεανίας, τοῦ νεανίου, mozo, joven.

Καὶ μάγειρος. Y un cocinero. *Fáb. VIII.*

Μαγείρῳ παρεκάθηντο. Estaban sentados junto á un cocinero: tercera persona plural imperfecto de παρακάθημαι, compuesto de dos preposiciones παρὰ, κατὰ, y del verbo ἥμαι: futuro ἥσω.

Περὶ τι τῶν οἰκείων ἔργων ἀσχολουμένου. Divertido en cierta ocupacion doméstica. *Fáb. I, II, VIII.*

*

"Ατερος τούτων. El uno de ellos: lo mismo que ἕτερος y θάτερος. *Fáb. XX.*

Μέρος τι. Un pedazo: genitivo τοῦ μερέος, como τεῖχος.

Τῶν κρεῶν. De carne. *Vid. Gram. pág. 21.*

ὑφελόμενος. Habiendo quitado: participio aoristo segundo medio del antiguo ὑφαίλωμαι, por el cual se usa ὑφαιρέωμαι: aoristo segundo medio ὑφειλόμην, *Ἰόνικῶς ὑφελόμην.*

Εἰς τὸν θατέρου καθῆκε κόλπον. Lo metió en el seno del otro: aoristo primero indicativo de καθίημι.

Ἐπιστραφέντος δὲ. Y volviendo la cabeza. *Fáb. III.*

Καὶ τὸ κρέας ἐπιζητούντος. Y buscando la carne, preguntando por ella: genitivo participio presente de ἐπιζητέω, buscar, pedir, preguntar: futuro ἐπιζητήσω: pretérito ἐπεζήτηκα.

Ὁ μὲν εἰληφώς. El que la habia quitado: participio pretérito ático de λαμβάνω. *Vid. Fáb. VIII. y Gram. pág. 121. Nota I.*

Ὀμνυε. Juraba; imperfecto de ὀμνύω ἢ ὀμνυμι: futuro ὀμόσω: pretérito ὀμολκα, ático ὀμώμοκα: aoristo primero ὀμολσα: como de ὀμώω.

Μὴ ἔχειν. Que no la tenia. *Vid. Fáb. VI.*

Μὴ εἰληφέναι. Que no la habia quitado: plusquamperfecto activo infinitivo ático de λαμβάνω. *Vid. suprà.*

Ἀισθόμενος. Habiendo conocido: participio aoristo segundo medio de αἰσθάνομαι, advertir, echar de ver: futuro αἰσθήσομαι: pretérito ἔσθημαι: aoristo segundo medio ἔσθόμην. Los verbos acabados en ἄνω y ἄνομαι comunmente forman sus tiempos como si salieran de los acabados en ἔω

υ ἔομαι: así ἁμαρτάνω pecar, como de ἁμαρτέω; αἰσθάνομαι como de αἰσθέομαι.

Τὴν κακουργίαν αὐτῶν. Su malicia de ellos: acusativo compuesto de κακὸς malo, y ἔργον obra.

Ἀλλὰ καὶ ἐμὲ λάθητε. Ello, aunque á mí me lo ocultéis: segunda persona plural aoristo segundo subjuntivo de λανθάνω, que forma sus tiempos de λήθω, y equivale al Latino *lateo*, ó *celo*, *as.*

Ἐπιορκούμενον Θεόν. A Dios, por quien perjuraís: acusativo participio presente pasivo de ἐπιορκέω, perjurar, ἔυορκέω, jurar con verdad: futuro ἥσω: pretérito ὥρκηκα: participio pasivo ἐπιορκούμενος, alegado falsamente por testigo.

Οὐκουν λήσεσθε. De ningun modo os ocultaréis: segunda persona plural futuro primero medio de λανθάνω, cuya primera persona plural del presente subjuntivo y del futuro primero activo indicativo se hallarán en la moralidad de esta fábula.

F Á B U L A X V.

Γεωργὸς, καὶ παῖδες αὐτοῦ. Un labrador y sus hijos. *Vid. Fáb. I.*

Μέλλων καταλύειν τὸν βίον. Estando para acabar la vida: presente infinitivo de καταλύω desatar. *Vid. Fáb. XII. μέλλων θύεσθαι.*

Βουλόμενος. Queriendo: participio presente de βούλωμαι, querer.

Τοὺς αὐτοῦ παῖδας πείραν λαβεῖν. Que sus hijos hiciesen prueba, tuviesen alguna experiencia: πείρα, *ας*, prueba, experiencia, conato: λαβεῖν infinitivo de λαμβάνω. *Fáb. VIII.*

Τῆς γεωργίας. De la agricultura.

Προκαλεσάμενος αὐτούς, ἔφη. Habiéndolos llamado, les dijo: participio aoristo primero medio de προκαλέω-λῶ; futuro ἔσω: pretérito προσκέκληκα: aoristo primero προσεκάλησα.

Ἐμοί. Mios: pronombre posesivo que sale de ἐγώ: ἐμός, ἐμή, ἐμόν.

Ἐγὼ μὲν ἤδη τὸν βίον ὑπέξειμι. Yo sin duda ya estoy para salir de esta vida: ὑπέξειμι salir, partirse: compuesto de ὑπὸ, ἐξ y εἰμι ir.

Ὑμεῖς δὲ. Pero vosotros: nominativo plural de σὺ tu.

Ἀπερ. Las cosas: nominativo plural neutro del artículo relativo con la adición silábica περ. *Fáb. IX.*

Ἐν τῇ ἀμπελῷ. En la viña: dativo singular de ἡ ἀμπελος, ου, regido de la preposición ἐν.

Μοί. Por mí: dativo de ἐγώ, del cual usan los Griegos aún mas que los Latinos, en lugar del ablativo con preposición que piden los verbos pasivos.

Κέκρυπται. Han sido escondidas: tercera persona singular pretérito pasivo de κρύπτω, lo mismo que τύπτω, escepto algunos tiempos que tiene irregulares: aoristo segundo activo ἔκρυβον: pasivo ἐκρύβην: infinitivo κρυβῆναι: participio κρυβείς.

Ζητήσαντες. Habiendo buscado: participio aoristo primero activo de ζητέω: futuro ζητήσω: pretérito ἐζήτηκα.

Εὕρετε πάντα. Lo hallaréis todo: segunda persona plural futuro de εὕρισκω. *Vid. Fáb. VII.*

Οἱ μὲν οὖν διηθέντες. Ellos pues, pensando: participio aoristo primero pasivo del anómalo διραί

ἢ οἶομαι: futuro διήσομαι: pretérito ὤημαι: aoristo primero ἐήθην: participio διηθείς, έντος, como de δίομαι.

Θησαυρόν. Que algun tesoro: acusativo de ὁ θησαυρός, οὔ.

Ἐκεῖ ποῦ. Allí en alguna parte de la viña: dos adverbios.

Κατορώχθαι. Estaba enterrado: pretérito infinitivo pasivo ático por κατορύχθαι de κατορύττω; futuro κατορύξω; pretérito κατώρυχα: ático κατορώρυχα.

Πᾶσαν τὴν τῆς ἀμπέλου γῆν. Toda la tierra de la viña.

Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν. Despues de la muerte: acusativo de ἡ ἀποβίωσις, εος, regido de la preposición μετὰ.

Τοῦ πατρὸς. Del padre: ὁ πατήρ, τοῦ πατέρος, τῷ πατέρι, y por síncope τοῦ πατρὸς, τῷ πατρί, y estos nombres en ηρ de la quinta, que admiten síncope en el genitivo y dativo singular, hacen el dativo plural en ᾄσι, como πατράσι, μητράσι, ἀνδράσι, ἀστράσι, &c.

Κατέσκαψαν. Cabaron por todas partes: tercera persona plural aoristo primero indicativo de κατασκάπτω, compuesto de κατὰ y σκάπτω, futuro σκάψω: pretérito ἔσκαφα: pero el aoristo segundo ἔσκαφον, y no ἔσκαπον: pasivo ἔσκαφην, y del mismo modo forman sus aoristos segundos los verbos βάπτω teñir, y θάπτω sepultar, como si acabaran en φω.

Καὶ θησαυρὸν μὲν οὐ περιέτυχον. Y no dieron con el tesoro: tercera persona plural aoristo segundo de περιτυγχάνω, encontrar, compuesto de

la preposicion *περί*, que rige el dativo *θησαυρῷ*, y de *τυγχάνω*: futuro *τεύξομαι*: aoristo segundo *ἔτυχον*: como de *τυχέω*: pretérito *τέτευχα* ó *τετύχηκα*, como de *τυχέω*.
Καλῶς. Muy bien: adverbio del adjetivo *καλός*, ἡ, ὄν, cosa hermosa, buena.
Σκαφεῖσα. Cabada: participio femenino aoristo primero pasivo de *σκάπτω*.
Πολλαπλασίονα. Multiplicado: acusativo de *πολλαπλασίον*.
Τὸν καρπὸν. El fruto: acusativo de *ὁ καρπός*, οὗ.
Ἀνέδωκεν. Dió: tercera persona aoristo primero indicativo de *ἀναδίδωμι*.
Ὁ κάματος. La laboriosidad: genitivo τοῦ καμάτου.

F Á B U L A X V I.

Δ *Εσπότις, καὶ κύνες*. El amo y los perros.
Δεσπότις οὐ κύων. *Vid. Fáb. IV*.
Ἀνὴρ τις. Cierta hombre: genitivo *ἀνερὸς*, síncope *ἀνδρὸς*: dativo *ἀνδρὶ*: plural *ἀνδράσι*.
ὑπὸ χειμῶνος. De la tempestad. *Fáb. XI*.
Ἐν τῷ αὐτοῦ προασείῳ. En su granja: dativo de *τὸ προασεῖον* ó *προάσιον*, οὐ, arrabal, casa cerca de la ciudad.
Ἀποληφθεὶς. Habiendo sido cogido: participio aoristo primero pasivo de *ἀπολαμβάνω*.
Πρῶτα μὲν. En primer lugar: adverbio.
Τὰ πρόβατα. Las ovejas: *τὸ πρόβατον*, οὐ.
Κατέφαγεν. Se comió: aoristo segundo de *καταφάγω*: futuro segundo medio *φάγομαι*, *σαι*, *ται*, por *φαγοῦμαι*, ἡ, *εἴται*.

Τὰς αἰγας. Las cabras: acusativo plural de ἡ αἶξ, αἰγὸς.
Τοῦ δὲ χειμῶνος ἐπικρατοῦντος. Y aumentándose la tempestad, el mal temporal: genitivo absoluto de participio presente de *ἐπικρατέω*: futuro *ἥσω*: pretérito *ἐπικεκράτηκα*.
Καὶ τοὺς βοὺς ἐργάτας. Aun los bueyes de la laboranza: acusativo plural de *ὁ ἐργάτης*, του, *οπερARIO*, trabajador, que se deriva de *ἐργάζομαι*, trabajar: futuro *ἐργάσομαι*.
Σφάζας. Habiéndolos degollado: participio aoristo primero de *σφάττω* ó *σφάζω*.
Ἐθονήσατο. Se los comió: aoristo primero medio indicativo de *θονάομαι*, celebrar banquetes, que sale de *θεός*, Dios, y *δίνος* vino; porque en los dias festivos y sacrificios de los Dioses comian y bebían con esceso.
Ταῦτα ἰδόντες. Viendo esto: participio aoristo segundo de *εἶδω*: futuro *εἴσομαι*: pretérito medio *εἶδα* vel *οἶδα*: aoristo segundo activo *εἶδον* vel *ἶδον*, *ες*, *ε*.
Διελέχθησαν. Se digeron: aoristo primero indicativo de *διαλέγομαι*, conversar, hablar con otros: pretérito *διαλέλεγμαι*: aoristo primero *διελέχθην*, *ης*, *η*: futuro *διαλεχθήσομαι*.
Πρὸς ἀλλήλους. Unos á otros: adjetivo plural que carece de nominativo: genitivo *ἀλλήλων*: dativo *ἀλλήλοις*, *αἰς*, *οἰς*: acusativo *οὺς*, *ας*, *α*, y significa lo mismo que *in vicem*, *mutuo*, *alius alium*.
Φεύγωμεν ἄλλ' ἡμεῖς γε. Huíamos prontamente nosotros: *ἀλλὰ* y *ἀλλὰ νῦν* á veces significa prontamente.

Ἐντεῦθεν. De aquí: adverbio.

Εἰ γὰρ. Porque si.

Οὐκ ἐφείσατο. No ha perdonado: aoristo primero indicativo medio de φείδομαι, que se construye con genitivo.

Πῶς ἡμῶν φείσεται. Como nos perdonará á nosotros: futuro primero medio del mismo verbo.

Καὶ φυλάττεσθαι. Y guardarse de ellos: presente infinitivo pasivo de φυλάττω.

Χρῆ. Conviene: verbo impersonal: infinitivo χρῆναι: imperfecto χρῆν ὁ ἔχων.

Οἱ τινες οὐδὲ τῶν οἰκείων. Que ni aun de los domésticos.

Ἀπέχονται. Se abstienen, se ahorran con ellos, dejan de castigar: tercera persona plural presente indicativo pasivo de ἀπέχομαι, abstenerse.

FÁBULA XVII.

Ἄρκος, καὶ Γέρανος. El lobo y la grulla: genitivo τῆς Γέρανου.

Λύκου λαιμῷ. En la garganta del lobo: dativo de ὁ λαιμὸς, οὗ.

Ὅσέον. Un hueso: se contrae en todos los casos: ὅσέον-ὅσοῦν, ὅσέου-ὅσοῦ, ὅσέω-ὅσῳ. Dual. ὅσέω-ὅσῳ, ὅσέοιν-ὅσοῖν. Plural. ὅσέα-ὅσῶ, ὅσέων ὅσῶν, ὅσέοις-ὅσοῖς.

Ἐπεπήγει. Se habia atravesado: tercera persona singular plusquamperfecto indicativo medio de πηγνύω ὁ πηγνυμι, clavar, pegar: futuro πήξω: pretérito πεπήχα, como de πήγω. Gram. pág. 98, Nota II.

Ὁ δὲ γέρανος εἶπεν. Y el lobo dijo á la grulla.

Μισθόν. El pago: acusativo de ὁ μισθός, οὗ, estipendio, salario.

Παρέξειν. Que le daria: futuro infinitivo de παρέχω.

Εἰ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. Si su cabeza: acusativo de ἡ κεφαλὴ, ἥς.

Ἐπιβαλοῦσα. Metiendo: participio femenino aoristo segundo de ἐπιβάλλω: futuro αλῶ: pretérito ἐπιβέβληκα.

Ἐκβάλαι. Sacáse: aoristo segundo optativo de ἐκβάλλω: futuro ἐκβαλῶ: pretérito ἐκβέβληκα: aoristo segundo ἐξέβαλον, porque la preposicion ἐκ se muda en ἐξ antes de vocal: participio aoristo segundo ἐκβαλὼν, ἐκβαλοῦσα, ὄν.

Δολιχόδεϊρος. De cuello largo: adjetivo comun de dos, que se deriva de δολιχός, largo, un espacio de veinte y cuatro estadios, y de δεῖρῃ, ἥς, cuello.

Οὔσα. Siendo, como era: participio presente femenino de εἰμι.

Ἐπέζητει. Pedia: imperfecto de ἐπιζητέω.

Ὅς. El cual, el lobo: nombre compuesto del artículo relativo y de τις, genitivo οὗτινος: dativo ὅτινι: acusativo ὄντινα: femenino ἥς, ἵς, ἵνος: neutro ὃ, τι, οὗτινος, &c. Y este relativo ὃ, τι se escribe con una coma, á distincion de la partícula ὅτι.

Γελάσας. Riendose.

Καὶ τοὺς ὀδόντας. Y los dientes: acusativo plural de ὁ ὀδούς, ὀδόντος: vocativo ὦ ὀδούς.

Θήξας. Aguzando: participio aoristo primero de θήγω.

*

Ἀρκῇ σοι μισθός. Bástate por premio: tercera persona singular de ἀρκέω. *Fáb. VII.*

Τοῦτο καὶ μόνον. Aun esto solo.

Ὅτι ἐκ λύκου στόματος, καὶ ὀδόντων. Que de la boca y dientes del lobo: στόμα, ατος por la quinta.

Ἐξῆρες. Has sacado: aoristo segundo de ἐξαίρω.

Κάραν. La cabeza: ἡ κάρα, ας: tambien se usa τὸ κάρα ὁ τὸ κάρη en todos los casos como indeclinable.

Σῶαν. Sana: acusativo de σός, η, ον, salvo, sano.

Μηδὲν παθοῦσαν. Sin detrimento alguno: participio femenino aoristo segundo de πάσχω, padecer, sentir: futuro πείσομαι, como de πύθω,

vuelta la η en ει, aoristo segundo ἔπαθον: pretérito πεπάρθην ὁ πεπόνθην, como de πονέω: pretérito medio πέποννα ὁ πέπονθα.

μηδὲν compuesto de la negacion μὴ, y de εἰς, μία, ἐν. *Vid. Fáb. X.*

Ὁ μῦθος πρὸς ἄνδρας. Esta fábula es contra los hombres.

Οἵτινες. Que. *Vid. suprà ὅσις.*

Ἀπὸ κινδύνου διασωθέντες. Libertados de peligro: participio aoristo primero pasivo de διασώζω: aoristo primero pasivo διεσώθην, perdiendo la σ de διασέσωσαι, tercera persona pretérito pasivo de donde se forma.

Τοῖς ἐυεργέταις. A los bienhechores.

Τοιαύτας. Tales: acusativo plural femenino de ὁ τοιοῦτος, ἡ τοιαύτη, τὸ τοιοῦτο, compuesto de οὗτος.

Ἀπονέμουσι. Dan: tercera persona plural presente indicativo de ἀπονέμω, atribuir, señalar, destinar.

Χάριτας. Gracias: acusativo plural de ἡ χάρις, ιτος: acusativo χάριν.

FÁBULA XVIII.

Ἄρκος, καὶ Γραῦς. Un lobo y una vieja. *Vid. Fáb. II, y Gram. pág. 13, not. I.*

Λιμώπτων. *Fáb. XI.*

Περιέει. Imperfecto compuesto de la preposicion περι, y del verbo εἰμι.

Ζητῶν. Buscando: participio presente de ζητέω. *Fáb. XIV.*

Τροφήν. Comida. *Vid. Fáb. XI.*

Γενόμενος δὲ. Y estando: participio aoristo segundo medio de γίνομαι ὁ γίγνομαι, que significa lo mismo que sum, fio, nascor, existo.

Κατά τινα τόπον. En cierto parage. *Fáb. II.*

Ἦκουσε. Oyó: aoristo primero de ἀκούω.

Παιδίου. A un chiquillo: genitivo de τὸ παιδίον, diminutivo de παῖς.

Κλαίωντος. Que lloraba: genitivo participio presente de κλαίω.

Καὶ γραὸς λεγούσης αὐτῷ. Y á una vieja que le decía al niño: participio presente femenino de λέγω.

Παῦσαι. Deja: aoristo primero imperativo medio de παύομαι: su activa παύω, cesar, acabar: futuro παύσω: pretérito πέπαυκα.

Τοῦ κλαίειν. De llorar: presente infinitivo de κλαίω.

Los Griegos usan del infinitivo con artículo en lugar de los gerundios.

Εἰ δὲ μὴ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ. Porque sino, en este instante. *Vid. Fáb. XI. y VII.*

Ἐπιδώσω σε τῷ λύκῳ. Te echaré al lobo: futuro indicativo de ἐπιδίδωμι.

Οἶομενος δὴ ὁ λύκος. Pensando pues el lobo. *Vid. Fáb. III.*

Ὅτι ἀληθεύει ἡ γραῦς. Que la vieja hablaba de veras: tercera persona de ἀληθεύω, decir verdad: futuro εὔσω: pretérito ἠλήθευκα: ἡ ἀλήθεια, as, verdad.

Ἰστατο. Se estuvo parado: tercera persona imperfecto indicativo medio de ἵστημι.

Πολλὴν ἐκδεχόμενος ὥραν. Esperando mucho tiempo: participio presente de ἐκδέχομαι deponente.

Ὡς δ' ἐσπέρα. Pero luego que la tarde: genitivo τῆς ἐσπέρας.

Κατέλαβεν. Le cogió, llegó: aoristo segundo de καταλαμβάνω. *Fáb. IV.*

Ἀκούει πάλιν. Oye segunda vez.

Κολακευούσης τὸ παιδίον. Que alhagaba al niño: genitivo participio presente femenino de κολακεύω, alhagar, lisongear.

Ἐὰν ἔλθῃ. Si viniere: tercera persona aoristo segundo subjuntivo de ἔρχομαι. *Fáb. III.*

Δεῦρο. Acá: adverbio.

Φονεύσομεν αὐτὸν. Matarémosle: primera persona plural futuro indicativo de φονεύω: pretérito πέφονευκα: aoristo primero ἐφόνευσα: ὁ φόνος, ου, homicidio: ὁ φονεύς, έος, homicida.

ὦ τέκνον. Hijo mio: vocativo de τὸ τέκνον, ου.

Ἐπορεύετο λέγων. Iba diciendo: tercera persona imperfecto indicativo de πορεύομαι, partirse, marchar.

Ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαύλει. En aquesta choza: dativo contracto de ἡ ἐπαυλις, ιος.

Ἄλλα μὲν λέγουσιν, ἄλλα δὲ πράττουσιν. Unas cosas dicen, y otras cosas hacen. Del dicho al hecho va mucho trecho.

Ὁ μῦθος-ἐστὶ-πρὸς ἀνθρώπους, οἵτινες. Esta fábula es contra los hombres que.

Τὰ ἔργα τοῖς λόγοις. Las obras á las palabras. *Vid. Fáb. I.*

Οὐκ ἔχουσιν. No tienen: tercera persona plural de ἔχω.

Ὅμοια. Semejantes. *Fáb. X.*

F Á B U L A X I X.

Παῖς, καὶ Μήτηρ. Un hijo y su madre.

Ἐκ διδασκαλείου. De la escuela: genitivo de τὸ διδασκαλεῖον, lugar donde se enseña: διδασκαλία, as, doctrina: διδάσκαλος, ου, maestro: todos salen de διδάσκω, enseñar: futuro διδάξω: pretérito διεδίδαχα.

Τὴν δέλτον. La cartilla: acusativo de ἡ δέλτος, ου, libro, cartilla del A, B, C: su raiz es δέλτα, la cuarta letra del Alfabeto.

Τοῦ συμμαθητοῦ. De un condiscípulo: genitivo de συμμαθητῆς, compuesto de σύν, y μαθητῆς, οῦ, discípulo, que sale de μαίθάνω, aprender: futuro μαθήσομαι: aoristo segundo ἔμαθον: pretérito activo μεμάθηκα: pasivo μεμάθημαι, ηται.

Κλέψας. Habiendo hurtado.

Ἦνευκε τῇ μητρὶ. Se lo llevó á su madre: tercera persona aoristo segundo de φέρω.

Τῆς δὲ μὴ ἐπιπληξάσης. Y no habiéndole ella castigado: genitivo de participio femenino aor-

risto primero de ἐπιπλήττω, castigar, re-
prender.

Μᾶλλον μὲν οὖν. Sino, antes bien.

Ἀποδέξαμένης. Habiéndolo aprobado: participio fe-
menino aoristo primero medio de ἀποδέχομαι.

Προΐων τοῖς χρόνοις. Creciendo en edad: participio
presente de πρόειμι, adelantarse, llegar.

Ἦρξατο. Comenzó: aoristo primero medio de ἄρ-
χομαι.

Καὶ τὰ μείζω κλέπτειν. A hurtar aún mayores
cosas.

Ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ. Y en el mismo hurto: dativo
compuesto de αὐτὸς y φῶρ, φωρὸς.

Πότε ληφθεῖς. Habiendo sido cogido una vez: par-
ticipio aoristo primero pasivo de λαμβάνω. Vid.
Fáb. IV.

Ἀπήγετο τὴν πρὸς θάνατον. Le llevaban camino de
la horca, á la muerte: tercera persona singular
imperfecto pasivo de ἀπάγω, compuesto de ἀπὸ,
y ἄγω. El artículo τὴν concierta con un sustan-
tivo que se calla por la figura Elipsis, τὴν ὁδὸν
regido de la tácita preposicion κατὰ θάνατον.

Ἐπομένης. Siguiéndole: participio femenino pre-
sente de ἑπομαι: futuro ἔψωμαι: aoristo segun-
do ἐπόμην.

Καὶ ὀλοφυρομένης. Y lamentándose: participio de
ὀλοφύρομαι.

Ἐκεῖνος τῶν δημίων ἑδείτο. Él rogaba á los verdu-
gos: genitivo plural de ὁ δῆμιος, ου, que está
regido de ἑδείτο.

Βραχέα τινα. Unas pocas palabras: terminacion
neutra plural de βραχύς, εἶα, χύ, cosa breve.

βραχέως breviter, paucis, y lo mismo es τὰ

βραχέα, que tambien significa los bagíos del
mar, que los latinos llaman *Brevia*, por la po-
ca agua que hay en ellos.

Τῇ μητρὶ διαλέχθηναι. Decir á su madre: aoristo
primero infinitivo de διαλέγομαι, hablar, con-
versar: pretérito διαλέλεγμαι, ξαι, κται: aoris-
to primero διελέχθην: futuro διαλέχθήσομαι. Es-
tá regido de ἑδείτο.

Πρὸς τὸ ὄυς. A la oreja: acusativo singular de τὸ
ὄυς, ὠτος: plural τὰ ὠτα: y lo mismo significa
τὸ ὄυας, οὐατος.

Τῆς δὲ ταχέως. Y ella al punto: adverbio de τα-
χύς, cosa ligera, que se declina como βρα-
χύς.

Τῷ στόματι τοῦ παιδὸς. A la boca de su hijo: da-
tivo de τὸ στόμα, ἄτος.

Προσθείσης. Arimándose: genitivo participio fe-
menino aoristo segundo activo de προσίθημι.

Τοῖς ὀδοῦσι. Con los dientes: dativo plural de ὁ
ὀδούς, ὄντος.

Δακῶν. Mordiendo: participio aoristo segundo de
δάκνω, que forma sus tiempos como de δήκω:
futuro primero δήξω: segundo δακῶ: aoristo
primero ἔδηξα: segundo ἔδακον: pretérito δέ-
δηχα.

Ἀφείλετο. Se la arrancó: aoristo segundo medio
de ἀφαιρέω-ω, compuesto de ἀπὸ mudando la π
en φ, y αἰρέω: futuro ἥσω: pretérito ἀφῆρηκα:
aoristo primero ἀφῆρησα: segundo ἀφείλον: ao-
risto segundo medio ἀφειλόμην del antiguo ἔλω,
que recibe el aumento ει.

Κατηγορούντων. Reprendiéndole: genitivo plural
participio presente de κατηγορέω, acusar, re-

prender. En el testo de la fábula debe estar con acento agudo.

Ὡς οὐ μόνον κέκλοφεν. Porque no solo habia hurtado: tercera persona pretérito ático por κέκλεφε.

Ἄλλ' ἤδη καὶ ἠτέβηκεν. Sino que ya tambien habia perdido el respeto: tercera persona pretérito activo de ἀσεβέω, ser cruel y desatento: σέβομαι, respetar, venerar: εὐσεβής, piadoso: ἀσεβής, impío.

Αὐτὴ γὰρ μοι τῆς ἀπωλείας. Pues ella de mi perdicion: genitivo de ἡ ἀπώλεια, que sale de ἀπόλλυμι, echar á perder. *Vid. Fáb. XIII.* En el testo debe estar con ω.

Γέγονεν. Fue: tercera persona pretérito medio de γίνομαι.

Αἰτίος. La causa. Εἰ γὰρ ὅτε. Pues si cuando.

Ἐκεκλόφειν. Habia hurtado: plusquamperfecto ático de κλέπτω.

Ἐπέπληξέ μοι. Me hubiera corregido: aoristo primero de ἐπιπλήσσω ὅ ττω.

Μέχρι τούτων. Hasta estas cosas, á estos escesos: adverbio que rige genitivo: si se sigue vocal, se dice μέχρις; y lo mismo significa ἄχρι y ἄχρις.

Χωρήσας. Habiendo llegado: participio aoristo primero de χωρέω: futuro χωρήσω: pretérito κεχώρηκα. Los verbos que empiezan con letra aspirada, la mudan en tenue en la reduplicacion del pretérito.

Οὐκ ἂν νῦν ἠγόμην. No sería yo ahora conducido: aoristo segundo medio de ἄγω.

Τῶν μὴ κατ' ἀρχὰς κολαζομένων. De los que á los principios no son castigados: genitivo plural del

participio presente pasivo de κολάζω. ἀρχὴ, ἥς, principio.

Ἐπὶ μείζον. Mucho mas: ὁ καὶ ἡ μείζων, καὶ τὸ μείζον, ονος, cosa mayor, comparativo del positivo μέγας, grande, superlativo μέγιστος.

Αὐξάνει τὰ κακὰ. Se aumentan las maldades. *Vid. Fáb. IX.*

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙ.

εὖ πρᾶττειν.

Α. Ἰσθί μοι γεγονότα υἱόν· πολλὴν οὖν τοῖς θεοῖς χάριν ἔχω, ἔχ' ἔτις ἐπὶ τῇ γενήσει τῷ παιδὸς, ὥς ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν σὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι· ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ὑπὸ σοῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα, ἄξιον ἔσεσθαι, καὶ ἡμῶν, καὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαδοχῆς. Εὐρῶσο.

ΛΙΒΑΝΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΩΙ.

Χαίρειν.

Β. Οὐπω μοι τῆς λύπης ὑφῆκας, ὥς τε μεταξὺ γράφοντα τρέμειν. ἀλλ' εἰ μὲν ὑφῆκας, τί ἐκ ἐπισέλ-

ΔΙΑΦΟΡΩΝ.

53

λεις, ὦ ἄρις· εἰ δὲ κατέχεις ἔτι, ὃ πάσης λογίας ψυχῆς καὶ τῆς σῆς ἀλλότριον, πῶς ἄλλοις κηρύττων, μέχει δυσμῶν ἡλίκ μὴ χρῆναι φυλάττειν λύπην, ἐν πολλοῖς ἡλίοις ἐφύλαξας; ἢ τάχα ζημιῶσαί με προείλας, τιμορεῖσθαι με βέλει, τῆς μελιχρᾶς σε φωνῆς ἀποσερῶν; μὴ σύγε, ὦ γενναῖε, ἀλλὰ γενῶ πρᾶος, καὶ δὸς ἀπολαύειν τῆς παγχρύσου σε Γλώττης.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΟΛΥΜΠΙΩΙ.

χαίρειν.

Γ. Ἐγγραφες ἡμῖν, πρότερον μὲν ὀλίγα, νῦν δ' ἐδὲ ὀλίγα· καὶ ἔοικεν ἡ βροχυλογία προῖσσα, τῷ χρόνῳ παντελὴς γίνεσθαι ἀφωνία. ἐπ' ἀνελθε τοίνυν ἐπὶ τὸ ἔθος, ὥς ἐκ ἔτι σοι μεμψόμεθα λακωνίζοντι πρὸς ἡμᾶς διὰ γραμμάτων. ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ γράμματα, σύμβολα ὄντα τῆς μεγάλης σε διαθέσεως, πολλὰ ἄξια ποιησόμεθα. μόνον ἐπίσελλε ἡμῖν. Εὐρῶσο.

ΓΡΗΓΟΡΙΩΙ ΤΩ ΘΕΟΛΟΓΩΙ.

χαίρειν.

Δ. Γράμμα ἦλθέ μοι πρῶτον παρὰ σῶ, ἀκριβῶς σὸν, οὐ τοσοῦτον τῷ χαρακτῆρι τῆς χειρὸς, ὅσον τῷ τῆς ἐπιστολῆς ιδιώματι· ὀλίγα γὰρ ἦν τὰ γράμ-

ματα πολλὴν δianoian παριστῶντα· πρὸς δ' εὐθύς
μὲν ἐκ ἀπεκρινάμεθα, διότι αὐτοὶ μὲν ἀπεδημῶμεν.
ὁ δὲ γραμματοφόρος ἐνὶ τῷ ἐπιτηδεύειν ἡμῖν ἐπιδούς
τὴν ἐπιστολὴν, ἀπὶ ὧν ὥχετο. ἀλλὰ νῦν διὰ Πέτρου
προσφθεγγόμεθά σε, ὁμῶς μὲν ἀποτιννύντες τὴν προση-
γορίαν τὸ χρέος, ὁμοῦ δὲ ἀφορμὴν δευτέρων γραμ-
μάτων παρέχοντες πάντως δὲ εἰς πόνον λακωνικῆς
ἐπιστολῆς, ὅποιαί εἰσιν αἱ παρὰ σὺν ἐκάστοτε πρὸς
ἡμᾶς ἀφικνούμεναι. Εἴρωσο.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ
ΝΙΚΟΒΟΥΛΩ.

πολλὰ χαίρειν.

Ε. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶν ὅπερ οἶμι, ὀλίγας
συλλαβὰς γράφειν, ἀλλὰ περὶ πλείων ὀλίγας. οὕτως
ἐγὼ καὶ βραχυλογώτατον Ὀμηρον λέγω, καὶ πολὺν
τὸν Ἀντίμαχον. πῶς; τοῖς πράγμασι κρίνων τὸ
μῆκος, ἀλλ' οὐ τοῖς γράμμασι. Εἴρωσο.

ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΣΙΜΠΛΙΚΙΩ.

πλείστα χαίρειν.

ς'. Ἐδεῖ μὲντοι ταῖς τὰς τύχαις τὰς γνώμας μὴ
συνεξάιρεσθαι, μηδὲ τὸ μεμνήσθαι τῶν πάλαι φίλων

ἐλαττον ἡγεῖσθαι τῆς παρούσης ἀξίας. σὺ δὲ ἡμῶν
ἐπιλήσμων ἐγένου χρόνος συχνῶς. χρῆν δὲ ἐχί, καί-
τοι σφοδρᾶς διαθέσεως συναφάσης ἡμᾶς ἀλλήλοις.

ΗΛΙΟΔΩΡΩ.

χαίρειν.

Ζ. Ἐμοὶ μὲν συμπρόεισι τοῖς ἐνιαυτοῖς καὶ ἡ τῷ φίλ-
τρῳ προσθήκη. σὺ δὲ, εἰ μὲν ὁμοίως ἔχων, ἐκ ἀγείας
σχολὴν ὑπὸ τῷ τῶν πραγμάτων ὄχλῳ, γράμμασι τι-
μᾶν ὡς εἰκὸς, ἀπαξ ποτὲ, καὶ οὐς εἰκὸς, κλέψας
σαυτὸν ἀπὸ τῶν δημοσίων χρόνον ὅσον ἀρκέσαι πρὸς
μέτρον ἐπιστολῆς αὐτὸ τοῦτο μήνυσον. εἰ δὲ ἐπιγινώσ-
κεις ἀληθευομένην κατὰ σοῦ τὴν ὑποψίαν τῆς λήθης,
διόρθωσαι μετανόια, καὶ σαυτὸν ἡμῖν ἐπανάγαγε.

ΤΩ ΑΔΕΛΦΩ.

χαίρειν.

Η. Τίνα μὲντοι τίνα παρὰ τῶν οἶος αὐτὸς εἶ, προσή-
κει θαυμάζεσθαι; τὸν σώφρονα, τὸν ἐμμελῆ, τὸν παι-
δείας ἐταῖρον, τὸν προσανέχοντα θεῷ, καθ' ἅπαζ
τὸν οἶος ἐστὶ Γερόντιος. ἔχεις οὖν τὸν ἄνδρα μετὰ
τῆς ἐπιστολῆς, ὃ χρησάμενος, ἐρεῖς ἐ φαῦλον ἐπαινέ-
την ἐμέ.

ΤΩ ΑΤΤΩ

χαίρειν.

Θ. Επιστολήν ἐπέθηκα τῷ θαυμαστῷ Γερωντίῳ πρὸς τὴν ἱεράν σε καὶ τρισπόδιτον κεφαλὴν, τῆς πρώτης ἐντεύξεως παρέξουσιν πρόφασιν. τότε μὲν γὰρ αὐτὸν ἴσως δι' ἐμὲ τιμήσεις. μετὰ δὲ τὴν πείραν, ἕτερόν τινα δι' αὐτὸν.

ΤΩ ΑΤΤΩ

χαίρειν.

Ι. Πυνθάνη περὶ Διοσκορίας, πόσους ἀπαγγέλλει σίχους ἐκάστης ἡμέρας. πεντήκοντα. τούτους ἀποδίδωσιν, ἢ προσπταίων, ἢ διοσολογῶν ἐκ ἐφισάμενος ἐφ' ᾧ τὴν ἀνάμνησιν ἀδροῖσαι ζῶν χρόνῳ. ἀλλ' ἐπειδὴν ἀρξήται λέγειν, κατατείνει συνεχῶς, καὶ ἡ σιωπὴ τέλος ἐστὶ τῆς ἀπαγγελίας.

ΠΛΑΤΩΝ ΑΞΙΟΧΩ.

χαίρειν.

ΙΑ. Ηνίαις καὶ μάσιγι τοὺς ἵππους ἰθύνομεν. καὶ ναυτιλλόμεθα, πῇ μὲν τοῖς ἰσίοις τὴν ναῦν ἐκπετάσαν-

τες, πῇ δὲ ταῖς ἀγκύραις χαλινώσαντες καταβύθουμεν. ἔτω κυβερνητέον τὴν γλῶτταν Ἀξιοχε, πῇ μὲν τοῖς λόγοις ὀπλίζοντες, πῇ δὲ σιωπῇ κατευνάζοντες.

ΠΛΑΤΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΩ.

χαίρειν.

ΙΒ. Εἰ λύπης ἐθέλεις κρατεῖν, περιπόλει τοὺς τάφους, καὶ τῷ πάθους ἔξεις τὸ φάρμακον, καὶ τὰς μεγίστας τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονίας ἐπόφει ἢ περαιτέρῳ κόνεως κεκτημένας τὸ φύσημα. Εὐρύωτο.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΝΗΦΑΛΙΩ.

πολλὰ χαίρειν.

ΙΓ. Ησθὴν δεξάμενος τὴν ὑμετέραν ἐπιστολήν. εἰς ἔργον δὲ ταύτην ἄγειν βελόμενος, ἐκ ἔχω ὑπουργοῦσαν τῇ προθυμίᾳ τὴν χρείαν. τὸ δ' αἴτιον τύχην μὲν ἐκ ἂν πότε εἴποιμι, καὶ μάλιστα πρὸς ὑμᾶς, Θεῷ δὲ πάντως πρόνοιαν κυβερνῶσαν ὥς βέλεται, τὰ ἡ μέτερα.

ΦΙΛΙΠΠΩ ΑΔΕΛΦΩ.

χαίρειν.

ΙΔ. Τοῖς ἀγαθοῖς τῶν ἀνδρῶν ἀρκεῖ μὲν εἰς σύστασιν

φιλίας ὁ τρόπος· ἀλλ' ἐπειδὴ, καὶ ἀφορμὴν εἶναι προσήκει τινὰ, δι' ἧς δεῖ πρῶτον εἰς λόγους ἐλθεῖν, εἴτα πειραθέντας θαυμάζειν, τούτῃ χάριν ἐπέδωκα τῷ λογίῳ Θέωνι τὴν ἐπιστολὴν· πρῶτον γὰρ διὰ ταύτην εὐμενῶς αὐτὸν ὄφει. ὕστερον δὲ περιττὰ νομίσας τὰ γράμματα, δι' αὐτὸν, ὄιμαι, θαυμάσεις τὸν ἄνδρα. Εἰρήωσο.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΘΕΟΔΩΡΑ ΤΗΣ
ΑΙΔΕΣΙΜΩΤΑΤΗΣ.

πλείστα χαίρειν.

ΙΕ. Τὰ πεμφθέντα παρὰ σὺ βιβλία πάντα ὑπεδέξα-
μην, καὶ τὰς ἐπιστολάς ἀσμενος διὰ τῆς Βελτίης Μυγ-
δονίης. καὶ μόγισ ἄγων σχολὴν, ὡς ἴσασιν οἱ θεοί,
καὶ κακιζομένην λόγῳ, ταῦτα ἀντέγραψα πρὸς σέ. σὺ
δὲ εὖ πράττοις, καὶ γράφοις ἀεὶ τοιαῦτα. Εἰρήωσο.

ΛΙΒΑΝΙΩ.

χαίρειν.

Ις'. Ανέγνων χθὲς τὸν λόγον πρὸ ἀρίστου σχεδόν·
ἀριστήσας δὲ, πρὶν ἀναπαυσασθαι, τὸ λοιπὸν προσα-
πέδωκα τῆς ἀναγνώσεως, μακάριος εἰ λέγειν ἔγω,
μᾶλλον δὲ φρονεῖν ἔγω δυνάμενος. ὦ λόγος, ὦ σύ-

νεῖς, ὦ διαίρεσις, ὦ ἐπιχειρήματα, ὦ τάξις, ὦ
ἀφορμή, ὦ λέξις, ὦ ἁρμονία, ὦ συνθήκη. Εἰρήωσο.

ΓΡΗΓΟΡΙΩ, ΗΓΕΜΟΝΙ.

χαίρειν.

ΙΖ. Εμοὶ καὶ γράμμα παρὰ σὺ μικρὸν ἀρκεῖ μεγά-
λης ἡδονῆς πρόφασιν μνησεῦσαι. καὶ τοῖαν ὅς ἐγρα-
ψας λίαν ἡ σθεῖς, ἀντιδίδωμι, καὶ αὐτὸς τὴν ἴσιν
καὶ τῷ τῶν ἐπιστολῶν μήκει μᾶλλον, ἢ τῷ τῆς εὐνοίας
μεγέθει τὰς ἑταίρων φιλίας ἐκτείνεσθαι δεῖν κρίνων.
Εἰρήωσο.

ΛΟΥΚΙΑΝΩ, ΣΟΦΙΣΤΗΣ.

χαίρειν.

ΙΗ. Γράφω, καὶ ἀντιτυχεῖν ἀξιῶ τῶν ἴσων· εἰ δὲ
ἀδικῶ συνεχῶς ἐπισέλλων, ἀνταδικηθῆναι δέομαι
τῶν ὁμοίων παθόν. Εἰρήωσο.

ΖΗΝΩΝΙ.

χαίρειν.

ΙΘ. Πάντων μὲν ἑνὲς μοι τὸ σῶμα διάκειται
μετρίως· καὶ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς γνώμης ἔχει κα-
λῶς· οἶμαι δὲ ἐγὼ τούτῃ προοίμιον εἶναι μηδὲν κρεῖττον
ἐπιστολῇ φίλῃ παρὰ φίλῃ πεμπομένη. τίνος οὖν
ἔστι τὸ προοίμιον; αἰτήσεως, ὄιμαι. τίς δὲ ἡ αἰτισις;
*

ἐπιστολῶν ἀμοιβαίων · ὥς εἴη γε καὶ ταῦτα δύνανται
ὁμολογεῖσθαι ταῖς ἐμαῖς, αἷσια παρὰ σὺ ταῦτα πρὸς
ἡμᾶς ἐξαγγελλέσας. Εὐρῶσο.

ΔΙΟΝΙΣΙΟΣ ΙΟΥΛΙΑΝΩι.

χαίρειν.

Κ. Επέσειλά σοι γαμοῦντι καὶ συγγνώμην ἔχω
μετὰ τὸν γάμον σιγᾶντι ἔδὲ γὰρ ἐστίν, ὥς ἔοικεν,
ἔδενι παρρησία δεδεμένω γυναικείαις ἀπάταις.

ESPLICACION DE LAS CARTAS.

CARTA I.

Filipo á Aristóteles. S.

Argumento.

Filipo, Rey de Macedonia, participa á Aristóteles el nacimiento de su hijo Alejandro Magno. Da gracias á los Dioses por habérsele dado en tiempo de un hombre tan célebre como era Aristóteles; y se lisonjea de que educándole este filósofo, será digno de sucederle en el trono.

Εὖ πράττειν.. Equivale al modo de saludar de los latinos: *salutem dicit*.

Ἴσθι. Sabe: imperativo presente sincopado por Ἴσαθι de ἴσθμι.

Γεγονότα. Participio de pretérito medio: su raiz γίνομαι ὁ γίνομαι, nacer.

Πολλὴν οὖν χάριν, &c. Doy muchas gracias á los Dioses: es como dicen los latinos: *habere gratiam alicui*.

Οὐχ οὕτως. No tanto.

Γενήσεται. Nacimiento. dativo γένεσις, eos.

Κατὰ τὴν σὴν ἡλικίαν. En tu edad, en tu tiempo.

Γεγονέναι. Haber nacido: Infinitivo pretérito medio de γίνομαι.

Τραφέντα παιδευθέντα. Educado y enseñado: participios de τρέφω y παιδεύω.

Διαδοχῆς. Sucesion: genitivo, διαδοχῇ ἥς.

CARTA II.

Libanio á S. Basilio.

Argumento.

Quéjase Libanio á san Basilio de que no le escribe, y le ruega encarecidamente no le prive por mas tiempo de sus elocuentes cartas.

Οὐπω. Aún no.

Υφῆκας. Has desistido de, has dejado de: pretérito perfecto indicativo: su raiz ὑφίημι, remitir, ceder, desistir, &c.

Μεταξὺ γραφόντα. Equivale al latin *inter scribendum*.

Τί οὐκ ἐπισέλλεις; ¿Porqué no escribes?

Επισέλλω. *Mittere litteras*.

Κατέκεις. Conservas: segunda persona presente.

Ἀλλότριον. Ageno.

Μέχρι δυσμῶν ἡλίου. Hasta ponerse el sol.

Εἰν πολλαῖς ἡμέραις. Por muchos dias.

Προείλου. Aoristo segundo voz media anómalo del verbo αἰρέομαι, y la preposicion πρὸς, elegir, determinar.

Μελιχρᾶς φωνῆς. De tu dulce voz ó de miel.

Ἀποστερῶν. Privando: participio.

Σίγε. Imperativo presente de σιγάω, callar.

Δός. Da: aoristo segundo imperativo de δίδωμι, dar, conceder.

Παγχρυσοῦ. Toda de oro.

CARTA III.

S. Basilio á Olimpico. S.

El argumento con corta diferencia es el mismo que el de la precedente.

Ἔοικεν. Parece: su raiz οἶμαι, ú οἶμαι contracto.

Προϊούσα. Ha crecido ó adelantado: participio de προΐημι, ir adelante, aumentarse, &c.

Βραχυλογία. Brevedad de palabras, escasez.

Αφωνία. Taciturnidad, silencio.

Μεμψόμεθα: su raiz μέμφο: quejarse, culpar.

Λακωνίζοντι. Participio de λακωνίζω, hablar ó escribir en estilo lacónico.

Σύμβολα. Indicios, datos, señales.

Διαθέσεως. Del afecto: διαθέσις, εὐς ó εὐς.

Πολλοῦ ἄξια ποιησόμεθα. Equivale á *magni faciemus*.

CARTA IV.

S. Basilio á S. Gregorio el Teólogo. S.

Argumento.

Es contestacion: se escusa de haber tardado en responder, y le pide con mucha gracia que le escriba de nuevo, y no le venda tan caras sus cartas, ya que son tan breves.

Ἦλθε. Aoristo segundo de ἔρχομαι.

Πρόν. Poco ha, pocos dias hace: adverbio.

Ἀκριβῶς σὸν. Verdaderamente tuya.

Πολλὴν διάνοιαν παριστάντα. Espresaban ó conte-

nian mucho, tenian mucho sentido: παριστώντα participio presente de παριστάω. Hay παρίσημι. Α'πεδημούμεν. Estaba ausente: de ἀπό y δημέω. Ο' δὲ γραμματοφόρος. El correo. Εἰνὶ τῶν ἐπιτηδείων. A uno de mis familiares. Α'πιὼν ὤχετο. Se habia vuelto inmediatamente. Προσφθεγγόμεθά σε. Te saludamos, ó te saludo. Α'ποτινύντες τῆς προσηγορίας τὸ χρέος. Pagándote la salutacion que te debia: ἀπό y τινύμι de τίω pagar.

CARTA V.

S. Gregorio á Nicóbulo.

Argumento.

Manifiesta S. Gregorio á Nicóbulo que el estilo lacónico no consiste en hablar pocas palabras, sino en decir mucho en pocas palabras.

βραχυλογώτατον. Muy lacónico ó muy corto. Πολύν. Muy largo, muy asiático, muy hablador. Κρίνων τὸ μῆκος. Juzgando ó distinguiendo la longitud.

CARTA VI.

Synesio á Simplicio.

Argumento.

Se queja de que le haya olvidado desde que le favorece la fortuna, y le advierte que las dignidades no se han de estimar tanto, que borren en nosotros la memoria de los amigos.

Ε'δει. Impersonal: equivale al latin *oportebat*, imperfecto indicativo de δει.

Συνεξείρεσθαι. Levantarse: compuesto de αἶρω: futuro ἀρώ: pretérito ἤρκα. Elevar.

Ε'λαττον ἡγείσθαι. Estimar menos.

Επιλέσμων ἐγένου. Te has olvidado.

Χρῆν δὲ οὐχί. Equivale á *quod non decebat*, imperfecto de χρῆ impersonal.

Διαθέσεως συναφάσης, &c. Habiéndonos atado ó unido una firme benevolencia ó afecto: genitivo absoluto.

CARTA VII.

Synesio á Eliodoro.

Argumento.

Despues de manifestarle su afecto, que dice haber en él crecido con los años, le pide en cambio muestras del suyo, y que con escribirle deshará las sospechas que tiene de que le ha olvidado.

Προσθήκη φίλτρου συμπρόεισι τοῖς ἐνιαυτοῖς. Crece el amor con los años.

Οὐκ ἄγεις σχολὴν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ὄχλου. No te dan lugar las ocupaciones.

Ὡς εἰκὸς. Como es justo.

Καὶ οὕς εἰκὸς. Y á aquellos con quien es justo que lo hagas.

Κλέψας σεαυτὸν, &c. Hurtando el cuerpo á los negocios.

Ὅσον ἀρκέσαι. Cuanto basta.

Μήνυσον. Dámelo á entender: aoristo primero imperativo.

Διόρθωσαι μετανοία. Enmiéndate: aoristo primero imperativo medio.

CARTA VIII.

Synesio á su Hermano. S.

Argumento.

Le celebra por la felicidad de haber encontrado un buen amigo, y le exhorta á que se valga de sus consejos.

Οἷος αὐτὸς εἶ. Cual eres tú.

Προσέκει θαυμάζεσθαι. Es digno de ser admirado, debe causar admiracion.

Σώτρονα καὶ ἐμμελῆ. Sobrio y moderado.

Παιδίας ἐταῖρον. Aficionado al estudio.

Ἄνδρα μετὰ τῆς ἐπιστολῆς. Un varon con letras, un amigo literato.

Ὡ χρητάμενος. Del cual aprovechándote: de χρᾶμαι.

CARTA IX.

Synesio á su Hermano. S.

Argumento.

Le recomienda á Geroncio.

Παρέξουσιν πρόφασιν τῆς πρώτης ἐντεύξεως. Que proporciona u ofrece ocasion de verte por primera vez con Geroncio.

Μετὰ δὲ τὴν πειραν, ἕτερον τινὰ δι' αὐτὸν. Despues de haberle experimentado ó tratado, á otro cualquiera por él; á cualquiera otro por su respeto.

CARTA X.

Synesio á su Hermano. S.

Argumento.

Responde á algunas preguntas que le habia hecho acerca de Dioscorio, de cuya feliz memoria se decian cosas maravillosas.

Πόσους ἀπαγγέλλει σίχους. Cuantos versos recita. Τούτους ἀποδίδωσκ. Estos los dice, espresa ó pronuncia.

Οὐ δισσολογῶν. No repitiendo palabras, ó rozándose.

Οὐκ ἐφιστάμενος ἐφ' ᾧ τὴν ἀνάμνησκ, &c. No parándose á pensar, ó traer á la memoria.

Κατατείνει. Prosigue.

Ἀπαγγελίας. De la recitacion, ó de haberlos dicho todos.

CARTA XI.

Platon á Axioco.

Argumento.

Le enseña con dos hermosas comparaciones como se ha de refrenar la lengua.

Ἠνίασι καὶ μάστιγι. Con las riendas y el látigo.

Ἰθύνομεν. Regimos ó manejamos: de ἰθύνω.

Ἰστίοις. Con velas.

Πῃ, πῇ, ya, ya. Equivale al latin *alias, alias*.

*

Καταβύθουμεν. La undimos, le damos peso.
Σιωπῇ κατευνάζοντες. Reprimiéndola con el silencio.

CARTA XII.

Platon á Dionisio.

Argumento.

Le da un remedio contra la tristeza.

Περιπόλει τοὺς τάφους. Anda al rededor de los sepulcros, visita los cementerios.

Ε'πόφει. Verás: futuro primero indicativo de ὀπτομαι, cuyo presente no está en uso, compuesto de la preposicion ἐπι. El pretérito del simple ὤμμαι: el medio ὤπα: aoristo de pasiva ὤφην. El activo ὀπτω no se usa sino en muy pocos tiempos, y raras veces.

CARTA XIII.

Procopio á Nefalio. S.

Argumento.

Es una contestacion. Manifiesta el indecible gozo que recibió de la de Nefalio. Da un testimonio de la providencia que Dios tiene de los hombres.

Η'σθην. Me alegré: aoristo primero indicativo de Η'δομαι.

Εἰς ἔργον δὲ ταυτὴν ἄγειν βουλόμενος. Queriendo satisfacer á ella.

Χρείαν ὑπουργοῦσαν. Facultad correspondiente.
Θεοῦ προνοίαν κυβερνῶσαν. Gobernándolo todo la providencia de Dios.

CARTA XIV.

Procopio á Filipo su Hermano.

Argumento.

Le recomienda al erudito Theonas.

Εἰς σύστασιν φιλίας τρόπος. Para la recomendacion de la amistad, ó para trabar amistad las costumbres.

Πειρασθέντας. Esperimentados: participio de πειράω.

Τῷ λογίῳ θέωνι. Al erudito Theonas.

Ευμενῶς. Con benevolencia.

Ὅφει. Vid. Carta XII.

Περὶ τὰ. Supérfluas.

CARTA XV.

Juliano Emperador á Theodora Augusta. S.

Argumento.

Dícele que ha recibido con gran satisfaccion todos los libros y cartas por mano de Mygdonio, y le ruega siga escribiendo del mismo modo.

Πεμφθέντα. Participio aoristo primero pasivo de πέμπω, enviar.

Ὑπεδέξαμην. Aoristo primero medio de ὑποδέχομαι, recibir.

Ἀσμενος. Con mucho gusto, con satisfaccion.

Ἀγων σχολήν. Así que tuve tiempo libre: luego que tuve un momento de lugar.

Οὐ κακιζομένην λόγῳ. El que pasó no hablando, no desperdició en conversaciones inútiles.

CARTA XVI.

Juliano Emperador á Libanio.

Argumento.

Dícele haber leído su oracion, de la que hace un magnífico elogio.

Ἀνέγνων. Aoristo segundo indicativo de ἀναγινώσκω, leer.

Χθές. Ayer: adverbio.

Πρὸ ἀρίστου. Antes de comer.

Ἀρισήσας. Habiendo comido: aoristo primero participio de ἀριστάω.

Πρὶν ἀναπαύσασθαι. Antes de siesta.

Τὸ λοιπὸν προσapéδωκα τῆς ἀναγνώσεως. Acabé de leer lo que me faltaba.

Μακάριος εἰ λέγειν οὕτω δυνάμενος. Bienaventurado eres por poder decir así. ¡Dichoso tú que eres tan elocuente, tan buen orador!

ὦ ἐπιχειρήματα. ¡O qué argumentos!

ὦ ἀφορμή. ¡O qué refutacion.

CARTA XVII.

Juliano Emperador á Gregorio Prefecto.

Argumento.

Es contestacion. Le asegura de su amistad y aprecio.

Μησεῦσαι. Para tomar, para lograr.

Ἡσθαῖς. Aoristo primero participio pasivo de ἡσθόμαι.

Εἰτενεσθαι. Llevar adelante: corroborar, perpetuar.

CARTA XVIII.

Juliano Emperador á Luciano Sofista.

Argumento.

Dícele que solamente le escribe por recibir cartas suyas.

Ἀντιτυχεῖν. Recibir ó ser correspondido: compuesto de τυγχάνω, alcanzar.

Εἰ δὲ ἀδικῶ συνεχῶς ἐπιτέλλων. Si te fastidio ó incomodo escribiendo tan á menudo.

Ἀνταδικηθῆναι δέομαι τῶν ὁμοίων παθῶν. Pido ser incomodado, sufriendo semejante importunidad.

CARTA XIX.

Juliano Emperador á Zenon.

Argumento.

Ofrécele correspondencia.

Διάκειται μετρίως. Está ó sigue en un ordinario ó regular temperamento.

Καὶ τὰ τῆς γνώμης ἔχει καλῶς. El ánimo está bien: τὰ τῆς γνώμης, frase comun.

Προοίμιον. Proemio, exordio, principio.

Φίλῳ παρὰ φίλου. De amigo á amigo.

Ἐπιστολῶν ἀμοιβαίων. Cartas mútuas, mútua correspondencia.

Αἵς εἶν. Las que ojalá, ó deseo.

Ὁμολογῆσαι ταῖς ἐμαῖς. Correspondan á las mias, sean conformes.

Ἀῖσια παρὰ σοῦ εξαγγελλούσας. Anunciándonos de tí cosas prósperas ó buenas noticias.

CARTA XX.

Dionisio á Juliano.

Argumento.

Quéjase de que no le haya contestado á la carta que le escribió cuando Juliano contrajo matrimonio.

Συγγνώμην ἔχω μετὰ τὸν γάμον σιγῶντι. Te perdono el que calles despues de casado, ó que no escribas.

Οὐδὲ γὰρ ἔστιν. No tiene libertad ó lugar, ó no está en su mano.

Ὡς ἔοικεν. Como parece. *Vid. suprà.*

Οὐδενὶ παρρησία, &c. Parece ser continuacion de la cláusula anterior. No tiene libertad, tiempo ó lugar, &c. el que está metido entre las mugeres, esto es, el que está casado.

ΠΡΟΣΤΑΓΜΑΤΑ

ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΣΥΝΗΣ.

ἐκ τοῦ τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς Δημόνικον λόγου.

Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς Θεοὺς, μὴ μόνον θύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμέναν. Εκείνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον αἰεὶ μὲν, μάλιστα δὲ μετὰ τῇ πόλει. Οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς Θεοῖς θύειν, καὶ τοῖς νόμοις ἐμμένειν.

Τοιοῦτος γίνε περὶ τοὺς γονεῖς, οἷους ἂν εὖξαι περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σαυτοῦ παῖδας.

Ἀσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων, μὴ τὰ πρὸς τῇ ῥώμῃ, ἀλλὰ τὰ πρὸς τῇ ὑγίειαν συμφέροντα. Τέττε δ' ἂν ἐπιτυγχάνοις, εἰ λήγοις τὰ πόνων, ἔτι ποτεῖν δυνάμενος.

Μήτε γέλωτα προπετῇ ἔργῳ, μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχε. Τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ δὲ μανικόν.

Α ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν.

Ἔδριζε σαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν, ἀλλὰ σύνεν.
Δι' ἐνκεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι, δόξεις.

Ηγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν, κόσμον, αἰσχύνην δικαιοσύνην, σωφροσύνην. Τέτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι τὸ τ' νεωτέρων ἦθος.

Μηδὲποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας, ἔλπιζε λήσειν. Καὶ γὰρ, ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις.

Τὸν μὲν Θεὸν φόβε. Τοὺς δὲ γονεῖς τίμα. Τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνε. Τοῖς δὲ νόμοις πείθε.

Τὰς ἡδονὰς θήρευε, τὰς μετὰ δόξης. Τέρψις γὰρ σὺν τῷ καλῷ μὲν ἄριστον, ἄνευ δὲ τέτου κάκιον.

Εὐλαβῶ τὰς διαβολὰς, καὶ ψευδεῖς ᾧσιν. Οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν.

Ἀπαντα δοκεῖ ποιεῖν, ὥς μηδένα λήσων. Καὶ γὰρ ἂν παραυτίκα κρύψῃς ὕστερον ὀφθήσῃ.

Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοῖς, εἰ φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττειν, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττειν ἐπιτιμῇς.

Εὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθὴς.

Α μὲν ἐπίσασαι, διαφύλαττε ταῖς μελέταις. ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπισήμαϊς. Ομοίως γὰρ αἰσχρὸν, ἀκέσαντα χρήσιμον λόγον μὴ

μανθάνειν, καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τ' φίλων μὴ λαμβάνειν.

Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοίαν. Οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς εὐρημένα, συμβήσεται σοι ῥαδίως μανθάνειν. Ηγοῦ τ' ἀκυσμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι χρημάτων κρείττω. Τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τ' χρόνον παραμένει. Σοφία γὰρ μόνη τ' κτημάτων ἀθάνατον. Μὴ κατόικνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τί χρήσιμον ἐπαγγελιομένους. Αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τιλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν, ἔνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν· τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν, ἐπὶ τῷ βελτίῳ καταστῆσαι τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν.

Τῷ μὲν τρόπῳ γίνε φιλοπροσήγορος, τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος. Εἰ δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντιῶντας· εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. Ηδέως μὲν ἔχε πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις. Οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσῃ, τοῖς δὲ φίλος γενήσῃ. Τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν. Πλητμονὴ γὰρ ἀπάντων.

Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐκκείοις ὅπως ἂν δύναιο καὶ τοὺς ακεσίους ὑπομένειν.

Τφ' ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρὸν, τούτων ἐγκράτειαν ἅτκει πάντων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς,
*

λύπης. Εσθ' δὲ τοιοῦτος, ἂν κέρδι μὲν εἶναι νομίζῃς, δι' ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις. Τῇ δὲ ὀργῇ ἂν παραπλυσίως ἔχῃς πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς σαυτὸν ἁμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσεις. Ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς ἂν αἰσχροὺς ὑπολάβῃς, ἥ μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν. Ἐν δὲ τοῖς λυπηροῖς, ἂν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς, καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὢν, ὑπομιμνήσκῃς.

Μᾶλλον τήρει τὰς τῶν λόγων, ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαθήκας. Δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὅρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους.

Προσέκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν.

Περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν ἔαν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοὶ τε τῷ λέγοντι, καὶ κείνοις τοῖς ἀκούουσιν.

Ορκὸν ἐπακτὸν προσδέχου διὰ δύο προφάσεις· ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχροῦς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ κινδύνων διασώζων. Ἐνεκα δὲ χρημάτων μηδένα Θεὸν ὁμολογῇς, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλῃς. Δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.

Μηδένα φίλον ποιῶν, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς πῶς κέχρηται τοῖς προτέροις φίλοις. Ἐλπίζει γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σε γενήσεσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Βραδέως μὲν φίλος γίνε, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν. Ὁμοίως γὰρ αἰσχροὺς, μηδένα φίλον ἔχειν, καὶ πολ-

λὺς ἑταίρους μεταλλάττειν. Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μήτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων θέλε. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἂν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι προσποιῇ. Περὶ τῶν ῥήτων ὡς ἀπορρήτων ἀναχοίνε. Μὴ τυχὼν μὲν γὰρ, εἰδὲν βλάβῃ· τυχὼν δὲ, μᾶλλον ἢ τρόπον αὐτῶν ἐπισήσῃ. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἐκ τε καὶ περὶ τὸν βίον ἀτυχίας, καὶ τὴν ἐν τοῖς κινδύνοις κοινότητος. Τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγινώσκομεν. Οὕτω δ' ἂν ἄριστα χρήσῃ τοῖς φίλοις, ἂν μὴ περιμένης τὰς παρ' ἐκείνων δειήσεις, ἀλλ' αὐτοπάγχελτος ἐν τοῖς καιροῖς αὐτοῖς βοηθῇς. Ὁμοίως αἰσχροὺς νόμιζε, τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιήσιν, καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. Αποδέχου τῶν ἑταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονῶντας. Πολλοὶ μὲν γὰρ ἀτυχοῦσι τοῖς φίλοις συνάχθονται, καλῶς δὲ πράττεισι φθονῶσι. Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τὰς παρόντας, ἵνα δοκῇς μηδὲ τέτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν.

Εἶναι βούλε τὰ περὶ τὴν ἐσθλότητα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής. Ἐστὶ γὰρ φιλοκάλε μὲν τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον.

Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτήσιν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπευδόντων, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων. Παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων κλίσαιτο

καλὸν, κακῶς ἰπτεύειν ἐπιστάμενος. Πειρῶ τ' πλεῖστον χρήματα καὶ κλήματα καλᾶσκευάζειν. Εἴσι δὲ χρήματα μὲν, τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις κλήματα δὲ, τοῖς χρῆσθαι δυναμένοις. Τίμα τ' ὑπάρχουσιν εἰσίαν δυοῖν ἕνεκα· τῷ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσαι, καὶ τοῦ φίλου σπουδαίῳ δυσυχοῦντι βοηθῆσαι. Πρὸς δὲ τ' ἄλλον βίον, μὴδὲν ὑπερβαλλόντως, ἀλλὰ μετρίως αὐτὸν ἀγάπα. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω.

Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς. Κοινὴ γὰρ ἡ τύχη, καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον.

Τοὺς ἀγαθοὺς ευποίει. Καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη. Τὸς κακὸς εὖ ποιῶν, ὅμοια πείσῃ τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κυνὰς σιτίζεσθιν. Εκείναί τε γὰρ τοὺς διδόντας, ὥσπερ τὸς τυχόντας ὑλακτῆσιν. Οἱ τε κακοὶ τοὺς ὠφελόντας, ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι.

Μίσει τοὺς κολακευόντας, ὥσπερ τὸς ἐξαπατῶντας. Ἀμφότεροι γὰρ πιευνθέντες τὸς πιευνόντας ἀδικοῦσιν. Εἰάν ἀποδέχῃ τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατόν σοι χαριζομένους, οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους.

Γίνε πρὸς τὸς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς, ἀλλὰ μὴ σεμνός. Τῶν μὲν γὰρ τ' ὑπεροπτικὸν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δούλοι καρτερήσειαν· τῶν δὲ τ' ὁμιλητικὸν τρόπον ἅπαντες ἡδέως ὑποφέρουσιν. Ομιλητικὸς δ' ἔσῃ, μὴ δύσερις ὦν, μὴδὲ δυσάρεστος, μὴδὲ πρὸς πάντα φι-

λόνεικος, μὴδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιάζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μὴδ' ἂν ἀδίκως ὀργοζόμενοι τυτχάνωσιν· ἀλλὰ θυμκμένοις μὲν αὐτοῖς εἰκων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μὴδὲ περὶ τὰ γελοῖα σπιδάζων, μὴδὲ περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων· τὸ γὰρ ἄκαιρον πανταχῇ λυπηρὸν· μὴδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίσως χαριζόμενος· ὅπερ πάσχεσιν οἱ πολλοί, ποιῶντες μὲν εὖ, ἀνδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπεργῶντες· μὴδὲ φιλαίτιος ὦν, βαρὺ γὰρ· μὴδὲ φιλεπιτιμητῆς, παροξυντικὸν γὰρ.

Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας. Ἄν δὲ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρὸς, ἐξάνισσσο πρὸ μέθης. Οτὰν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ οἴνου διαφθαρῇ, ταυτὰ πάσχει τοῖς ἄρμασι, τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποβάλλουσιν. Εκείνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτάνοντα τῶν εὐθυνόντων, ἥτε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται, διαφθαρείσῃς τῆς διανοίας.

Ἀθάνατα μὲν φρόνει τῷ μεγαλόφυχος εἶναι· θνητὰ δὲ, τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν.

Ἡγοῦ τὴν παιδείαν τοσοῦτῳ μείζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσω τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττεσιν, αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσεν τοὺς ἔχοντας. Πολλάκις γὰρ ὃν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τέτῳ τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδωσαν.

Οὕς ἂν βέλῃ ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγέλλοντας. Ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας ἐπαινος, ἐχθρας δὲ φόβος.

Βελευόμενος, παραδείγματα ποιού τὰ παρεληλυ-
θότα τῶν μελλόντων. Τὸ γὰρ ἄφανές ἐκ τοῦ φανεροῦ
ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. Βελεύει μὲν βραδέως, ἐπι-
τέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ἡ γὰρ κράτιστον εἶναι πα-
ρὰ μὲν Θεοῦ εὐτυχίαν, παρὰ δ' ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν.
Περὶ ὧν ἂν αἰσχυρῇ παρρησιάσασθαι, βέλει δὲ τισι
τὴν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις ὡς περὶ ἄλ-
λοτρίας τοῦ πράγματος. Οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τὴν γνώ-
μην αἰσθήσῃ, καὶ σεαυτὸν ἐκ καλῆς φανῆ ποιήσεις. Ὅταν
δ' ὑπὲρ τῆς σεαυτοῦ μέλλης τινὶ συμβελεύεσθαι, σκό-
πει πρῶτον, πῶς ὑπὲρ τῆς αὐτῆς διώκησεν. Ὁ γὰρ κα-
κῶς διανοηθεὶς ὑπὲρ τῆς ἰδίας, ἐδέχθη καλῶς βελευσε-
ται περὶ τῆς ἀλλοτρίας. Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βελευσε-
ται παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας
ἐπιβλέψῃ. Καὶ γὰρ τῆς ὑγείας πλείστην ἐπιμέλειαν
ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀρρώστιας ἀναμ-
νησθῶμεν.

Εἰς ἀρχὴν καλῶς αἰσθῆναι μὴδενὶ χρῶ πονηρῶ πρὸς τὰς
διοικήσεις. Ὡς γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἀμάρτοι, σοὶ τὰς αἰτίας
ἀναθήσκει. Ἐκ τῆς κοινῆς ἐπιμελείᾳ ἀπαλλάττου μὴ
πλεσιώτερος, ἀλλ' ἐνδοξότερος. Πολλῶν γὰρ χρημά-
των κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Μὴδενὶ πο-
νηρῶ πράγματι μήτε παρίσασο, μήτε συνηγόρει. Δό-
ξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷά περ ἂν τοῖς
ἄλλοις πράττῃσι βοηθῇ.

Παρασκέυαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δυνάμενον, ἀνέ-
χε δὲ τὸ ἴσον ἔχειν. Ἴνα δοκῇς ὀρέγεσθαι τὴν δικαιο-

σύνης, μὴ δὲ ἀσθενεῖαν, ἀλλὰ δὲ ἐπιείκειαν.

Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν, ἢ πλοῦτον ἄδι-
κον. Τοσούτῳ γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσω
τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἢ δὲ καὶ τελευτήσας
δόξαν ταρασκευάζει· κακείνων μὲν τοῖς φαύλοις μέτε-
σι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδυνάτον μεταλαβεῖν.
Μὴδένα ζήλου τὴν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ
μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιωθέν-
τας. Οἱ γὰρ δίκαιοι τὴν ἀδίκων, εἰ μὴδὲν ἄλλο πλεο-
νεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερέχουσι.
Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τὴν περὶ τὸν βίον· μάλιστα δὲ τὴν
σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει. Μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς
ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπῳ σώματι.

Πειρῶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι φιλόπονος, τὴν δὲ ψυχὴν
φιλόσοφος· ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνῃ τὰ δόξαντα,
τῇ δὲ προρᾷ ἐπίσῃ τὰ συμφέροντα.

Πᾶν ὅ, τι ἂν μέλλης λέγειν, πρότερον ἐπισκόπει
τὴν γνώμην. Πολλοῖς γὰρ ἢ γλῶττα προτρέχει τὴν δια-
νοίαν.

Δύο ποιού καιροὺς ἔχει λέγειν, ἢ περὶ ὧν οἶσθα σα-
φῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Ἐν τούτοις γὰρ μό-
νοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις
ἄμεινον σιγᾶν, ἢ λέγειν.

Νόμιζε μὴδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον. Οὕτω
γὰρ οὐ τὴν εὐτυχῶν ἔσῃ περιχαρὴς, οὐ τε δυστυχῶν
περίλυπος.

PRÆCEPTA VITÆ

ET PRUDENTIÆ

EX ISOCRATIS ORATIONE

AD DEMONICUM.

PIMUM igitur circa ea quæ ad Deos spectant piè te geras, non solum sacrificando, verum etiam iusjurandum servando. Illud enim opum quidem abundantiae signum, hoc autem morum probitatis argumentum certum est. Venerare numen semper quidem, maxime verò unà cum urbe. Ita enim videberis simul et Diis litare, et legibus perstare obtemperans.

Talis fias erga parentes, quales optares liberos tuos erga te esse.

Utare corporis exercitationibus, non iis quæ ad robur; sed quæ ad sanitatem conducunt. Hoc autem assequaris, si à laboribus cesses, dum adhuc laborare valeas.

Neque risum petulantem ames, nec sermonem audacem probes. Illud enim quid stolidi *in se habet*, hoc insani.

Quæ facere turpe est, hæc existimes ne quidem dicere honestum esse.

Assuescas teipsum ut sis non torvus, sed cogitabundus. Ob illud enim arrogans quidem, ob hoc verò prudens esse videberis.

Existima tibi maxime convenire munditiem, verecundiam, justitiam, temperantiam. In his enim omnibus contineri videtur juniorum indoles.

Nunquam, cum quid turpe commisseris, te spera latiturum. Nam licet alios lateas, tibi ipsi conscius eris.

Deum quidem time. Parentes verò honora. Amicos verecundare. Legibus obtempera.

Voluptates venare eas quæ cum gloriâ *parantur*. Oblectatio enim cum honesto optimum quiddam est, sine hoc verò pessimum.

Caveto criminationes, etiam licet falsæ sint. Vulgus enim veritatem quidem ignorant, ad opinionem verò respiciunt.

Omnia te facere existimes quasi neminem latiturus sis. Nam licet in præsens *quidpiam* celaveris, postea innotesces.

Potissimum verò gloriam nanciscaris, si videaris ea non agere, quæ si fecerint alios objurgaveris.

Si discendi sis cupidus, eris multorum sciens.

Quæ quidem scis, meditatione ac curâ tuearis: quæ verò non didicisti, cognitione adjungas. Pariter enim turpe est, eum qui sermonem utilem audiverit, non didicisse, ac ab amicis quid boni oblatum non accepisse.

Id otii, quod in vita suppetit, impende sermonibus studiosè audiendis. Ita enim tibi eveniet ut

*

ea, quæ ab aliis difficulter inveniuntur, facile perdiscas. Audivisse multa existimes multis opibus esse præstantius. Hæ enim citò deficiunt, illa autem per omne tempus permanent. Prudentia enim sola ex possessionibus est immortalis. Ne te pigeat longam viam proficisci ad eos, qui te docere aliquid utile promittunt. Turpe enim *esset*, mercatores quidem tanta maria transire, ut præsentis opes augeant: juvenes verò ne quidem per terram itinera tolerare, ad sui ipsorum ingenium perfectius reddendum.

Moribus quidem fias affabilis, sermone verò urbanus. Est autem affabilitatis quidem obvius alloqui, urbanitatis verò ipsos sermone familiariter compellare. Comitèr quidem erga omnes te geras, optimis verò utaris. Ita enim illis quidem non eris invisus, his verò fies amicus. Ne crebra cum iisdem facias colloquia nec longa de iisdem *rebus*. Est enim omnium rerum satietas.

Teipsum exerceas laboribus voluntariis, ut possis etiam necessarios sustinere.

A quibus animum superari turpe fuerit, in hæc omnia imperium exerceas, *qualia sunt*, Lucrum, Iracundia, Voluptas, Mœstitia. Talis autem eris si quidem ea lucrum esse arbitreris, per quæ eris spectatus, non autem per quæ opibus abundabis. Iracundiâ autem si paritèr affectus fueris in peccantes, ac alios in teipsum delinquentem affectos esse cuperes. In rebus jucundis verò, si turpe duxeris servis quidem imperare, voluptatibus autem servire. In rebus molestis verò, si aliorum infortunia spectes, et teipsum hominem esse reminiscaris.

Diligentius tuere verborum deposita, quàm pecuniarum. Viros enim probos oportet palam facere, quòd mores magis quam jusjurandum fide dignos præstent.

Rationi consentaneum existimes improbis diffidere, prout bonis credere.

De rebus tacendis nemini dicas, nisi paritèr expediat et tibi dicenti et illis qui audiunt de rebus illis tacere.

Jusjurandum, quod postulatur, accipias duabus de causis; aut ut teipsum turpi crimine liberes; aut ut amicos è periculis eripias. Ob pecuniam verò neminem Deorum obtesteris, etiam licet probè fueris juraturus. Videberis enim aliis quidem pejerare, aliis verò avaritiâ laborare.

Neminem amicum facias priusquam exploraveris quomodo prioribus amicis usus est. Expecta enim ipsum talem erga te futurum, qualis et erga illos fuit. Tardè quidem amicus fias, factus verò perstare coneris. Paritèr enim turpe est, neminem pro amico habere, ac familiares multos, *id est sæpius*, permutare. Neque cum damno amicos tentes, nec amicorum inexpertum esse velis. Hoc autem facies, si cum neutiquam egeas, te indigere simulaveris. In rebus dicendis, eas aliis impertias, quasi tacendæ essent. Spe enim frustratus nihil lædèris; finem verò nactus, ipsorum mores magis cognosces. Amicos explora cùm ex vitæ infortuniis, tùm ex periculorum Societate. Aurum enim in igne probamus, amicos verò in infortuniis dignoscimus. Hæc autem ratione amicis optimè utèris, si non expectes, dum ipsi roga-verint; sed ipse sponte tuâ illis opportunè opitu-

leris. Paritèr turpe ducas ab inimicorum maleficiis vinci, ac ab amicorum beneficiis superari. Magni facito non solùm eos ex amicis qui ob mala tua dolent, verùm etiam eos qui ob bona tibi non invident. Multi enim cum amicis infelicitèr agentibus simul dolent, prosperè verò agentibus invident. De absentibus amicis apud præsentes mentionem facito; ut videaris ne hos quoque, cum absentes fuerint, parvi facere.

Velis esse circa vestitum quidem elegans, at non cultûs nimiam studiosus. Est enim illius quidem magnificentia, hujus verò id quod supervacaneum est.

Ama bonorum quæ suppetunt non superabundantem possessionem, sed mediocrem fruitionem. Eos contemnito qui circa opes sunt solliciti, præsentibus verò non possunt uti. Tales enim pari quasi modo sunt affecti, ac si quis equum pulchrum possideat, malè peritus equitandi. Coneris efficere opes ut sint usui et possessioni. Sunt autem usui iis qui frui callent, possessioni verò iis qui uti possunt. Magni fac opes præsentes duabus de causis: cum mulctam ingentem ut solvas, tum ut amico frugi indigenti opituleris. Ad cæteras autem vitæ rationes quod attinet, neutiquam supràm modum, sed moderatè ipsas diligito. Præsentibus quidem sis contentus, quære tamen meliora.

Nemini calamitatem exprobes. Communis enim fortuna est, et futurum invisibile.

Bonis benefacito. Gratia enim à viro probò debita, est thesaurus pulcher. Malis benefaciendo, eadem patiêris quæ illi qui alienas canes pascunt. Illæ enim eos qui dant tanquam quoslibet alla-

trant. Et mali benè meritos, non aliter quam eos qui ipsis nocent, injuriis afficiunt.

Odio habeas adulantes, non minùs quàm eos qui decipiunt. Ambo enim fidem nacti confisos injuriâ afficiunt. Si eos ex amicis amplectaris, qui in rebus nequissimis tibi gratificantur, non habebis eos qui in vitæ decursu propter res optimas tibi velint exosi esse.

Fias erga eos qui tecum versantur comis, non autem superbus. Horum enim fastidiosum contemptum vix etiam servi sustineant; illorum verò mores affabiles omnes libentèr ferunt. Eris autem comis, si non fueris rixosus, neque morosus, nec in omnibus rebus contentiosus, nec tecum colloquentium iracundiæ asperè adversatus, etiamsi nequaquam justâ de causâ irascantur; sed si commotis quidem illis cedas, ab irâ verò cum cessaverint eos objurges; nec in rebus ridiculis fueris serius, nec circa res serias ridiculis gavisus. (*Omne enim intempestivum ubique est molestum.*) Nec gravatim gratias largiaris: quo vitio nonnulli laborant, id quidem *gratiam scilicet* præstantes, at verò amicis injucundè opitulantes; nec criminatio- nis sis amans, est enim quiddam grave; nec reprehensionis, est enim ex eorum numero quæ iracundiam excitant.

Maxime quidem cave sodalitates illas quæ unâ cum computationibus sunt. Si verò *tale* tempus tibi unquam inciderit, surgas ante ebrietatem. Quum enim mens à vino corrupta fuerit, eadem patitur quæ currus qui aurigas excutiunt. Illi enim temerè feruntur gubernatoribus privati; et mens multum errat, intellectu depravato.

Immortalia quidem spectes dum sis magnanimus; mortalia verò, dum moderatè rebus quæ adsunt fruaris.

Existima eruditionem tanto majus bonum esse imperitiâ, quanto cætera quidem mala perpetrant omnes dum ex iis lucrifaciunt; hæc autem sola ipsâ laborantes etiam incommodo affecit. Sæpe enim quem verbis offenderunt, illi homini re ipsâ poenas dederunt.

Quoscumque velis amicos facere, de iis aliquid boni dicito coram iis qui renuntiaturi sunt. Initium enim amicitiae quidem est laudatio, inimitiae verò vituperatio.

Cum deliberes, fac res præteritæ ut sint futurarum exempla. Obscurum enim ex evidenti citissimam acquirit dijudicationem. Deliberes quidem tardè, quæ autem decreveris celeritè exequaris. Existimes optimum esse eorum quæ à Deo quidem proveniunt felicitatem, quæ à nobis ipsis verò, rectum consilium. De quibus te puduerit apertè loqui, velles autem ea amicis quibusdam impertire, sermonibus utaris tanquam de alienâ re. Ita enim et illorum sententias cognosces et teipsum non prodes. Quum verò de tuis ipsius negotiis quemvis consulturus sis, spectes primò quomodo *ipse* res suas administrârit. Qui enim de rebus propriis malè deliberavit, is nunquam rectè de alienis consulet. Ita autem maximè ad deliberandum incitaberis, si spectaveris calamitates quæ ex temeritate oriuntur. Nam et sanitatis maximam *tunc temporis* curam habemus, quando molestias quæ ex valetudine adversâ fiunt, reminiscamur.

Ad magistratum evectus, nemine utaris improbo in obeundis negotiis. Culpam enim ex iis ortam quæ ille deliquerit, tibi ascribent. A publicis functionibus discedas non ditior, sed laudatior. Multis enim divitiis apud vulgus laudatio præstantior est. Nulli actioni improbæ aut adsis aut patronus fias. Videberis enim et ipse talia facere, qualia facientibus aliis opituleris.

Te parato ut possis quidem aliis præstare, ne verò ægrè feras si parem sortem cum aliis habeas. Ut videaris justitiam appetere, non propter impotentiam, sed propter æquitatem.

Magis probato paupertatem cum justitiâ, quàm opes cum injustitiâ. Justitia enim eo præstantior est opibus, quòd hæc quidem viventibus tantum prosint, illa verò etiam mortuis gloriam paret; et harum quidem etiam improbi participes sint, illam verò consequi hominibus nequam sit impossibile. Neminem æmuleris eorum qui ex injustitiâ lucrifaciunt, sed potiùs eos probes qui propter justitiam sunt puniti. Justi enim si nullâ aliâ re injustis præstent, verumtamen spe bonâ iis sunt superiores.

Omnium quidem quæ ad vitam spectant curam habeas; maximè autem tuam ipsius prudentiam exerceas. Maxima enim in minimo res est, mens bona in corpore hominis.

Coneris ut corpore quidem fias laborum amans, animo verò sapientiæ studiosus: ut cum illo possis exequi quæ decreveris, cum hoc verò calleas prospicere ea quæ conducunt.

Omnia quæcunque dicturus sis priùs mente considera. Multorum enim lingua intellectui præcurrit.

Duo loquendi tempora constitue, aut de iis quæ probè nôsti, aut de quibus necesse est ut loquaris. In hisce enim solis sermo silentio præstantior est: in aliis verò melius est tacere quàm fari.

Existimes nullam ex rebus humanis firmam esse. Ita enim neque si feliciter egeris, nimis lætus eris, nec si infelicitèr, nimium mœstus.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Αρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας πρὸς
τὰς Νέας,

Ὅπως ἂν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων
Παραίνεσις.

Πολλά με τὰ παρακαλοῦντά ἐσι ξυμβλεῦσαι ὑμῖν, ὦ παῖδες, ἃ βέλτιστα εἶναι κρίνω, καὶ ἃ ξυνοίσειν ὑμῖν ἐλομένοις πεπίστευκα. τὸ, τε γὰρ ἡλικίας ἔτῳς ἔχειν, καὶ τὸ διὰ πολλῶν ἡδὴ γεγυμνάσθαι πραγμάτων, καὶ μὴν καὶ τὸ ἑ πάντα παιδεύσεως, ἐπ' ἁμῶν μεταβολῆς ἱκανῶς μετασχεῖν, ἐμπειρόν με εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων πεποίηκεν, ὥστε τοῖς ἄρτι καθιστάμενοις τὸν βίον, ἔχειν, ὥσπερ ὁδὸν τὴν ἀσφαλεστάτην ὑποδρακνύναι τῇ τε παρὰ τὴ φύσεως οἰκειότητι, εὐθὺς μετὰ τοὺς γονεῖς ὑμῖν τυγχάνω, ὥστε μήτε αὐτὸν ἐλαττόν

*

τι πατέρων εὐνοίας νέμειν ὑμῖν· ὑμᾶς δὲ νομίζω, εἰ μή τι ὑμῶν διαμαρτάνω τῆς γνώμης, μὴ ποθεῖν τοὺς τεκόντας, πρὸς ἐμὲ βλέποντας. εἰ μὲν οὖν πρὸς δύμῳ δέχοισθε τὰ λεγόμενα, τὴ δευτέρας τῶν ἐπαινεμένων ἔσεσθε παρ' Ησιόδῳ τάξεως· εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ μὲν ἔδην ἂν εἴποιμι δυσχερὲς, αὐτοὶ δὲ μέμνησθε τῶν ἐπ' αὐτῶν δηλονότι, ἐν οἷς ἐκεῖνος φησί· ἄριστον μὲν εἶναι τὸν παρ' ἑαυτῷ τὰ δέοντα ξυνορῶντα· ἐσθλὸν δὲ καὶ κείνον, τὸν τοῖς παρ' ἑτέρων ὑποδειχθείσιν ἐπόμενον· τὸν δὲ πρὸς οὐδέτερον ἐπιτήδειον, ἀχρεῖον εἶναι πρὸς ἅπαντα.

Μὴ θαυμάζετε δὲ εἰ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς διδασκάλας φοιτῶσι, καὶ τοῖς ἐλλογίμοις τῶν παιδῶν ἀνδρῶν, δι' ὧν καταλελοίπασι λόγων, συγγινόμενοις ὑμῖν, αὐτὸς τι παρ' ἑμαυτῷ λυσιτελέσμενον ἐξευρηκέναι φημί. τῷτο μὲν οὖν αὐτὸ καὶ ξυμβελεύσων ἦκω, τὸ μὴ δεῖν εἰς ἀπαξ τοῖς ἀνδράσι τέτοις, ὥσπερ πλοίου τὰ πηδάλια τὴ διανοίας ὑμῶν παραδόντας, ἔπαρ ἂν ἄγωσι ταύτη συνέπεσθαι· ἀλλ' ὅσον ἐστὶ χρήσιμον αὐτῶν δεχομένους, εἰδέναι τί χρὴ καὶ παριδεῖν. τίνα οὖν ἐστὶ ταῦτα, καὶ ὅπως διακρινόμεν, τῷτο δὴ καὶ διδάξω ἐνθεν ἐλόν. ἡμεῖς, ὧ παῖδες, ἔδην εἶναι χρῆμα παντάπασιν τὸν ἀνθρώπινον βίον τῷτον ὑπολαμβάνομεν, ἕτ' ἀγαθὸν τι νομίζομεν ὅλως, ἕτ' ὀνομάζομεν, ὃ τὴν συντέλειαν ἡμῖν ἄχρι τούτου παρέχεται. ἔκουν προγόνων περιφάνειαν, οὐκ ἰσχὺν σώματος, κάλλος, οὐ μέγεθος, τὰς παρὰ πάντων ἀνθρώπων τιμὰς,

οὐ βασιλείαν αὐτὴν, οὐχ ὅ, τι ἂν εἴποι τις τῶν ἀνθρωπίνων μέγα, ἀλλ' οὐδὲ εὐχῆς ἄξιον κρίνομεν, ἢ τοὺς ἔχοντας ἀποβλέπομεν, ἀλλ' ἐπὶ μακρότερον προΐμεν ταῖς ἐλπίσι, καὶ πρὸς ἑτέρου βίου παρασκευὴν ἅπαντα πρᾶττομεν. ἃ μὲν ἔν ἂν συντελῇ πρὸς τῷτον ἡμῖν, ἀγαπᾶν τε καὶ διώκειν παντὶ σθένει χρῆναι φαμέν· τὰ δὲ ἐκ ἐξικνέμενα πρὸς ἐκείνον, ὥς οὐδενὸς ἄξια παρορᾶν. τίς δὴ ἔν οὗτος ὁ βίος, καὶ ὅπη, καὶ ὅπως αὐτὸν βιωσόμεθα, μακρότερον μὲν ἢ κατὰ τὴ παρούσαν ὁρμὴν ἐφικέσθαι, μειζόνων δὲ ἢ καθ' ὑμᾶς ἀκροατῶν ἀκῆσαι. τοσοῦτόν γε μὲν εἰπὼν, ἱκανῶς ἂν ἴσως ὑμῖν ἐνδείξάιμην, ὅτι πᾶσαν ὁμοῦ τὴν ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἀνθρωποι, τῷ λόγῳ τίς συλλαβὼν καὶ εἰς ἐν ἀθροίσας εὐδαιμονίαν, ἔδὲ πολλοσὶν μέρει τὴ ἀγαθῶν ἐκείνων εὐρήσει παρισκεμένην, ἀλλὰ πλείον τῷ ἐν ἐκείνοις ἐλαχίστη τὰ σύμπαντα τῶν τῇ δὲ καλῶν, κατὰ τὴ ἀξίαν ἀφεστηκότα, ἢ καθ' ὅσον σκιά καὶ ὄναρ τῶν ἀληθῶν ἀπολείπεται. μᾶλλον δὲ, ἢ ὀικειοτέρῳ χρήσωμαι παραδείγματι, ὅση ψυχὴ τοῖς πᾶσι τιμιώτερα σώματος, τοσοῦτῳ καὶ τὴ βίῳ ἐκατέρων ἐστὶ τὸ διάφορον. εἰς δὴ τῷτον ἄγχι μὲν ἱεροὶ λόγοι, δι' ἀπορρήτων ἡμᾶς ἐκπαιδεύοντες. ἕως γε μὴν ὑπὸ τῇ ἡλικίας ἐπακούειν τοῦ βάρχους τὴ διανοίας αὐτῶν ἔχῃ οἷον τε, ἐν ἑτέροις οὐ πάντῃ διεστηκόσιν, ὥσπερ ἐν σκιάις τισι καὶ κατόπλοις, τῷ τὴ ψυχῆς ὁρματι τέως προγυμναζόμεθα, τῆς ἐν τοῖς τακτικοῖς τὰς μελέτας ποιούμενους μιμούμενοι. οἳ γε ἐν χειρονομίαις καὶ ὀρχήσεσι

ἢ ἐμπειρίαν κτησάμενοι, ἐπὶ τῷ ἀγώνων τῷ ἐκ τῆ παι-
 διᾶς ἀπολαύσει κέρδους. καὶ ἡμῖν δὲ ἐν ἀγῶνα προ-
 κείσθαι πάντων ἀγώνων μέγιστον νομίζειν χρεῶν, ὑπὲρ
 ἔς πάντα ποιητέον ἡμῖν καὶ πονητέον εἰς δύναμιν ἐπὶ τῷ
 τέττε παρασκευῇ, καὶ ποιηταῖς καὶ λογοποιοῖς καὶ
 ῥήτορσι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμιλητέον, ὅθεν ἂν μέλ-
 λῃ πρὸς τῷ τῇ ψυχῆς ἐπιμέλειαν ὠφέλειά τις ἔσσεσθαι.
 ὥσπερ οὖν οἱ δευσοποιοὶ, παρασκευάσαντες πρότερον
 θεραπέαις τισὶν, ὅ, τι πότ' ἂν ἦ τὸ δεξόμενον τὴν
 βαφὴν, οὕτω τὸ ἄνθος ἐπάγουσιν, ἂν τε ἀλουργὸν ἂν
 τέ τι ἕτερον ἦ. τῷ αὐτὸν δὲ καὶ ἡμεῖς τρόπον, εἰ μέλ-
 λοι ἀνέκπλυτος ἡμῖν ἅπαντα τῷ χρόνον ἢ τοῦ καλῶ
 παραμένειν δόξα, τοῖς ἔξω δὲ τέτοις προτελεσθέντες,
 τινικαῦτα τῶν ἱερῶν καὶ ἀπορρήτων ἐπακκασόμεθα
 παιδευμάτων. καὶ οἷον ἐν ὕδατι τὸν ἥλιον ὄραν ἐπι-
 σθέντες, οὕτως αὐτῷ προσβαλοῦμεν τῷ φωτὶ τὰς ὀφείας.
 εἰ μὲν οὖν ἐσὶ τις οἰκειότης πρὸς ἀλλήλους τοῖς λόγοις,
 προὔργα ἂν ἡμῖν αὐτῶν ἢ γνῶσις γένοιτο· εἰ δὲ μὴ,
 ἀλλὰ τὸ γε παράλληλα θήντας καταμαθεῖν τὸ διά-
 φορον, οὐ μικρὸν εἰς βεβαίωσιν τῷ βελτίονος. τίνι μὲν
 τοι καὶ παρεικάσας τῶν παιδεύσεων ἑκατέραν τῇ εἰκό-
 νος ἂν τύχοις; ἥπερ κατὰ περ φυτῷ οἰκεία μὲν ἀρετὴ
 τῷ καρπῷ βρῦειν ὠραίῳ, φέρει δὲ τινὰ κόσμον καὶ
 φύλλα τοῖς κλάδοις περισειόμενα· οὕτω δὲ καὶ ψυχῇ,
 προηγουμένος μὲν καρπὸς ἢ ἀλήθεια, ἔκ ἄχαρί γε
 μὴν οὐδὲ τὴν θύραθεν σοφίαν περιβεβλησθαι, οἷον τινὰ
 φύλλα σκέπην τε τῷ καρπῷ καὶ ὅψιν ἔκ ἄρσεν πα-

ρεχόμενα. λέγεται τίνυν καὶ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ὁ πάνυ,
 οὐ μέγιστον ἐστὶν ἐπὶ σοφίᾳ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις
 ὄνομα, τοῖς Αἰγυπτίων μαθήμασιν ἐγλυμνασάμενος
 τὴν διάνοιαν, οὕτω προσελθεῖν τῇ θεωρίᾳ τῷ ὄντος.
 παραπλησίως δὲ τέττω, καὶ τοῖς κάτω χρόνοις, τῷ
 σοφὸν Δαυιδ ἐπὶ Βαβυλῶνος φασὶ τὴν σοφίαν Χαλ-
 δαίων καταμαθόντα, τότε τῶν θείων ἄφασθαι παι-
 δευμάτων. ἀλλ' ὅτι μὲν ἔκ ἄχρητον ψυχῆς, μα-
 θήματα τὰ ἔξωθεν δὲ ταῦτα, ἱκανῶς εἴρηται ὅπως
 γε μὴν αὐτῶν μεθεκτέον ὑμῖν, ἐξῆς ἂν εἴη λέγειν.
 πρῶτον μὲν οὖν τοῖς παρὰ τῶν ποιητῶν (ὅν' ἐντεῦθεν
 ἄρξωμαι) ἐπεὶ παντοδαποὶ τινὲς εἰσι κατὰ τοὺς λό-
 γους, μὴ πᾶσιν ἐφεξῆς προσέχειν τὸν νοῦν. ἀλλ' ὅταν
 μὲν τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν πράξεις, ἢ λόγους ὑμῖν
 διεξιῶσιν, ἀγαπᾶν τε καὶ ζηλοῦν, καὶ ὅτι μάλιστα
 πειρᾶσθαι τοιότῃς εἶναι ὅταν δὲ ἐπὶ μοχθηροῦς ἀν-
 δρας ἔλθωσι, τὴν μίμησιν ταύτην δεῖ φεύγειν ἐπι-
 φρασσομένους τὰ ὅσα, οὐχ ἡττοῦ ἢ τῷ Οδυσσεῇ, φασὶν
 ἐκεῖνοι, τὰ τῶν Σειρήνων μέλη. ἢ γὰρ πρὸς τοὺς φαύ-
 λους τῶν λόγων συνήθεια, ὁδὸς τίς ἐστὶν ἐπὶ τὰ πράγ-
 ματα, διὸ δὲ πάσῃ φυλακῇ τὴν ψυχὴν τηρητέον,
 μὴ διὰ τῶν λόγων ἡδονῆς ταραδεξάμενοί τι λάθω-
 μεν τῶν χειρόνων, ὥσπερ οἱ τὰ δηλητήρια μετὰ τῷ
 μέλιτος προσιέμενοι. ἔ τίνυν ἐπαινεσόμεθα τὴς ποιη-
 τὰς, ἔ λοιδορεμένους, ἔ σκώπλοντας, ἔκ ἐρῶντας ἢ
 μεθύοντας μιμεμένους, οὐχ ὅταν τραπέζῃ πληθέσῃ καὶ
 ὠδαῖς ἀνειμέναις τῷ εὐδαιμονίαν ὀρίζονται. πάντων δὲ

ἥκιστα περὶ θεῶν τι διαλεγόμενοι προσέξομεν, καὶ μάλισθ' ὅταν, ὡς περὶ πολλῶν τε αὐτῶν διεξίωσι καὶ τέτων ἐδὲ ὁμονούντων. ἀδελφὸς γὰρ δὴ παρ' ἐκείνοις, διασασιάζει πρὸς ἀδελφόν, καὶ γονεὺς πρὸς παῖδας, καὶ τέτοις αὖθις πρὸς τὲς τεκόντας πόλεμος ἐστὶν ἀκήρυκτος. μοιχείας δὲ θεῶν καὶ ἔρωτας καὶ μίξεις ἀναφανδόν, καὶ ταύτας γε μάλιστα τῷ κορυφαίου πάντων καὶ ὑπάτε διός, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, ἃ καὶ περὶ βοσκημάτων τις λέγων ἐρυθριάσειε, τοῖς ἐπὶ σκηνῆς καταλείφομεν.

Ταυτὰ δὴ ταῦτα λέγειν καὶ περὶ συγγραφέων ἔχω καὶ μάλισθ' ὅταν ψυχαγωγίας ἕνεκα τῶν ἀκουόντων λογοποιῶσι. καὶ ῥητόρων δὲ τὴν περὶ τὸ ψεύδεσθαι τέχνην οὐ μιμησόμεθα. ἔτε γὰρ ἐν δικαστηρίοις, ἔτ' ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσιν ἐπιτήδειον ἡμῖν τὸ ψεύδος, τοῖς τὴν ὁρθὴν ὁδὸν καὶ ἀληθῆ προελομένοις τῷ βίῃ, οἷς τὸ μὴ δικάζεσθαι νόμῳ προσεταγμένον ἐστίν. ἀλλ' ἐκεῖνα αὐτῶν μᾶλλον ἀποδεξόμεθα, ἐν οἷς ἀρετὴν ἐπὶ ἡνέσαν ἢ πονηρίαν διέβαλον. ὡς γὰρ τῶν ἀνθέων τοῖς μὲν λοιποῖς ἄχρι τῆς εὐωδίας ἢ τῆς χροῆς ἐστὶν ἢ ἀπόλαυσις, ταῖς μελίτταις ἐν ἄρα καὶ μέλι λαμβάνειν ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχει· οὕτω δὴ καὶ ἀνταῦθα, τοῖς μὴ τὸ ἡδὺ καὶ ἐπίχαρι μόνον τῶν τοιούτων λόγων διώκεσιν, ἐστὶ τινὰ καὶ ὠφέλειαν ἀπ' αὐτῶν εἰς τὴν ψυχὴν ἀποθέσθαι. κατὰ πᾶσαν δὴ οὖν τῶν μελίττων τὴν εἰκόνα, τῶν λόγων ὑμῖν μεθεκτέον. ἐκεῖναί τε γὰρ, ἔτε ἅπασιν τοῖς ἀνθεσι παραπλησίως, ἐπέρχονται,

οὔτε μὴν οἷς ἂν ἐπιπλῶσιν ὅλα φέρειν ἐπιχειρῶσιν, ἀλλ' ὅσον αὐτῶν ἐπιτήδειον πρὸς τὴν ἐργασίαν λαβεῖναι, τὸ λοιπὸν χαίρειν ἀφῆκαν. ἡμεῖς τε, ἦν σωφρονῶμεν, ὅσον οἰκεῖον ἡμῖν καὶ συγγενὲς τῇ ἀληθείᾳ παρ' αὐτῶν κομισάμενοι, ὑπερβυσόμεθα τὸ λειπόμενον. καὶ καθάπερ τῆς ῥοδωνίας τῷ ἀνθεσι δρεφάμενοι τὰς ἀκάνθας ἐκκλίνομεν, ἔτω καὶ ἐπὶ τῇ τίστων λόγων, ὅσον κρήσιμον καρπώσάμενοι, τὸ βλαβερὸν φυλαξώμεθα εὐθὺς ἐν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκοπεῖν ἕκαστον τῶν μαθημάτων, καὶ συναρμόζειν τῷ τέλει προσῆκε, κατὰ τὴν Δωρικὴν παροιμίαν, τὴν λίθον ποτὶ τὴν σπάρτον ἄγοντας. καὶ ἐπειδήπερ δι' ἀρετῆς ἡμᾶς ἐπὶ τὴν βίον καθεῖναι δεῖ τὸν ἡμέτερον, εἰς ταύτην δὲ πολλὰ μὲν ποιηταῖς, πολλὰ δὲ συγγραφεύσει, πολλῶν δὲ ἔτι πλείων φιλοσόφοις ἀνδράσιν ὑμνῆται, τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων μάλιστα προσεκτέον. οὐ μικρὸν γὰρ τὸ ὄφελος οἰκειότητά τινα καὶ συνήθειαν ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς τῆς ἀρετῆς ἐγγενέσθαι· ἐπεὶ περ ἀμετάστατα πέφυκεν εἶναι τὰ τῶν τοιούτων μαθήματα, δι' ἀπαλότητα τῶν ψυχῶν εἰς βάθος ἐνσημαινόμενα. ἢ τί ποτε ἄλλο διανοηθέντα τὸν Ησίοδον ὑπολάβωμεν ταυτὶ ποιῆσαι τὰ ἔπη, ἃ πάντες ἄδουσιν, ἢ ἔχι προτρέποντα τοὺς νέους ἐπ' ἀρετὴν, ὅτι τραχεῖα μὲν πρῶτον καὶ δύσβατος, καὶ ἰδρωτός συχνός καὶ πόνος πλήρης, ἢ πρὸς ἀρετὴν φέρουσα καὶ ἀνάντης ὁδός. διόπερ οὐ παντὸς, οὔτε προσβῆναι αὐτῇ διὰ τὸ ὀρθιον, ἔτε προσβάντι, ῥαδίως ἐπὶ τὸ ἄκρον ἐλθεῖν. ἄνω δὲ γενομένῳ ὄραν ὑπάρ-

χει, ὥς μὲν λεία τε καὶ καλὴ, ὥς δὲ ῥαδία τε καὶ εὐπορος, καὶ τῆς ἑτέρας ἡδίων τῆς ἐπὶ τῇ κακίαν ἀγούσης, ἣν ἀδρόαν εἶναι λαβεῖν ἐκ τῆς συνέλγυς ὁ αὐτὸς οὕτως ποιητὴς ἔφησεν. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ οὐδὲν ἕτερον, ἢ προτρέπων ἡμᾶς ἐπὶ ἀρετὴν, καὶ προκαλέμενος ἅπαντας ἀγαθὸς εἶναι, ταῦτα διελθεῖν καὶ ὥς μὴ καταμαλακισθέντας πρὸς τοὺς πόνους, προαποσῆναι τῶ τέλους. καὶ μὲν τοι, καὶ εἴ τις ἕτερος εἰκότα τούτοις, τὴν ἀρετὴν ὑμνήσεν, ὥς εἰς τ' αὐτὸν ἡμῖν φέροντας τοὺς λόγους ἀποδεχώμεθα.

Ὡς δ' ἐγὼ τινος ἤκουσα, δεινὸν καταμαθεῖν ἀνδρὸς ποιητοῦ διάνοιαν, πᾶσα μὲν ἡ ποίησις τῷ Ὀμήρῳ, ἀρετῆς ἐστὶν ἐπαινος, καὶ πάντα αὐτῷ πρὸς τὸ φέρει, ὅτι μὴ πάρεργον. οὐχ ἥκιστα δὲ ἐν οἷς τὸ στρατηγὸν τῶν Κεφαλλήνων πεποίηκε γυμνὸν ἐκ τῆς ναυαγίου περισωθέντα, πρῶτον μὲν αἰδέσθαι τὴν βασιλίδά φανέντα μόνον· τοσούτου δὲ αἰσχύνῃν ὀφλήσθαι γυμνὸν ὀφθέντα μόνον, ἐπειδήπερ αὐτὸν ἀρετὴ ἀντὶ ἱματίων κεκοσμημένον ἐποίησε. ἔπειτα μὲν τοι καὶ τοῖς λοιποῖς φαίλαξι τοσούτου ἄξιον νομισθῆναι, ὥστε ἀφέντας τὴν τρυφὴν ἢ συνέζων, ἐκείνον ἀποβλέπειν, καὶ ζητῶν ἅπαντας, καὶ μηδένα φαιάκων, ἐν τῷ τότε εἶναι ἀλλό τι ἢ εἶξασθαι μᾶλλον, ἢ Ὀδυσσεά γενέσθαι, καὶ ταῦτα ἐκ ναυαγίου περισωθέντα. ἐν τούτοις γὰρ ἔλεγεν ὁ τοῦ ποιητοῦ τῆς διανοίας ἐξηγητὴς, μονονουχὶ βῶντα λέγειν τὸ Ὀμηρον· ὅτι ἀρετῆς ὑμῖν ἐπιμελητέον, ὧς ἄνθρωποι, ἢ καὶ ναυαγήσαντι συνεκνήχεται, καὶ ἐπὶ τῆς χέρσου γενό-

μενον γυμνὸν, τιμιώτερον ἀποδείξει τῶν εὐδαιμόνων φαιάκων. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει. τὰ μὲν ἄλλα τῶν κτημάτων, οὐ μᾶλλον τῶν ἐχόντων, ἢ καὶ οὐτινοσούν τῶν ἐπιτυχόντων ἐστὶν, ὥσπερ ἐν παιδία κύβων, τῇ δὲ κακείσῃ μεταβαλλόμενα. μόνῃ δὲ κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι, καὶ τελευτήσαντι παραμένουσα. ὅθεν δὴ, καὶ Σόλων μοιδοκεῖ πρὸς τοὺς εὐπόρους εἰπεῖν, τὸ

Ἀλλ' ἡμεῖς, αὐτοῖς οὐ διαμεψόμεθα

Τῆς ἀρετῆς τὴν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἐμπεδον αἰεὶ,
Χρήματα δ' ἀνθρώπων, ἄλλο τε ἄλλος ἔχει.

Παραπλήσια δὲ τούτοις, καὶ τὰ Θεογνίδος, ἐν οἷς φησὶ τὸ θεὸν ὃν τινα δὴ καὶ φησὶ, τοῖς ἀνθρώποις τὸ τάλαντον ἐπιρρέπειν ἄλλο τε ἄλλως· ἄλλο τε μὲν πλουτεῖν, ἄλλο τε δὲ μηδὲν ἔχειν. καὶ μὲν καὶ ὁ Κίος ποῦ σοφιστῆς, τῶν ἑαυτῷ συγγραμμάτων, ἀδελφὰς τούτοις εἰς ἀρετὴν καὶ κακίαν ἐφιλοσόφησεν, ὧς δὴ καὶ αὐτῷ τὴν διάνοιαν προσεκτέον (οὐ γὰρ ἀπέβλητος ὁ ἀνὴρ.) ἔχει δὲ οὕτω πῶς ὁ λόγος αὐτῷ, ὅσα ἐγὼ τοῦ ἀνδρὸς τῆς διανοίας μέμνημαι, ἐπεὶ τὰ γε ῥήματα οὐκ ἐπίσταμαι, πλὴν γε δὴ ὅτι ἀπλῶς οὕτως εἴρηκεν ἄνευ μέτρου· ὅτι νέω ὄντι τῷ Ἡρακλεῖ κομιδῇ, καὶ σχεδὸν ταύτην ἄγοντι τὴν ἡλικίαν, ἣν καὶ ὑμεῖς νῦν, βουλευομένῳ ποτέραν τράπηται τῶν ὀδῶν, τὴν διὰ τῶν πόνων ἄγουσαν πρὸς ἀρετὴν, ἢ

τὴν ῥάσιν, προσελθεῖν δύο γυναῖκας. ταύτας δὲ εἶναι ἀρετὴν, καὶ κακίαν, εὐθὺς μὲν οὖν καὶ σιωπώσας, ἐμφαίνειν ἀπὸ τῆς σχήματος τὸ διάφορον. εἶναι γὰρ τὴν μὲν, ὑπὸ κομμωτικῆς διεσκευασμένην εἰς κάλλος, καὶ ὑπὸ τρυφῆς διαρρεῖν, καὶ πάντα ἐσμὸν ἡδονῆς ἐξηρτημένην ἄγειν· ταῦτά τε οὖν δεικνύναι, καὶ ἔτι πλείω τούτων ὑπισχνουμένην, ἔλκειν ἐπιχειρεῖν τὸν Ἡρακλέα πρὸς ἑαυτήν. τὴν δ' ἑτέραν, κατετκληκέναι, καὶ αὐχμεῖν, καὶ σύντονον βλέπειν, καὶ λέγειν τοιαῦτα ἑτέρα· ὑπισχνεῖσθαι γὰρ οὐδὲν ἀνειμένον, οὐδὲ ἡδύ, ἀλλ' ἰδρωτάς μυρίους, καὶ πόνους, καὶ κινδύνους, διὰ πάσης ἡπείρου τε, καὶ θαλάσσης. ἄθλον δὲ τούτων εἶναι, θεὸν γενέσθαι, ὡς ὁ ἐκείνου λόγος, ἥπερ δὴ καὶ τελευτῶντα τὸν Ἡρακλέα ξυνέπεσθαι. καὶ σχεδὸν ἅπαντες, ὧν δὴ καὶ λόγος τίς ἐστιν ἐπὶ σοφία, ἢ μικρὸν, ἢ μεῖζον, εἰ δύναμιν ἕκαστος, ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασιν, ἀρετῆς ἑπαινον διεξῆλθον, οἷς πεισέον, καὶ πειρατέον ἐπὶ τῇ βίου δεικνύναι τοὺς λόγους. ὥς ὅγε τὴν, ἄχρι ῥημάτων παρὰ τοῖς ἄλλοις, φιλοσοφίαν, ἔργῳ βεβαιῶν, οἷος πέπνυται· τοὶ δὲ, σκιαὶ αἵττουσι. καὶ μοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτον παραπλήσιον εἶναι, ὥσπερ ἂν εἰ ζωγράφου θαυμάσιόν τι, οἷον κάλλος ἀνθρώπου, μιμηταμένου, ὁ δὲ αὐτὸς εἴη τοιοῦτος ἐπὶ τῆς ἀληθείας, οἷον ἐπὶ τῶν πινάκων ἐκεῖνος ἐδείξεν. ἐπεὶ τόγε λαμπρῶς μὲν ἐπαινέσαι τὴν ἀρετὴν εἰς τὸ μέσον, καὶ μακροὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀποτείνειν λόγους, ἰδίᾳ δὲ τὸ ἡδύ πρὸ τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸ

πλέον ἔχειν πρὸ τῆς δικαίου τιμᾶν, εἰκέναι φαίνειν ἂν ἔγωγε, τοῖς ἐπὶ σκηνῆς ὑποκρινομένοις τὰ δράματα· οἱ ὡς βασιλεῖς καὶ δινάσαι πολλάκις εἰσέρχονται, οὔτε βασιλεῖς ὄντες, οὔτε δινάσαι, οὐδὲ μὲν οὖν τυχόν ἐλεύθεροι τὸ παράπαν. εἴτα μουσικὸς μὲν, οὐκ ἂν ἐκὼν δέξαιτο ἀνάγκησιν αὐτῷ τὴν λύραν εἶναι· καὶ χοροῦ κορυφαῖος μὴ ὅτι μάλιστα συνάδοντα τὸν χορὸν ἔχειν. αὐτὸς δὲ τις ἕκαστος διατassiάσει πρὸς ἑαυτὸν, καὶ οὐχὶ τοῖς λόγοις ὁμολογοῦντα τὸν βίον παρέξε-ται· ἀλλ' ἡ γλῶττα μὲν ὁμῶμοκεν, ἡ δὲ φρὴν ἀνώ-μοτος, κατ' Εὐριπίδην, ἔρεϊ· καὶ τὸ δοκεῖν ἀγαθὸς πρὸ τοῦ εἶναι διώζεται. ἀλλ' οὗτος ἐστὶν ὁ ἔσχατος τῆς ἀδικίας ὅρος, εἴ τι δεῖ Πλάτωνα πείθεσθαι, τὸ δοκεῖν δίκαιον εἶναι, μὴ ὄντα. τοὺς μὲν οὖν τῶν λόγων, οἱ τὰς τῶν καλῶν ἔχουσιν ὑποθήκας, οὕτως ἀποδε-χώμεθα. ἐπειδὴ δὲ καὶ πράξεις σπουδαῖαι τῶν πα-λαιῶν ἀνδρῶν, ἢ μνήμης ἀκολουθία πρὸς ἡμᾶς δια-σώζονται, ἢ ποιητῶν, ἢ συγγραφέων φυλαττόμεναι λόγοις, μηδὲ τῆς ἐντεῦθεν ὠφελείας ἀπολειπώμεθα. οἷον, ἐλοιδορεῖ τὸν Περικλέα, τῶν ἐξ ἀγορᾶς τις ἀν-θρώπων· ὁ δὲ οὐ προσείχε. καὶ εἰς πᾶσαν διήρκεσε τὴν ἡμέραν, ὁ μὲν ἀφειδῶς πλύνων αὐτὸν τοῖς ὄνειδε-σιν, ὁ δὲ οὐ μέλων αὐτῷ. εἴτα ἐσπέρας ἦδη, καὶ σκότους ἀπαλλαττόμενον, μόλις ὑπὸ φωτὶ παρέπεμψε Περικλῆς, ὅπως αὐτῷ μὴ διαφθαρεῖν τὸ πρὸς φιλοσο-φίαν γυμνάσιον. πάλιν τίς Εὐκλείδῃ τῷ μεγαρόθεν παροξυνθεῖς, θάνατον ἠπειλήσεν καὶ ἐπώμοσεν· ὁ δὲ

ἀντάμωσεν ἢ μὴν ἰλεώσασθαι αὐτὸν, καὶ παύσειν χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν ἔχοντα. πόσου ἄξιον τῶν τοιούτων τι παραδειγμάτων εἰσελθεῖν τὴν μνήμην, ἀνδρὸς ὑπὸ ὀργῆς ἡδὴ κατεχομένου; τῇ τραγωδίᾳ γὰρ οὐ πιστευτέον ἀπλῶς λεγούσῃ, ἐπ' ἐχθροὺς θυμὸς ὀπλίζει χεῖρα· ἀλλὰ μάλιστα μὲν, μηδὲ διανίστασθαι πρὸς θυμὸν τὸ παράπαν. εἰ δὲ μὴ ῥάδιον τοῦτο, ἀλλ' ὥσπερ χαλινὸν αὐτῷ τὸν λογισμὸν ἐμβάλλοντας μὴ ἔαν ἐκφέρεσθαι περαιτέρω.

Ἐπαναγάγωμεν δὲ τὸν λόγον αὐθις πρὸς τὰ τῶν σπουδαίων πράξεων παραδείγματα. ἔτυπ' ἔ τις τὸν σωφρονίσκου Σωκράτην εἰς αὐτὸ τὸ πρόσωπον ἐμπεσὼν ἀφειδῶς· ὁ δὲ οὐκ ἀντήρην, ἀλλὰ παρεῖχε τῷ παραινούντι τῆς ὀργῆς ἐμφορεῖσθαι, ὥστε ἐξοιδεῖν ἡδὴ, καὶ ὑπουλον αὐτῷ τὸ πρόσωπον ὑπὸ τῶν πληγῶν εἶναι. ὥς δ' οὖν ἐπαύσατο τύπῳ, ἄλλο μὲν οὐδὲν ὁ Σωκράτης ποιῆσαι, ἐπιγράψαι δὲ τῷ μετώπῳ λέγεται, ὥσπερ ἀνδριάντι τὸν δημιουργὸν, ὁ δεῖνα ἐποίει· καὶ τοσοῦτον ἀμύνασθαι. ταῦτα σχεδὸν εἰς ταυτὸν, τοῖς ἡμετέροις φέροντα, πολλοῦ ἄξιον εἶναι μιμήσασθαι τοὺς τιλικούτους φημί. τουτὶ μὲν γὰρ, τὸ τοῦ Σωκράτους ἀδελφὸν ἐκείνῳ τῷ παραγγέλματι, ὅτι τῷ τύπῳ κατὰ τῆς σιαγόνης, καὶ τὴν ἑτέραν παρέχειν προσῆκε, τοσοῦτον δεῖν ἀπαμύνασθαι. τὸ δὲ τῷ Περικλέους, ἢ τὸ Εὐκλείδου, τῷ τοὺς διώκοντας ὑπομένειν, καὶ πρῶτος αὐτῶν τῆς ὀργῆς ἀνέχεσθαι· καὶ τῷ τοῖς ἐχθροῖς εὐχεσθαι τὰ ἀγαθὰ, ἀλ-

λὰ μὴ ἐπαρᾶσθαι, ὥς ὅγε ἐν τούτοις προπαιδεύεις, οὐκ ἔτ' ἂν ἐκείνοις, ὥς ἀδυνάτοις, διαπισήσειεν. οὐκ ἂν παρέλθοιμι τὸ τῷ Ἀλεξάνδρου, ὅς τὰς θυγατέρας Δαρείου αἰχμαλώτους λαβὼν, θαυμασόν τι, οἷον τὸ κάλλος παρέχειν μαρτυρουμένας, οὐδὲ προσιδεῖν ἠξίωσεν· αἰσχρὸν εἶναι κρίνων τοὺς ἀνδρας ἐλόντα, γυναικῶν ἡττηθῆναι. τουτὶ γὰρ εἰς ταυτὸν ἐκείνῳ φέρεται, ὅτι ὁ ἐμβλέψας πρὸς ἡδονὴν γυναικί, καὶ μὴ τῷ ἔργῳ τὴν μοιχείαν ἐπιτελέσῃ, ἀλλὰ τῷ γε τὴν ἐπιθυμίαν τῇ ψυχῇ παραδέξασθαι, οὐκ ἀφίεται τοῦ ἐγκλήματος. τὸ δὲ τοῦ Κλευνίου, τῶν Πυθαγόρου γνωρίμων ἐνός, χαλεπὸν πισεῦσαι, ἀπὸ ταυτομάτου συμβῆναι τοῖς ἡμετέροις, ἀλλ' οὐχὶ μιμησάμεν σπουδῇ. τί δὲ ἦν ὁ ἐποίησεν ἐκείνος; ἐξόν δ' ὅρκου τριῶν ταλάντων ζημίαν ἀποφυγεῖν ὁ δὲ ἀπέτισε μᾶλλον ἢ ὥμοσε, καὶ ταῦτα εὐορκεῖν μέλλων· ἀκούσας, ἐμοὶ δοκεῖν, τῷ προσάγματος, τὸν ὅρκον ἡμῖν ἀπαγορεύοντος. ἀλλ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον πάλιν εἰς ταυτὸν ἐπανίσταμεν· οὐ πάντα ἐξῆς παραδεκτέον ἡμῖν, ἀλλ' ὅσα χρήσιμα. καὶ γὰρ αἰσχρὸν, τῶν μὲν σιτίων τὰ βλαβερά διωθεῖσθαι, τῶν δὲ μαθημάτων, ἃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν τρέφει, μηδένα λόγον ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ χειμάρρουν, παρασύροντας ἅπαν τὸ προστυχὸν ἐμβάλλεσθαι. καὶ τοι τίνα ἔχει λόγον, κυβερνήτην μὲν οὐκ εἰκὴ τοῖς πνεύμασιν ἐφίεναι, ἀλλὰ πρὸς ὅρμους εὐθύνειν τὸ σκάφος· καὶ τοξότην κατὰ σκοποῦ βάλλειν· καὶ μὲν δὴ καὶ χαλκευτικὸν τίνα ἢ τεκτονικὸν

ὄντα τοῦ κατὰ τὴν τέχνην ἐφίεσθαι τέλους· ἡμᾶς δὲ καὶ τῶν τοιούτων δημιουργῶν ἀπολείπεσθαι, πρὸς γε τὸ συνορᾶν δύνασθαι τὰ ἡμέτερα. οὐ γὰρ δὴ τῶν μὲν χειρωνακτῶν ἐσὶ τι πέρασ τῆς ἐργασίας, τοῦ δὲ ἀνθρωπίνου βίου σκοπὸς οὐκ ἔστι, πρὸς ὃν ἀφορῶντα πάντα ποιεῖν ἢ λέγειν χρὴ, τὸν γε μὴ τοῖς ἀλόγοις παντάπασι προσεοικέναι μέλλοντα; ἢ οὕτως ἂν εἴημεν ἀτεχνῶς κατὰ τῶν πλοίων τὰ ἀνερμάτισα, οὐδενὸς ἡμῖν νοῦ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς οἰάκων καθεζομένου, εἰκὴ κατὰ τὸν βίον ἄνω ἢ κάτω περιφερόμενοι. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν, εἰ δὲ βούλει, τῆς μουσικῆς ἐκείνων εἰσὶ τῶν ἀγώνων αἱ μελέται, ὧν περ οἱ σέφανοι πρόκεινται, ἢ οὐδεὶς γε πάλιν ἀσκῶν, ἢ παγκράτιον, εἴτα κιθαρίζειν ἢ αὐλεῖν μελετᾷ. οὐκ οὖν ὁ Πολυδάμας γε, ἀλλ' ἐκεῖνος πρὸ τῆς ἀγῶνος τῆς Ὀλυμπιάσι, τὰ ἄρματα ἴσην τρέχοντα, καὶ διὰ τούτων τὴν ἰσχὺν ἐκράτινε. ἢ ὅγε Μίλων, ἀπὸ τῆς ἀληλειμμένης ἀσπίδος οὐκ ἐξώθειτο, ἀλλ' ἀντεῖχεν ὠθούμενος οὐχ ἦτον, ἢ οἱ ἀνδριάντες οἱ τῷ μολύβδῳ συνδεδεμένοι. ἢ ἀπαξάπλως, αἱ μελέται αὐτοῖς, παρασκευαὶ τῶν ἄθλων ἦσαν. εἰ δὲ τὰ Μαρσύου, ἢ τὰ Οἰλύμπου, τῶν φρυγῶν περιειργόζοντο κρούματα, καταλιπόντες τὴν κόνιν ἢ τὰ γυμνάσια, ταχὺ γ' ἂν σεφάνων, ἢ δόξης ἔτυχον, ἢ διέφυγον τὸ μὴ καταγέλαστο εἶναι κατὰ τὸ σῶμα; ἀλλ' οὐ μὲν τοι, οὐδὲ ὁ Τιμόθεος τὴν μελωδίαν ἀφείς, ἐν ταῖς παλαίστραις διῆγεν. οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτον ὑπῆρξεν αὐτῷ διεγεγκένῳ ἀτάντων

τῇ μουσικῇ, ὃ γε τοσοῦτον περιῖν τῆς τέχνης, ὥστε καὶ θυμὸν ἐγείρειν διὰ τῆς συντόνου καὶ αὐστηρᾶς ἁρμονίας, καὶ μὲν τοι καὶ χαλᾶν, καὶ μαλάττειν πάλιν διὰ τῆς ἀνειμένης, ὅποτε βούλοιτο. ταύτη τοι καὶ Ἀλεξάνδρῳ ποτὲ τὸ φρύγιον ἐπαυλήσαντα, ἐξανασηῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τὰ ὅπλα λέγεται, μετὰ δειπνοῦντα, καὶ ἐπαναγαγεῖν πάλιν πρὸς τοὺς συμπότας, τὴν ἁρμονίαν χαλάσαντα. τοσαύτην ἰσχὺν ἐν τῇ μουσικῇ, καὶ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι, πρὸς τὴν τοῦ τέλους κτῆσιν ἢ μελέτη παρέχεται.

Ἐπεὶ δὲ σεφάνων καὶ ἀθλητῶν ἐμνήστην, ἐκεῖνοι μυρία παθόντες ἐπὶ μυρίοις, καὶ πολλαχόθεν τὴν ῥώμην ἑαυτοῖς συναυξήσαντες, πολλὰ μὲν γυμνασικοῖς ἐνιδρώσαντες πόνοις, πολλὰς δὲ πληγὰς ἐν παιδοτρίβου λαβόντες, δίαιταν δὲ οὐ τὴν ἡδίστην, ἀλλὰ τὴν παρὰ τῶν γυμνασῶν αἰρούμενοι, καὶ τᾶλλα, ἵνα μὴ διατρίβω λέγων, οὕτω διάγοντες, ὥς τὸν πρὸ τῆς ἀγωνίας, βίον, μελέτην εἶναι τῆς ἀγωνίας, τῇ καὶ αὐτὰ ἀποδύονται πρὸς τὸ σάδιον, καὶ πάντα ποιοῦσι καὶ κινδυνεύουσιν, ὥστε κοτίνου λαβεῖν σέφανον, ἢ σελίνου, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων, καὶ νικῶντες ἀναρρήθῃναι παρὰ τῆς κήρυκος. ἡμῖν δὲ, οἷς ἀθλα τῆς βίου πρόκειται, οὕτω θαυμάσια πλήθει τε, καὶ μεγέθει, ὥστε ἀδύνατα εἶναι ῥηθῆναι λόγῳ, ἐπ' ἅμφοι καθεύδουσι, καὶ κατὰ πολλὴν διαιτωμένοις ἀδειαν, τῇ ἑτέρᾳ λαβεῖν τῶν χειρῶν ὑπάρξει; πολλοῦ μὲν τ' ἂν ἀξίον ἦν ἢ ῥαθυμία τῷ βίῳ, καὶ ὅγε Σαρ-

θανάπαλος τὰ πρῶτα πάντων εἰς εὐδαιμονίαν ἐφέ-
 ρετο, ἢ καὶ ὁ Μαργίτης, εἰ βούλει, ὃν οὐτ' ἀροτῆρα,
 οὔτε σκαπτῆρα, οὔτε ἄλλό τι τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπι-
 τηδείων εἶναι. Ὁ μῖρος ἔφησεν, εἰ δὲ Ὁμήρου ταῦτα.
 ἀλλὰ μὴ ἀληθὲς μᾶλλον ὁ τοῦ Πιττακοῦ λόγος, ὃς
 χαλεπὸν ἔφησεν ἐσθλὸν ἔμμεναι, διὰ πολλῶν γὰρ
 δὴ τῷ ὄντι πόνων διεξελθοῦσι, μόλις ἂν τῶν ἀ-
 γαθῶν ἐκείνων τυχεῖν ἡμῖν περιγένοιτο, ὧν ἐν τοῖς
 ἄνω λόγοις οὐδὲν εἶναι παρὰδειγμα τῶν ἀνθρωπίνων
 ἐλέγομεν. οὐ δὴ οὖν ῥαθυμητέον ἡμῖν, οὐδὲ τῆς ἐν
 βραχεῖ ῥασιώτης, μεγάλας ἐλπίδας ἀνταλλακτέον,
 εἴπερ μὴ μέλλοιμεν ὀνειδῆ τε ἕξειν καὶ τιμωρίας
 ὑφίξειν, οὔτε παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐνθάδε (καὶ τοι
 καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν τῷ γε νοῦν ἔχοντι) ἀλλ' ἐν τοῖς,
 εἴτε ὑπὸ γῆν εἴτε καὶ ὅπου δὴ τῶ πάντος ὄντα τυγ-
 χάνει, δικαστηρίοις. ὥς τῷ μὲν ἀκουσίως τῶ προσή-
 κοντος ἀμαρτόντι, καὶ συγγνώμη τις ἴσως παρὰ
 τοῦ θεοῦ γένοιτο· τῷ δὲ ἐξεπίτηδες τὰ χεῖρω προε-
 λομένῳ, οὐδεμία παραίτησις, τὸ μὴ οὐχὶ πολλα-
 πλασίῳ τὴν κόλασιν ὑποσχεῖν. τί οὖν ποιῶμεν, φαί-
 νει; τί ἄλλο γε, ἢ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ἔχειν,
 πᾶσαν σχολὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἄγοντας;

Οὐ δὴ οὖν τῷ σώματι δουλευτέον, ὅτι μὴ πᾶ-
 σα ἀνάγκη· ἀλλὰ τῇ ψυχῇ τὰ βέλτιστα παριέναι,
 ὥσπερ ἐκ δεσμοτηρίου, τῆς πρὸς τὰ τοῦ σώματος
 πάθη, κοινωνίας, αὐτὴν διὰ φιλοσοφίας λύοντας,
 ἀμα δὲ καὶ τὸ σῶμα τῶν παθῶν κρείττον ἀπεργαζομέ-

νους. γὰρ μὲν γε τὰ ἀναγκαῖα ὑπηρετοῦντας, οὐ-
 χὶ τὰ ἥδιστα, ὥς ὅγε τραπέζοποιούς τινας, καὶ μα-
 γείρους περινοοῦντες, καὶ πᾶσαν διερευνώμενοι γῆν τε
 καὶ θάλασσαν, οἷόν τινα χαλεπῶ δεσπότη φόρους ἀ-
 πάγοντες, ἐλεεινοὶ τῆς ἀσχολίας, τῶν ἐν ἁδου κολα-
 ζομένων, οὐδὲν πάσχοντες ἀνεκτότερον, ἀτεχνῶς εἰς
 πῦρ ξαίνοντες, καὶ κοσκίνῳ φέροντες ὕδωρ, καὶ εἰς
 τετρημμένον ἀντλοῦντες πίθον, οὐδὲν πέρας τῶν πόνων
 ἔχοντες. κουράς δὲ καὶ ἀμπεχόνας ἔξω τῶν ἀναγ-
 καίων περιεργάσασθαι, ἢ δυσυχούντων ἐς, κατὰ τὸν
 Διογένους λόγον, ἢ ἀδικούντων. ὥστε καλλωπιστὴν
 εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι, ὁμοίως αἰσχροὺς ἡγεῖσθαι φη-
 μι δεῖν τοὺς τοιούτους, ὥς τὸ ἐταιρεῖν, ἢ ἀλλοτρίοις
 γάμοις ἐπιβουλεύειν. τί γὰρ ἂν διαφέρει τῷ γε νοῦν
 ἔχοντι, ξυσίδα ἀναβεβλησθαι, ἢ τι τῶν φαύλων
 ἱμάτιον φέρειν, ἕως ἂν μηδὲν ἐνδέει τοῦ πρὸς χειμῶνά
 τε εἶναι, καὶ θάλπος ἀλεξιτήριον; καὶ τᾶλλα δὴ τὸν
 αὐτὸν τρόπον, μὴ περιττότερον τῆς χρείας κατεσ-
 κευάσθαι, μηδὲ περιέπειν τὸ σῶμα πλέον, ἢ ὥς ἄ-
 μεινον τῇ ψυχῇ. οὐχ ἥττον γὰρ ὀνειδος ἀνδρὶ τῷ γε
 ἀληθῶς, τῆς προσηγορίας ταύτης ἀξίῳ, καλλωπιστὴν
 καὶ φιλοσώματον εἶναι, ἢ πρὸς ἄλλό τι τῶν παθῶν
 ἀγεννῶς διακείσθαι. τὸ γὰρ τὴν πᾶσαν σπουδὴν
 εἰσφέρεισθαι, ὅπως ὥς κάλλιστα αὐτῷ τὸ σῶμα ἔξοι,
 οὐ διαγινώσκοντός ἐστιν ἑαυτὸν, οὐδὲ συνιέντος τοῦ
 σοφοῦ παραγγέλματος· ὅτι οὐ τὸ ὀρώμενόν ἐστιν ὁ ἄν-
 θρωπος, ἀλλὰ τινος δεῖ περιττοτέρας σοφίας, δι' ἧς

ἕκαστος ἡμῶν, ὅς τις ποτέ ἐστίν, ἑαυτὸν ἐπιγνώσεται. τοῦτο δὲ μὴ καθηραμένοις τὸν νοῦν ἀδυνατώτερον, ἢ λημῶντι πρὸς τὸν ἥλιον ἀναβλέψαι. καθαρσις δὲ ψυχῆς ὡς ἀθρώως τε εἰπεῖν, καὶ ὑμῖν ἱκανῶς, τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἡδονὰς ἀτιμάζειν. μὴ ὀφθαλμοὺς ἐστῆν ταῖς ἀτόποις τῶν θαυματοποιῶν ἐπιδείξειν, ἢ σωμάτων θέαις, ἡδονῆς κέντρον ἐναφιέντων, μὴ διὰ τῶν ὥτων διεφθαρμένην μελωδίαν τῶν ψυχῶν καταχεῖν. ἀνελευθερίας γὰρ δὴ, καὶ ταπεινότητος ἐκγοναπάθη ἐκ τοῦ τοιούτου τῆς μουσικῆς εἶδους ἐγγίνεσθαι πέφυκεν. ἀλλὰ τὴν ἑτέραν μεταδιωκτέον ἡμῖν, τὴν ἀμείνω τε, καὶ εἰς ἀμεινον φέρουσαν, ἢ καὶ Δαβὶδ χρώμενους ὁ ποιητὴς τῶν ἱερῶν ἀτμάτων, ἐκ τῆς μανίας, ὡς φασί, τὸν βασιλέα καθίστη. λέγεται δὲ καὶ Πυθαγόραν κωμασαῖς περιτυχόντα μεθύουσι, κελεύσαι τὸν αὐλητὴν τὸν τοῦ κώμου κατάρχοντα, μεταβαλόντα τὴν ἁρμονίαν, ἐπαυλῆσαι σφίσι τὸ δῶριον. τοὺς δὲ οὕτως ἀναφρονῆσαι ὑπὸ τοῦ μέλους, ὥστε τοὺς σεφάνους ρίψαντας, αἰσχυνομένους ἐπανελθεῖν. ἕτεροι δὲ πρὸς αὐλὸν κορυβαντιῶσι, καὶ ἐκβακχεύονται. τοσοῦτόν ἐστι τὸ διάφορον ὑγιоῦς ἢ μοχθηρᾶς μελωδίας ἀναπλησθῆναι. ὥστε τῆς νῦν δὴ κρατούσης ταύτης ἡτλὸν ὑμῖν μεθεκτέον, ἢ οὕτινοσούν τῶν αἰσχίστων. ἀτμούς γε μὴν παντοδαπούς ἡδονὴν ὁσφρήσει φέροντας, τῷ αἵρι καταμιγνύναι, ἢ μύροις ἑαυτοὺς ἀναχρώννυσθαι, καὶ ἀπαγορεύειν αἰσχύνομαι. τί δ' ἂν τις εἴποι περὶ τῆς μὴ χρῆναι,

τὰς ἐν ἀφῇ, καὶ γεύσει διώκειν ἡδονὰς; ἢ ὅτι καταναγκάζουσιν αὐταὶ τοὺς περὶ τὴν ἑαυτῶν θήραν ἐσχαλακότας, ὥσπερ τὰ θρέμματα πρὸς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν συννευκότας ζῆν; ἐνὶ δὲ λόγῳ, παντὸς ὑπεροπλίον τῆς σώματος, τῷ μὴ ὡς ἐν βορβόρῳ, ταῖς ἡδοναῖς αὐτοῦ κατορωρύχθαι μέλλοντι, ἢ τοσοῦτον ἀνδεκτέον αὐτοῦ, ὅσον φησὶ Πλάτων, ὑπηρεσίαν φιλοσοφίας κτωμένου, εἰκότα ποῦ λέγων τῷ Παύλῳ, ὅς παραινεῖ μηδεμίαν χρῆναι τοῦ σώματος πρόνοιαν ἔχειν εἰς ἐπιθυμιῶν ἀφορμὴν. ἢ τί διαφέρουσιν, δι τῆς μὲν σώματος, ὡς ἂν κάλλιπα ἔχοι, φροντίζουσι, τὴν δὲ χρησομένην αὐτῷ ψυχὴν, ὡς οὐδενὸς ἀξίαν περιορᾷσι, τῶν περὶ τὰ ὄργανα σπουδαζόντων, τῆς δὲ δι' αὐτῶν ἐνεργούσης τέχνης καταμελούντων; πᾶν μὲν οὖν τοῦναντίον κολάζειν αὐτὸ καὶ κατέχειν, ὥσπερ θηρίου τὰς ὁρμὰς, προσῆκε, καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ θορύβους ἐγγινομένους τῇ ψυχῇ, οἰονεῖ μάστιγι, τῷ λογισμῷ καθικνουμένους κοιμίζειν, ἀλλὰ μὴ πάντα χαλινὸν ἡδονῆς ἀνέντας περιορᾶν τὸν νοῦν, ὥσπερ ἡνίοχον ὑπὸ δυσηνίων ἵππων, ὕβρει φερομένων παρασυρόμενον ἄγεσθαι. καὶ τῆς Πυθαγόρου μεμνήσθαι, ὅς τῶν συνόντων τινὰ καταμαθὼν, γυμνασίῳ τε καὶ σιτίῳ ἑαυτὸν εὖ μάλα κατασαρκούντα, οὕτως ἔφη, οὐ παύσει χαλεπώτερον σεαυτῷ κατασκευάζων τὸ δεσμωτήριον; διὸ δὴ καὶ Πλάτωνα φασὶ τὴν ἐκ σώματος βλάβην προειδόμενον, τὸ νοσῶδες χωρίον τῆς Ἀττικῆς τὴν Ἀκαδημίαν καταλαβεῖν ἐξε-

πίτνηδες, ἵνα τὴν ἄγαν εὐπάθειαν τῷ σώματι, οἷον ἀμπέλου τὴν εἰς τὰ περιττὰ φορὰν περικόπτοι. ἐγὼ δὲ καὶ σφαλερὰν εἶναι τὴν ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν ἱατρῶν ἤκουσα.

Οὕτω τοίνυν ἡ ἄγαν αὕτη τῷ σώματι ἐπιμέλεια, αὐτῷ τε ἀλυσιτελὴς τῷ σώματι, καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν ἐμπόδιόν ἐστι· τόγχε ὑποπεπληκέναι, τούτῳ καὶ θεραπεύειν μανία σαφές. ἀλλὰ μὴν εἰ τούτου γε ὑπερορᾶν μελετήσαιμιν, εὐχολῇ γ' ἂν ἄλλό τι τῶν ἀνθρωπίνων θαυμάσαιμιν. τί γὰρ ἔτι χρυσόμεθα πλούτῳ, τὰς διὰ τῷ σώματι ἡδονὰς ἀτιμάζοντες; ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ, πλὴν εἰ μὴ κατὰ τοὺς ἐν τοῖς μύθοις δράκοντας, ἡδονὴν τινα φέροι θησαυροῖς κατορυγμένοις, ἐπαγρυπνεῖν. ὅγχε μὴν ἐλευθερίως πρὸς τὰ τοιαῦτα διακείσθαι πεπαιδευμένος πολλοῦ ἂν δέαιτα πεινόν τι, καὶ αἰσχρὸν ἔργον, ἢ λόγῳ ποτὲ προελείσθαι. τὸ γὰρ τῆς χρείας περιττότερον, καὶ Λύδιον. ψῆγμα, καὶ τῶν Μυρμήκων ἔργον τῶν χρυσοφόρων, τοσούτῳ πλέον ἀτιμάσει, ὅσῳπερ ἂν ἦτον προσδέηται. αὐτὴν δὲ δόλου τὴν χρείαν, τοῖς τῆς φύσεως, ἀναγκαίοις, ἀλλ' οὐ ταῖς ἡδοναῖς, ὁριεῖται. ὥς οἴγχε τῶν ἀναγκαίων ὄρων ἔξω γενόμενοι, παραπλησίως, τοῖς κατὰ τῷ πρᾶνοῦς φερομένοις, πρὸς οὐδὲν εὐαίσιμον ἔχοντες ἀποβῆναι, οὐδαμοῦ τῆς εἰς τὸ πρόσω φορᾶς ἴσανται· ἀλλ' ὅσῳπερ ἂν πλείω προσπεριβάλλονται, τῷ ἴσου δέονται, ἢ καὶ πλείονος πρὸς τὴν τῆς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσιν κατὰ τὸν Εἰσηνεσίδου Σόλωνα, ὅς φησι·

Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κείται. Τῷ δὲ Θεόγνιδι πρὸς ταῦτα διδασκάλῳ χρησέον λέγοντι·

Οὐκ ἔραμαι πλουτεῖν, οὐτ' εὐχομαι, ἀλλὰ μοι εἴη Ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων μηδὲν ἔχοντι κακόν.

Εἰ γὰρ δὲ καὶ Διογένης ἄγαμαι τὴν πάντων ὁμοῦ τῶν ἀνθρώπων ὑπεροφίαν. ὅς γε καὶ βασιλέως τοῦ μεγάλου ἑαυτὸν ἀπέφηνε πλουσιώτερον, τῷ ἐλαττόνων, ἢ ἐκείνος κατὰ τὸν βίον προσδέισθαι. ἡμῖν δὲ ἄρα εἰ μὴ τὰ Πυθίου καὶ Μυσοῦ προσεῖη τάλαντα, καὶ πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα, καὶ βοσκημάτων ἴσμοι πλείους ἢ ἀριθμῆσαι, οὐδὲν ἐξαρκείσει. ἀλλ' οἶμαι προσήκει ἀπόντα τε μὴ ποθεῖν τὸν πλούτον, καὶ παρόντος μὴ διὰ τὸ κεκτηῖσθαι μᾶλλον φρονεῖν, ἢ τῷ εἰδέναι αὐτὸν διατίθεσθαι. τὸ γὰρ τοῦ Σωκράτους εὖ ἔχει· ὅς μέγα φρονούντος πλουσίου ἀνδρὸς ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, οὐ πρότερον αὐτὸν θαυμάσειν ἔφη, πρὶν ἂν καὶ ὅτι κεχρῆσθαι τούτοις ἐπίσταται, πειραθῆναι. ἢ Φειδίας μὲν, καὶ Πολύκλειτος εἰ τῷ χρυσίῳ μέγα ἐφερόνουν, καὶ τῷ ἐλέφαντι, ὧν ὁ μὲν Ἡλείοις τὸν Δία· ὁ δὲ τὴν Ἡῤ'ραν Ἀργείοις ἐποίησάτην, καταγελάσω ἂν ἦσιν ἀλλοτρίῳ πλούτῳ καλλωπιζόμενοι, ἀφέντες τὴν τέχνην, ὑφ' ἧς καὶ ὁ χρυσοῦς ἡδίων, καὶ τιμιώτερος ἀπεδείχθη. ἡμεῖς δὲ τὴν ἀνθρωπείαν ἀρετὴν οὐκ ἐξαρκεῖν κατ' ἑαυτὴν πρὸς

κόσμον ὑπολαμβάνοντες, ἐλάττονος αἰσχροῦς ἄξια ποιεῖν οἴομεθα; ἀλλὰ δῆτα πλούτου μὲν ὑπερφόβεθα, καὶ τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἡδονὰς ἀτιμάσομεν, κολακείας δὲ καὶ δωπείας διωξόμεθα, καὶ τῆς Ἀρχιλόχου ἀλώπεκος τὸ κερδαλέον τε καὶ ποικίλον, ζηλώσομεν; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὁ μᾶλλον φευκτέον τῷ σοφροῦντι, τῷ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τῷ βίῳ, ὥστε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, καὶ ἀδοξεῖν καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέη, μηδὲν αἰρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. ἢ τὸν μὴ οὕτως ἔχοντα, τί τοῦ Αἰγυπίου σοφιστοῦ φήσομεν ἀπολείπειν; ὅς φυτὸν ἐγίγνετο, καὶ θηρίον, ὁπότε βούλοιο, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ πάντα χρήματα. εἴπερ δὲ καὶ αὐτὸς νῦν μὴν τὸ δίκαιον ἐπαινέσεται παρὰ τοῖς τοῦτο τιμῶσι· νῦν δὲ τοὺς ἐναντίους ἀφήσει λόγους, ὅταν τὴν ἀδικίαν εὐδοκίμοῦσαν αἰσθῇται, ὅπερ δίκης ἐστὶ κολάκων. καὶ ὥς περ φασὶ τὸν πολύποδα τὴν χρόαν πρὸς τὴν ὑποκειμένην γῆν, οὕτως αὐτὸς τὴν διάνοιαν πρὸς τὰς τῶν συνόντων γνώμας μεταβαλλεῖται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν που, καὶ τοῖς ἡμετέροις λόγοις τελειότερον μαθησόμεθα· ὅσον δὲ σκιαγραφίαν τινὰ τῆς ἀρετῆς τόγε νῦν εἶναι, ἐκ τῶν ἑξῶθεν παιδευμάτων περιγραφόμεθα. τοῖς γὰρ ἐπιμελῶς ἐξ ἑκάστου τὴν ὀφέλειαν ἀθροίζουσιν, ὅσπερ τοῖς μεγάλοις τῶν ποταμῶν, πολλὰ γίνεσθαι πολλαχόθεν αἱ προσθήκαι πεφύκασιν. τὸ

γὰρ καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ κατατίθεσθαι, οὐ μᾶλλον εἰς ἀργυρίου προσθήκην, ἢ καὶ εἰς ἣν τινα οὖν ἐπισήμην, ὀρθῶς ἡγεῖσθαι, ἔχειν τῷ ποιητῇ προσῆκεν. ὁ μὲν οὖν Βίας, τῷ ἡκεῖ πρὸς Αἰγυπτίους ἀπαίροντι, καὶ πυνθανομένῳ τί ἂν ποίῃν, αὐτῷ μάλιστα κεχαρισμένα πράττοι, ἐφόδιον ἔφη, πρὸς γῆρας κτισάμενος· τὴν ἀρετὴν δὲ, τὸ ἐφόδιον λέγων, μικροῖς ὅροις αὐτὴν περιγράφων, ὅς γε ἀνθρωπίνῳ βίῳ, τὴν ἀπ' αὐτῆς ὀφέλειαν ὀρίζετο. ἐγὼ δὲ καὶ τὸ Τιθωνοῦ τις γῆρας, καὶ τὸ Ἀργανθανίου λέγειν, καὶ τὸ τῷ μακροβιωτάτῳ παρ' ἡμῖν Μαθουσάλα, ὅς χιλία ἔτη, τριάκοντα θεόντων, βιῶναι λέγεται· καὶ σύμπαντα τὸν ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι χρόνον ἀναμετρεῖν, ὥς ἐπὶ παίδων διανοίας γελάσομαι, εἰς τὸν μακρὸν ἀποσκοπῶν καὶ ἀγῆρω αἰῶνα, οὐ πέρας οὐδὲν ἐστὶ τῇ ἐπινοίᾳ λαβεῖν, οὐ μᾶλλον γε, ἢ τελευτὴν ὑποθέσθαι τῆς ἀθανάτου ψυχῆς. πρὸς ὃν περ κτᾶσθαι παραινέσαιμ' ἂν τὰ ἐφόδια, πάντα λίθον κατὰ τὴν παροιμίαν, κινδυντας, ὅθεν ἂν μέλλῃ τις ὑμῖν ἐπ' αὐτὸν ὀφέλεια γενήσεσθαι. μηδ' ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνου δεόμενα, διὰ τοῦτ' ἀπακνήσωμεν· ἀλλ' ἀναμνησθέντας τοῦ παραινέσαντος, ὅτι δέοι βίον μὲν ἄριστον αὐτῶν ἕκαστον προαιρεῖσθαι, ἡδὺν δὲ προσδοκᾶν τῇ συνηθείᾳ γενήσεσθαι ἐγχειρεῖν τοῖς βελτίστοις. αἰσχρὸν γὰρ τὸν παρόντα καιρὸν προεμένους, ὕστερον ποτ' ἀνακαλεῖσθαι τὸ παρελθόν, ὅτε οὐδὲν ἔσαι πλέον ἀνιωμένοις. ἐγὼ μὲν οὖν ἂν κράτιστα εἶναι

κρίνω, τὰ μὲν νῦν εἴρηκα, τὰ δὲ παρὰ πάντα τὸν βίον ὑμῖν συμβουλεύσω· ὑμεῖς δὲ τριῶν ἀρρώσημάτων, μὴ τῷ ἀνιάτῳ προσεικέναι δόξητε, μηδὲ τὴν τῆς γνώμης νόσον παραπλησίαν τῇ τῶν εἰς τὰ σώματα δυσυχισάντων δείξητε. οἱ μὲν γὰρ τὰ μικρὰ τῶν παθῶν κάμνοντες, αὐτοὶ παρὰ τοὺς ἰατρὰς ἔρχονται· οἱ δὲ ὑπὸ μειζόνων καταληφθέντες ἀρρώσημάτων, ἐφ' ἑαυτοὺς καλοῦσι τοὺς θεραπεύοντας· οἱ δ' εἰς ἀνήκεσον παντελῶς μελαγχολίας παρενεχθέντες, οὐδὲ προσίοντας προσιένται. ὁ μὴ πάθῃτε νῦν ὑμεῖς, τοὺς ὀρθῶς ἔχοντας τῶν λογισμῶν ἀποφύγοντες.

Richard Pombor
III - 5-40

SANCTI PATRIS NOSTRI
BASILII MAGNI

CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ ARCHIEPISCOPI

AD ADOLESCENTES

*Quomodo possint ex Gentilium libris
fructum capere*

ADMONITIO.

1. **I**nvitant me multa, ut dem vobis, adolescentes, consilium de iis quæ optima iudico, quæque vobis morem gesturis profutura esse existimaui. Cum enim id ætatis sim, fuerimque jam exercitatus multis rebus, et mutationem illam, qua omnia docentur, satis superque in utramque partem sim expertus, hinc factus sum rerum humanarum peritus, sic ut vitam recens instituentibus quasi viam tutissimam ostendere possim. Præter-

*

ea statim post parentes necessitudine naturæ et propinquitate vobis ita conjunctus sum, ut ego non minori vos benevolentia prosequar, quam vestri patres: vos verò, nisi forte mea de vobis existimatio me decipiat, arbitror, si me respicitis, parentes minime desideraturos. Itaque si animo alacri verba mea exceperitis, inter eos qui ab Hesiodo laudantur, secundum locum obtinebitis: sin minus, ut ego nihil molesti dicam, ita vos carminum illorum reminiscamini, in quibus ait ille: Optimum quidem esse eum qui ex seipso ea quæ decent perspicit; bonum vero eum qui demonstrata ab aliis sequitur; eum denique qui ad neutrum idoneus est, ad omnia inutilem esse.

2. Neque vero miremini, si vobis quotidie ad præceptores euntibus, et cum veteribus viris, iisque præstantissimis consuescentibus, per ea quæ reliquerunt scripta, dicam me ex meipso conducibilius quiddam adinvenisse. Accedo igitur id vobis consilii daturus, ut ne semel vestri animi gubernaculum his viris permittentes quasi navigii alicujus, quacumque duxerint, hac sequamini: sed quidquid in eis utile fuerit carpentes, cognoscatis quid etiam contemni oporteat. Quæ igitur sint hæc, quoque modo discernamus, hoc jam docebo, inde exorsus. Nos, adolescentes, humanam hanc vitam nihil omnino esse arbitramur, nec quidquam bonum omnino putamus, aut nominamus quod utilitatis nobis aliquid solum in hoc ævo afferat. Non avorum splendorem, non vires corporis, non pulchritudinem, non magnitudinem, non honores delatos ab omnibus hominibus, non regnum ipsum, non quidquid humanum dici potest, magnum no-

bis videtur, imo ne votis quidem dignum censemus, neque habentes respicimus: sed spe procedimus longius, et ad alteram vitam comparandam facimus omnia. Quæ igitur prodesse nobis possunt ad illam acquirendam, ea et amplecti, et totis viribus prosequi oportere dicimus: quæ vero ad eam non attinent, velut pretii nullius digna contemnere. Quæ autem hæc vita sit, et ubi, et quomodo nobis ducenda, ut fuerit longius exponere quam præsens institutum sinat, ita fuerit auditorum majorum, quam vos estis, audire. Tantum dicam, atque ex hoc fortasse vobis satis ostendero, quòd si quispiam omnem simul ex quo homines nati sunt felicitatem sermone complexus, in unum coacervaverit, eam tamen comperiet ne minimæ quidem bonorum illorum parti æquiparandam esse: sed omnia præsentis vitæ bona plus à minimo futurorum dignitate distare, quam à rebus veris umbra et somnium. Imo vero ut exemplo magis idoneo utar, quanto anima omnibus præstat corpori, tanta est et utriusque vitæ differentia. Ad hanc autem deducunt sermones sacri, per arcana nos erudientes. Sed dum per ætatem non licet intelligentiæ eorum altitudinem audire et assequi, interim in aliis scriptis non omnino diversis quasi in umbris quibusdam et speculis in antecessum animi intuitu exercemur, eos, qui in militari disciplina exercentur, imitati: qui ubi in manuum motu atque saltationibus experientiam adepti fuerint, in certaminibus ex hac ipsa ludicra disciplina fructum percipiunt. Et certe putandum est certamen certaminum omnium maximum nobis propositum esse, pro quo agenda nobis sunt omnia

et laborandum pro viribus ut ad id præparemur, atque poëtis et historicis et rhetoribus, et hominibus omnibus utendum, unde utilitas aliqua ad animam curandam accessura sit. Quemadmodum enim infectores quidquid tingendum est prius curis quibusdam præparant, et ita demum colorem sive purpureum sive quempiam alium inducunt: eodem modo et nos quoque, si indelebilis in nobis honesti gloria omni tempore permansura est, his externis ante initiati, deinde sacras et arcanas doctrinas ediscemus: et solem velut in aqua videre assueti, sic luci ipsi oculos admovebimus. Quod si mutua quædam convenientia intersit inter doctrinas, earum nobis cognitio valde utilis fuerit: sin minus, certe earum inter se collatarum discrimen internosse, ad potiore firmam non parum contulerit. Sed cuinam rei comparatâ doctrinâ utrâque, possis imaginem assequi? Certe quemadmodum arboris propria virtus est, tempestivo fructu scatere, et tamen folia etiam circum ramos exagitata aliquid eis ornamenti conciliant: ita et animæ quoque primarius fructus est veritas ipsa, sed tamen haud ingratus est externæ sapientiæ amictus, tamquam si folia quædam fructui et umbraculum et aspectum non inamœnum præbeant. Dicitur igitur et Moyses ille perquam eximius, cujus nomen apud omnes homines ob sapientiam maximum est, exercitato in Ægyptiorum disciplinis animo, ita ad ejus *qui est* contemplationem devenisse. Similiter autem posterioribus quoque temporibus sapientem Daniele sapientiam Chaldæorum in Babylone edoctum, ita demum doctrinas sacras attigisse tradunt. Sed quòd externæ hæ

disciplinæ non sint animabus inutiles, sat dictum est: consequens est ut jam dicamus, quomodo ipsarum participes fieri vos oporteat. Primum quidem rebus omnibus quæ à poëtis dicuntur, ut hinc initium sumam, varia cum dicant, nequaquam ordine adjiciendus animus est: sed ubi facta aut dicta virorum bonorum vobis narraverint, eos et diligere et imitari operæ pretium est, et quàm maxime nitendum ut tales efficiamur: sed cum ad flagitiosos homines devenerint, tunc obturatis auribus cavendum ne imitemur, non minus quam Ulysem ajunt illi Sirenum cantus cavisse. Nam sermonibus pravis assuescere, quædam via est ad ipsa facta. Quapropter custodia omni servanda anima est, ne per sermonum voluptatem quidquam vitiosum imprudentes suscipiamus, perinde ut qui melle admixto sumunt venena. Non igitur poëtas laudabimus, cum conviciantur, cavillanturque: non cum amasios aut ebrios depingunt: non cum felicitatem affluentis mensa atque cantilenis dissolutis metiuntur. Sed minime omnium, poëtis de diis disserentibus intenti erimus; et maxime cum de illis tanquam de multis, iisque ne inter se quidem consentientibus habuerint sermonem. Frater enim adversus fratrem apud illos seditionem concitat atque discordiam, et pater adversus liberos, hisque rursus adversus parentes implacabile bellum est. Adulteria autem deorum amoresque et apertos complexus, et maxime congressus Jovis qui, ut ipsi dicunt, princeps est omnium et supremus (quæ si quis dicat vel de brutis animalibus, erubuerit), actoribus scenicis relinquamus.

3. Eadem certe et de historicis dicere habeo,

præsertim cum ad audientium animum oblectandum historias conscribunt. Nec etiam rhetorum mentiendi artem imitabimur. Etenim neque in iudiciis, neque in aliis actionibus conveniens nobis fuerit mendacium, qui rectam ac veram vitæ viam amplexi simus, et quibus non litigare lege præceptum sit. Sed illa magis probabimus, in quibus virtutem laudaverint, aut vituperarint vitium. Ut enim reliqui solo florum bono odore aut colore perfruuntur, apes vero mel etiam ex eis excerpere norunt: ita hîc quoque, qui non solam ejusmodi librorum jucunditatem ac suavitatem consecrantur, iis licet aliquid etiam utilitatis ex illis in animo reponere. Omnino igitur ad apum exemplum, his libris utendum vobis est. Illæ enim neque floribus omnibus ex æquo insidunt, neque etiam ad quos advolarint, eos totos auferre conantur: sed cum ex eis quantum idoneum est ad opus, semel collegere, reliquum dimittunt. Nos quoque si sapiamus, ubi quantum nobis congruit, ac veritati affine est, ex his scriptis collegerimus, reliquum prætermitemus. Et quemadmodum in decerpendo roseti flore sentes devitamur: sic et in talibus sermonibus quidquid utile est carpentes, noxium vitemus. Statim igitur ab initio disciplinas singulas considerare, et ad finem accomodare, operæ pretium est, ut est in Dorico proverbio, *lapidem ad funiculum ducentes*. Et quando per virtutem ad nostram illam vitam pervenire nos oportet, de hac autem multa poëtis, multa historicis, multo plura philosophis decantata sunt, ad ejusmodi sermones maxime adjungendus animus est. Nec enim utilitas parva est, familiaritatem quamdam atque

consuetudinem virtutis ingenerari adolescentum animis, cum soleant inconcussa permanere talium documenta, alte in eis ob animorum teneritudinem impressa insculptaque. Ecquid tandem aliud Hesiodum cogitasse putabimus, cum illos versus ab omnibus decantatos composuit, nisi ut adhortaretur adolescentes ad virtutem? Aspera quidem, inquit, primum est et accessu difficilis, multoque sudore ac labore plena, atque ardua via, quæ deducit ad virtutem. Quapropter non est cujusvis ad eam viam accedere, ob acclivitatem: neque ei, qui accessit, facile est ad extremum pervenire. Sed cum semel summum attigerit, intueri licebit quàm lævis et pulchra sit, quàm facilis et expedita, jucundiorque itinere alio ad vitium ducente: quod statim ob viciniam arripi posse dixit idem ille poeta. Mihi enim videtur, cum hæc litteris proderet, nihil aliud sibi proposuisse, quàm ut hortaretur nos ad virtutem, invitaretque omnes ut essent boni, et ne laboribus fracti, ante obtentum finem desistamus. Atque etiam si quis alius similiter virtutem celebravit, ejus sermones velut in idipsum ferentes recipiamus.

4. Jam vero, ut ego à viro quodam qui assequendi mentem poëtæ peritus erat, audiui, tota Homeri poësis virtutis laus est, in eoque omnia præter id quod ornandi sermonis gratia adjectum est, huc tendunt, maxime autem ubi Cephalenorum ducem è naufragio nudum servatum exhibuit. Primum quidem narrat reginam eum, simul ut in conspectum venit, reveritam esse, tantum aberat ut pudere eum deberet, quòd nudus solusque conspiceretur, cum virtus vestium loco eum exorna-

ret. Deinde à reliquis quoque Phæacibus tanti æstimatum esse, ut relictis delitiis in quibus vivebant, suspicerent illum omnes, æmularenturque, nec ullum tunc in Phæacibus fuisse, qui aliud quidquam optaret magis quàm ut Ulysses esset, idque è naufragio servatus. In his enim ajebat ille mentis poëtæ interpres, Homerum tantum non clamantem dicere: Habenda est vobis, ò homines, virtutis cura, quæ et unà cum naufragio enatat, et in terram ejectum nudum felicibus Phæacibus reddit venerabiliorem. Et profecto res sic se habet. Nam possessiones reliquæ non sunt possessorum magis quam quorumlibet aliorum, velut in thesserarum ludo huc et illuc translatae. Virtus autem ex possessionibus sola est, quæ nequeat auferri, tum vivo tum mortuo adstans. Unde et Solon mihi videtur illud ad divites dicere:

Sed nos divitiis non commutabimus ullis

Partam virtutem: nam semper firma manebit.

At vero huc illuc humana pecunia transit.

Consimiles autem his sunt et Theognidis versus, in quibus dicit Deum (quemcumque tandem ille Deum dicat) hominibus alio et alio modo trutinam degravare, interdum illos divitiis affluere, interdum nihil habere. Quin et Chius sophista Prodicus alicubi in suis scriptis affinia his in virtutem ac vitium conscripsit: qui et ipse audiendus attento animo est, cum vir sit non contemnendus. Hæc autem dicit, quantum ego viri sententiam memoriâ teneo, siquidem verba ipsa non memini, nisi quòd hæc simpliciter absque metro enarrarit.

Nimirum ad Herculem juvenem, et fere eam ætatem quam nunc vos, agentem, et utram viam, hanc ne quæ per labores ad virtutem ducit, an alteram illam facillimam carperet, deliberantem, mulieres duas accessisse, eas autem esse virtutem ac vitium, et ipsas tacentes discrimen quod inter se intererat, habitu ipso confestim declarasse. Unam quidem à comendi arte pulchritudinis comparandæ causâ exornari, et deliciis diffluere, omneque voluptatis examen secum copulatum ducere, isthæc ostendere, et plura his adhuc pollicentem conari Herculem ad se trahere: alteram vero macram et squalidam esse, et habere oculos intentos, et talia aliûs generis proferre, polliceri nihil remissum, nihil jucundum, sed permultos sudores laboresque, ac pericula totâ terra marique subeunda: præmium autem horum esse, Deum fieri (ut quidem ille loquitur) denique hanc ipsam Herculem vel morientem sequutum esse. Et fere quotquot sese ob sapientiam spectabiles aliquo modo præstitere, singuli pro viribus, aut minus aut amplius, virtutis laudem in suis scriptis reliquerunt, quibus obtemperandum est, eorumque sermones ipsâ vitâ exprimere conandum. Nam qui philosophiam verbo tenus apud alios manentem, facto confirmarit, sapit solus, reliqui velut umbræ volitant. Hocque mihi videtur esse ejusmodi, tamquam si pictor admirandum quiddam, putâ hominis pulchritudinem imitatus sit: hic autem ipse talis vere existat, qualem ille in tabulis expressit. Nam magnifice in propatulo virtutem collaudare, et orationes longas de ea habere, privatim vero voluptatem temperantiæ præferre, et quæstum jus-

titiae antepone, hoc ego dixerim simile esse actoribus scenicis personas quasdam sustinentibus, qui plerumque velut reges et dynastae introducuntur, cum neque reges sint, neque dynastae, et forte omnino ne liberi quidem. Ad haec musicus non lubens tolerarit sibi esse dissonam lyram: neque praefectus chori chorum sibi adstare, qui quam maxime concinnus non sit. A se igitur quisque dissidebit ipse, nec vitam cum verbis consentientem exhibebit: sed lingua quidem iuravit, mens vero injurata est, dicet ex Euripide, et videri potius bonus quam esse studebit. Atqui hic est extremus injustitiae terminus, si qua fides Platoni habenda est, quempiam videri iustum qui non sit. Sermo-nes igitur qui rerum honestarum complectuntur praecepta, sic recipiamus. Et quoniam bonae quoque priscorum hominum actiones aut memoriae successionem ad nos usque conservantur, aut in poetarum aut historicorum monumentis custodiuntur, ne utilitas quidem quae hinc nasci potest, desit nobis. Verbi gratia, Homo quidam circumforaneus convitiis Periclem consecrabatur, hic autem non attendebat, et die tota perstitit uterque, ille quidem permultis probris lacesens, hic vero nequam curans. Deinde vespere jam facto, tenebrisque obortis vix discedentem Pericles facem praefers deduxit, ne sibi inutilis foret exercitatio philosophiae. Rursus quidam Euclidi Megarensi iratus, mortem ei minitatus est, ac iuravit: hic vicissim iuravit facturum utique, ut eum placaret, eundemque quamvis sibi infestum sedaret. Quam utile fuerit talium exemplorum aliquid in memoriam venire, cum vir jam ab ira detinetur? Nam

credendum non est tragediae temere dicenti: *In hostes ira armat manum*: sed longe satius ne irasci quidem omnino. Quod si id facile factum non est, rationem certe velut frenum ira objicientes, efferri eam ulterius ne permittamus.

5. Sed rursus orationem reducamus ad actionum bonarum exempla. Percutiebat quidam Sophronisci filium Socratem in ipsam faciem, facto saepius impetu: hic autem nihil repugnavit, sed sivit ebriosum illum iram suam exsatiare, sic ut intumesceret jam ejus vultus praepagis, essetque saniosus. Ubi autem ille a verberibus destitisset, Socrates quidem nihil aliud fecisse dicitur, quam fronti suae quasi statuae inscripsisse auctorem, *Talis faciebat*, seque hoc modo vindicasse. Haec fere cum tendant eodem ac nostra, operae pretium esse censeo viros tantos nobis esse imitandos. Illud enim Socratis germanum est praepcepto illi, maxillam cadenti praebere oportere et alteram, nedum ulciscamur nos. Periculis autem factum, aut Euclidis, est huic simile, quod persequentes sustinere, et ipsorum iram leniter tolerare oporteat: huic rursus, quod inimicis bene, non male precari debeamus. Quare quisquis in his fuerit prius eruditus, praepceptis illis, tamquam quae fieri non possint, non denegabit amplius fidem. Neque vero praeterierim Alexandri factum, qui cum filias Darii captivas haberet, quarum incredibilis pulchritudo fuisse praedicatur, ne aspicere quidem dignatus est: turpe esse iudicans, virorum victorem vinci a mulieribus. Hoc spectat eodem atque illud, quod qui aspexerit mulierem libidinosam, quamquam adulterium opere non commisit, quoniam tamen con-

cupiscentiam in animum admisit, crimine non vacet. Quin et illud Cliniae qui unus è Pythagoræ discipulis est, vix crediderim cum nostris institutis fortuito consentire, non consultò ea imitari. Ecquid autem erat, quod fecit ille? Jurejurando cum ei liceret talentorum trium effugere multam,olvere maluit quam jurare, idque cum non esset falso juraturus, præceptum quo nobis jusjurandum interdicitur, ut mihi videtur, edoctus. Sed ad hoc idem quod initio dicebam, rursus revertamur: non omnia ex ordine, sed solum quæ utilia sunt, suscipienda nobis esse. Turpe namque fuerit rejicere nos cibos exitiosos, disciplinarum vero quæ animam nostram nutriunt, rationem nullam habere, sed torrentis in morem quidquid obvium est trahentes, id in animum recondere. Et quidem quomodo rationi consentaneum est, ut nauclerus non temerè se ventis permittat, sed ad portum dirigat scapham, sagittariusque in scopum intendat, et faber ferrarius aut lignarius finem artis appetat: nos vero inferiores simus opificibus ejusmodi, cum certe res nostras intelligere possumus. Ita ne artificum operi inerit finis quispiam, humanæ vero vitæ scopus nullus est, cujus intuitu omnia facere ac dicere oporteat, eum, qui brutis animalibus omnino similis esse nolit? Aut sic temere instar navigiorum non saburratorum, mente nostrâ ad animæ gubernacula non sedente, sursum ac deorsum per vitam circumferremur: sed quemadmodum in gymniciis certaminibus, inque musicis, si ita placet, eorum certaminum quorum coronæ proponuntur, exercitationes fiunt, nec quisquam ad luctam exercens se, aut ad pancratium, subinde

cithara aut tibia canere meditatur. Non Polydamas certe, sed ille ante certamen in Olympiis currus agitados retinebat, et inde vires ac robur intendebat. Milo quoque à suo scuto illito non dimovebatur, sed impulsus resistebat, non minus quàm statuae eæ quæ plumbo colligantur. Et uno verbo, exercitatione præparabantur ad certamina. Quod si, pulvere ac gymnasiis relictis, ad sonos modosque Marsyæ aut Olympi Phrygum curiosius attendissent, num statim fuissent coronas ac gloriam assecuti, aut cavissent ne in corpore ridiculi viderentur? Contra Timotheus cantu dimisso, in palæstris non degebat. Neque enim ita omnibus musicâ præstitisset, cui scilicet tanta inesset artis peritia, ut et animum per concitatum austeramque harmoniam ad iram excitaret, et rursus demulceret emolliretque per remissam, cum vellet. Hac item arte, cum aliquando Phrygios modos Alexandro incinuisset, incitasse eum dicitur ad arma inter cœnandum: et rursus reduxisse ad convivas, cantu remisso. Vim adeo magnam et in musica, et in gymniciis certaminibus ad finem consequendum exercitatio præbet.

6. Quoniam vero coronarum memini et athletarum, illi laboribus sexcentis super sexcentos exantlatis, et undecumque aucto sibi robore, posteaquam multum gymniciis laboribus desudarunt, plagasque multas in exercitiorum loco accepere, et victum non jucundissimum, sed à magistris exercitiorum præscriptum sumpserunt, et ne longum faciam, ubi in reliquis ita vixerunt, ut ipsorum vita ante certamen certaminis exercitatio sit, tunc exuunt se ad stadium, nullum non laborem, nul-

lum non periculum adeuntes, ut oleastri, aut apii, aut alterius cujusvis rei similis accipiant coronam, et victores per præconem renuntientur. Nobis autem quibus proposita sunt vitæ præmia, eaque tam et ob multitudinem et ob magnitudinem miranda, ut verbis explicari non possint, si in utramque aurem dormimus, et valde licenter vivimus, dabitur ne hæc præmia manu altera arripere? Ita enim et laudanda esset deses vita, et Sardanapalus ille haberetur omnium felicissimus, aut etiam Margites ille, si lubet, quem Homerus ait neque arasse, neque fodisse, neque aliud quidquam eorum quæ in vitæ commodum cedunt, peregissee, si tamen Homeri hæc sint. Nonne potius verus est Pittaci sermo, qui difficile esse dixit bonum esse. Et enim nobis reipsa multos labores perpassis vix tandem licebit bona illa assequi, quorum antea dicebam nullum exemplum in humanis reperiri. Non igitur incuriose vivendum nobis est, neque spes magnæ otio brevi commutandæ, nisi velimus probra sustinere, poenasque subire, non hîc quidem apud homines (quamquam et hoc parvum non est saltem prudenti ac cordato), sed in iudicii locis sive sub terra, sive ubivis constituta sint. Enimvero à recto decoroque præter animi sententiam qui aberrarit, forte veniam aliquam obtinebit à Deo: qui vero fuerit consultò mala amplexus, implacabiliter supplicia longe majora perferet. Quid igitur faciemus, dicet aliquis? Quid aliud nisi ut animæ curam geramus, ab omnibus aliis vacantes?

7. Non igitur corpori inserviendum, nisi omnino necesse sit: sed ea quæ potiora sunt, animæ sunt tribuenda, ita ut ipsam ex ea quam cum cor-

poris affectionibus habet communione, tanquam ex carcere per philosophiam eximamus, simulque etiam corpus vitiis atque libidinibus reddamus inexpugnabile. Ventri quidem ministranda sunt necessaria, non quæ sunt perquam jucunda, velut ii qui quosdam mensarum structores coquosque exquirunt, totamque terram ac mare vestigant, velut moroso hero tributa pendentes, digni miseratione ob ejusmodi occupationem, haud remissiùs quam qui in inferno versantur, excruciat, plane dissecantes ignem, cribro ferentes aquam, et in pertusum dolium infundentes, laborum finem nullum habentes. Comas autem ac vestimenta plus satis curare, aut, ut ait Diogenes, adversa fortuna utentium est, aut injustorum. Quare cincinnatum esse et appellari æque turpe censendum dico, atque scortari, aut alienis nuptiis insidiari. Quid enim ejus qui mente præditus est interest, utrum tenui ac sumptuosa veste induatur, an pallium vile gestet, modo et frigori et calori arcendo satis sit? Et ad hunc modum reliqua quoque ultra necessitatem non sunt excolenda, nec corporis habenda est major cura, quàm quantum animæ prosit. Nam contemptum esse et corporis amatorem, viro hac illa appellatione vere digno non minus probrosum fuerit, quàm alteri cuivis vitio ignave obnoxium esse. Nam omne studium huc conferre ut corpus quàm optime se habeat, non hominis est semet cognoscentis, neque intelligentis sapientem illam admonitionem, qua docemur, quod sub aspectum cadit, id hominem non esse, sed requiri sapientiam quamdam præstantiorem, qua quisque nostrum seipsum qualis tandem sit agnoscat. Hoc autem

difficilius est mentem non puram habentibus, quam lippienti solem aspicere. Est autem animæ purgatio, ut semel, et quantum vobis satis sit, dicam, voluptates per sensus irrepentes aspernari, non oculos pascere insulsis præstigiatorum ostentationibus, aut corporum stimulum voluptatis immittentium aspectu, non per aures harmoniam corruptam in animam infundere. Vitia enim quæ illiberalis dejectique animi fetus sunt, ex hoc musicæ genere solent oriri. Sed musica altera quæ et melior existit, et ad melius perducit, consecranda nobis est: qua usus David sacrorum carminum auctor, furorem regis atque insaniam, ut ajunt, sedavit. Ferunt etiam Pythagoram, cum in comessatores temulentos incidisset, jussisse tibia cinem comessationi præsentem, mutatâ harmoniâ, Doricos modos eis canere: ipsos autem ita hoc cantu resipuisse, ut, abjectis corollis, pudore suffusi domum reverterentur. Alii vero more Corybantum ad tibiam insaniunt ac debacchantur, ita hoc differt, sanis aut pravis cantilenis aures impleri. Quare eam quæ nunc viget musicam minus quàm quidvis turpissimum experiri debetis. Pudet me etiam interdicare, ne suffitus omnis generis, qui olfactui voluptatem afferant, admisceantur aëri, et ne ungüentis vos ipsos inficiatis. Quid autem quis dixerit de non perquirendis tactûs gustûsque voluptatibus, nisi quod cogant eos qui his captandis vacant, ad ventrem et ad ea quæ sub ventre sunt, pecorum more, pronos ac propensos vivere? Uno verbo, totum corpus contemnendum est ei, qui in ipsius voluptatibus quasi in cœno nolit volutari, aut tantum ei indulgen-

dum est, in quantum, inquit Plato, philosophiæ inservit, non longe aliter loquutus atque Paulus, qui monet nullam corporis habendam curam ad cupiditatum materiam. Etenim qui corporis, ut se optime habeat, curam gerunt, animam autem illo usuram nullius pretii parvipendunt, quid differunt ab iis qui instrumentis aptandis dant operam, artem vero per hæc operantem negligunt? Quapropter ratione plane contrariâ corpus castigandum est et cohibendum, haud secus ac impetus cujusdam belluæ; atque ii tumultus qui ab ipso in anima excitantur, ratione veluti flagro compescendi sunt, non autem habenis voluptati omnino laxatis negligenda mens est, adeo ut quasi auriga, qui ab equis effrenis violenterque agitat abreptus sit, ducatur. Nec abs re erit Pythagoræ meminisse, qui cum didicisset aliquem ex familiaribus sese et exercitationibus et escis valde admodum saginare, et carnosum reddere: Sic, inquit, non desines gravio rem tibi metipsi carcerem extruere? Unde dicunt et Platonem provenientis à corpore noxæ præscium, insalubrem Atticæ locum Academiam de industria elegisse, ut nimis bonum corporis statum quasi superfluum quamdam vitis feracitatem amputaret. Ego autem corporis habitudinem summe bonam etiam periculosam esse à medicis audi.

8. Cum igitur nimia illa corporis cura et corpori ipsi inutilis sit, et animæ officiat, ei submittere se, et obsequi manifesta fuerit insania: sed si hoc contemnere studeremus, vix aliud quidquam humanum esset nobis admirationi. Quid enim jam nobis, si corporis voluptates fastidiamus, opus

*

erit divitiis? Ego quidem non video, nisi, ut in fabulis est draconum, jucundum sit et gratum thesauris defossis invigilare. Multum autem abfuerit, ut qui liberaliter in talibus habere se didicerit, unquam humile quidpiam et turpe facto aut dicto sibi proponat. Quidquid enim superfluum est, et necessitatis modum excedit, sive Lydia arena sit, sive formicarum auriferarum opus, tanto magis aspernabitur, quanto minus indigebit: quippe usum ipsum necessitatibus naturæ metietur, non voluptatibus. Nam qui necessarios terminos excessere, cum jam sibi, more eorum qui in declive feruntur, nihil firmum suppetat, ad quod se recipiant, nusquam ulterius abripi intermittunt: sed quo plura compararint, eo magis opus habebunt paribus, aut etiam amplioribus ad cupiditatem explendam, secundum Execestidæ filium Solonem, qui ait:

*Divitiis nullum statuunt mortalia finem
Pectora.*

In his etiam Theognide magistro utendum est, qui dicit:

*Non amo divitias, non opto: at vivere tantum
Exiguo liceat, nil sit ut inde mali.*

Ego autem in Diogene etiam omnium simul humanarum rerum admiror contemptum, qui pronuntiavit se rege magno ditiores, quod in vita paucioribus quam ille egeret. Nobis autem, si Pythii Mysi adsint talenta, nisi sint terræ tot et tot jugera, nisi pecorum greges innumeri, sufficiet nihil. Sed tamen, opinor, par est divitias

absentes non expetere, nec desiderare: si vero adsint, non magis ob ipsarum possessionem jactare se quam ob scientiam dispensandi easdem. Nam præclarum est illud Socratis, qui divitem quemdam virum magnopere de pecuniis superbientem non prius admiraturum se dixit, quam ipsâ rei experientiâ didicisset eum iis uti nosse. Nonne si ob aurum et ebur valde se extulissent Phidias et Polycletus, quorum alter Eleis Jovem, alter Argivis Junonem fecit, esset derisui, quod relictâ arte per quam ipsum etiam aurum jucundius pretiosiusque effectum est, gloriam ex opibus alienis captassent? Nos autem, qui virtutem humanam ex se non sufficere ad ornatum putamus, rem ne verecundia minore dignam facere videbimur? An divitias quidem despiciemus, et illabentes per sensus voluptates habebimus despiciatui, assentationem vero et adulationem prosequemur, et Archilochi vulpeculæ astutiam versutiamque æmulabimur? Atqui nihil est viro prudenti fugiendum magis, quam ad gloriam vivere, eaque quæ vulgo ac multitudini probantur, spectare, et rectam rationem vitæ ducem non statuere, ita ut licet hominibus omnibus contradicere, et ignominiam ac periculum subire honesti causâ oporteat, tamen nihil eorum quæ recta judicata sunt, invertere velimus. An eum qui non ita affectus est, ab Ægyptio illo sophista aliquid differre dicemus, qui, cum vellet, planta fiebat et bestia, et ignis et aqua, et res omnes? Nam et ipse modo quidem justitiam laudabit apud eos qui eam colunt: modo vero loquetur pugnantia, ubi injustitiam probari animadverterit: quod solent adulatores efficere. Et quemadmodum

polypodem ajunt colorem suum in subjectæ terræ colorem mutare, sic ille suam sententiam ex eorum quibuscum versatur genio mutabit. Hæc quidem etsi perfectiùs in nostris libris condiscemus, at certe quantum adumbrandæ nunc virtuti satis est, tantum ex documentis externis rudiùs delineemus. Qui enim diligenter ex quacumque re utilitatem colligunt, iis quasi magnis fluminibus solent undecumque fieri accessiones multæ. Nam quod dictum est, parvum parvo adjungendum esse, id à poëta non magis de argenti augmento quàm de qualibet scientia recte dictum fuisse existimandum est. Bias igitur filio ad Ægyptios abeunti, et percontanti quidnam agendo rem ei gratissimam facturum esset? Viaticum, inquit, si paraveris tibi ad senectutem, virtutem viaticum appellans, exiguis eam terminis circumscribens, quippe qui ejus utilitatem humanâ vitâ definierit. Ego autem, etiamsi quispiam proferat in medium senectam Tithoni, sive Arganthonii, sive Mathusalæ illius, qui longissimæ apud nos vitæ fuit, qui annos mille minus triginta vixisse dicitur, etiamsi totum ex quo homines conditi sunt tempus dimetiatur, veluti puerilem sententiam ridebo tum, cum ad prolixum illud et nulli senio obnoxium sæculum respiciam, cujus non est finem ullum mente apprehendere, non magis utique quàm immortalis animæ interitum assignare. Ad quod ævum possidendum viaticum ut comparetis, hortor vos, lapidem omnem ut est in proverbio, moventes, unde aliqua vobis utilitas ad hoc assequendum accessura sit. Neque vero quoniam difficilia sunt hæc, et laborem requirunt, segnes ac pigri efficiamur: sed memo-

res ejus qui admonuit vitam optimam ab unoquoque seligendam esse, ac sperare eam consuetudine jucundam redditum iri, optima aggredi par est. Turpe est enim tempus præsens amittere, et elapsam postea revocare, cum nullum ampliùs dabitur dolentibus. Ego quidem quæ optima esse censeo, partim nunc dixi, partim vobis per omnem vitam suadebo: vos vero cum tria sint ægritudinum genera, ei quod insanabile est similes ne videamini, neque ostendatis animi morbum morbo eorum qui corpore ægrotant, consimilem. Etenim in valetudine parva qui laborant, ipsi accedunt ad medicos: qui vero morbis majoribus correpti fuere, medicos accersunt ad se, qui autem in aliquem atræ bilis morbum prorsus immedicabilem lapsi sunt, ne accedentes quidem admittunt: quod cavete ne vobis nunc accidat, si eos qui mente ac ratione præditi sunt, fugiatis.

ΤΑΦΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΣΥΝ ΤΩ ΤΟΥ

ΠΕΡΙΚΛΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΩ

καὶ τῆς τῶν αὐτῶν Αθηναίων νόσου ἐξήγησις· ἐκ τοῦ
βιβλίου τοῦ δευτέρου τοῦ Πελοποννησιακού
πολέμου.

Εν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι, οἱ Ἀθηναῖοι τῷ πατρίῳ
νόμῳ χρώμενοι, δημοσίᾳ ταφὰς ἐποιήσαντο τῶν ἐν
τῷδε τῷ πολέμῳ πρῶτον ἀποθανόντων, τρόπῳ τοιῷ-
δε. τὰ μὲν ὅστ' αὖ προτίθενται τῶν ἀπογενομένων, πρό-
τριτα σκηνὴν ποίησαντες, καὶ ἐπιφέρει τῷ αὐτοῦ ἑκασ-
τος ἢ τι βούληται. ἐπειδ' αὖν δὲ (καὶ) ἡ ἐκφορά ἢ,
λάρνακας κυπαρισσῖνας ἄγουσιν ἅμαξαι, φυλῆς ἐκάσ-
της μίαν. ἐνεστί δὲ καὶ τὰ ὅστ' αὖ ἡς ἑκαστος ἦν φυλῆς.
μία δὲ κλίνη κεγὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἱ
ἂν μὴ εὐρεθῶσιν ἐς ἀναίρεσιν. ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλό-
μενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων. καὶ γυναῖκες πάρεσιν

αἱ προσήκουσαι ἐπὶ τὸν τάφον, ὀλοφυρόμεναι. τιθέα-
σιν οὖν ἐς τὸ δημόσιον σῆμα, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τοῦ καλ-
λίστου προαστείου τῆς πόλεως. (καὶ αἰ ἐν αὐτῷ
θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων, πλήν γε τοὺς ἐν
Μαραθῶνι. ἐκείνων δὲ διαπρεπῆ τὴν ἀρετὴν κρίναντες,
αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν.) ἐπειδ' αὖν δὲ κρύψω-
σι γῇ, ἀνὴρ ἡρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὃς ἂν γνώμη
τε δοκῇ μὴ ἀξύνετος εἶναι, καὶ ἀξιώματι προήκη,
λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα. μετὰ δὲ τοῦ-
το ἀπέρχονται. ὧδε μὲν θάπτουσι· καὶ διὰ παντὸς
τοῦ πολέμου, ὁπότε ξυμβαίη αὐτοῖς, ἐχρῶντο τῷ
νόμῳ. ἐπὶ δ' οὖν τοῖς πρώτοις τοῖς δε Περικλῆς ὁ Ξαν-
θίππου ἡρέθη λέγειν. καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε,
προελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πε-
ποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπιπλεῖστον τοῦ ὀμίλου
ἔλεγε τοιάδε.

“Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἡδὴ εἰρηκότων ἐπαι-
νοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς
καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θάπτομένοις ἀγο-
ρεύεσθαι αὐτόν. ἐμοὶ δ' ἂν ἀρκοῦν ἐδόκει εἶναι, ἄν-
δρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων, ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι
τὰς τιμὰς, οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημο-
σίᾳ παρασκευασθέντα ὁρᾶτε· καὶ μὴ ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ
πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι, εὖ τε καὶ χεῖρον εἰ-
πόντι πιστευθῆναι. χαλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν,
ἐν ᾧ μόλις καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιούται.

ὁ, τε γὰρ ξυνειδὼς καὶ εὖνους ἀκροατὴς τάχ' ἂν τι ἐνδυστέρως πρὸς ἃ βούλεται τε καὶ ἐπίσταται νομίσαι δηλοῦσθαι· ὁ, τε ἄπειρος, ἔστιν ἃ καὶ πλεονάζειν, διὰ φθόνον, εἴ τι ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀκούοι. μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἐτέρων λεγόμενοι, ἐς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαι τι ὧν ἤκουσε· τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες, ἥδη καὶ ἀπιστοῦσιν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθην ταῦτα καλῶς ἔχειν, χρὴ καὶ ἐμὲ ἐπόμενον τῷ νόμῳ, πειρᾶσθαι ὑμῶν τῆς ἑκάστου βουλήσεώς τε καὶ δόξης τυχεῖν ὡς ἐπιπλείστον.

Ἀρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρῶτον. δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης δίδωσθαι. τὴν γὰρ χώραν αἰεὶ οἱ αὐτοὶ οἰκοῦντες, διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδωκαν. καὶ ἐκείνοι τε ἄξιοι ἐπαίνου, καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν. κτησάμενοι γὰρ πρὸς οἷς ἐδέξαντο ὅσιν ἔχομεν ἀρχὴν, οὐκ ἀπόνως ἡμῖν τοῖς νῦν προσκατέλιπον. τὰ δὲ πλέω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἶδε, οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ, ἐπνυξήσαμεν, καὶ τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. ὧν ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα ἐκτίθῃ, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ Ἑλλήνα πό-

λεμον ἐπιόντα προθύμως ἡμυνάμεθα, μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος, ἐάσω. ἀπὸ δὲ οἷας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ' αὐτὰ, καὶ μεθ' οἷας πολιτείας, καὶ τρόπων ἐξ οἷων μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας πρῶτον, εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον, νομίζων ἐπὶ τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῇ λεχθῆναι αὐτὰ, καὶ τὸν πάντα ὁμιλον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων ξύμφορον εἶναι αὐτῶν ἐπακοῦσαι.

Χρώμεθα γὰρ πολιτείᾳ οὐ ζηλούσῃ τοὺς τῶν πέλας νόμους, παράδειγμα δὲ αὐτοὶ μᾶλλον ὄντες τισὶν, ἢ μιμούμενοι ἐτέρους. καὶ ὄνομα μὲν, διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν, δημοκρατία κέκληται· μέτεστι δὲ, κατὰ μὲν τοὺς νόμους, πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἐν τῷ εὐδοκιμεῖ, οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ πλεῖον ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπ' ἀρετῆς προτιμᾶται οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιόματος ἀφανείᾳ κεκώλυται. ἐλευθέρως δὲ τὰ τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν, καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονὴν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μὲν, λυπηρὰς δὲ τῇ ὀφει ἀχθηδόνας προστιθέμενοι. ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες, τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε αἰεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει, καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὧ-

φελεία τῶν ἀδικουμένων κείνται, καὶ ὅσοι ἀγραφοὶ ὄντες αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσι.

Καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι μὲν γε καὶ θυσίαις διετησίαις νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει. ἐπεισέρχεται δὲ διὰ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα· καὶ συμβαίνει ἡμῖν μηδὲν οἰκειότερα τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γιγνόμενα καρποῦσθαι, ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

Διαφέρομεν δὲ καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις τῶν ἐναντίων τοῖςδε. τὴν τε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν, καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλατίαις ἀπείργομέν τινα ἢ μαθήματος, ἢ θεάματος, ὃ μὴ κρυφθὲν ἂν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφελιθεῖν· πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τοπλέον καὶ ἀπάταις, ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχω. καὶ ἐν ταῖς παιδείαις, οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει, εὐθύς νέοι ὄντες, τὸ ἀνδρείον μετέρχονται· ἡμεῖς δὲ, ἀνειμένως διαιτώμενοι, οὐδὲν ἥσσον ἐπὶ τοὺς ἰσοπαλεῖς κινδύνους χωροῦμεν. τεκμήριον δέ· οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἐκάστους, μετὰ πάντων δ' ἐς τὴν γῆν ἡμῶν στρατεύουσι· τὴν τε τῶν πέλας αὐτοὶ ἐπελθόντες, οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ τοὺς περὶ τῶν οἰκείων ἀμυνομένους μαχόμενοι ταπλεῖω κρατοῦμεν. ἀθρόα τε τῇ δυνάμει ἡμῶν οὐδεὶς πῶ πολέμιος ἐνέτυχε, διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ

τε ἅμα ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν ἐν τῇ γῇ ἐπὶ πολλὰ ἡμῶν αὐτῶν ἐπίπεμψιν. ἦν δὲ που μορίῳ τινὶ προσμίξωσι, κρατήσαντές τε τινὰς ἡμῶν, πάντας αὐχοῦσιν ἀπεῶσθαι, καὶ νικηθέντες, ὑφ' ἀπάντων ἡσσησθαι. καίτοι εἰ ῥαθυμία μᾶλλον ἢ πόνων μελέτη, καὶ μὴ μετὰ νόμων τοπλείον ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι, μὴ ἀτολμοτέρους τῶν αἰὲ μοχθούντων φαίνεσθαι.

Καὶ ἐν τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι θαυμάζεσθαι, καὶ ἔτι ἐν ἄλλοις. φιλοκαλούμεν τε γὰρ μετ' εὐτελείας, καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας. πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον ἐν καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρῶμεθα· καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινὶ αἰσχρὸν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ, αἰσχίον. ἐνὶ τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια, καὶ ἑτέροις πρὸς ἔργα τετραμμένοις, τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γινῶναι. μόνοι γὰρ τὸν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα, οὐκ ἀπράγμονα ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν· καὶ αὐτοὶ ἦτοι κρίνομεν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις βλάβην ἡγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδάχθῃναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ ᾧ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν. Διαφερόντως γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔχομεν, ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα, καὶ περὶ ὧν ἐπιχειροῦμεν, ἐκλογίζεσθαι· ὃ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ' ἂν τὴν

ψυχὴν δικαίως κριθεῖν οἱ τὰ τε δεινὰ καὶ ἡδέα (σα-
φέστατα) γινώσκοντες, καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀπο-
τρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων. καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἦναν-
τιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ
δρῶντες, κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ δρά-
σας τὴν χάριν, ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ὧ δέ-
δωκε σῶζειν· ὁ δ' ἀντοφείλων, ἀμβλύτερος, εἰδὼς
οὐκ ἐς χάριν ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων.
καὶ μόνοι οὐ τοῦ συμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ, ἢ τῆς
ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδελῷ τινὰ ὠφελοῦμεν.

Ξυνελὼν τε λέγω, τὴν τε πᾶσαν πόλιν, τῆς Ἑλ-
λάδος παιδευσιν εἶναι, καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἄν-
μοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλείστ' εἶδῃ,
καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστα ἄν εὐτραπέλως τὸ σῶμα
αὐτάρκες παρέχεται. καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ πα-
ρόντι κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια,
αὕτη ἡ δύναμις τῆς πόλεως, ἣν ἀπὸ τῶνδε τῶν τρό-
πων ἐκτιτάμεθα, σημαίνει. μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς
κρείστων ἐς πείραν ἔρχεται, καὶ μόνη οὔτε τῷ πο-
λεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἷων κακο-
παθεῖ, οὔτε τῷ ὑπικώῳ κατὰμεμψιν ὥς οὐχ ὑπ'
ἀξίων ἄρχεται. μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ
δήτοι ἀμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι, τοῖς
τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθισόμεθα· καὶ οὐδὲν
προσδεόμενοι οὔτε Ὀμήρου ἐπαινέτου, οὔτε ὅστις
ἔπεισι μὲν τοιαυτὰ τέρπει, τῶν δ' ἔργων τὴν ὑπό-

νοίαν ἢ ἀλήθεια βλάψει, ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν
καὶ γῆν ἐσβατὸν τῇ ἡμετέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες
γενέσθαι, πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν
αἰδία συγκατοικίσαντες. περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως
οἶδε τε γενναίως, δικαιούντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτὴν,
μαχόμενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν λειπομένων πάντα
τὴν εἰκὸς ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς κάμνειν.

Διὸ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδασ-
καλίαν τε ποιούμενος μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀ-
γῶνα καὶ οἷς τῶνδε μὴδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐ-
λογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λεγὼ φανεράν σημείους καθισ-
τάς. καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ μέγιστα. ἀ γὰρ τὴν πό-
λιν ὕμνησα, αἱ τῶνδε καὶ τῶν τοιῶνδε ἀρεταὶ ἐκόσ-
μησαν· καὶ οὐκ ἄν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἰσόρροπος,
ὥσπερ τῶνδε, ὁ λόγος τῶν ἔργων φανείη. δοκεῖ δέ
μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν, πρώτη τε μνηύουσα, καὶ
τελευταία βεβαιούσα, ἡ νῦν τῶνδε καταστροφή. καὶ
γὰρ τοῖς τᾶλλα χείροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέ-
μους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι.
ἀγαθῷ γὰρ κακὸν ἀφανίσαντες, κοινῶς μᾶλλον ὠφέ-
λησαν, ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἐβλάψαν. τῶνδε δὲ οὔτε πλού-
του τίς τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτιμήσας ἐμαλακίσθη,
οὔτε πενίας ἐλπίδι, ὥς καὶ ἔτι διαφυγὼν αὐτὴν
πλουτήσκειν, ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο· τὴν δὲ
τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες
καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἡβου-

λήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι· ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσιν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἥδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ἀξιούντες πεποιθέναι· καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀμύνασθαι καὶ παθεῖν, μᾶλλον ἠγασάμενοι, ἢ τῷ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχροὺς τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπιλλάγησαν.

Καὶ οἶδε μὲν προσηκόντως τῇ πόλει τοιοῖδε ἐγέγοντο· τοὺς δὲ λοιποὺς χρὴ ἀσφαλεστέραν μὲν εὐχεσθαι, ἀτολμοτέραν δὲ μηδὲν ἀξιῶν τὴν ἐς τοὺς πολεμίους διάνοιαν ἔχειν, σκοποῦντας μὴ λόγῳ μόνῳ τὴν ὠφέλειαν· ἢν ἂν τις πρὸς οὐδὲν χεῖρον αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότες μηκύνοι, λέγων ὅσα ἐν τῷ τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι, ἀγαθὰ ἔνεστιν· ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς πόλεως δύναμιν καθ' ἡμέραν ἔργῳ θεωμένους, καὶ ἐραστὰς γιγνομένους αὐτῆς. καὶ ὅταν ὑμῖν μεγάλη δόξη εἶναι, ἐνθυμουμένοις ὅτι τολμῶντες, καὶ γιγνώσκοντες τὰ δέοντα, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχυρόμενοι ἄνδρες αὐτὰ ἐκτήσαντο· καὶ ὁπότε καὶ πείρα τοῦ σφαλεῖναι, οὐκ οὐν καὶ τὴν πόλιν γε τῆς σφετέρως ἀρετῆς ἀξιούντες στερίσκουσιν, κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ προῖεμένοι. κοινῇ γὰρ τὰ σώματα διδόντες, ἰδίᾳ τὸν ἀγῆρων ἐπαινον ἐλάμβανον, καὶ τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κείται μᾶλλον,

ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχόντι ἀεὶ καὶ λόγου καὶ ἔργου καιρῷ ἀειμνηστος καταλείπεται. ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος, καὶ οὐ σιηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφὴ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφὴ, ἀλλὰ καὶ ἐν μὴ προσηκούσῃ ἀγραφος μνήμη παρ' ἐκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδιαιτᾶται. οὗς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες, καὶ τὸ εὐδαιμον, τὸ ἐλεύθερον, τὸ δὲ ἐλεύθερον, τὸ εὐψυχον κρίναντες, μὴ περιορᾶσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους. οὐ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες δικαιοτέρον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου, οἷς ἐλπίς οὐκ ἔστ' ἀγαθοῦ, ἀλλ' οἷς ἢ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν ἔτι κινδυνεύεται, ἢ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα, ἢν τι πταίσωσιν. ἀλγεινότερα γὰρ ἀνδρὶ γε φρόνημα ἔχοντι ἢ ἐν τῷ μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι κάκωσις, ἢ ὁ μετὰ ῥώμης ἢ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος ἀναίσθητος θάνατος.

Διόπερ ἢ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας, ὅσοι πάρεστε, οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον ἢ παραμυθήσομαι. ἐν πολυτρόποις γὰρ ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες. τὸ δ' εὐτυχὲς, οἱ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν, ὥσπερ οἶδε μὲν νῦν, τελευτῆς, ὑμεῖς δὲ λύπης· ἢ ἐν οἷς ἐνευδαιμονῆσαί τε ὁ βίος ὁμοίως ἢ ἐντελευτῆσαι ξυνεμετρήθη. χαλεπὸν μὲν οὖν οἶδα πείθειν ὄν, ὦν ἢ πολλὰκις ἔξετε ὑπομνήματα ἐν ἄλλων εὐτυχίαις, αἷς ποτὲ ἢ αὐτοὶ ἠγάλλεσθε· ἢ λύπη οὐχ ὦν ἂν τις μὴ

πειρασάμενος ἀγαθῶν στερίσκηται, ἀλλ' οὐ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθείη. καρτερεῖν δὲ χρὴ καὶ ἄλλων παίδων ἐλπίδι, οἷς ἔτι ἡλικία τέκνωσιν ποιεῖσθαι. ἰδία τε γὰρ τῶν οὐκ ὄντων λήθη οἱ ἐπιγιγνώμενοί τισιν ἔσονται· καὶ τῇ πόλει διχόθεν, ἕκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι, καὶ ἀσφαλείᾳ ξυνοίσειν. οὐ γὰρ οἶόν τε ἴσόν τι ἢ δίκαιον βουλευέσθαι οἱ ἂν μὴ καὶ παῖδας ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. ὅσοι δ' αὖ παρηβήκατε, τόν τε πλείονα, κέρδος ὄν, εὐτυχεῖτε βίον, ἡγείσθε καὶ τόνδε βραχὺν ἔσεσθαι, καὶ τῇ τῶνδε εὐκλείᾳ κουφίζεσθε. τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγῶν μόνον· καὶ οὐκ ἐν τῷ ἀχρείᾳ τῆς ἡλικίας τὸ κερδαίνειν, ὥσπερ τινὲς φασί, μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι.

Παισὶ δ' αὖ ὅσοι τῶνδε πάρεστε, ἢ ἀδελφοῖς, ὁρᾷ μέγαν τὸν ἀγῶνα. τὸν γὰρ οὐκ ὄντα ἅπας εἶωθεν ἐπαινεῖν· καὶ μόλις ἂν κατ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς οὐχ ὅμοιοι ἀλλ' ὀλίγω χείρους κριθείντε. φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸν ἀντίπαλον· τὸ δὲ μὴ ἐμποδῶν ἀνανταγωνίστῳ εὐνοία τετίμνεται. εἰ δέ με δεῖ καὶ γυναικείας τι ἀρετῆς, ὅσαι νῦν ἐν χηρείᾳ ἔσονται, μνησθῆναι, βραχεία παραινέσει ἅπαν σημανῶ. τῆς τὲ γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως μὴ χείροσι γενέσθαι, ὑμῖν μεγάλη ἢ δόξα, καὶ οἷς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι κλέος ᾖ.

Εἴρηται καὶ ἐμοὶ λόγῳ κατὰ τὸν νόμον ὅσα εἶχον πρόσφορα· καὶ ἔργῳ, οἱ θαπτόμενοι, τὰ μὲν, ἥδη

κεκόσμηται· τὰ δὲ, αὐτῶν τοὺς παῖδας τὸ ἀπὸ τοῦδε δημοσία ἢ πόλις μέχρις ἥβης θρέφει, ὠφέλιμον στέφανον τοῖσδε τε καὶ τοῖς λειπομένοις τῶν τοιῶνδε ἀγῶνων προτιθεῖσα. ἄθλα γὰρ οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖσδε καὶ ἄνδρες ἀριστοὶ πολιτεύουσι. νῦν δὲ ἀπολοφυράμενοι ὃν προτῆκει ἐκάστω, ἅπιτε.

Τοιοῦδε μὲν ὁ τάφος ἐγένετο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ· καὶ διελθόντος αὐτοῦ, πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου τοῦδε ἐτελεύτα. Τοῦ δὲ θέρους εὐθύς ἀρχομένου, Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρη, ὥσπερ καὶ τοπρῶτον, ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικὴν, (ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεὺς) καὶ καθεζόμενοι ἐδήουν τὴν γῆν. καὶ ὄντων αὐτῶν οὐ πολλὰς πῶ ἡμέρας ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο γενέσθαι τοῖς Αθηναίοις, λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασηῖται, καὶ περὶ Λῆμνον καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις· οὐ μόντοι τοσοῦτός γε λοιμὸς, οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἰατροὶ ἤρκουν τοπρῶτον θεραπεύοντες ἀγνοία, ἀλλ' αὐτοὶ μάλιστα ἐθνησκον ὅσῳ καὶ μάλιστα προσήεσαν, οὔτε ἄλλη ἀνθρωπεία τέχνη οὐδεμία. ὅσα τε πρὸς ἱεροῖς ἰκέτευσαν, ἢ μαντείοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐχρήσαντο, πάντα ἀνωφελῆ ἦν. τελευτῶντές τε αὐτῶν ἀπέστησαν, ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενοι.

Ἠρξατο δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς λέγεται, ἐξ Αἰ-

θιοπίας τῆς ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς Αἴ-
γυπτον καὶ Λιβύην κατέβη, καὶ ἐς τὴν βασιλέως γῆν
τὴν πολλήν. ἐς δὲ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἐξαπιναιῶς
ἐνέπετε· καὶ τοπρῶτον ἐν τῷ Πειραιεῖ ἤφατο τῶν ἀν-
θρώπων, ὥστε καὶ ἐλέχθη ὑπ' αὐτῶν ὡς οἱ Πελοπον-
νήσιοι φάρμακα ἐσβεβλήκοιεν ἐς τὰ φρέατα. κρῆναι
γὰρ οὕτω ἦσαν αὐτόθι. ὕστερον δὲ καὶ ἐς τὴν ἀνω
πόλιν ἀφίκετο, καὶ ἔθνησκον πολλῶ μᾶλλον ἥδη. λε-
γέτω μὲν οὖν περὶ αὐτοῦ ὡς ἕκαστος γινώσκει, καὶ
ἰατρὸς, καὶ ἰδιώτης, ἀφ' οὔτου εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐ-
τὸ, καὶ τὰς αἰτίας ἅπτινας νομίζει τοσαύτης μετα-
βολῆς ἱκανὰς εἶναι δύναμιν ἐς τὸ μεταστῆσαι σχεῖν.
ἐγὼ δὲ οἷόν τε ἐγίγνετο λέξω, καὶ ἀφ' ὧν ἂν τις σκο-
πῶν, εἴ ποτε καὶ αὐθις ἐπιπέσοι, μάλιστα ἂν ἔχοι
τὶ προειδὼς μὴ ἀγνοεῖν, ταῦτα δηλώσω, αὐτὸς τε
νοσήσας, καὶ αὐτὸς ἰδὼν ἄλλους πάσχοντας.

Τὸ μὲν γὰρ ἔτος, ὡς ὁμολογεῖτο, ἐκ πάντων
μάλιστα δὴ ἐκείνο ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας
ἐτύγχανεν ὄν· εἰ δέ τις καὶ προέκαμνέ τι, ἐς τοῦτο
πάντα ἀπεκριθῇ. τοὺς δ' ἄλλους ἀπ' οὐδεμιᾶς προ-
φάσεως, ἀλλ' ἐξαίφνης, ὑγιεῖς ὄντας, πρῶτον μὲν τῆς
κεφαλῆς θέρμαι ἰσχυραὶ, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθρί-
ματα καὶ φλόγωσις ἐλάμβανε. καὶ τὰ ἐντὸς, ἢ τε
φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα, εὐθὺς αἱματώδη ἦν, καὶ
πνεῦμα ἄτοπον καὶ δυσῶδες ἠφίει· ἔπειτα, ἐξ αὐτῶν
πταρμὸς καὶ βράγχος ἐπεγίγνετο. καὶ ἐν οὐ πολλῷ

χρόνῳ κατέβαινεν ἐς τὰ στήθη ὁ πόνος, μετὰ βηχὸς
ἰσχυροῦ· καὶ ὁπότε ἐς τὴν καρδίαν στηρίζαι, ἀνέσ-
τρεφέ τε αὐτὴν, καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς πᾶσαι ὄ-
σαι ὑπὸ ἰατρῶν ὀνομασμέναι εἰσιν, ἐπῆρσαν, καὶ αὐ-
ται μετὰ ταλαιπωρίας μεγάλης. λύγξ τε τοῖς πλεί-
οσιν ἐνέπιπτε κενὴ, σπασμὸν ἐνδιδούσα ἰσχυρὸν,
τοῖς μὲν, μετὰ ταῦτα λωφήσαντα, τοῖς δὲ, καὶ
πολλῷ ὕστερον. καὶ τὸ μὲν ἐξῶθεν ἀπτομένῳ σῶμα,
οὐκ ἄγαν θερμὸν ἦν, οὔτε χλωρὸν, ἀλλ' ὑπέρυθρον,
πελιδνὸν, φλυκταίναις μικραῖς καὶ ἑλκεσιν ἐξήνθε-
κός· τὰ δὲ ἐντὸς οὕτως ἐκαίετο ὥστε μήτε τῶν πά-
νυ λεπτῶν ἱματίων καὶ σινδόνων τὰς ἐπιβολὰς, μήτ'
ἄλλο τι ἢ γυμνὸν ἀνέχεσθαι, ἡδιστά τε ἂν ἐς ὑ-
δωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτοὺς ρίπτειν. καὶ πολλοὶ τοῦτο
τῶν ἡμελημένων (ἀνθρώπων) καὶ ἐδρασαν ἐς φρέατα,
ἀπαύστῳ τῇ δίψῃ ξυνεχόμενοι. καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ κα-
θειστήκει τό, τε πλεόν καὶ ἔλασσον ποτόν. καὶ ἡ ἀ-
πορία τοῦ μὴ ἰσυχάζειν καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐπέκειτο
διαπαντός· καὶ τὸ σῶμα, ὅσον περ χρόνον καὶ ἡ νό-
σος ἀκμάζοι, οὐκ ἐμαραίνετο, ἀλλ' ἀντεῖχε παρὰ
δόξαν τῇ ταλαιπωρίᾳ. ὥστε ἡ διεφθείροντο οἱ πλείσ-
τοι ἐνναταῖοι καὶ ἐβδομαῖοι ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύμα-
τος, ἔτι ἔχοντές τι δυνάμεως, ἢ, εἰ διαφύγοιεν, ἐπι-
κατιόντος τοῦ νοσήματος ἐς τὴν κοιλίαν, καὶ ἐλκώ-
σεώς τε αὐτῇ ἰσχυρᾶς ἐγγιγνομένης, καὶ διαρροίας
ἅμα ἀκράτου ἐπιπιπτούσης, οἱ πολλοὶ ὕστερον διὰ

τὴν ἀσθενείαν διεφθείροντο. (καὶ) διεξίει γὰρ διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἀνωθεν ἀρξάμενον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἰδρυθὲν κακόν· καὶ εἴ τις ἐκ τῶν μεγίστων περιγένοιτο, τῶν γε ἀκρωτηρίων ἀντίληψις αὐτοῦ ἐπεσήμεναι. κατέσκηπτε γὰρ καὶ ἐς ἀκρας χεῖρας, καὶ πόδας· καὶ πολλοὶ στερισκόμενοι τούτων διέφευγον· εἰσὶ δ' οἱ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. τοὺς δὲ καὶ λήθῃ ἐλάμβανε παραυτίκα ἀναστάντας τῶν πάντων ὁμοίως, καὶ ἠγνόησαν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδείους.

Γενόμενον γὰρ χρῆισσον λόγου τὸ εἶδος τῆς νόσου, τὰ τε ἄλλα χαλεπωτέρας ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν προσέπιπτεν ἐκάστω, καὶ ἐν τῷδε ἐδήλωσε μάλιστα ἄλλο τι ὄν ἢ τῶν ξυντρόφων τι. τὰ γὰρ ὄρνεα καὶ τετράποδα ὅσα ἀνθρώπων ἅπτεται, πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων, ἢ οὐ προσήει, ἢ γευσάμενα διεφθείρετο. τεκμήριον δὲ, τῶν μὲν τοιούτων ὀρνίθων ἐπιλείψις σαφὴς ἐγένετο, καὶ οὐχ ἑωρῶντο οὔτε ἄλλως, οὔτε περὶ τοιοῦτον οὐδέν. οἱ δὲ κύνης μᾶλλον αἴσθησιν παρείχον τοῦ ἀποβαίνοντος, διὰ τὸ ξυνδιαιτάσθαι.

Τὸ μὲν οὖν νόσημα, πολλὰ καὶ ἄλλα παραλίποντι ἀτοπίας, ὥς ἐκάστω ἐτύγχανέ τι διαφερόντως ἐτέρῳ πρὸς ἕτερον γιγνόμενον, τοιοῦτον ἦν ἐπίπαν τὴν ἰδέαν. καὶ ἄλλο παρελύπει κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον οὐδὲν τῶν εἰωθότων· ὃ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς τοῦτο ἐτε-

λεύτα. ἔθνησκον δὲ, οἱ μὲν ἀμελεία, οἱ δὲ, καὶ πάνυ θεραπευόμενοι. ἐν τε οὐδὲν κατέστη ἴαμα, ὥς εἰπεῖν, ὅ, τι χρῆν προσφέροντας ὠφελεῖν. τὸ γὰρ τῷ ξυνεγεγκὸν ἄλλον τοῦτο ἔβλαπτε. σῶμά τε αὐτάρκες ὄν οὐδὲν διεφάνη πρὸς αὐτὸ, ἰσχύος περὶ ἢ ἀσθενείας, ἀλλὰ πάντα ξυνήρει, καὶ τὰ πάση διαίτῃ θεραπευόμενα. Δεινότατον δὲ παντὸς ἦν τοῦ κακοῦ, ἢ τε ἀθυμία, ὁπότε τις αἴσθοιτο κάμνων, (πρὸς γὰρ τὸ ἀνέλπιστον εὐθὺς τραπόμενοι τῇ γνώμῃ, πολλῶ μᾶλλον προΐεντο σφᾶς αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἀντεῖχον) καὶ ὅτι ἕτερος ἀφ' ἑτέρου, θεραπείας ἀναπιμπλάμενοι, ὥσπερ τὰ πρόβατα, ἔθνησκον· καὶ τὸν πλείστον φθόρον τοῦτο ἐνεποίει. εἴτε γὰρ μὴ θέλοιεν δεδιότες ἀλλήλοις προσιέναι, ἀπώλλυντο ἔρημοι, καὶ οἰκίαι πολλὰ ἐκενώθησαν ἀπορία τοῦ θεραπεύσοντος· εἴτε προσίοιεν, διεφθείροντο· καὶ μάλιστα οἱ ἀρετῆς τι μεταποιούμενοι. αἰσχύνη γὰρ ἠφείδουν σφῶν αὐτῶν, ἐσίοντες παρὰ τοὺς φίλους, ἐπεὶ καὶ τὰς ὀλοφύσεις τῶν ἀπογιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰκείοι ἐξέκαμνον, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικώμενοι. ἐπιπλέον δὲ ὅμως οἱ διαπεφευγότες τὸν τε θνήσκοντα καὶ τὸν πονούμενον ἔκτιζοντο, διὰ τὸ προειδέναι τε, καὶ αὐτοὶ ἥδη ἐν τῷ θαρσαλέῳ εἶναι. δῖς γὰρ τὸν αὐτὸν, ὥστε καὶ κτείνειν, οὐκ ἐπελάμβανε. καὶ ἐμακαρίζοντό τε ὑπὸ τῶν ἄλλων, καὶ αὐτοὶ τῷ παραχρῆμα περιχαρεῖ, καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον ἐλπίδος τί εἶχον κοῦ-

φης μὴδ' ἂν ὑπ' ἄλλου νοσήματός ποτε ἔτι διαφ-
θαρῆναι.

Ἐπίεσε δ' αὐτοὺς μᾶλλον πρὸς τῷ ὑπάρχοντι
πόνῳ καὶ ἡ ξυγκομιδὴ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ ἄστυ,
καὶ οὐχ ἥσσον τοὺς ἐπελθόντας. οἰκίῳ γὰρ οὐχ ὑπαρ-
χουσῶν, ἀλλ' ἐν καλύβαις πνιγνῆαίς ὥρα ἔτους διαι-
τωμένων, ὃ φθόρος ἐγίγνετο, οὐδενὶ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ
νεκροὶ ἐπ' ἀλλήλοις ἀποθνήσκοντες ἐκείντο· καὶ ἐν ταῖς
ὁδοῖς ἐκαλινδοῦντο, καὶ περὶ τὰς κρήνας ἀπάσας,
ἡμιθνήτες, τῇ τοῦ ὕδατος ἐπιθυμίᾳ. τὰ τε ἱερὰ, ἐν
οἷς ἐσκήνουντο, νεκρῶν πλέα ἦν, αὐτοῦ ἐναποθνησκόν-
των. ὑπερβιαζομένου γὰρ τοῦ κακοῦ, οἱ ἄνθρωποι οὐκ
ἔχοντες ὅ, τι γένωνται, ἐς ὀλιγωρίαν ἐτράποντο καὶ
ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁμοίως· νόμοι τε πάντες συνεταράχ-
θισαν, οἷς ἐχρῶντο πρότερον περὶ τὰς ταφάς. ἔθαπ-
τον δὲ ὡς ἕκαστος ἠδύνατο. καὶ πολλοὶ ἐς ἀναισ-
χύντους θήκας ἐτράποντο, σπάνει τῶν ἐπιτηδείων,
διὰ τὸ συχνοὺς ἡδὴ προτεθνάναι σφίσιν. ἐπὶ πυρὰς
γὰρ ἀλλοτρίας, φθάσαντες τοὺς νήσαντας, οἱ μὲν,
ἐπιθέντες τὸν ἑαυτῶν νεκρὸν ὑφῆπτον, οἱ δὲ, καιο-
μένου ἄλλου, ἀνωθεν ἐπιβαλόντες ὃν φέροιεν, ἀπῆσαν.

Τοιοῦτῳ μὲν πάθει οἱ Ἀθηναῖοι περιπεσόντες ἐπιέ-
ζοντο, ἀνθρώπων τε ἐνδόν θνησκόντων, καὶ γῆς ἑξω-
δουμένης. ἐν δὲ τῷ κακῷ, οἷα εἰκὸς, ἀνεμνήσθη-
σαν καὶ τοῦδε τοῦ ἔπους, φάσκοντες οἱ πρεσβύτε-
ροι πάλαι ἄδεδεσθαι,

Ἦξει Δωριακὸς πόλεμος, καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ.

Ἐγένετο μὲν οὖν ἕρις τοῖς ἀνθρώποις μὴ λοιμὸν ὄνο-
μάσθαι ἐν τῷ ἐπὶ ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμὸν. ἐνί-
κησε δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως, λοιμὸν εἰρῆσθαι.
οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὸς ἃ ἔπασχον, τὴν μνήμην ἐποιοῦν-
το. ἦν δὲ γε, οἶμαι, ποτὲ ἄλλος πόλεμος καταλά-
βη Λωρικὸς τοῦδε ὕστερος, καὶ ξυμβῇ γενέσθαι λι-
μὸν, κατὰ τὸ εἶκος οὕτως ἄσονται. μνήμη δὲ ἐγένε-
το καὶ τοῦ Λακεδαιμονίων χρηστηρίου τοῖς εἰδόσιν,
ὅτε ἐπερωτῶσιν αὐτοῖς τὸν θεὸν εἰ χρὴ πολεμεῖν, ἀνεί-
λε κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸς
ἔφη ξυλλήψεσθαι. περὶ μὲν οὖν τοῦ χρηστηρίου, τὰ
γιγνόμενα εἵκαζον ὅμοια εἶναι. ἐσβεβληκότων δὲ τῶν
Πελοποννησίων, ἡ νόσος ἤρξατο εὐθύς. καὶ ἐς μὲν Πε-
λοπόννησον οὐκ ἐσῆλθεν, ὅ, τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, ἐπενεί-
ματο δὲ Αθήνας μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν
ἄλλων χωρίων τὰ πολυανθρωπότατα. ταῦτα μὲν τὰ
κατὰ τὴν νόσον γενόμενα.

Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ ἔτεμον τὸ πεδῖον,
παρῆλθον ἐς τὴν Πάραλον γῆν καλουμένην, μέχρι Λαυ-
ρίου ὄρους, οὗ τὰ ἀργύρεια μέταλλα ἐστὶν Ἀθηναίοις.
καὶ πρῶτον μὲν ἔτεμον ταύτην ἢ πρὸς Πελοπόννησον
ὄρᾳ, ἔπειτα δὲ τὴν πρὸς Εὐβοιάν τε καὶ Ἀνδρον τε-
τραμμένην. Περικλῆς δὲ, στρατηγὸς ὢν καὶ τότε, πε-

ρὶ μὲν τοῦ μὴ ἐπεξίεναι τοὺς Ἀθηναίους, τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχαν ὥσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐσβολῇ.

Ἔτι δ' αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ὄντων, πρὶν ἐς τὴν παραλίαν γῆν ἐλθεῖν, ἑκατὸν νεῶν ἐπίπλουν τῇ Πελοποννήσῳ παρεσκευάζετο, καὶ ἐπειδὴ ἔτοιμα ἦν, ἀνήγετο. ἦγε δ' ἐπὶ τῶν νεῶν ὀπλίτας Ἀθηναίων τετρακισχιλίους, καὶ ἱππέας τριακοσίους, ἐν ναυσὶν ἱππαγωγοῖς πρῶτον τότε ἐκ τῶν παλαιῶν (νεῶν) ποιηθείσαις. ξυνεστρατεύοντο δὲ καὶ Χῖοι καὶ Λέσβιοι πεντήκοντα ναυσὶν. ὅτε δὲ ἀνήγετο ἡ στρατιὰ αὕτη Ἀθηναίων, Πελοποννησίους κατέλιπον τῆς Ἀττικῆς ὄντας ἐν τῇ παραλίᾳ. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Ἐπίδαυρον τῆς Πελοποννήσου, ἔτεμον τῆς γῆς τὴν πολλήν· καὶ πρὸς τὴν πόλιν προσβαλόντες, ἐς ἐλπίδα μὲν ἦλθον τοῦ ἐλεῖν, οὐ μὲντοι προεχώρησέ γε. ἀναγαγόμενοι δὲ ἐκ τῆς Ἐπιδάουρου, ἔτεμον τὴν τε Τροιζινίδα γῆν καὶ τὴν Ἀλιάδα, καὶ τὴν Ἑρμιονίδα. ἔστι δὲ πάντα ταῦτα ἐπιθαλάσσια τῆς Πελοποννήσου. ὄραντες δὲ ἀπ' αὐτῶν, ἀφίκοντο ἐς Πρασιάς, τῆς Λακωνικῆς πόλις μα ἐπιθαλάσσιον, καὶ τῆς τε γῆς ἔτεμον καὶ αὐτὸ τὸ πόλις μα εἶλον, καὶ ἐπόρθησαν· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν. τοὺς δὲ Πελοποννησίους οὐκέτι κατέλαβον ἐν τῇ Ἀττικῇ ὄντας, ἀλλ' ἀνακεχωρηκότας.

Ὅσον δὲ χρόνον οἷτε Πελοποννήσιοι ἦσαν ἐν τῇ γῇ τῶν Ἀθηναίων, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐστράτευσον ἐπὶ τῶν

νεῶν, ἡ νόσος ἐν τε τῇ στρατιᾷ τοὺς Ἀθηναίους ἐφθειρε καὶ ἐν τῇ πόλει. ὥστε καὶ ἐλέχθη, τοὺς Πελοποννησίους δείσαντας τὸ νόσημα, ὥς ἐπυνθάνοντο τῶν αὐτομόλων ὅτι ἐν τῇ πόλει εἴη, καὶ θάπτοντας ἅμα ἡσθάνοντο, θάσσον ἐκ τῆς γῆς ἐξελθεῖν. τῇ δὲ ἐσβολῇ ταύτῃ πλείστον τε χρόνον ἐνέμειναν, καὶ τὴν γῆν πᾶσαν ἔτεμον. ἡμέρας γὰρ τεσσαράκοντα μάλιστα ἐν τῇ γῇ τῇ Ἀττικῇ ἐγένοντο.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, Ἄγνων ὁ Νικίου καὶ Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου, ξυστράτηγοι ὄντες Περικλέους, λαβόντες τὴν στρατιὰν ἥπερ ἐκείνος ἐχρήσατο, ἐστράτευσαν (εὐθύς) ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης, καὶ Ποτίδαιαν ἐτι πολιορκουμένην. ἀφικόμενοι δὲ, μηχανάς τε τῇ Ποτιδαίᾳ προσέφερον, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐπειρῶντο ἐλεῖν. προὔχῳ δὲ αὐτοῖς οὔτε ἡ αἵρεσις τῆς πόλεως, οὔτε τᾶλλα τῆς παρασκευῆς ἀξίως. ἐπιγενομένη γὰρ ἡ νόσος, ἐνταῦθα δὲ πάλιν ἐπίεσε τοὺς Ἀθηναίους, φθείρουσα τὴν στρατιὰν, ὥστε καὶ τοὺς προτέρους στρατιώτας νοσῆσαι τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς ξυν' Ἄγνωνι στρατιᾶς, ἐν τῷ προτοῦ χρόνῳ ὑγιαίνοντας. Φορμίων δὲ, καὶ οἱ ἑξακόσιοι καὶ χίλιοι οὐκέτι ἦσαν περὶ Χαλκιδέας. ὁ μὲν οὖν Ἄγνων ταῖς ναυσὶν ἀνεχώρησεν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ τετρακισχιλίων ὀπλιτῶν χιλίους καὶ πεντήκοντα τῇ νόσῳ ἀπολέσας, ἐν τεσσαράκοντα μάλιστα ἡμέραις. οἱ δὲ πρότεροι στρατιῶται κατὰ χώραν μένοντες ἐπολιόρκουν τὴν Ποτίδαιαν.

*

Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων, οἱ Ἀθηναῖοι, ὥς ἡ τε γῆ αὐτῶν ἐτέτμητο τοδεύτερον, καὶ ἡ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἡλλοίοντο τὰς γνώμας. καὶ τὸν μὲν Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶχον, ὥς πεισαντα σφᾶς πολεμεῖν, καὶ δι' ἐκείνον ταῖς ξυμφοραῖς περιπεπτωκότες· πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ὥρμηντο ξυγχωρεῖν, καὶ πρέσβεις τινὰς πέμφαντες ὡς αὐτοὺς, ἀπρακτοὶ ἐγένοντο. πανταχόθεν τε τῇ γνώμῃ ἀποροὶ καθεστῶτες, ἐνέκειντο τῷ Περικλεῖ.

SEPULTURA ATHENIENSIIUM

CUM

ORATIONE FUNEBRI PERICLIS,

Et narratio pestis eorumdem Atheniensium: ex libro secundo belli Peloponnesi.

Eadem hieme, Athenienses patrio instituto publice humarunt eos, qui in hoc bello primi mortem obierunt; in hunc fere modum. Triduo antequam funus efferatur, tabernaculum faciunt, et sub eo defunctorum ossa proponunt; et unusquisque suo *cadaveri* inferias affert, si quas velit. Cum autem funeris efferendi dies venit, plaustra adducuntur, quæ arcas ex cupresso factas ex singulis tribubus singulas portant. In his autem insunt ossa singularum tribuum, ex quibus singuli sunt. Unus autem lectus stratus fertur inanis, illorum causa, qui non exstant, et quorum cadavera inter alia cæsorū corpora reperiri suscipique

non potuerunt. Quilibet autem, tam de civibus, quam de peregrinis, funus prosequitur: et mulieres, quæ cum illis propinquitatis vinculo sunt conjunctæ, ad sepulchrum adsunt ejulantes. Hæc autem in publico monumento condunt, quod est in pulcherrimis urbis suburbiis, (atque hic semper sepeliunt eos, qui in bello ceciderunt; illis exceptis, qui in campis Marathoniis obierunt: nam cum illorum virtutem insignem esse judicassent, in illo ipso loco, in quo ceciderunt, sepulchrum etiam fecerunt.) Postquam autem eos humarunt, vir aliquis ab ipsa civitate delectus, qui et prudentia et dignitate cæteris præstare videatur, orationem illorum laudibus convenientem super ipsis habet. Postea vero discedunt. Hoc igitur modo *Athenienses* suorum in bello cæsorum corpora sepeliunt. Et toto belli tempore, quoties hoc ipsis accidebat, hoc ritu utebantur. Pericles autem Xanthippi filius ad hos, qui primi tunc obierunt, oratione funebri cohonestandos delectus est: et postquam tempus permissit, à sepulcro in suggestum, quod excelsum erat, ut quam longissime per circumstantem hominum multitudinem exaudiretur, progressus, hæc verba fecit.

"Multi quidem eorum, qui ex hoc loco verba jam fecerunt, eum laudant, qui hanc orationem funebrem legi, veterique instituto addidit; propterea quod eam de iis, qui in præliis interfecti sepelirentur, haberi præclarum esset. Mihi vero satis esse videtur, virorum, qui re ipsa factisque fortes exstiterunt, honores etiam re ipsa factisque declarari, qualia sunt, quæ publice nunc circa hoc sepulchrum apparata videtis, nec in uno

viro multorum virtutes periclitari, ut perinde ac ipse dixerit, sive bene, sive male, ita etiam ei fides habeatur. Difficile enim est modum in dicendo tenere, ita ut auditori satisfacias: in quo vel ipsa veritatis opinio vix stabiliri potest. Nam auditor, qui rei est gnarus, et qui defuncto est benevolus, fortasse existimabit aliquid parcius declaratum, quam ipse velit, ac norit; et rei ignarus, nonnulla etiam redundare putabit, propter invidiam, si quid supra vires ac ingenium suum audiat. Eatenus enim laudes, quæ aliis tribuntur, sunt tolerabiles, quatenus unusquisque se quoque aliquid eorum, quæ audivit, facere posse putat. Sed cum auditores exsuperantiæ virtutis ipsorum defunctorum invident, tunc vero non credunt, quæ de illis dicuntur. Quoniam autem majores nostri hæc præclare se habere censuerunt, oportet me quoque legi huic obsequentem operam dare, ut, quam maxime potero, uniuscujusque vestram voluntati ac opinioni satisfaciam.

Initium autem à majoribus ducam. Æquum enim est, simul etiam decorum, in hac laudatione hunc honorem commemorationis ipsis tribui. Nam regionem istam iidem semper incolentes, succedentibus posteris ad hoc usque tempus liberam sua virtute tradiderunt. Itaque cum illi laude sunt digni, tum etiam magis patres nostri: nam cum ad ea, quæ à majoribus acceperant, tantum imperium, quantum hoc est, quod obtinemus, acquisivissent, id non sine labore nobis, qui hic sumus, præterea reliquerunt. Majorem vero hujus imperii partem nos ipsi, præsertim qui nunc sumus integra et matura ætate, propagavimus; ur-

hemque rebus omnibus, et ad bellum, et ad pacem pertinentibus, instructissimam ac ornatissimam reddidimus. Quorum majorum præclara facinora in bellis edita, quibus hæc omnia sunt parva, aut si quid nos ipsi, aut patres nostri, bellum à barbaris, aut à Græcis illatum alacriter propulsantes fecimus, quia apud vos rerum gnaros prolixiore oratione uti nolo, hæc omittam. Sed quibus studiis ad hoc imperium pervenerimus, et quo reipublicæ administrandæ genere, quæve disciplina sit auctum, ubi prius hæc declaravero, tunc et ad istorum laudationem accedam: tum quod existimem, hanc orationem non indecoram fore institutæ huic laudationi, tum etiam quod universo tam civium, quam peregrinorum cœtui conducere iudicem, harum rerum commemorationem audire.

Nos enim ea reipublicæ administratione utimur, quæ aliarum civitatum leges non æmularur: immo vero nos ipsi nonnullis potius exemplo sumus, quam alios imitamur. Et nomine quidem Democratia vocatur: propterea quod non ad paucorum, sed ad communem utilitatem administramus. Omnes vero ex legum præscripto in privatis controversiis fruuntur juris æquabilitate; et pro dignitate, ut quisque aliqua in re excellit, ita etiam non quod sit ex aliqua civium parte potius, quam virtutis gratia in republica aliis anteponitur, neque etiam propter paupertatem ac dignitatis obscuritatem, dummodo aliqua in re civitati prodesse possit arcetur. Liberaliter porro rempublicam administramus, nec per mutuam quotidianarum actionum suspensionem aliis, si quid animi causa agunt, succensentes; neque molestum, licet innoxium, vul-

tu dolorem præferentes. Sed privata negotia inter nos sine molestia agentes, ea, quæ ad rempublicam pertinent, propter metum non violamus; illis qui sunt in magistratu, semper obtemperantes, et legibus, iis potissimum, quæ latæ sunt, ut auxilio sint hominibus injuria affectis, atque adeo illis, quæ licet non sint scriptæ, certam tamen ignominiam afferunt.

Quin etiam laborum crebras remissiones animis nostris invenimus, certaminibus et sacrificiis anniversariis, quæ moribus ac institutis patriis sunt recepta, nos recreantes, et decore privatorum apparatu, cujus quotidiana voluptas dolores excutit. Huc autem, ex omnibus orbis terrarum partibus, omnia propter urbis magnitudinem importantur; acciditque nobis, ut non magis familiariter nostris, quam aliorum etiam mortalium bonis perfruamur.

Quin etiam rerum bellicarum studiis præstantiores sumus nostris adversariis: his urbem omnibus communem exhibemus, nec ullis peregrinorum expulsionibus quemquam unquam à disciplinis aut spectaculis arcemus; quod minime absconditum, si quis ex hostibus viderit, utilitatem percipere possit: quippe non tam apparatibus, et dolis, quam nostræ in rebus gerendis fortitudini, confidimus. Atque in disciplinis, hi quidem Lacedæmonii statim ab ineunte ætate virtutem exercitatione laboriosa consecantur. Nos vero, quamvis remisso vitæ genere utamur, nihilo tamen secius, ac illi, æqualia pericula subimus. Hujus autem rei hoc est argumentum. Neque enim Lacedæmonii per se, sed cum omnibus auxiliis nostrum agrum invadunt.

Nos vero, sine externis auxiliis aliorum agrum invadentes, in alieno cum iis, qui pro laribus suis decertant, bellum gerentes, victoriam plerumque obtinemus. Nec ullus hostis in nostras copias frequentes adhuc incidit, simul, cum propter nostrum rerum nauticarum studium, tum etiam propter copias, quas, ex nostrorum civium et subjectorum numero collectas, in diversa terrarum loca dimittimus. Quod si uspiam cum aliqua nostrarum copiarum particula manus conseruerint; et cum aliquos de nostris superarunt, omnes à se pulsos gloriantur, et cum victi fuerunt, se ab universis victos fuisse dicunt. Quamquam si otio potius, quam laborum meditatione, nec legibus magis, quam generosis moribus, pericula subire velimus: nobis contingit, ut et ærumnis futuris non defatigemur; et cum in ipsas jam veniremus, non minus audaces simus in his tolerandis, quam qui perpetuo se exercent.

Hinc etiam accidit, ut cum in hisce rebus, tum etiam in aliis, nostra civitas admiratione sit digna. Nam elegantiae quidem studemus; sed cum frugalitate, et sine luxu: et philosophamur, sed sine mollitie. Et divitiis in rerum gerendarum opportunitate potius utimur, quam ad inanem verborum jactationem, neque turpe cuiquam est, suam paupertatem fateri: sed turpe est, non conari eam re ipsa vitare. Et in iisdem hominibus simul et privatarum, et publicarum rerum cura inest, quin etiam aliis, qui opificiis dant operam, hoc adest, ut reipublicæ administrandæ non minus, quam cæteri, sunt periti. Nos enim soli eum, qui rerum istarum nullam habet notitiam, non otiosum, sed

inutilem esse ducimus. Idem etiam res recte iudicamus, et animo concipimus: non existimantes, orationem rebus nocere; sed potius oratione non prius doceri quam ad res, quæ sunt gerendæ, exsequendas accedas, detrimento esse ducentes. Nam hoc quoque præ ceteris eximium habemus, quod et iidem maxime audeamus, et quæ audemus ac aggredimur, ea maxime consideremus, quod aliis obesse solet: nam imperitia quidem, audaciam; consideratio vero difficultatum ac periculorum, cunctationem et metum affert. Illi autem jure fortissimi sunt habendi, qui aspera et jucunda manifestissime cognoscunt, nec tamen propterea à periculis adeundis deterrentur. In iis etiam, quæ ad beneficentiam pertinent, à multis discrepamus, nam non accipientes, sed dantes beneficium, amicos nobis comparamus. Is autem, qui dat beneficium, amicus est constantior, ut debitam sibi gratiam in eo tueatur, cui beneficium benevolentiae causa dedit. Sed qui pro beneficio accepto gratiam referre debet, est in amore hebetior; quia scit, se beneficium non daturum, sed rem debitam persoluturum. Nos etiam soli non magis habita quæstus ratione, quam certa liberalitate freti, quoslibet magnifice juvamus.

Atque ut rem paucis expediam, dico et totam istam civitatem esse Græciæ magistram, et singulos ejus cives, atque eosdem homines apud nos mihi videri ad plurima rerum genera, et cum maxima gratia, maximaque venustate sese idoneos exhibere. Quod autem hæc, quæ in præsentia dicuntur, non magis verborum inani jactatione, quam rerum veritate nitantur, hæc reipublicæ potentia,

*

quam his studiis paravimus, facile indicat. Sola enim omnium earum, quæ nunc exstant, famam superans, dato documento cognoscitur; solaque ne hostibus quidem sibi bellum inferentibus indignationem affert quasi clades accipiant à civitate, quæ minorem et potentiam et dignitatem habeat; neque populis subjectis conquerendi materiam præbet, quasi viris imperio indignis pareant. Magnis autem exemplis potentiam relinquentes contestatam, et nostræ ætatis hominibus, et posteris admirationi erimus; ita ut nec Homerum præconem simus desideraturi, nec alium quempiam, qui suis quidem carminibus animos in præsentia demulceat, rerum vero gestarum opinione veritatem lædat: quippe qui terram ubique atque mare nostra audacia nobis pervia esse coëgimus; et malorum, quibus hostes et bonorum, quibus amicos affecimus, sempiterna monumenta plurimis in locis ereximus. Pro tali igitur civitate et isti, quod se hac privari iniquum ducerent, fortiter pugnantes occubuerunt; et quemlibet eorum, qui sunt reliqui, pro ipsa labores alacri animo subire decet.

Quamobrem etiam orationem de republica longius produxi, ut docerem, non de re pari nobis certamen esse et aliis, qui nihil horum æque habent: simul etiam, ut signis manifestis demonstrarem laudem eorum, quos oratione cohonestandos mihi jam proposui: quamquam maxima pars ipsius laudationis à me jam est explicata. Nam in quibus urbem laudavi, iis horum similiumque virtutes illam ornarunt. Neque apud multos Græcorum facile, ut apud hos, dicta factis exæquata appareant. Nam præsens istorum mors virtutem uniuscujusque

virī declarare, et prima indicare, et postrema confirmare mihi videtur. Etenim æquum est, illorum, qui cæteris in rebus fuerunt deteriores, quam alii, bellicam pro patria fortitudinem, qua pollebent ipsi, primo loco poni. Nam benefacto malefacti memoriam delentes publice plus utilitatis universæ civitati attulerunt, quam privatim suis vitiis eam læserunt. Horum vero nullus divitiarum fructum, quem se in posterum ex ipsis percepturum speraret, virtuti anteponebat, mollis ac ignavus fuit; neque spe paupertatis vitandæ, quasi hac vitata dives vel posthac esset futurus, pericula detrectavit: cum hostium ultionem longe magis, quam illorum fruitionem, expetendam ducentes, tum hoc omnium pulcherrimum periculum existimantes; hoc subeundo, illos quidem ulcisci, hæc vero assequi voluerunt: incertum quidem rei feliciter gerendæ eventum spei committentes; id vero quod jam cernebatur, in sua ipsorum virtute, ejusque fiducia ponendum censes, atque in eo ipso pulchrius existimantes, in hoste propulsando vel ipsam mortem obire, quam cedendo salutem sibi parare: verborum quidem dedecus vitarunt, rem vero ipsam corpore pertulerunt; et brevissimo temporis spatio, brevissimaque fortunæ inclinatione, summa potius cum gloria, quam cum timore, de vita decesserunt.

Atque hi quidem, quales eos esse oportuerat, tales in patriam exstiterunt. Reliquos vero tutiorem quidem optare, sed nequaquam minus audacem in hostes animum habere velle oportet: nec oratione sola utilitatem spectare, quam apud vos rerum non minus gnaros, quam ego sum, aliquis di-

cendo amplificare posset, recensens, quot bona insint in hostium propulsatione; sed potius hujus reipublicæ potentiam quotidie factis contemplari, ejusque valde amantes evadere. Et cum hæc urbs vobis magna esse videbitur, illud cogitate, viros fortes, et qui norant, quid facere deceret, quique in ipsis rebus gerendis erubescabant, istam rerum potentiam comparasse; et qui, quoties à rei aliqujus tentatæ adeptione aberrarunt, non propterea etiam rempublicam sua virtute fraudandam censuerunt; sed ipsi pulcherrimam collectam prolixo et libenti animo dederunt. Publice enim corpora dantes, privatim gloriam non senescentem acceperunt, et honorificentissimam sepulturam, non eam potius, in qua ipsi siti sunt, quam eam, in qua ipsorum gloria, in qualibet rerum vel dicendarum vel agendarum occasione, quæ sese offeret, perpetuo celebranda relinquitur. Nam virorum illustrum omnis est regio sepulchrum, neque sola cipporum in domestico inscriptio virtutem eorum testatur; sed etiam in alieno solo memoria nullis mandata scriptis, magis apud animum cujusque, quam apud sepulchrum exstructum, perpetuo manet. Quos ipsi nunc imitandos vobis proponentes, et felicitatem existimantes esse libertatem, et libertatem esse animi generositatem, bellica pericula subire ne recusetis. Nec enim homines calamitosi, quibus nulla boni spes adest, vitam potius profundere debent, quam illi, quibus, si diutius vivant, fortunæ ex secunda in adversam periculosa et incerta commutatio est extimescenda; et quorum potissimum maxime interest, si quid offenderint. Nam vexatio cum mollitie con-

juncta, viro saltem magnanimo est acerbior, quam mors sensu carens, quæ cum fortitudine, simul et cum publica spe, ipsi contingit.

Quamobrem etiam nunc istorum parentes, quotquot adestis, non magis deflebo, quam conso-labor. Hominum enim vitum variis fortunæ casibus obnoxiam esse, sciunt. Illi autem felicitatem sunt adepti, quibus honestissimus vitæ finis, ut nunc istis mortuis, vobis vero mæror obtigit: et quibus datum est, ut eorum vita feliciter acta pariter et finita censeatur. Scio autem, difficile esse persuadere vobis, quorum monumenta vel sæpius in aliorum rebus secundis habebitis, quibus vos quoque quondam exultabatis: nec dolor contingit, cum quis bonis, quæ nunquam est expertus privatur; sed cum quis eo bono spoliatur, quo frui consueverat. Hoc tamen spe aliorum quoque liberorum tolerandum est illis, qui per ætatem liberos adhuc suscipere possunt. Nam futura soboles et privatim defunctorum oblivionem nonnullis afferet; et reipublicæ bifariam proderit, tum quia ad urbis frequentiam, ne deserta relinquatur, tum etiam quia ad ejus præsidium conferet. Fieri enim non potest, ut, qui liberos non habent, quos pro patria periculis objiciant, perinde atque isti fecerunt, quidquam justum aut æquabile in commune consulant. Quotquot vero ætate jam propecta estis, vitam actam, quæ fuit longior, et in qua floruistis, loco lucri ducite; et reliquam brevem fore existimate, et istorum gloria dolorem levate. Solum enim honoris, et veræ gloriæ studium non senescit. Neque in ea ætatis infirmitate, quæ hominem reddit inutilem, quæstus, ut nonnulli di-

cunt, magis delectat, quam ipse honor, quo quis ornatur.

Liberis autem, et fratribus istorum, quotquot hic adestis, magnum certamen propositum esse video. Eum enim, qui fato functus est, quilibet laudare solet. Et vix vestrae virtutis exsuperantia hoc assequi poteritis, ut non dico pares illis, sed ut paulo inferiores judicemini. Nam livor est inter æmulos, quamdiu vivunt. Sed id, quod nullis est impedimento, et is, qui jam obiit, benevolentia non æmula colitur. Si quam autem et de virtute mulierum, quæ in viduitate nunc erunt, mentionem me facere oportet, brevi adhortatione rem totam complectar. Nam gloriam magnam adipiscemini, si à pristina vestra natura sexuque non desciveritis; et si operam dederitis, ut quam minimum rumoris, sive in bonam, sive in malam partem, de vobis inter mares disseminetur.

Exposui ego quoque oratione, ex legis præscripto, quæcumque ad rem præsentem facere iudicavi, et re ipsa qui sepeliuntur, partim quidem jam sunt ornati, partim vero illorum liberos civitas publice alet ad pubertatem usque, utilem profecto et istis et posteris coronam huiusmodi bellorum certaminum proponens. Nam apud quos maxima virtutis præmia proponuntur, in horum etiam civitate viri præstantissimi versantur. Jam vero, postquam vestros quique necessarios deploraveritis, abite."

Huiusmodi igitur funus hac hieme factum est: hac autem exacta, primus huius belli annus est absolutus. Æstate autem statim ineunte, Peloponnesii, eorumque socii cum duabus copiarum par-

tibus, ut et ante, in Atticam irruerunt, (Archidamus vero Zeuxidami filius, Lacedæmoniorum rex, illis præerat) castrisque in ea positis agrum vastabant. Cumque nondum multos dies in agro Attico mansissent, morbus Athenienses primum aggredi cœpit: quamquam et ante cum in multas regiones invasisse ferebatur, tum etiam in Lemnum, et alia loca: verumtamen neque tanta pestilentia, neque tot hominum interitus usquam accidisse memorabatur: nec enim medici, propter morbi ignorantiam, initio ægrotis mederi poterant, sed ipsi potissimum eo magis interibant, quo magis ad ægrotos accedebant; nec ulla alia hominum ars illis opem ac salutem ferre poterat. Omnes etiam supplicationes ad Deorum templa factæ, et omnis opera, qua aut in oraculis sciscitandis, aut in aliis huiusmodi rebus usi fuerant, hæc omnia nullius erant usus; tandemque victi magnitudine mali, hæc missa fecerunt.

Primum autem hic morbus, (ut fertur) initium duxit ex Æthiopia, quæ est supra Ægyptum, deinde vero et in Ægyptum et Africam descendit, et in magnam partem regionis regis Persarum: in Atheniensium porro civitatem de repente incidit, ac primum quidem in Pyræo homines tentavit; ita ut ab his etiam rumor disseminatus fuerit, venena à Peloponnesiis in puteos dejecta fuisse: nondum enim fontes illic erant. Deinde vero et in superiorem urbem processit, et longe plures tunc moriebantur. Pronuntiet autem de eo morbo, ut quisque sentit, tam artis medicæ peritus, quam imperitus, unde verisimile videtur eum exstitisse, et quas causas

fuisse putet, quæ tantæ mutationis faciendæ vim habuerint. Ego vero, et cujusmodi fuerit, dicam; et quæ sibi quisque proponens, si quando rursus etiam *hic morbus* ingruat, jam prædoctus aliquid habeat, ex quo præcipue *eum* cognoscat, hæc declarabo: tum quia ego ipse hoc morbo laboravi, tum etiam quia alios hoc laborantes ipse vidi.

Nam annus ille (ut vel omnium confessione constabat) ex omnibus maxime fuit immunis ab aliis morbis: quod si quis et ante aliquo alio morbo laborabat, omnes *hi morbi* in istum convertebantur. Alios vero ex nulla certa manifestaque causa apparente, sed ex improvise, cum sani forent, primum quidem acres capitis fervores, et oculorum rubores, et inflammatio corripiebat. Et interiora, guttur *inquam*, et lingua continuo cruenta erant; et alitum tetrum et graveolentem emittebant. Deinde vero ex his sternutatio, et raucitas sequebatur: nec multo post hic dolor cum vehementi tussi in pectus descendebat. Ubi vero in corde hæserat, cum ipsum subvertebat, tum etiam omnes bilis ejectiones, quotquot à medicis nominatæ sunt, sequebantur, et ipsæ cum ingenti cruciatu. Singultusque plerisque incidebat inanis, vehementem afferens convulsionem, in aliquibus quidem statim cessantem, in nonnullis multo serius. Et corpus quidem exterius, tangenti non erat admodum calidum, neque pallidum, sed subrubrum, lividum, parvis pustulis et ulceribus efflorescens. Interiora vero ita flagrabant, ut neque tenuissimorum vestimentorum, aut linteorum injectiones sustinerent, neque aliud quidpiam præter nuditatem; et libentissime in aquas gelidas se conjice-

rent. Et multi eorum, qui neglecti erant, hoc ipsum etiam fecerunt, et in puteos se dejecerunt siti insedabili. Et largior potus perinde erat ac parcior. Et corporis vexatio, quæ quiescendi facultatem adimebat, et perpetuæ vigiliæ *eos* urgebant. Corpus etiam ipsum, quamdiu morbus vigeat, non languebat: sed præter opinionem cruciatui resistebat. Itaque plerique intra nonum, aut etiam septimum diem, propter internum ardorem interibant, aliquid virium adhuc retinentes, aut, si, *hoc temporis spatio præterito, mortem* vitassent; *tamen*, quia morbus in ventrem inferiorem descendebat, et exulceratio vehemens in ipso nascebatur, simul etiam, quia immoderatum alvi profluvium invadebat, plerique postea propter debilitatem interibant. Morbus enim, qui primas in capite sedes collocarat, per totum corpus, initio à summis partibus ducto, pervadebat. Et si quis ex maximis illis *periculis* evasisset, extremæ tamen corporis partes, quæ captæ læsæque remanebant, eum hoc morbo laborasse testabantur. Nam et in summas manus, summosque pedes prorumpibat, multique his membris capti *mortem* vitarunt; nonnulli etiam oculis *amissis*. Nonnullos etiam, simulac ex morbo convaluerunt, statim omnium rerum oblivio pariter cepit, ita ut neque se ipsos, neque necessarios agnoscerent.

Cum enim hoc morbi genus multo fuerit atrocius, quam quod oratione possit exprimi, et aliis in rebus gravius, quam ut humana natura ferre possit, singulos invasit, ac etiam hoc *indicio* maxime declaravit, se aliquid aliud esse, quam aliquod familiarium. Nam alites, et quadrupedes, quot-

*

quot humanis cadaveribus vesci solent, cum multa jacerent insepulta, aut non accedebant, aut si gustassent, interibant. Argumento autem hoc est, quod hujusmodi avium manifestus fuit defectus; nec uspiam alibi, nec circum ulla hujusmodi *cadavera* visebantur. Canes verò, propter consuetudinem, quam cum hominibus habebant, majorem eventus significationem dabant.

Hic igitur morbus (ut omittam multa alia inusitatae atrocitatis, prout unicuique aliquid accidebat diversum ab eo, quod alteri contingebat,) omnino specie talis fuit. Et tunc temporis nullus alius *morbus* ex consuetis *Athenienses* infestabat; quod si quis exoriretur, in hunc desinebat. Moriebantur autem alii incuria, alii vero, vel diligentissime curati. Nec ullum prorsus remedium, ut ita loquar, repertum est, quod adhibitum prodesset. Quod enim alteri profuerat, hoc ipsum alteri nocebat: nullumque corpus, sive firmæ, sive infirmæ valetudinis esset, tanti mali violentiæ resistere potuit: sed omnia pariter, vel ea, quæ omni victus ratione curabantur, corripiebat. Illud vero in toto hoc malo gravissimum erat, tum quod, simulac quis se morbo correptum sensisset, animo consternaretur, (statim enim animo ad salutis desperationem conversi, multo magis seipsos projiciebant, neque resistebant,) tum etiam, quod propter mali contagionem, quam alter ex alterius curatione hauriebat, adeo ut ex ea oppleretur, tanquam pecudes morerentur. Atque hæc fuit præcipua maxime stragis causa: sive enim noluisent metu deterriti, mutuo se invisere, deserti interibant, multæque familiæ propter inopiam homi-

num, qui ægrotos curarent, exhaustæ sunt: sive alteri ad alteros adissent, interibant, præcipue vero qui aliquam virtutis partem sibi vendicabant. Nam præ pudore sibi ipsis non parcebant, dum in amicorum ædes ingrediebantur, ut eos inviserent; siquidem vel ipsi domestici tandem lamentationibus eorum, qui moriebantur, defatigati, non amplius commovebantur, mali violentia superati. Illi tamen, qui evaserant, et eum, qui moriebatur, et eum, qui laborabat, magis miserabantur; tum quod hoc malum prius experti, cognoscerent, tum etiam quod ipsi in tuto jam essent. Hic enim morbus eundem bis non corripiebat, ita ut eum etiam interimeret. Et ab aliis beati censebantur, ipsique propter præsentem salutis insperatæ lætitiæ exsultantes, quandam etiam levem spem habebant, se ne alio quidem *ullo* morbo in posterum amplius unquam absumptum iri.

Ipsos autem, præter laborem, quo jam vexabantur, ipsa quoque *rerum* ex agris in urbem portatio, præcipue vero *rusticos*, qui in eam confluxerant, gravius pressit. Cum enim non essent ædes, sed in tuguriolis æstuosus ob anni tempus habitarent, strages edebatur, nullo ordine: quin etiam alii super alios morientes, mortui jacebant; et in viis, et circa fontes omnes, aquæ desiderio, semimortui volutabantur. Et templa, in quibus tabernacula habitandi causa fecerant, cadaveribus hominum, qui ibi in ipsis moriebantur, erant referta. Malo enim supra modum urgente, homines non habentes, quid agerent, aut quo se verterent sacra ac profana æque negligere cœperunt: omnesque leges, quibus ante in sepultura utebantur, pa-

riter sunt conturbatæ, nam sepeliebant, ut quisque poterat. Multique, propter crebram domesticorum jam defunctorum stragem, rerum necessariarum penuria, ad impudentia sepulchra se converterunt. Nam alii quidem in alienos rogos, antevertentes illos, qui eos extruxerant, mortuum suum imponebant, igneque subjecto accendebant: alii vero, dum alterius cadaver arderet, suo cadavere, quod ipsi ferebant, superjecto discedebant.

Athenienses igitur in huiusmodi morbum inciderunt, eoque graviter premebantur, tum quod homines intra muros morerentur, tum etiam quod foris ager *ab hostibus* vastaretur. Dum autem hoc malo vexarentur, ut verisimile est, hoc etiam carmen in memoriam revocarunt, quod seniores olim decantatum dicebant:

Doriacum veniet loimo comitante duellum.

Inter homines autem altercatio erat, non λοιμὸν in isto carmine ab antiquis nominatum, sed λιμὸν. Sed in præsentia illud merito evicit, pestilentiam significatam fuisse. Homines enim ad mala, quæ patiebantur, *carminis* mentionem accomodabant. Quod si unquam aliud Doricum bellum post hoc eos invaserit, et λιμὸν esse contigerit, verisimiliter hoc modo canent. Oraculum etiam Lacedæmoniis redditum, ab illis, qui hoc noverant, memorabatur, cum ipsis oraculum consulentibus, an bellum esset movendum, Deus respondit, ipsos fore victores, si bellum totis viribus gererent, seque ipsis opem laturum dixit. Quod igitur attinet ad oraculum, ea, quæ *tunc* fiebant, cum ipso

convenire conjiciebant. Cum autem Peloponnesii in *Atticam* irrupissent, hic morbus statim grassari cœpit. Nec ipsam Peloponnesum invasit, *nec ullo malo eam affecit*, quod sit relatu dignum: depastus vero est Athenas præcipue, deinde ex aliis locis ea, quæ maxima populi frequentia erant referta. Atque hæc quidem sunt ea, quæ in morbo evenerunt.

Peloponnesii vero, postquam *Atticæ* planitiem vastarunt, in agrum, qui maritimus appellatur, processerunt usque ad montem Laurium, ubi sunt argenti fodinæ, quas Athenienses possident, ac primum quidem eam *agri* partem vastarunt, quæ Peloponnesum spectat, deinde vero eam, quæ ad Eubœam, et Andrum vergit. Pericles autem, qui tunc quoque dux erat, in eadem sententia perseverabat, quemadmodum et in superiore expeditione fecerat, non oportere Athenienses *ex urbe* contra *hostem* exire.

Cum autem *Lacedæmonii* in *Atticæ* planitie adhuc essent, antequam ad oram maritimam venirent, *ipse* centum navium classem, Peloponneso bellum illaturus, instruebat; et postquam *omnia* parata fuerunt, solvit. Ducebat autem in navibus quatuor millia gravis armaturæ militum Atheniensium, et trecentos equites in *aliis* navibus, quæ equis vehendis erant aptæ, quæ ex vetustis navigiis tunc primum factæ fuerant, ad eandem autem expeditionem et Chii et Lesbii cum quinquaginta navibus proficiscebantur. Cum autem hic Atheniensium exercitus solvit, Peloponnesios in *Atticæ* ora maritima versantes reliquerunt: cumque ad Epidaurum Peloponnesii *urbem* pervenis-

sent, magnam agri *partem* vastarunt, et adorti urbem, in spem quidem ejus expugnandæ venerunt: res tamen ipsis non successit: cum autem ab Epidauro solvissent, Trœzenium, Haliensem, et Hermionensem agrum vastarunt: hæc autem omnia loca sunt in maritima Peloponnesi ora. Hinc vero solventes, ad Prasias, agri Laconici oppidum maritimum, pervenerunt, ejusque agrum vastarunt, et ipsum oppidum ceperunt ac dirupuerunt. His autem actis, domum redierunt. Peloponnesios vero non amplius in Attica versantes, sed domum reversos invenerunt.

Quamdiu autem Peloponnesii in Attica, et Athenienses in navali expeditione erant, hic morbus et militiæ et domi Athenienses absumpsit. Quamobrem etiam ajunt, Peloponnesios morbi metu, cum ex transfugis eum in urbe grassari intellexissent, simul etiam cum sepelientes viderent, citius, *quam statuerant*, inde discessisse. Hac autem expeditione in agro hostili diutissime sunt commorati, totumque vastarunt: nam quadraginta ferme dies in Attica manserunt.

Eadem æstate Agnon Niciæ, et Cleopompus Clinia *filius*, Periclis in prætura collegæ, sumptis copiis, quibus ille fuerat usus, Chalcidensibus, qui sunt in Thracia, et Potidææ adhuc obsessæ bellum statim intulerunt. Cum autem venissent, machinas ei admoverunt, omnique ope expugnare conabantur. Sed neque urbis expugnatio, neque cætera pro apparatus magnitudine ipsis succedebant. Nam morbus iste superveniens, hic Athenienses tum graviter afflixit, absumens exercitum, adeo ut et priores Atheniensium milites morbum con-

traxerint ex contagio copiarum, quæ cum Agnone venerant, quamvis antea recte valerent. Phormion vero, et mille ac sexcenti milites, apud Chalcidenses non amplius erant. Agnon igitur cum navibus Athenas rediit, ex quatuor millibus militum, mille et quinquaginta morbo amissis, intra dies circiter quadraginta. Priores vero milites in suo loco remanentes Potidæam obsidebant.

Post secundam vero Peloponnesiorum irruptionem Athenienses, cum ager ipsorum iterum esset vastatus, et morbus simul et bellum ipsos premeret, sententiam mutarunt; et Periclem culpæ coeperunt, tum quod sibi suasisset, ut bellum hoc susciperent, tum etiam quod propter ipsum in has calamitates incidissent: ad compositionem vero cum Lacedæmoniis faciendam animis inclinabant: cumque nonnullos legatos ad ipsos misissent, nihil impetrare potuerunt. Tunc autem in maxima dubitatione constituti, omnisque consilii inopes, in Periclem invehebantur.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ

Καὶ πῶς ἀπὸ τοῦ Κύρου πρῶτον ἤρτηται.

Τῆς δὲ Ἀσσυρίης ἔστι τὰ μὲν καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλά· τὸ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον, καὶ ἐνθά σφι, Νίνε ἀνασάτω γενομένης, τὰ βασιλῆα κατεσῆκε, ἦν Βαβυλῶν, ἐοῦσα τοιαύτη δὴ τις πόλις· κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μέτωπον ἑκάστον, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐκείνης τετραγώνῃ. ἔτι σταδίοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδῶκοντα καὶ τετρακόσιοι. τὸ μὲν νυν μέγαθος τοσούτον ἐστὶ τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου. ἐκεκόσμητο δὲ ὥς ἔδεν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. τάφος μὲν πρῶτα βαθεῖα τε καὶ εὐρέα καὶ πλὴν ὕδατος περιδέει· μετὰ δὲ, τείχος, πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιλῆων ἐὼν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ, διη-

κοσίων πηχέων. ὁ δὲ βασιλῆος πῆχυς τοῦ μετρίκ ἐστὶ πῆχεος μέζων τρισὶ δακτύλοις. Δεῖ δὴ με πρὸς τέτοις ἐπιφράσαι ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἡ γῆ ἀναισιμώδη, καὶ τὸ τείχος ὄντινα τρόπον ἔργασο. ὁρίσσοιτες ἅμα τὴν τάφρον, ἐπλίνθουον τὴν γῆν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην· ἐλκύσαντες δὲ πλίνθες ἱκανὰς, ὥπλησαν αὐτὰς ἐν καμίνοις· μετὰ δὲ, τέλμασι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθες ταρσὺς καλάμων διασοιβάζοντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χεῖλεα· δεύτερα δὲ, αὐτὸ τὸ τείχος τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐπάνω δὲ τοῦ τείχεος παρὰ τὰ ἔσχατα, οἰκήματα μενόκωλα ἔδειμαν, τετραμμένα ἐς ἄλληλα. τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίπῳ περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεσῆσι περίξ τοῦ τείχεος ἑκάλῳ, χάλκεαι πᾶσαι. καὶ σταθμοὶ τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχεσα ὁκτὼ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος· ἴς ἔνομα αὐτῇ. ἐνθά ἐστὶ ποταμὸς ἕ μέγας. ἴς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ ἔνομα· ἐσβάλλει δὲ ἔτος ἐς τὸν Εὐφρῆτην ποταμὸν τὸ ρέεθρον. οὗτος ὢν ὁ ἴς ποταμὸς, ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτε ἀναδιδόει πολλὰς, ἐνθεν ἡ ἀσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυλῶνι τείχος ἐκομίσθη. Ἐτετείχισο μὲν νυν ἡ Βαβυλῶν τρόπῳ τοιούτῳ. ἔστι δὲ δύο φάρσες τῆς πόλιος. τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διείργει, τῷ οὐνομά ἐστι Εὐφρῆτης· ρέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας, καὶ βαθὺς, καὶ ταχύς. ἐξίει δὲ ἔτος ἐς τὴν

Ερυθρὴν θάλασσαν. τὸ δὲ τείχος ἐκάτερον τὴν ἀγ-
κῶνας εἰς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται. τὸ δὲ ἀπὸ τέττα,
αἱ ἐπικαμπαὶ παρὰ χεῖλος ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ
αἵμασι πλίνθων ὀπτέων παρατείνει. τὸ δὲ ἄστυ αὐτὸ
ἐὼν πλήρες οἰκίῶν τριωρόφων τε καὶ τετρωρόφων, κα-
τατέτμηται τὰς ὁδὸς ἰθείας τὰς τε ἄλλας, καὶ
τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἔχουσας. κατὰ
δὲ τὴν ἐκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἵμασι τῇ παρὰ τὸν ποταμὸν
πυλίδες ἐπέεσαν, ὅσαι περ αἱ λαῦραι, τοσαῦται ἀριθ-
μὸν. ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέρουσαι καὶ αὐταὶ
εἰς αὐτὸν τὸν ποταμὸν. Τοῦτο μὲν δὲ τὸ τείχος, θώρηξ
ἔστι. ἕτερον δὲ ἔσωθεν τείχος περιθεῖ, οὐ πολλῷ τέφ-
ῳθενέστερον τοῦ ἑτέρου τείχεος, σεινότερον δέ. ἐν δὲ
φάρσει ἐκατέρω τῆς πόλιος ἐτετείχιστο ἐν μέσῳ, ἐν τῷ
ἦεν τὰ βασιλῆα, περιβόλῳ τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ.
ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ, Διὸς Βήλε ἱερὸν χαλκόπυλον, καὶ εἰς
ἐμὲ τέττο ἔτι ἐὼν, δύο σαδίων πάντα, ἐὼν τετράγω-
νον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος σερεὸς οἰκοδομεῖται,
σαδὶς καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ἐπὶ τέτῳ τῷ
πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ἐ-
πὶ τέτῳ, μέχρις ἔσθλῳ πύργων. ἀνάβασις δὲ εἰς
αὐτὴς ἔξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τὰς πύργους ἔχουσα
πεποινηται. μεσοῦντι δὲ καὶ τῆς ἀναβάσεως, ἔστι κατα-
γωγὴ τε καὶ θῶκοι ἀμπαυσήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες
ἀμπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύρ-
γῳ, νηὸς ἔπеси μέγας. ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγά-

λὴ κέεται εὖ ἐσρωμένη. καὶ οἱ τράπεζα παρακίετα
χρυσέη. ἄγαλμα δὲ οὐκ ἐνὶ οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον.
Ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυλῶνι ἱεροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηὸς,
ἐνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἐνὶ κατήμενον κρύσειον.
καὶ οἱ τράπεζα μεγάλη παρακίετα χρυσέη, καὶ τὸ
βάθρον οἱ καὶ ὁ θρόνος χρυσεὸς ἔστι· καὶ, ὡς ἔλεγον
οἱ Χαλδαῖοι, ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσεῖς πεποι-
νται ταῦτα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ, βώμος ἔστι χρυσεός. ἔστι
χρυσέος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βώμος μέγας, ὅπερ θύε-
ται τὰ τέλεια τῶν προβάτων. ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσεῖ
βωμῷ οὐκ ἔξεσι θύειν ὅτι μὴ γαλαθινὰ μῆνα. ἐπὶ δὲ
τοῦ μέζονος βωμῷ καὶ καταγίτσει λιβανωτὴ χίλια
τάλαντα ἔτεος ἐκάστη οἱ Χαλδαῖοι, τότε ἐπεὰν τὴν ὀρ-
τὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τέτῳ. ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένει τέτῳ ἔτι
τὴν χρόνον ἐκείνον καὶ ἀνδρίας δυώδεκα πήχεων, χρύ-
σεος, σερεός. ἐγὼ μὲν μὴ οὐκ εἶδον· τὰ δὲ λέγεται
ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τέτῳ τῷ ἀνδριάντι Δα-
ρεῖος μὲν ὁ Ὑδάσπεος ἐπιβελύσας, οὐκ ἐτόλμισε
λαβεῖν. Ξέρξης δὲ ὁ Δαρεῖς ἔλαβε, καὶ τὸν ἱεῖα ἀ-
πέκτεινε, ἀπαγορεύοντα μὴ κινεῖν τὸν ἀνδριάντα. τὸ
μὲν δὲ ἱερὸν τέττο ἔτῳ κεκόσμηται. ἔστι δὲ καὶ ἰδία
ἀναθήματα πολλά. Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολ-
λοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλεῖς, τῶν ἐν τοῖσι
Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, οἱ τὰ τείχεα
τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱερά· ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες
δύο· ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα, τῆς ὕστερον γενεῇσι πέν-

τε πρότερον γενομένη, τῇ ἔνομα ἦν Σεμίραμις. αὕ-
τη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίον ἑόντα ἀ-
ξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθεε ὁ ποταμὸς ἀνὰ τὸ πε-
δίον πᾶν πελαγίζειν. Ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη
ταύτης βασιλεία, τῇ ἔνομα ἦν Νίτωκρις (αὕτη δὲ
συνελωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης) τῷτο μὲν,
μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι· τῷτο δὲ, τὴν
Μήδων ὀρῶσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζου-
σαν ἀλλὰ τε ἀραιρημένα ἄσσα αὐτοῖσι, ἐν δὲ δὴ καὶ
τὴν Νῆνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδυνάτο μάλιστα· πρῶτα
μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν, ῥέοντα πρότερον ἰθὺν, ὅς
σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τῷτον, ἀνωθεν διώ-
ρυχας ὀρύξασα, ἔτω δὴ τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε
δὴ τρεῖς ἐς τῶν τινα κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ ἀ-
πικνέεται ῥέων. τῇ δὲ κώμῃ οὐνομά ἐστι ἐς τὴν ἀ-
πικνέεται ὁ Εὐφρήτης, Ἀρδέρικκα. καὶ νῦν οἱ ἂν κο-
μίζονται ἀπὸ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, κα-
ταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν, τρεῖς τε ἐς τὴν
αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνοντα, καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρη-
σι. τῷτο μὲν δὴ τοῖςτο ἐποίησε. χώμα δὲ παρέχωσε παρ'
ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος, ἄξιον θαύματος, μέγα-
θος καὶ ὕψος ὅσον τι ἐστί. κατύπερθε δὲ πολλῶ Βα-
βυλῶνος, ὥρυσσε ἑλυτρον λίμνη, ὀλίγοντι παρατείνε-
σα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰὶ ὀ-
ρύσσασα, εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτῆς ποιῶσα εἴκοσί
τε καὶ τετρακοσίων σταδίων. τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χεῖν

ἐκ τέττε τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμῃ παρὰ τὰ χεῖλα τῆ
ποταμοῦ παραχέκσα. ἐπεὶ τε δὲ οἱ ὄρυκτο, λίθους ἀ-
γαγομένη, κρηπίδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἔλασε. ἐποίησε
δὲ ἀμφοτέρω ταῦτα τὸν τε ποταμὸν σκολιὸν, καὶ τὸ
ὄρυγμα πᾶν, ἔλος, ὡς ὁ τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη,
περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἐῷσι
σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα· ἐκ τε τῶν πλόων ἐκδέκνται
περίοδος τῆς λίμνης μακρῆ. κατὰ τῷτο δὲ εἰγράζετο
τῆς χώρας τῇ αἰ τὴν ἐσβολαὶ ἦσαν, καὶ τὰ σύντομα
τῆς ἐκ Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι
ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. Ταῦτα μὲν δὴ
ἐκ βάθεος περιεβάλετο· τοιήνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρεν-
θήκην ἐποιήσατο· τῆς πόλιος ἐξσης δύο φαρσέων, τοῦ
δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασι-
λέων ὅπως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου φάρσεος ἐς τούτερον
διαβῆναι, χρῆν πλοίῳ διαβαίνειν. καὶ ἦν (ὡς ἐγὼ δο-
κέω) ὀχληρὸν τῷτο, αὕτη δὲ τῷτο προεῖδε. ἐπεὶ τε
γὰρ ὥρυσσε τὸ ἑλυτρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε
ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο· ἐτάμνετο λίθους πε-
ριμήκειας· ὡς δὲ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἑτοιμοί, καὶ τὸ χω-
ρίον ὠρώρυκτο, ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πᾶν
ἐς τὸ ὥρυσσε χωρίον, ἐν ᾧ ἐπίμπλατο τῷτο, ἐν τέ-
τῳ ἀπεξηραμένῃ τῆ ἀρχαίᾳ ῥέεθρῳ, τῷτο μὲν τὰ χεῖ-
λα τῆ ποταμοῦ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσεις
τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φέρεσας ἀνοικο-
δόμησε πλίνθοισι ὀπλήσι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ

τείχεϊ· τ' ἔτο δὲ, κατὰ μέσσην καὶ μάλισα τὴν πόλιν, τοῖσι λίθοισι τὰς ὠρύξατο, οἰκοδόμει γέφυραν, δέξασα τοὺς λίθους σιδήρῳ τε καὶ μολίβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτὴν, ὅπως μὲν ἡμέρη γένοιτο, ξύλα τετράγωνα, ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν ἐποιεῦντο τοὶ βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα ἀπαίρεσκον, τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοιτέοντες τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὥς δὲ τό, τε ὄρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγεγόνει ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὰ περὶ τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε· καὶ οὕτω τὸ ὄρυχθὲν ἔλος γενόμενον, ἐς δέον ἐδόκει γεγονέναι, καὶ τοῖσι πολιήτησι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη. Ἡ δ' αὐτὴ αὐτὴ βασιλεία καὶ ἀπάτην τοιήνδ' εἴ τινα ἐμηχανήσατο· ὑπὲρ τῶν μάλισα λαοφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος, τάφον ἐαυτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων. ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματ' ἀλέγοντα τάδε, ΤΩ' Ν ΤΙΣ Ε' ΜΕΤ' Ὑ' ΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕ' ΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩ' ΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕ' ΩΝ, Ἡ' Ν ΣΠΑΝΙ' ΣΗ· ΧΡΗΜΑ' ΤΩΝ, Α' ΝΟΙ' ΖΑΣ ΤΟ' Ν ΤΑ' ΦΟΝ, ΛΑΒΕ' ΤΩ Ο' ΚΟ' ΣΑ ΒΟΥ' ΛΕΤΑΙ ΧΡΗ' ΜΑΤΑ. ΜΗ' ΜΗ' ΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ' ΣΠΑΝΙ' ΣΑΣ ΓΕ, Α' ΛΛΩΣ Α' ΝΟΙ' ΖΗ. ΟΥ' ΓΑΡ Α' ΜΕΙΝΟΝ. οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος μέχρι οὗ ἐς Δαρείον περιήλθε ἡ βασιλεῖα. Δαρείῳ δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκει εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρῆσθαι, καὶ χρημάτων

κειμένων, καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεομένων, μὴ ἔλαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι ἐδὲν ἐχρᾶτο τῷδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγένετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον, εὗρε χρήματα μὲν ἔ, τὸν νεκρὸν δὲ, καὶ γράμματα λέγοντα τάδε, ΕΙ' ΜΗ' Α' ΠΛΗΣΤΟ' Σ ΤΕ Ε' ΑΣ ΧΡΗΜΑ' ΤΩΝ, ΚΑΙ' ΑΙ' ΣΧΡΟΚΕΡΔΗ' Σ, ΟΥ' Κ Α' Ν ΝΕΚΡΩ' Ν ΘΗ' ΚΑΣ Α' ΝΕ' ΩΓΕΣ. αὕτη μὲν νυν ἡ βασιλεία, τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι. Ο' δὲ δὴ Κῦρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν παῖδα ἐστρατεύετο ἔκοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἐαυτῷ τ' ἔνομα Λαβυνίτη καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. Στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένοισι ἐξ οἴκου, καὶ προβάττοισι· καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τῷ Χοάσπεω ποταμῷ ἅμα ἄγεται τῷ παρὰ Σῆσα ῥέοντι, τῷ μὲν πίνει βασιλεὺς, καὶ ἄλλοι οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτῃ δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψήμεν πολλὰ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀργυρέοισι ἀγγείοισι· ἐπονται ὅποι ἂν ἐλαύνῃσι ἐκάστοτε. Ἐπεὶ τε δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγένετο ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἰ μὲν πηγὰς ἐν Ματιήνοισι οὖρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν, ὁ δὲ παρὰ Ὡπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ· τοῦτον δὴ τὸν Γύνδην ποταμὸν ὥς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος, ἐόντα νηυσὶ περὶ τὸν, ἐνθαῦνα οἱ τῶν τις

ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν ὑπὸ ὕβριος ἐσθλὰς ἐς τὸν ποταμὸν, διαβαίνειν ἐπειρᾶτο. ὁ δὲ μιν συμφήσας, ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων· κάρτα τε δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κύρος τούτῳ ὑβρίσαντι· καὶ οἱ ἐπιηπίλησε, οὕτω δὴ μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τῷ λοιποῦ καὶ γυναῖκας μιν εὐπετέως, τὸ γόνυ ἔβρεχέσας διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀπειλὴν, μητεῖς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στρατεύσιν, διαίρειε τὴν στρατὴν δίχα. διελὼν δὲ, κατέτεινε σχοινοτενέας ὑποδέξας διώρυχας ὀγδῶκοντα καὶ ἑκατὸν, παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τοῦ Γύνδω τετραμμένας πάντα τρόπον. διατάξας δὲ τὸν στρατὸν, ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλῃ πολλῶν ἐργαζόμεναι, ἦνετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν φερίην πᾶσαν αὐτῇ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι. ὥς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κύρος, ἐς τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβὼν, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, ἔτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκστραφευσάμενοι, ἔμενον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἐγενετο ἐλαύνων ἀγχὺ τῆς πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ, κατεilahθήσαν ἐς τὸ ἄστυ. οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι, ἔτι πρότερον τὸν Κύρον οὐκ ἀτρημίζοντα, ἀλλ' ὀρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνει ὁμοίως ἐπιχειρόντα, προσεσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα ἔτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης ἑδέναι· Κύρος δὲ ἀπορίσει ἐνείχετο, ἅτε χρόνῳ τε ἐφγινόμεναι συχνῶ, ἀνωτέρω δὲ ἑδέν τῶν πρηγμάτων προ-

κοπιζόμενων. Εἴτε δὴ ὦν ἄλλο οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίησε δὴ τοιόνδε· τάξας τὴν στρατὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμῶ, τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὁπισθε αὐτὴς τῆς πόλιος τάξας ἑτέρας, τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμός· προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβαλὼν τὸ ῥέεθρον ἴδονται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. ἔτω τε δὴ τάξας, καὶ κατὰ ταῦτα παρανέσας, ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀχρηῖω τοῦ στρατῶ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τὰ περ ἢ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεία ἐποίησε κατὰ τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίησε καὶ ὁ Κύρος ἑτέρα τοιαῦτα. τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι εἰσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἔσχεν ἕλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβαλὼν εἶναι ἐποίησε, ὑπονοσήσαντος τῷ ποταμῷ. γενομένῳ δὲ τέττε τοιόττε, οἱ Πέρσαι οἱ περ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τέττω κατὰ τὸ ῥέεθρον τῷ εὐφρήτῳ ποταμῷ, ὑπονενοσηκότος ἀνδρὶ ὥς ἐς μέσον μηρὸν μάλιστά κη, κατὰ τῷτο ἐσέεσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τῷ Κύρῳ ποιούμενον, οὐδ' ἂν περιδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν, διέφθειραν κάκιστα. κατακληῖσάντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἰμασίας ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένας, ἔλαβον ἂν σφεας ὥς ἐν κύρτῃ· νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκήτου σφι παρέευσαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάλῃ τῆς πόλιος, ὥς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκν-

μένων, τῶν περὶ τὰ ἑσχαλὰ τῆς πόλιος ἑαλωκότων, τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων, οὐ μανθάνειν ἑαλωκότας, ἀλλὰ (τυχεῖν γάρ σφι ἐοῦσαν ὁρτὴν) χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι. ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάρλα ἐπύθοντο. καὶ Βαβυλῶν μὲν οὕτω τότε πρῶτον ἀναίρητο.

EX CLIO SEU LIBRO PRIMO

HERODOTI

DESCRIPTIO BABYLONIS.

Et quomodo prima vice fuerit à Cyro expugnata.

Assyriæ autem cum alia multa sunt magna oppida, tum vero celeberrimi nominis ac validissimum est Babylon, ubi ipsis post eversam Ninum regia erat, quæ urbs talis est. In magno campo illa sita est, quod ad magnitudinem, unamquamque frontem habens centum et viginti stadiorum, est enim quadrata. Ita stadia quadringenta et octoginta circuitus urbis colliguntur omnia. Tanta quidem igitur est Babylonicæ urbis magnitudo, quæ sic exornata est, ut aliud nullum ex oppidis quæ nos novimus. Jam primum fossa ambit, alta atque lata et aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regionum crassitudine, ducentorum celitudine. Est autem regius cubitus, quàm is quo pro mensura utimur, tribus digitis major. Oportet certe me præter hæc disserere, ubi sit consumpta terra, quæ ex fossa fuerat egesta, et murus quo-

modo fuerit extractus. Simul fodientes fossam, terram egestam ex isto opere formabant in lateres: quorum postquam magnam vim traxerant, eos in fornacibus coquebant. Postea pro cœno vel calce utentes bitumine ferventi et per tricesimas latericias compages constipantes alas arundinum struxerunt primum labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum. Super hunc murum circa oras extruxerunt domunculas unius membri ad se invicem versas; inter quas tantum intercapedinis medium relinquebatur, ut quadriga circumagi posset. Ejus muri per ambitum centum portæ injunctæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem et superliminibus. Babylone octo dierum itinere abest alia urbs nomine Is, ubi fluvius est haud magnus, etiam ejusdem urbis nominis, qui se devolvit in flumen Euphratem. Hic itaque fluvius Is, una cum aqua multos reddit bituminis grumos; unde bitumen ad murum Babylonis portatum fuit. Hunc igitur in modum Babylon munita est. Ejus duæ sunt plagæ, quoniam illam mediam separat fluvius nomine Euphrates, qui magnus et altus et celer, ex Armeniis in rubrum mare decurrit. In hunc fluvium uterque murus cubitos exporrigit; inde curvaturæ per labrum utrumque fluminis, coctilium laterum maceria, prætendunt. Ipsa urbs plena domibus ternarum quaternarumque contiguationum secta est in vias, cum rectas alias, tum etiam transversas, quæ ad flumen tendunt; ad quarum quamque viam in maceria quæ præter flumen ducebatur portulæ factæ sunt pro numero vicorum et ipsæ æreæ, et ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alius vero intus

murus non multo quam hic debilior circumtegit, sed angustior: inque utraque civitatis plaga per medium iste est erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu prægrandi atque valido: in altero vero Jovis Beli templum æreis portis, id quod mea etiam nunc ætate existit, duorum undecumque stadiorum amplitudine, cum sit quadratum. In templi medio turris solida, stadii longitudine simul et crassitudine, cui alia superimposita turris et huic subinde alia, ad octavam usque. Adscensus in eas forinsecus per orbem circa singulas turres tendens factus est. Adscendenti per eum in medio est diversorium, sellæque ad quiescendum factæ, in quibus adscendentes sedent ac conquiescunt. In postrema turri templum est magnum, in quo lectus est magnus splendide stratus, et apposita illi mensa aurea. Statua tamen ibi nulla est posita. Porro in Babylonis templo aliud etiam est sacellum inferius, ubi magna inest Jovis statua aurea sedens, eique mensa magna aurea apposita, simul et gradus et thronus aureus: adeo ut Chaldæi octingentorum talentorum auri opus æstimarent. Extra sacellum altare est aureum: atque præter hoc, aliud altare ingens, in quo integræ ætatis oves immolantur; nam supra aureum illud non licet adolere, præterquam solas lactentes. Insuper in hoc majusculo altari Chaldæi quotannis mille talenta thuris adolent tunc, quando festum huic deo celebrant. Eratque in hoc templo etiamdum illo tempore statua duodecim cubitorum è solido auro: quamquam ego hanc non viderim, sed ea refero quæ à Chaldæis referuntur. Hanc statuam quidem Darius Hystaspis filius insidiosè

captans, non ausus tamen fuit auferre: sed eam postea Xerxes Darii filius abstulit, sacrifico, qui prohibuerat statuam loco movere, interempto. Atque illud templum hoc pacto fuit ornatum, etiamsi sint peculiaria multa donaria. Hujus Babylonis multi quoque et alii quondam reges extitere, quorum in exponendis rebus Assyriis mentionem faciam, qui et muros amplius ornaverunt et templa: et inter eos duæ feminæ. Harum prior, quæ quinque ætatibus ante posteriorem regnavit, vocata es SEMIRAMIS. Hæc per campum aggeres excitavit spectatu dignos, cum antehac flumen per eum omnem restagnare solitum esset. Secunda post hanc regina, NITOCRIS nomine, extitit superiore solertior, cujus cum alia monumenta extiterunt, quæ ego memorabo, tum vero hoc; quod animadvertens imperium Medorum ingens ac non quiescens, subactaque ab his alia oppida, et inter hæc Ninum, præmunivit se omnibus quàm potuit maxime. Ante omnia fluvium Euphratem, qui antea fluebat rectus mediam ipsorum urbem interfluens, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo ut quemdam Assyriæ pagum, nomine Ardericcam, ter influat, et qui nunc è mari hoc per Euphratem Babylonem versus subvehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hoc quidem tale reddidit. Aggerem vero in utroque fluminis labro aggeravit visu mirandum: tantæ est et magnitudinis et sublimitatis. Multo supra Babylonem, exiguum quid deflectens à flumine, fodit paludi eluviem, profunditate quidem ad aquam usque semper effodiens, latitudine vero ejus ad circuitum sumpta quadringento-

rum viginti stadiorum. Hujus cavernæ fossitia humus per fluminis labra aggerendo impensa est. Quem locum ubi depressit, crepidinem ambitus ejus lapidibus advectis duxit. Hæc duo, ut flumen flexuosum et tota fossa esset lacuna, ideo fecit ut fluvius per multas flexuras fractus, tardior mearet, et navigationes Babylonem versus essent tortuosæ, et ex ipsis navigationibus longus ambitus lacunæ exciperet. In ea vero parte regionis fecit hæc opera, ubi erant introitus in eam, et compendia ex Medis viæ, ne Medi commercio Assyriæ negotia sua cognoscerent. Et hæc quidem ex profundo circumjecit. Cæterum ex eis tale hausit additamentum. Cum sit urbs in duas dirempta regiones, fluvio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat navigio transire: quod erat (ut reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit, siquidem ubi effodit effluvium paludi, aliud istud ex opere eodem monumentum reliquit. Lapidem prælongos excidit; qui ubi parati fuerunt, et locus effossus, in locum ipsum quem effoderat, omnem fluminis cursum avertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino alveo arefacto, partim labia fluminis intra urbem, ac descensus qui ex portulis ad flumen ferunt, eduxit coctis lateribus, eadem qua murum ratione; partim extruxit circa mediam ferme urbem pontem iis quos foderat lapidibus, ferro eos ac plumbo devinciens. Per hunc pontem sublices quadratas, per quas Babylonii transirent, interdum extendebat, easdem noctu tollebant; hac videlicet causa, ne per noctem transeuntes mutua fur-

ta exercerent. Ubi porro id quod effossum erat, facta fuit palus repleta ex flumine, et opus pontis exornatum, tunc fluvium Euphratem ex palude in pristinum alveum revocavit: atque ita palus quam effoderat, visa est decenter et utiliter facta, et pons in usum civium exstructus. Hæc eadem ipsa regina hunc etiam machinata est dolum: Supra portas urbis celeberrimas, loco edito atque in superficie istarum portarum, sepulchrum sibi extruxit, atque litteras hæc significantes insculpsit: SI CUI REGUM BABYLONIS POST ME FUTURORUM FUERIT PECUNIÆ PENURIA, APERTO SEPULCHRO SUMITO QUANTUMCUMQUE LIBUERIT PECUNIÆ. NE TAMEN NON INDIGENS TEMERE APERITO, NON ENIM ID MELIUS. Hoc sepulchrum tamdiu fuit immotum, dum regnum pervenit ad Darium. Is indignum etiam esse ratus neque uti quippiam his portis, neque sumere pecunias ibi positas, et eas quidem ipsas invocantes. Ideo autem non utebatur portis illis, quod supra caput ipsi transeunti mortuus esset. Hinc reseravit monumentum; in quo non quidem pecunias invenit, sed cadaver et litteras hæc dicentes: NISI PECUNIÆ ESSES INEXPLEBILIS, ET TURPIS LUCRI CUPIDUS, DEFUNCTORUM LOCULOS NON APERUISSES. Talis extitisse hæc regina memoratur. Adversus cuius filium Labynitum, patris nomen, et Assyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. Ducit autem rex magnus exercitum probe domi comparata re cibaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaspe, Susa præterfluente, ex quo uno rex potat et non ex alio flumine. Cujus Choaspis aquam decoctam, et in argentea vasa diffusam ferentia permulta plaustra

quatuor rotarum, mulis trahentibus, assidue comitantur quocumque ille proficiscitur. Cyrus igitur Babylonem tendens, ubi venit ad Gyndem amnem (qui in Matienis ortus montibus, per Dardaneos fluens in Tigrim alterum amnem exit, qui Opin urbem præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc trajicere, cum non posset nisi navibus trajici. Interim ei quidam è sacris equis candidis lascive ingressus fluvium transire conabatur. Hunc fluvius contorquens, submersum abripuit. Cyrus autem perquam ægre ferens hanc fluminis contumeliam, illi comminatus est, se sic redditurum eum tenuem, ut in posterum facile vel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermissa, copias suas bifariam divisit. Dehinc alveos ad funem designavit centenos et octogenos, utrinque ad Gyndis labra omnimodo conversos; quos distributis copiis effodi jussit. Et opus quidem, ut quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen istic in eo faciendo illam æstatem universam triverunt. Cyrus ergo cum Gyndem mulctasset in trecentas et sexaginta fossas diductum, et alterum ver illuxisset, ita porro ire Babylonem pergit, Babylonis eum educto exercitu præstolantibus. Qui, ubi propius urbem ille promovit, cum eo conflixerunt, prælioque fugati, in oppidum compulsi fuerunt. Ii tamen, quia Cyrum jampridem animadverterant inquietum esse, viderantque omnes pariter gentes aggredientem, comportaverant permultorum annorum commeatus: ideoque tunc obsidionem nihili faciebant. Et Cyrus, cum jam longo tempore per-

*

acto nihil admodum res ipsius proficerent, inops consilii erat. Tandem, sive alius ei anxio suggessit, sive ipsi in mentem venit quid in rem esset, sic statuit faciendum: Instructis universis copiis partim qua fluvius urbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur, præcipit, ut, cum cernerent alveum posse transiri, illac urbem invaderent. Ita instructis atque formatis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem. Eo ubi pervenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen et circa paludem, eadem alia et ipse fecit. Nam fluvio per fossam inducto in paludem, quæ erat stagnum, alveum ejus pristinum pervium reddidit subsidente aqua fluvii. Quod cum ita contingeret, Persæ qui ad hoc ipsum instructi erant, per alveum unde fluvius Euphrates abcesserat ita ut vix medium femur transeuntis maderaceret, illac Babylonem introierunt. Quos Babylonii, si factum Cyri aut prius audissent aut sensissent, neque contemnentes Persarum ingressum, pessimo exitio affecissent. Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis, conscensisque maceriis, quæ erant per labra fluvii ductæ, ipsi illos progressos veluti in nassa excepissent. Nunc ex inopinato eis Persæ astiterunt: et cum capti essent qui extrema urbis incolebant Babylonii, propter ejus tamen magnitudinem non sentiebant (ut fertur ab illis qui istuc habitabant) hi qui circa medium habitabant eos captos esse. Sed quod forte dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus operam dabant, donec plane etiam hoc resciverunt. Atque ita primo tunc capta est Babylon.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΥ

ΕΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΤΠΟΧΩΡΗΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΧΙΔΙΩΝ

ΕΚ ΚΕΦ. α'.

Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κίρου οἱ Ἕλληνες ἐπραΰξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα, ἐπὶ Κῦρος ἐτελεύτησεν, ἐγένετο, ἀπιόντων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρνει ἐν ταῖς σπονδαῖς ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. Επεὶ δὲ οἱ τε στρατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν, καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν οἱ συνεπόμενοι ἀπολώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἐνθυμούμενοι ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλῳ δ' αὐτοῖς πάντῃ πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις

πολέμιαι ἦσαν· ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρέξεν ἐμειλλεν, ἀπείχον δὲ τῆς Ἑλλάδος πλέον ἢ μύρια σάδια, ἡγεμῶν δὲ οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεΐργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἰκαδὲ ὁδοῦ· προδεδώκασιν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ καταλελειμμένοι ἦσαν, οὐδὲ ἰππέα οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες· ὥς· εὐδηλον ἦν, ὅτι νικῶντες μὲν οὐδ' ἂν ἓνα φεύγοντα κατακάνοιεν, ἡττηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθεῖν. Ταῦτα ἐννοέμενοι, καὶ ἀθύμως ἔχοντες, ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἑσπέραν σίτη ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πυρὰ ἔκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὄπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτῃ τῇ νυκτί· ἀνεπαύετο δὲ ὅπερ ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης, καὶ πόθῳ πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὐ ποτε ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. Οὕτω μὲν διακείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο· ἦν δὲ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος....

Ὅς καὶ ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπείτο σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν. μικρὸν δὲ ὑπνὸς λαχὼν, εἶδεν ὄναρ. ἔδοξεν αὐτῷ, βροντῆς γενομένης, σκηπὶδος πεσεῖν εἰς τὴν πατρίαν οἰκίαν, καὶ ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσαν. περίφοβος δὲ εὐθύς ἀνηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ πῇ μὲν ἔκρινεν ἀγαθόν (ὅτι ἐν πόνοις ὦν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε) πῇ δὲ καὶ ἐφοβείτο, (ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέως τὸ ὄναρ ἔδοκει αὐτῷ εἶναι, κύκλῳ δ' ἔδοκει λάμπεσθαι τὸ πῦρ,) μὴ οὐ δύναίτο ἐκ τῆς χώρας

ἐξελθεῖν τῆς βασιλείας, ἀλλ' εἴργοιτο πάντοθεν ὑπὸ τινων ἀποριῶν. Οποῖόν τι μὴν δὴ ἐστὶ τὸ τοῖστον ὄναρ ἰδεῖν, ἔξεσι σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ. γίγνεται γὰρ τάδε εὐθύς· ἐπειδὴ ἀνηγέρθη, πρῶτον μὲν ἐννοία αὐτῷ ἐμπίπλει, τί κατάκειμαι; ἡ δὲ νύξ προβαίνει· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολέμιας ἔχειν. εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδὼν μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπιδιόντας, πάντα δὲ τὰ δεινότερα παθόντας, ὑβρίζομένους ἀποθανεῖν; ὅπως δὲ ἀμυνέμεθα, οὐδεὶς παρασκευάζει οὐδ' ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα, ὥσπερ ἐξὸν ἡσυχίαν ἔχειν. ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸν προσδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν δὲ ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἐγώ· ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαυτὸν τοῖς πολέμοις. Ἐκ τούτου ἀνίσταται, καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προξένους πρῶτον λοχαγούς. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν· "Εγὼ, ὦ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε καθεύδειν δύναμαι, (ὥσπερ οἶμαι οὐδ' ὑμεῖς) οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὄρῳ ἐν οἷσις ἐσμέν. οἱ μὲν γὰρ δὴ πολέμιοι δῆλον ὅτι οὐ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηναν, πρὶν ἐνόμισαν τὰ ἑαυτῶν καλῶς παρεσκευάσθαι· ἡμῶν δὲ οὐδεὶς οὐδὲ ἀντεπιμελεῖται, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιέμεθα. Καὶ μὴν εἰ ὑφιστόμεθα, καὶ ἐπὶ βασιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι; ὅς καὶ τοῦ ὁμομητρὸς καὶ ὁμοπατρὸς ἀδελφοῦ, καὶ τεθνηκότος ἥδη, ἀποτεμῶν

τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσάυρωσεν· ἡμᾶς δὲ, οἷς κηδεμῶν μὲν οὐδεὶς πάρεστιν, ἐσρατεύσαμεν δι' ἐπ' αὐτὸν ὡς δούλον ἀντὶ βασιλείας ποιήσοντες, καὶ ἀποκτενέοντες, εἰ δυναίμεθα, τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν; ἔρ' οὐκ ἂν ἐπὶ πᾶν ἔλθοι, ὡς ἡμᾶς τὰ αἰσχίστα αἰκισάμενος, πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον παράσχη τοῦ στρατεύσασαι ποτὲ ἐρ' ἑαυτόν; ἀλλ' ὅπως τοι μὴ ἐπ' ἐκείνῳ γενησόμεθα, πάντα ποιητέον. Εἰ μὲν οὖν, ἐς' ἂν μὲν αἰσπονδαὶ ᾦσαν, οὐ ποτε ἐπαυόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτεῖρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μακαρίζων, διαφερόμενος αὐτῶν ὅσῃ μὲν χάραν καὶ οἶαν ἔχοιεν, ὡς δὲ ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, ὅσους δὲ δερράποντας, ὅσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δὲ, ἐσθῆτα δὲ· τὰ δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν ὅποτε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν πάντων οὐδενὸς ἡμῖν μετεῖη, εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτε δὲ ὠνησόμεθα ἥδ' εἰν' ἔτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δὲ πῶς κορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἢ ὠνούμενους, ὅρκους ἥδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ' οὖν λογιζόμενος ἐνίστε, τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην, ἢ νῦν τὸν πόλεμον. Επεὶ μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπονδὰς, λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκείνων ὕβρις, καὶ ἡ ἡμετέρα ὑποψία. ἐν μέσῳ γὰρ ἥδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ, αἶψα, ὁπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνονες ᾤσιν· ἀγωνοθέται δ' οἱ Θεοὶ εἰσιν, οἱ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ εἶκός, ἔσονται. οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπιωρκήκασιν· ἡμεῖς δὲ, πολλὰ ὀρώντες ἀγαθὰ, σὴρ-

ρῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα, διὰ τοὺς τῶν Θεῶν ὅρκους· ὥστε ἐξεῖναι μοι δοκεῖ ἵεναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ σὺν φρονήματι μείζονι, ἢ τούτοις. Ετι δὲ ἔχομεν σώματα ἱκανώτερα τούτων καὶ ψύχη, καὶ θάληνη, καὶ πόνους φέρειν· ἔχομέν τε, καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς Θεοῖς ἀμείνονας. οἱ δὲ ἄνδρες καὶ τρωτοὶ καὶ θνητοὶ μᾶλλον ἡμῶν, ἢν οἱ Θεοί, ὥσπερ τοπρόσθεν, νίκην ἡμῖν διδῶσιν. ἀλλ' ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτα ἐνθυμοῦνται. Πρὸς τῶν Θεῶν μὴ ἀναμένωμεν ἄλλους ἐφ' ἡμᾶς ἐλθεῖν, παρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρξομεν τοῦ ἐξορμῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετὴν. φάνητε τῶν λοχαγῶν ἀριστοί, καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι. καὶ γὰρ δὲ, εἰ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἔπεσθαι ὑμῖν βούλομαι· εἰ δὲ ὑμεῖς τάτλητέ με ἡγεῖσθαι, οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγῆμαι ἐρύκειν ἀπ' ἑμαυτοῦ τὰ κακά. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεξεν· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες ταῦτα, ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ἅπαντες...

Μετὰ τῆτον δ' εἶπε Χειρίσοφος· ἀλλὰ πρόσθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίγνωσκον, ὅσον ἥκον Ἀθηναῖον εἶναι· νῦν δὲ καὶ ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις, καὶ βελοίμην ἂν ὅτι πλείους εἶναι τοιούτους· κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν. καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἥδη αἰρέισθε οἱ διέομενοι ἄρχοντας, καὶ ἐλόμενοι ἥκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατο-

πέδου, καὶ τοὺς αἰρεθέντας ἄγετε· ἔπειτα ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας· παρέσω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κήρυξ. Καὶ ἅμα ταῦτα εἰπὼν ἀνέστη, ὥς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα. ἐκ τούτου ἠρέθισαν ἄρχοντες, ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτης Ξανθικλῆς Αἰχαιὸς, ἀντὶ δὲ Αγίας Αρκάδος Κλεάνωρ Ορχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλέσιος Αἰχαιὸς, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Αθηναῖος.....

ΕΚ ΚΕΦ. Β'

Ὅς ἐκ τούτου ἀνίσταται, ἐσαλμένος εἰς πόλεμον ὥς ἐδύνατο κάλλιστα νομίζων, εἴτε νίκην διδοῖεν οἱ Θεοί, τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾶν πρέπειν· εἴτε τελευτᾶν δέοι, ὁρθῶς ἔχειν, τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιόσαντα, ἐν τούτοις τῆς τελευτῆς τυγχάνειν· τοῦ δὲ λόγου ἤρχετο ὧδε.....

» Πολλὰ καὶ καλά ἐλπίδες ἡμῖν εἰσὶ σωτηρίας. πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδῶμεν τοὺς τῶν Θεῶν ὅρκους, οἱ δὲ παλῆμιοι ἐπιωρκήκασί τε, καὶ τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς ὅρκους λελύκασιν. οὕτω δ' ἐχόντων, εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίως εἶναι τοὺς Θεούς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵπερ ἱκανοί εἰσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν, καὶ τοὺς μικροὺς, κἂν ἐν δεινοῖς ᾧσι, σώζειν εὐπετῶς, ὅταν βέλωνται. Ἐπειτα δὲ, (ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προ-

γόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους· ἵν' εἰδῆτε ὥς ἀγαθοὶς τε ὑμῖν προσήκει εἶναι, σώζονταί τε σὺν τοῖς Θεοῖς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί) ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμπληθεὶ στόλῳ ὥς ἀφανιέντων τὰς Αθήνας, ὑποστῆναι αὐτοῖς Αθηναῖοι τολμήσαντες, ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ εὐξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὅπως ἂν κατακάνοιεν τῶν πολεμίων, τοσαύτας χιμαῖρας καταθύσειν τῇ Θεῷ, ἅπει οὐκ εἶχον ἱκανὰς εὐρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν· καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀποθύουσιν. Ἐπειτα ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρίθμητον στρατιάν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τέτων προγόνους, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὧν ἐστὶ μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐγένεσθε καὶ ἐτράφητε οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς Θεούς προσκυνεῖτε. Τοιούτων μὲν ἔσε προγόνων. οὐ μὲν δὴ τοῦτό γε ἔρῳ, ὥς ὑμεῖς καταισχύνετε αὐτούς· ἀλλ' οὐπω πολλὰ ἡμέραι, ἀφ' οὗ ἀντιταξάμενοι τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις, πολλαπλασίως ὑμῶν αὐτῶν ἐνικᾶτε σὺν τοῖς Θεοῖς. καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί. νῦν δ', ὅποτε περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγὼν ἐστὶ, πολὺ δήπε ὑμᾶς προσήκει καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμοτέρους εἶναι· ἀλλὰ μὲν καὶ θαρράλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. Τότε μὲν γὰρ ἀπειροὶ ὄντες αὐ-

τῶν, τό, τε πλῆθος ἄμετρον ὀρῶντες, ὅμως ἐτολμήσατε σὺν τῷ πατρίῳ φρονήματι ἵεναι εἰς αὐτούς· νῦν δ', ὁπότε καὶ πείραν ἤδη ἔχετε αὐτῶν, ὅτι θέλῃσι καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες μὴ δέχεσθαι ὑμᾶς, τί ὑμῖν ἔτι προσήκει τέτλες φοβεῖσθαι; μὴδὲ μέντοι τοῦτο μείον διόξητε ἔχειν, εἰ οἱ Κυρεῖοι, πρόσθεν σὺν ἡμῖν τατλόμενοι, νῦν ἀφεσκήκασιν· ἔτι γὰρ οὗτοι κακίονες εἰσιν τῶν ὑφ' ἡμῶν ἡτλημένων· ἐφευγον οὖν πρὸς ἐκείνους, καλῶς λιπόντες ὑμᾶς. τοὺς δὲ ἐθέλοντας φυγῆς ἄρχειν, πολὺ κρεῖττον σὺν τοῖς πολεμίοις τατλόμενους, ἢ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ τάξει, ὅρᾱν. Εἰ δὲ τις αὖ ὑμῶν ἀδυμεῖ, ὅτι ὑμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν ἱππεῖς, τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοὶ πάρεσιν, ἐνθυμήθητε ὅτι οἱ μύριοι ἱππεῖς οὐδὲν ἄλλο, ἢ μύριοι ἄνθρωποι εἰσὶν· ὑπὸ μὲν γὰρ ἱππῶν ἐν μάχῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε διηχθεὶς οὔτε λακτισθεὶς ἀπέθανεν· οἱ δ' ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποικνέτες ὅτι ἂν ἐν ταῖς μάχαις γίγνηται. οὐκοῦν τῶν γε ἱππέων, πολὺ ἡμεῖς ἐπ' ἀσφαλεστέραν ὁχήματος ἐσμέν· οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἱππῶν κρέμανται, φοβέμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καταπεσεῖν ἡμεῖς δ' ἐπὶ τῆς γῆς βεβηκότες, πολὺ μὲν ἰσχυρότερον παίσομεν, ἢν τις προσῇ, πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ὅτε ἂν ἐθέλωμεν τευξόμεθα ἐνὶ μόνῳ προέχουσιν ἡμᾶς οἱ ἱππεῖς· φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλεστέρον ἐσιν, ἢ ἡμῖν. Εἰ δὲ διὰ τὰς μὲν μάχας θάρρειτε, ὅτι δ' οὐκέτι ἡμῖν Τισσαφέρνῃς ἡγήσεται, οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορὰν παρέξει, τοῦτο ἄχθεσθε, σκέψασθε πότε-

ρον κρεῖττον, Τισσαφέρνῃν, ἡγεμόνα ἔχειν, ὅς ἐπιβλεύων ἡμῖν φανερός ἐσιν, ἢ οὐς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας λαβόντες ἡγείσθαι κελεύωμεν, οἱ εἰσὼν ὅτι, ἢν τι περὶ ἡμᾶς ἀμαρτάνωσι, περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἀμαρτάνουσι. τὰ δ' ἐπιτήδεια πότερον ὠνεῖσθαι κρεῖττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ἢς οὗτοι παρεῖχον, μικρὰ μέτρα πολλοῦ ἀργυρίου μὴδὲ τοῦτο ἔτι ἔχοντας αὐτοὺς λαμβάνειν· ἢ, ἢν περ κρατῶμεν, μέτρῳ χρωμένους ὁπόσω ἂν ἕκαστος βούληται. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν γινώσκετε ὅτι οὕτω κρεῖττον, τοὺς δὲ ποταμούς ἀπορον νομίζετε εἶναι, καὶ μεγάλως ἡγείσθε ἐξαπατηθῆναι διαβάντες, σκέψασθε εἰ ἄρα τῆτο καὶ μωρότατον πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι. πάντες μὲν γὰρ οἱ ποταμοὶ, ἢν πρόσθεν τῶν πηγῶν ἀποροιῶσι, προῖσσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίγνονται, οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες. Εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διήσκουσιν, ἡγεμῶν τε μηδεὶς φανείται, οὐδ' ὥς ἡμῖν γε ἀδυμητέον. ἐπιστάμεθα γὰρ Μυσσοὺς, οὓς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίμεν βελτίους εἶναι, οἱ βασιλέως ἀκοντοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ χώρα πολλὰς τε καὶ μεγάλας καὶ εὐδαίμονας πόλεις οἰκοῦσιν· ἐπιστάμεθα δὲ Πεισίδας ὡσαύτως· Λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδομεν ὅτι, ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες, τὴν τέτλες χώραν καρπῶνται. Καὶ ἡμᾶς δ' ἂν φαίμεν ἔγωγε χρῆναι μήπω φανεροὺς εἶναι οἵκαδε ὠρμημένους, ἀλλὰ κατασκευάζεσθαι, ὥς αὐτοῦ περ οἰκήσοντες.

οἶδα γὰρ ὅτι καὶ Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη πολλοὺς δὲ ἂν ὁμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν· καὶ ὁδοποιήσεί γ' ἂν αὐτοὺς, καὶ εἰ σὺν τεθρίπποις βέλοιντο ἀπέναι. καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι τρισάσμενος ταῦτα ἐποίει, εἰ ἐώρα ἡμᾶς μένειν παρασκευαζομένους. Ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μὴ, ἂν ἅπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν, καὶ ἐν ἀφθόνοισι βιοτεύειν, καὶ Μήδων δὲ καὶ Περσῶν καλαῖς καὶ μεγάλας γυναῖξί καὶ παρθένοισι ὁμιλεῖν, μὴ ὥσπερ οἱ λωτοφάγοι, ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ. Δοκεῖ οὖν μοι εἰκὸς καὶ δίκαιον εἶναι, πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους πειρᾶσθαι ἀφικνεῖσθαι· καὶ ἐπιδείξαι τοῖς Ἕλλησιν ὅτι ἐκόντες πένονται, ἐξὸν αὐτοῖς, τοὺς νῦν οἴκοι ἀκλήρους πολιτεύοντας ἐνθάδε κομισαμένους, πλεσίς τε ὄραν. Ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτ' ἀγαθὰ δηλονότι τῶν κρατέντων ἐστὶ. Τοῦτο δὲ δεῖ λέγειν, πῶς ἂν πορευοίμεθα τε ὡς ἀσφαλές τε, καὶ εἰ μάχεσθαι δεῖ, ὡς κράτιστα μαχοίμεθα. πρῶτα μὲν τοῖνυν, ἔφη, δοκεῖ μοι καλῶς καῦσαι τὰς ἀμάξας, ὥς ἔχομεν, ἵνα μὴ τὰ ζεύγη ἡμῶν στρατηγῇ, ἀλλὰ πορευώμεθα ὅποι ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρῃ· ἔπειτα καὶ πᾶς σκηνὰς συγκατακαῦσαι. αὗται γὰρ αὖ ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνωφελεῖσι δὲ οὐδὲν οὔτε εἰς τὸ μάχεσθαι, οὔτ' εἰς τὸ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν. Ἔτι δὲ τῶν ἄλλων σκευῶν τὰ περιττὰ ἀπαλλάξωμεν, πλὴν ὅσα πολέμῳ ἕνεκεν, ἢ σί-

των, ἢ ποτῶν ἔχομεν· ἵν' ὡς πλείστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ὦσιν, ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. κρατεμένων μὲν γὰρ ἐπίσασθε ὅτι πάντα τὰ ἀλλότρια· ἦν δὲ κρατῶμεν, καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμετέρους νομίζειν. Λαιπὸν μοι εἰπεῖν, ὅπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶναι. ὁρᾶτε γὰρ καὶ τοὺς πολεμίους, ὅτι οὐ πρόσθεν ἐξενεγκεῖν ἐτόλμυσαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, πρὶν τοὺς στρατηγοὺς ἡμῶν συνέλαβον, νομίζοντες, ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων, καὶ ἡμῶν πειδομένων, ἱκανοὺς εἶναι ἡμᾶς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ· λαβόντας δὲ τοὺς ἀρχοντας, ἀναρχίᾳ ἂν καὶ ἀταξίᾳ ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι. Δεῖ οὖν πολὺ μὲν τοὺς ἀρχοντας ἐπιμελεῖν γενέσθαι τοὺς νῦν τῶν πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους εὐτακτοτέρους, καὶ πειδομένους μᾶλλον τοῖς ἀρχουσι νῦν, ἢ καὶ πρόσθεν. ἦν δὲ τις ἀπειθῇ, ἦν ψηφίσθησθε τὸν αἰεὶ ὑμῶν ἐντυγχάνοντα σὺν τῷ ἀρχοντι κολάζειν, οὕτως οἱ πολέμιοι πλείστον ἐφευσμένοι ἔσονται· τῇδε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ μυρίους ὀφόνται ἀνθ' ἑνὸς Κλεάρχους, τοὺς οὐδενὶ ἐπιτρέφοντας κακῶ. Ἀλλὰ γὰρ καὶ περαίνειν ἤδη ὥρα· ἴσως γὰρ οἱ πολέμιοι αὐτίκα παρέσονταί. ὅ, τι μὲν οὖν τούτων δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐπικυρώσατε ὡς τάχιστα, ἵν' ἔργῳ περαινῇτε. εἰ δὲ τις τί εἶδε τῶν ἄλλων βέλτιον ἢ ταύτη, τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν· πάντες γὰρ κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα.»

Μετὰ δὲ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν, Ἀλλ' εἰ μὲν τινος ἄλλου δέῃ πρὸς τούτοις, οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ αὐτίκα ἔξεσι ποιεῖν· ἃ δὲ νῦν εἴρηκε, δοκεῖ μοι ὡς τάχιστα ψηφίσασθαι ἄριστον εἶναι· καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀνατενάτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἀνασὰς δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν· ὦ ἄνδρες, ἀκούσατε ὧν προσδοκᾶν δοκεῖ μοι. δῆλον ὅτι πορεύεσθαι ἡμᾶς δεῖ, ὅπως ἔξομεν τὰ ἐπιτήδεια. ἀκούω δὲ κώμας εἶναι καλὰς, οὐ πλεῖον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας. οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι, εἰ οἱ πολέμιοι, ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες, τοὺς μὲν παριόντας διώκουσί τε καὶ δάκνυσιν, ἢν δύνωνται, τοὺς δὲ διώκοντας φεύγουσιν· εἰ καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἀπιοῦσιν ἐπακολουθοῖεν. Ἴσως οὖν ἀσφαλέστερον ἡμῖν πορεύεσθαι πλαίσιον ποιησαμένους τῶν ὀπλῶν, ἵνα τὰ σκευοφόρα καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρῳ ᾖ. εἰ οὖν νῦν ἀποδειχθεῖν, τίνα χρὴ ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου, καὶ τὰ πρόσθεν κοσμεῖν, καὶ τίνας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἐκατέρων εἶναι, καὶ τίνας ὀπισθοφυλακεῖν, οὐκ ἂν, ὅποτε οἱ πολέμιοι ἔλθοιεν, βελευεσθαι ἡμᾶς δεῖοι, ἀλλὰ χρώμεθ' ἂν εὐθὺς τοῖς τεταγμένοις. Εἰ μὲν οὖν ἄλλος τις βέτιον ὄρχῃ, ἄλλως ἐχέτω· εἰ δὲ μὴ, Χειρίσοφος μὲν ἡγοῖτο, ἐπειδὴ καὶ Λακεδαιμονίος ἐστὶ τῶν δὲ πλευρῶν ἐκατέρων δύο τῶν πρεσβυτάτων στρατηγῶν ἐπιμελοῖσθαι· ὀπισθοφυλακῶμεν δὲ ἡμεῖς οἱ νεώτατοι, ἐγὼ τε καὶ Τιμασίων, τὸ νῦν εἶναι. τὸ δὲ λοιπὸν, πειρώμενοι ταύτης τῆς τάξεως, βελευσόμεθα

ὅ, τι ἂν αἰεὶ κράτιστον δοκοῖν εἶναι. εἰ δὲ τις ἄλλο βέλτιον ὄρχῃ, λεξάτω. Ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν, Ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀνατενάτω τὴν χεῖρα. ἔδοξε ταῦτα. Ἔνῃ, ἔφη, ἀπιοῦντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδωγμένα· καὶ ὅσις τε ὑμῶν τοὺς οἰκέας ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι· (οὐ γάρ ἐστιν ἄλλως τούτε τυχεῖν) ὅσις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν, τῶν μὲν γὰρ νικῶντων, τὸ κατακαίνειν· τῶν δὲ ἡττωμένων, τὸ ἀποθνήσκειν ἐς· καὶ εἰ τις γε χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειράσθω· τῶν γὰρ νικῶντων ἐς· καὶ τὰ ἑαυτῶν σώζειν, καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν.

ΕΚ ΚΕΦ. γ'.

Τούτων λεχθέντων ἀνέστησαν, καὶ ἀπελθόντες κατέκαιον τὰς ἀμάξας καὶ τὰς σκηνάς· τῶν δὲ περιττῶν ὅτε μὲν δέοιτό τις, μετεδίδοσαν ἀλλήλοις τὰ δὲ ἄλλα εἰς τὸ πῦρ ἐρρίπλουν. ταῦτα ποιήσαντες ἡρισοποιοῦντο.....

Καὶ ἐκ τούτου ἐδόκει τοῖς στρατηγοῖς, βέλτιον εἶναι δόγμα ποιήσασθαι, τὸν πόλεμον ἀκήρυκτον εἶναι, ἔς τε ἐν τῇ πολεμίᾳ εἶεν· διέφθειρον γὰρ προσιόντες τοὺς στρατιώτας, καὶ ἓνα γε λοχαγὸν διέφθειραν Νίκαρχον Ἀρκάδα· καὶ ὥχετο ἀπὼν νυκτὸς σὺν ἀνθρώποις ὡς εἴκοσι. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀρισησάντες,

καὶ διαβάαντες τὸν Ζάβατον ποταμὸν, ἐπορεύοντο τεταγμένοι, τὰ ὑποζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ ἔχοντες, οὐ πολὺ δὲ προελκυσθέντων αὐτῶν, ἐπιφαίνειναι πάλιν ὁ Μιθριδάτης, ἱππέας ἔχων ὡς διακοσίους, καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας ὡς τετρακοσίους, μάλα ἐλαφροὺς καὶ εὐζώνους· καὶ προσήει μὲν, ὡς φίλος ὢν, πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγένετο, ἔξαπίνης οἱ μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἱππεῖς καὶ πεζοί, οἱ δ' ἐσφενδόνων καὶ ἐτίτρωσκον. οἱ δ' ὀπισθοφύλακες τῶν Ἑλλήνων ἔπαχον μὲν κακῶς, ἀντεποιοῦν δὲ οὐδέν· οἱ τε γὰρ Κρήτες βραχύτερα τῶν Περσῶν ἐτόξευον, καὶ ἅμα φίλοι ὄντες εἴσω τῶν ὀπλῶν κατεκέκλιοντο· οἱ τε ἀκοντισταὶ βραχύτερα ἠκόντιζον ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν. Ἐκ τούτου Ξενοφῶντι ἐδόκει διωκτέων εἶναι· καὶ ἐδίωκον τῶν τε ὀπλιτῶν καὶ τῶν πελταστῶν οἱ ἔτυχον σὺν αὐτῷ ὀπισθοφυλακοῦντες· διώκοντες δὲ οὐδένα κατελάμβανον τῶν πολεμίων. οὔτε γὰρ ἱππεῖς ἦσαν τοῖς Ἕλλησιν, οὔτε οἱ πεζοὶ τοὺς πεζοὺς ἐκ πολλοῦ φεύγοντας ἐδύναντο καταλαμβάνειν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ· πολὺ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἦν ἀπὸ τοῦ ἄλλου στρατεύματος διώκειν. οἱ δὲ βάρβαροι ἱππεῖς καὶ φεύγοντες ἅμα ἐτίτρωσκον, εἰς τούπισθεν τοξέοντες ἀπὸ τῶν ἵππων· ὁπόσον δὲ προδιώξειαν οἱ Ἕλληνες, τοσούτο πάλιν ἐπαναχωρεῖν μαχομένους ἔδει. Ὡς τε τῆς ἡμέρας ὅλης διήλθον οὐ πλέον πέντε καὶ ἑκοσι σταδίων, ἀλλὰ δείλης ἀφίκοντο εἰς τὰς κόμας.

ἐνθα δὴ πάλιν ἀδυμία ἦν. καὶ Χειρίσοφος καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν Ξενοφῶντα ἠτιῶντο, ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος, καὶ αὐτός τε ἐκινδύνευε, καὶ τοὺς πολεμίους οὐδὲν μᾶλλον ἐδύνατο βλάπτειν. Ακούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν ἔλεγεν ὅτι ὀρθῶς ἠτιῶντο, καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρτυροῖν....

ΕΚ ΚΕΦ. Δ'

Μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν, τῇ ἄλλῃ ἐπορεύοντο προΐαιτερον ἀνασάντες. χαράδραν γὰρ αὐτοὺς ἔδει διαβῆναι, ἐφ' ἣ ἐφοβοῦντο μὴ ἐπιδοῖντο αὐτοῖς διαβαίνουσιν οἱ πολέμιοι. διαβεβηκόσι δὲ αὐτοῖς ἐπιφαίνεται ὁ Μιθριδάτης πάλιν, ἔχων ἱππέας χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακισχιλίους· τοσούτους γὰρ ἤττισε Τισσαφέρην, καὶ ἔλαβεν ὑποσχόμενος, ἦν τούτους λάβη, παραδώσειν αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας· καταφρονήσας, ὅτι ἐν τῇ ἐμπροσθεν προσβολῇ ὀλίγους ἔχων, ἔπαθε μὲν οὐδέν, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμιζε ποιῆσαι. Ἐπεὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαβεβηκότες ἀπείχον τῆς χαράδρας ὅσον ὀκτὼ σταδίους, διέβαινε καὶ ὁ Μιθριδάτης, ἔχων τὴν δύναμιν. παρήγγελετο δὲ, τῶν τε πελταστῶν, οὓς ἔδει διώκειν, καὶ τῶν ὀπλιτῶν, καὶ τοῖς ἱππεῦσι εἶρητο θάρρῃσι διώκειν, ὡς ἐφεφομένης ἱκανῆς δυνάμεως. Ἐπεὶ δὲ ὁ Μιθριδάτης κατειλήφει, καὶ ἤδη σφενδόναι καὶ τοξεύματα

ἐξικνῆντο, ἐσήμηνε τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι, καὶ εὐθὺς ἔθεν ὁμόσε οἷς εἶρητο, καὶ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἔφευγον ἐπὶ τὴν χαράδραν. ἐν ταύτῃ τῇ διώξει τοῖς βαρβάροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοί, καὶ τῶν ἱππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζωοὶ ἐλήφθησαν ὥς οὐκ ἑκατάδεκα· τοὺς δ' ἀποθανόντας αὐτοκέλευσοι οἱ Ἕλληνες ἠκίσαντο, ὥς ὅτι φοβερώτερον τοῖς πολεμίοις εἶη ὄρεν. Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν. ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ ἦν Λάρισσα· ᾧκουν δ' αὐτὴν τοπαλαιὸν Μῆδοι· τοῦ δὲ τείχους ἦν αὐτῆς τὸ εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν· τοῦ δὲ κύκλου ἡ περίοδος δύο παρασάγγαν· ὠκοδόμητο δὲ πλίνθοις κεραμίαις· κρηπὶς δὲ ὑπὸν λιθίνη τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν. Ταύτην βασιλεὺς ὁ Περσῶν, ὅτε παρὰ Μήδων ἐλάμβανον τὴν ἀρχὴν Πέρσαι, πολιορκῶν, ἐδενὶ τρόπῳ ἐδύνατο ἐλεῖν· ἥλιον δὲ νεφέλῃ προκαλύψασα, ἠφάνισε, μέχρις οἱ ἄνθρωποι ἐξέλιπον, καὶ οὕτως ἐάλω. παρ' αὐτὴν τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνη, τὸ μὲν εὖρος ἑνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων· ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν ἀποπεφευγότες. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σαθμόν ἕνα, παρασάγγας ἕξ, πρὸς τείχος ἐρημον μέγα πρὸς τῇ πόλει κείμενον· ὄνομα δ' ἦν τῇ πόλει Μέσπιλα· Μῆδοι αὐτὴν ποτε ᾧκεν. ἦν δὲ ἡ

μὲν κρηπὶς λίθου ξεστὸ κογχυλιάει, τὸ εὖρος πενήκοντα ποδῶν, καὶ τὸ ὕψος πενήκοντα. ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐπωκοδόμητο πλίνθινον τείχος, τὸ μὲν εὖρος πενήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ἑκατόν· τῷ δὲ κύκλῳ περίοδος ἕξ παρασάγγαι. ἐνταῦθα ἐλέγετο Μεδία γυνὴ βασιλέως φυγεῖν, ὅτε ἀπώλεσαν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ Περσῶν Μῆδοι. ταύτην δὲ τὴν πόλιν πολιορκῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς, ἐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνῳ ἐλεῖν, οὔτε βίᾳ. Ζεὺς δὲ ἐμβροντήτους ποιεῖ τοὺς ἐνοικῶντας, καὶ οὕτως ἐάλω. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύοντο σαθμόν ἕνα, παρασάγγας τέτταρας. εἰς τῷτον δὲ τὸν σαθμόν Τισσαφέρνης ἐπεφάνη, οἷς τε αὐτὸς ἦλθεν ἱππέας ἔχων, καὶ τὴν Ορόντη δύναμιν, τῷ τὴν βασιλέως θυγατέρα ἔχοντας, καὶ οὓς Κύρος ἔχων ἀνέβη βαρβάρους, καὶ οὓς ὁ βασιλεὺς ἀδελφὸς ἔχων βασιλεῖ ἐβοήθει, καὶ πρὸς τέτοις, ὅσους βασιλεὺς ἐδωκεν αὐτῷ· ὥς τὸ σράτευμα πάμπλου ἐφάνη. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων εἶχεν ὀπισθεν κατασῆσας, τὰς δὲ εἰς τὰ πλάγια παραγαγὼν, ἐμβάλλειν μὲν οὐκ ἐτόλμησεν, οὐδ' ἐβόλετο διακινδυνεύειν· σφενδονᾶν δὲ παρήγγελε καὶ τοξεύειν. Ἐπεὶ δὲ διαταχθέντες οἱ Ρόδιοι ἐσφενδόνησαν, καὶ οἱ Σκυθοτοξόται ἐτόξευσαν, καὶ ἔδαις ἡμάρτανεν ἀνδρὸς, (ἐδὲ γὰρ, εἰ πάνυ προυθυμεῖτο, ῥάδιον ἦν) καὶ ὁ Τισσαφέρνης μάλα ταχέως ἐξω βελῶν ἀπεχώρει, καὶ ἄλλαι τάξεις ἀπεχώρησαν καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπορεύοντο, οἱ

οἱ δ' εἶποντο· καὶ ἔκτετι ἐπέκειντο οἱ βάρβαροι τῇ τότε ἀκροβολίσει· μακρότερον γὰρ οἱ τε Ρόδιοι τῶν Περσῶν ἐσφενδόνων, καὶ τῶν πλείων τοξοτῶν. Μεγάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικά ἐσιν· ὥς τε χρήσιμα ἦν, ὅπου σα ἀλίτκοιτο τῶν τοξευμάτων τοῖς Κρησὶ καὶ διετέλουν χρώμενοι τοῖς τῶν πολεμίων τοξεύμασι, καὶ ἐμελέτων τοξεύειν ἄνω ἵεντες μακράν. εὐρίσκετο δὲ ταὶ νέϋρα πολλὰ ἐν ταῖς κώμαις, καὶ μόλις ὁσος· ὥς τε χρῆσθαι εἰς τὰς σφενδόνους. Καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ κατεστρατοπεδεύοντο οἱ Ἕλληνες κώμαις ἐπιτυχόντες, ἀπῆλθον οἱ βάρβαροι, μείον ἔχοντες ἐν τῇ τότε ἀκροβολίσει· τὴν δὲ ἐπέστησαν ἡμέραν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἐπεσιτίσαντο· ἦν γὰρ πολὺς σῆτος ἐν ταῖς κώμαις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο διὰ τῆς πεδίσ, καὶ Τισσαφέρνης εἶπετο ἀκροβολιζόμενος. Ενθαδὴ οἱ Ἕλληνες ἔγνωσαν, ὅτι πλαίσιον ἰσόπλευρον πονηρὰ τάξις εἴη πολεμίων ἐπομένων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἦν μὲν συγκύπῃ τὰ κέρατα τοῦ πλαισίου, ἢ ὁδοῦ στενοτέρας οὐσης, ἢ ὁρέων ἀναγκαζόντων, ἢ γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὀπίστας, καὶ πορεύεσθαι πονήρως, ἅμα μὲν πιεζομένους, ἅμα δὲ καὶ ταραττομένους· ὥς τε δυσχρήστους εἶναι ἀνάγκη, ἀτάττους ὄντας. Ὄταν δ' αὖ διασχῇ τὰ κέρατα, ἀνάγκη διασπᾶσθαι τοὺς τότε ἐκθλιβομένους, καὶ κενὸν γίνεσθαι τὸ μέσον τῶν κερμάτων, καὶ ἀδυμεῖν τοὺς ταῦτα πᾶσχοντας, τῶν πολεμίων ἐπομένων. καὶ ὁπότε δέοι γέφυραν διαβαί-

νειν, ἢ ἄλλην τινὰ διάβασιν, ἔσπευδεν ἕκαστος, βουλόμενος φθάσαι πρῶτος· καὶ εὐεπίθετον ἦν ἐνταῦθα τοῖς πολεμίοις. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔγνωσαν οἱ στρατηγοί, ἐποίησαντο ἐξ λόχων ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας, καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησαν, καὶ ἄλλους πεντηκοντήρας, καὶ ἄλλους ἐνωμοτάρχας. οὗτοι δὲ πορευόμενοι οἱ λοχαγοί, ὁπότε μὲν συγκύπῃ τὰ κέρατα, ὑπέμενον ὕστεροι, ὥς τε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι· τότε δὲ παρήγον ἔξωθεν τῶν κερμάτων. Ὅποτε δὲ διάσχοιεν αἱ πλευραὶ τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἀνέξεπέμπλασαν, εἰ μὲν στενότερον εἴη τὸ διέχον, κατὰ τοὺς λόχους· εἰ δὲ πλατύτερον, κατὰ πεντηκοσῶς· εἰ δὲ πάνυ πλατὺ, κατ' ἐνωμοτίας· ὥς τε αἰεὶ ἔκπλεων εἶναι τὸ μέσον. εἰ δὲ καὶ διαβαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν ἢ γέφυραν, ἐκ ἐταράττοντο, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει οἱ λοχαγοὶ διέβαινον· καὶ εἴ περ δέοι τι τῆς φάλαγγος, ἐπιπαρήσαν ἔτοι. Τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπορεύθησαν σαθμοὺς τέτταρας· ἡνίκα δὲ τὸν πέμπτον ἐπορεύοντο σαθμὸν, εἶδον βασιλείον τι, καὶ περὶ αὐτὸ κώμας πολλὰς· τὴν τε ὁδὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν γιγνομένην, οἱ καθῆκον ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑφ' ᾧ ἦν κώμη. καὶ εἶδον μὲν τοὺς γηλόφους ἄσμενοι οἱ Ἕλληνες, ὡς εἰκὸς, τῶν πολεμίων ὄντων ἱππέων. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ τῆς πεδίσ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸν πρῶτον γήλοφον, κατέβαινον ὡς ἐπὶ τὸ, ἕτερον ἀναβαίνειν. Ενταῦθα παραγίνονται οἱ βάρβαροι καὶ ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ἐπὶ τὸ πρᾶν ἐβαλλον, ἐσφεν-

διόνων, ἐτόξενον ὑπὸ μασίγων· καὶ πολλοὺς κατετί-
 τρωσκον, καὶ ἐκράτησαν τῶν Ἑλλήνων γυμνητῶν, καὶ
 κατέκλειταν αὐτοὺς εἰς τὸν ὅπλων· ὥστε παντάπα-
 σι ταύτην τὴν ἡμέραν ἀχρηστοὶ ἦσαν, ἐν τῷ ὄχλῳ ὄν-
 τες, καὶ οἱ σφενδονῆται οἱ τοξόται. Ἐπεὶ δὲ πιεζό-
 μενοι οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν διώκειν, σχολῇ μὲν ἐπὶ
 τὸ ἄκρον ἀφικνοῦνται, ὀπλῖται ὄντες· οἱ δὲ πολέμιοι
 ταχὺ ἀνεπήδων. πάλιν δὲ, ὁπότε ἀπίοιεν πρὸς τὸ
 ἄλλο στρατευμα, ταυτὰ ἐπασχον· καὶ ἐπὶ τῇ δευτέ-
 ρου γηλόφῃ ταυτὰ ἐγίγνετο· ὥστε ἀπὸ τῆς τρίτης γηλό-
 φῃ ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ κινεῖν τοὺς στρατιώτας· πλὴν ἀ-
 πὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τῆς πλαισίας ἀνήγαγον πελτα-
 σὰς πρὸς τὸ ὄρος. Ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν ἐ-
 πομένων πολέμιων, ἐκέτι ἐπατίθεντο οἱ πολέμιοι τοῖς
 καταβαίνουσι· δελοικότες μὴ ἀποτμηθεῖνσαν, καὶ
 ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν γένοιτο οἱ πολέμιοι. οὕτω τὸ
 λοιπὸν τῆς ἡμέρας πορευόμενοι, οἱ μὲν τῇ ὁδῷ κατὰ
 τοὺς γηλόφους, οἱ δὲ κατὰ τὸ ὄρος ἐπιπαριόντες, ἀ-
 φίκοντο εἰς τὰς κώμας, καὶ ἰατροὺς κατέστησαν ὁκ-
 τῶ· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρωμένοι. Ἐνταῦθα ἔμει-
 ναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ τῶν τετρωμένων ἔνικα, καὶ ἅ-
 μα ἐπιτήδεια πολλὰ εἶχον, ἄλευρα, οἶνον, κριθὰς
 ἵπποις συμβεβλημένας πολλὰς. ταῦτα δὲ συνηγμένα
 ἦν τῷ σατραπεύοντι τῆς χώρας. Τετάρτῃ δ' ἡμέρᾳ
 καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδίον. ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν αὐ-
 τοὺς Τισσαφέρνης σὺν τῇ δυνάμει, ἐδίδαξε τοὺς

Ἕλληνας τῇ ἀνάγκῃ κατασκηνοῦσαι ἔκ πρῶτον εἶδον
 κώμην, καὶ μὴ πορεύεσθαι ἔτι μαχομένους· πολλοὶ
 γὰρ ἦσαν ἀπόμαχοι τετρωμένοι, καὶ οἱ ἐκείνους φέρον-
 τες, καὶ οἱ τῶν φερόντων τὰ ὅπλα διεξάμενοι. ἐπεὶ
 δὲ κατεσκήνησαν, καὶ ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἀκροβολί-
 ζεσθαι οἱ βάρβαροι πρὸς τὴν κώμην προσιόντες, πο-
 λὺ περιῆσαν οἱ Ἕλληνες· πολὺ γὰρ διέφερεν, ἐκ τῆς
 χώρας ὀρμῶντας ἀλέξασθαι, ἢ πορευομένους ἐποιοῦσι
 τοῖς πολέμοις μάχεσθαι.....

Ἐπειδὴ δὲ σαφῶς ἀπιόντας ἦδη εἶδον οἱ Ἕλλη-
 νες, ἐπορεύοντο καὶ αὐτοὶ ἀναζεύξαντες, καὶ διήλθον
 ὅσον ἐξήκοντα σταδίους· καὶ γίγνεσθαι τοσούτον μεταξύ
 τῶν στρατευμάτων, ὥστε τῇ ὑπεραίᾳ ἐκ ἐφάνησαν οἱ
 πολέμιοι, οὐδὲ τῇ τρίτῃ· τῇ δὲ τετάρτῃ νυκτὸς προελ-
 θόντες, καταλαμβάνουσι χωρίον ὑπερδιέξιον οἱ βάρβα-
 ροι, ἢ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες παριέναι, ἀκρωνυχίαν ὀ-
 ρους, ὑφ' ἣν ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον. Ἐπειδὴ
 δὲ ἑώρα Χειρίσοφος προκατεῖλημμένην τὴν ἀκρωνυχίαν,
 καλεῖ Ξενοφῶντα ἀπὸ τῆς ἐρᾶς· καὶ κελεύει λαβόντα
 τοὺς πελτασὰς παραγενέσθαι εἰς τὸ πρόσθεν. ὁ δὲ
 Ξενοφῶν τοὺς μὲν πελτασὰς ἐκ ἡγείν· (ἐπιφανόμενον
 γὰρ ἑώρα Τισσαφέρνην, καὶ τὸ στρατευμα πᾶν) αὐ-
 τὸς δὲ προσελάσας ἠρώτα, Τί καλεῖς; ὁ δὲ λέγει
 αὐτῷ, ἔξεστιν ὁρᾶν· προκατεῖληπται γὰρ ἡμῖν ὁ ὑπὲρ
 τῆς καταβάσεως λόφος, καὶ ἐκ ἐστὶ παρελθεῖν, εἰ μὴ
 τέτρες ἀποκόφομεν· ἀλλὰ τί ἐκ ἡγείν τοὺς πελτασὰς;

τὸ πεδίον, ἔσρατοπεδρεύσαντο ἐν κώμῃ μεσῇ πολλῶν ἀγαθῶν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν, ἐν τέρτῳ τῷ πεδίῳ, παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν. Ἡνίκα δ' ἦν δέλιη, ἑξαπίνης ἐπιφαίνονται οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινες τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἀρπαγὴν· καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν. Ἐνταῦθα Τισσαφέρνης, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καίειν ἐπεχείρησαν τὰς κώμας. καὶ τῶν Ἑλλήνων μάλα ἠθύμισάν τινες, ἐννέμενοι μὴ τὰ ἐπιτήδεια, εἰ καύσειεν, οὐκ ἔχοιεν ὁπόθεν λαμβάνοιεν. καὶ οἱ μὲν ἄμφω Χειρίσοφον ἀπῆσαν ἐκ τῆς βοηθείας· ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἐπεὶ κατέβη, παρελαύνων ἐπὶ τὰς τάξεις, ἠνίκα ἀπὸ τῆς βοηθείας ἀπῆσαν οἱ Ἕλληνες, ἔλεγεν· Ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὑφίεντας τὴν χώραν ἡδὴ ἡμετέραν εἶναι· ἃ γὰρ ὅτε ἐσπένδοντο, διεπράττοντο μὴ κᾶειν τὴν βασιλέως χώραν, νῦν αὐτοὶ κᾶσιν ὡς ἀλλοτρίαν. ἀλλὰ ἐάν πε καταλίπωσιν γε αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια, ὄψονται καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα πορευομένους. ἀλλ', ὦ Χειρίσοφε, ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς κᾶοντας, ὡς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· οὐκ οὐν ἔμοι γε δοκεῖ· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἔφη, κᾶωμεν, καὶ οὕτω θᾶττον παύσονται. Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀπῆλθον, οἱ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν, στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ συνῆλθον. καὶ ἐνταῦθα

πολλὴ ἀπορία ἦν. ἐνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἦν ὑπερύψηλα, ἐνθεν δὲ ποταμὸς τοσούτος τὸ βάθος, ὥς μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν πειρωμένοις τῷ βάθους...

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ

ΕΚ ΚΕΦ Α'.

Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, ἐνθα ὁ μὲν Τίγρης ποταμὸς παντάπασιν ἀπορος ἦν διὰ τὸ βάθος καὶ μέγεθος, πάροδος δ' οὐκ ἦν, ἀλλὰ τὰ Καρδούχια ὄρη ἀπότομα ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐκρέματο, ἐδόκει τοῖς στρατηγοῖς διὰ τῶν ὀρέων πορευτέον εἶναι. Ἡκκον γὰρ τῶν ἀλίσκομένων ὅτι, εἰ διέλθοιεν τὰ Καρδούχια ὄρη, ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, ἦν μὲν βούλωνται, διαβήσονται· ἦν δὲ μὴ βέλωνται, περιῖασι. καὶ τοῦ Εὐφράτη τε τὰς πηγὰς ἐλέγετο οὐ πρόσω τοῦ Τίγρητος εἶναι· καὶ ἔστιν οὕτω τὸ σενόν. Τὴν δ' εἰς τοὺς Καρδούχους ἐμβολὴν ὥδε ποιοῦνται, ἅμα μὲν λαθεῖν πειρώμενοι, ἅμα δὲ φθάσαι πρὶν τοὺς πολέμους καταλαβεῖν τὰ ἅκρα· ἠνίκα δ' ἦν ἄμφω τὴν τελευταίαν φυλακὴν, καὶ ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταῖς διελθεῖν τὸ πεδίον, τινικαῦτα ἀναστάντες, ἀπὸ παραγγέλσεως πορευόμενοι ἀφικνοῦνται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸ ὄρος. Ἐνθα δὲ Χειρίσοφος μὲν ἠγείτο τοῦ στρατεύματος, λαβὼν τὸ ἄμρ' αὐτὸν, καὶ τοὺς

γυμνήτας πάντας· Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλα-
ξιν ὀπλίταις εἶπετο, οὐδένα ἔχων γυμνήτα· οὐδεὶς
γὰρ ἐδόκει κίνδυνος εἶναι μή τις ἄνω πορευομένων ἐκ
τοῦ ὀπισθεν ἐπίσποιτο. καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαί-
νει Χειρίσοφος, πρὶν τινα αἰσθῆσθαι τῶν πολεμίων· ἔ-
πειτα δὲ ὑψηγείτο· ἐφείπετο δὲ αἰεὶ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ
στρατεύματος, εἰς τὰς κώμας τὰς ἐν τοῖς ἄγχεσί τε
καὶ μυχοῖς τῶν ὀρέων. Ἐνθα δὲ οἱ μὲν Καρδοῦχοι
ἐκλιπόντες τὰς οἰκίας, ἔχοντες καὶ γυναῖκας, καὶ
παῖδας, ἔφευγον ἐπὶ τὰ ὄρη· τὰ δ' ἐπιτήδεια πολλὰ
ἦν λαμβάνειν· ἦσαν δὲ καὶ χαλκώμασι παντόλλοις
κατεσκευασμένοι αἱ οἰκίαι, ὧν οὐδὲν ἔφερον οἱ Ἕλ-
ληνες, οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐδίωκον, ὑποφειδόμενοι,
εἰ πως ἂν ἐθελήσειαν οἱ Καρδοῦχοι διῆναι αὐτοὺς ὡς
διὰ φιλίας τῆς κώρας, ἐπεὶ περ βασιλεῖ πολέμιοι ἦσαν.
τὰ μὲντοι ἐπιτήδεια, ὅτῳ τις ἐπιτυχάνοι, ἐλάμ-
βανον· ἀνάγκη γὰρ ἦν. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι οὔτε καλοῦν-
των ὑπήκουον, οὔτε ἄλλο φιλικὸν οὐδὲν ἐποίεν. ὅτε δὲ
οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς τὰς κώμας
ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἥδη σκοταῖοι, (διὰ γὰρ τὸ σενὴν εἶναι
τὴν ὁδὸν, ὅλην τὴν ἡμέραν ἢ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο
καὶ κατάβασις εἰς τὰς κώμας) τότε δὲ συλλεγόν-
τες τινες τῶν Καρδοῦχων τοῖς τελευταίοις ἐπετίθεντο,
καὶ ἀπέκλεινον τινὰς, καὶ λίθοις καὶ τοξοῦμασι κα-
τέτρωσαν, ὀλίγοι τινες ὄντες. Ἐξ ἀπροσδοκήτου γὰρ
αὐτοῖς ἐπέπεσε τὸ Ἑλληνικόν. εἰ μὲντοι τότε πλείους

συνελέγησαν, ἐκινδύνευσεν ἂν διαφθαρῆναι πολλὰ τοῦ
στρατεύματος, καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα οὕτως ἐν
ταῖς κώμας ἠυλίσθησαν· οἱ δὲ Καρδοῦχοι κύκλῳ πυ-
ρὰ ἔκαιον ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ συνεώρων ἀλλήλους. Ἄμα
δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθοῦσι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς
τῶν Ἑλλήνων ἔδοξε, τῶν τε ὑποζυγίων τὰ ἀναγκαῖα
καὶ τὰ δυνατώτατα πορεύεσθαι ἔχοντας, καταλι-
πόντας τὰ ἄλλα, καὶ ὅποσα ἦν νεωστὶ αἰχμάλωτα
ἀνδράποδα ἐν τῇ στρατιᾷ, πάντα ἀφεῖναι. Σχολαί-
αν γὰρ ἐποίουν τὴν πορείαν πολλὰ ὄντα τὰ ὑποζύ-
για καὶ τὰ αἰχμάλωτα· καὶ πολλοὶ δὲ αὐτῶν, οἱ
ἐπὶ τούτοις ὄντες, ἀπόμαχοι ἦσαν, διπλάσιά τε τὰ
ἐπιτήδεια ἔδει πορίζεσθαι καὶ φέρεσθαι, πολλῶν τῶν
ἀνθρώπων ὄντων. δόξαν δὲ ταῦτα, ἐκήρυξαν οὕτω
ποιεῖν. Ἐπειδὴ δὲ ἀριστήσαντες ἐπορεύοντο, ὑποσάντες
ἐν σενῶ οἱ στρατηγοί, εἰ τι εὐρίσκειεν τῶν εὐρημένων μὴ
ἀφιέμενον, ἀφηροῦντο· οἱ δ' ἐπείθοντο, πλὴν εἴ τις
τὶ ἔκλεπεν, ἢ παιδὸς ἐπιθυμήσας, ἢ γυναικὸς τῶν
εὐπρεπῶν. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν οὕτως ἐπορεύ-
θησαν, τὰ μὲν τι μαχόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἀναπαυό-
μενοι. Εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν χειμῶν γίνεσθαι πολλὸς,
ἀναγκαῖον δ' ἦν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰ ἐ-
πιτήδεια. καὶ ἠγείτο μὲν Χειρίσοφος, ὀπισθοφυλάκει
δὲ Ξενοφῶν. καὶ οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπετίθεντο, καὶ
σενῶν ὄντων τῶν χωρίων, ἐγγὺς προσιόντες ἐτόξευον,
καὶ ἐσφενδόνων· ὥστε ἠναγκάζοντο οἱ Ἕλληνες, ἐπιδιώ-

κοντες καὶ πάλιν ἀναχάζοντες, σχολῇ πορεύεσθαι καὶ θάμινά παρήγγειλεν ὁ Ξενοφῶν ὑπομένειν, ὅτε οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπικέοιντο. Ἐνθα ὁ Χειρίσοφος, ἄλλοτε μὲν ὅτε παρεγγυῶτο, ὑπέμενε, τότε δὲ οὐχ ὑπέμενε, ἀλλ' ἦγε ταχέως, καὶ παρηγγύα ἔπεσθαι ὥστε δῆλον ἦν, ὅτι πρᾶγμα τι εἴη· σχολῇ δὲ οὐκ ἦν ἰδεῖν παρελθόντι τὸ αἴτιον τῆς σπουδῆς· ὥστε ἡ πορεία ὁμοία φυγῆς ἐγίνετο τοῖς ὀπισθοφύλαξι. καὶ ἐνταῦθα ἀποθνήσκει ἀνὴρ ἀγαθὸς Λακωνικὸς Κλεώνυμος, τοξευθεὶς διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς σολάδος εἰς τὰς πλευράς, καὶ Βασίης Ἀρκᾶς διαμπερὲς εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ σταδμὸν εὐθὺς, ὥσπερ εἶχεν, ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν πρὸς τὸν Χειρίσοφον, ἠτιᾶτο αὐτὸν, ὅτι οὐχ ὑπέμεινε, ἀλλ' ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι. καὶ νῦν δύο καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ ἀνδρε τεθνάντην, καὶ οὔτε ἀνελέσθαι, οὔτε θάψαι αὐτῶ ἐδυνάμεθα. Αποκρίνεσθαι πρὸς ταῦτα ὁ Χειρίσοφος· βλέψον, ἔφη, εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἴδε ὡς ἅβατα πάντα ἐσὶ. μία δὲ αὕτη ὁδὸς, ἣν ὄρεσ, ὄρθια· καὶ ἐπὶ ταύτην ὄρεαν ἀνθρώπων ἔξεσί σοι ὄχλον τοσούτον, οἱ κατειληφότες φυλάττῃσι τὴν ἑκβασιν. ταῦτα ἐγὼ ἔσπευδον, καὶ διὰ τούτό σε οὐχ ὑπέμενον, εἴπως δυναίμην φθάσαι, πρὶν κατειληφθαι τὴν ὑπερβολήν· οἱ δὲ ἡγεμόνες, οὓς ἔχομεν, οὐ φασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν. Ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει· ἀλλ' ἐγὼ ἔχω δύο ἀνδρας.

δύο ἀνδρας ἐπεὶ γὰρ ἡμῖν πράγματα παρεῖχον, ἐνηδρεύσαμεν, (ὅπερ ἡμᾶς καὶ ἀναπνεῦσαι ἐποίησε) καὶ ἀπεκλείναμεν μὲν τινὰς αὐτῶν, καὶ ζῶντας προυδυμήθημεν λαβεῖν, αὐτοῦ τούτου ἕνεκεν, ὅπως ἡγεμόσιν εἰδόσι τὴν χώραν χρῆσώμεθα. Καὶ εὐθὺς ἀγαθόντες τοὺς ἀνθρώπους, ἤλεγχον διαλαβόντες, εἴ τινα εἰδεῖν ἄλλην ὁδόν, ἢ τὴν φανεράν· ὁ μὲν οὖν ἕτερος οὐκ ἔφη, καὶ μάλα πολλῶν φόβων προσαγομένων· ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ὠφέλιμον ἔλεγεν, ὁρῶντος τοῦ ἑτέρου κατεσφάγη ὁ δὲ λοιπὸς ἐλέξεν, ὅτι οὗτος μὲν διὰ ταῦτα οὐ φαίη εἰδέναι, ὅτι αὐτῷ τυγχάνει θυγάτηρ ἐκεῖ παρ' ἀνδρὶ ἐκδεδομένη· αὐτὸς δὲ ἔφη ἠγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑποζυγίοις πορεύεσθαι ὁδόν. Ερωτώμενος δ' εἴ εἴη τι ἐν αὐτῇ δύσβατον χωρίον, ἔφη εἶναι ἄκρον, ὃ, εἴ μή τις προκαταλήφοιτο, ἀδύνατον ἔσσεσθαι παρελθεῖν. ἐνταῦθα ἐδόκει, συγκαλέσαντας λοχαγοὺς καὶ πελταστὰς καὶ τῶν ὀπλιτῶν, λέγειν τε τὰ παρόντα, καὶ ἐρωτᾶν εἴ τις αὐτῶν ἐστίν, ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐθέλοι γενέσθαι, καὶ ὑποστὰς ἐθελοντὴς πορεύεσθαι. Ὑφίστασθαι τῶν μὲν ὀπλιτῶν Αἰσιώνυμος Μεθυδριεὺς Ἀρκᾶς, καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος Ἀρκᾶς. ἀντεσασίαζον δὲ αὐτοῖς Καλλίμαχος Παρράσιος Ἀρκᾶς, καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος Ἀρκᾶς· καὶ οὗτος ἔφη ἐθέλειν πορεύεσθαι, προσλαβὼν ἐθελοντας ἐκ παντὸς τοῦ στρατεύματος· εὐ γὰρ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἔφονθαι πολλοὶ τῶν νέων ἐμῶ ἡγεμένῃ. ἐκ τούτου ἐρωτῶσιν, εἴ τις καὶ τῶν γυμνη-

τῶν ἢ ταξιαρχῶν ἐθέλοι συμπορεύεσθαι. ὑφίσταται
 Αριστεας Χίος, ὃς πολλαχῆ πολλῶ ἀξίος τῇ στρατιᾷ
 εἰς ταῦτα ἐγένετο.

ΕΚ ΚΕΦ. Β'

Καὶ ἦν μὲν δαίλη, ἥδη δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἐμφαγόν-
 τας πορεύεσθαι· καὶ τὸν ἡγεμόνα διήσαντες παραδι-
 δόασιν αὐτοῖς καὶ συντίθειναι, τὴν μὲν νύκτα, ἣν
 λάβωσι τὸ ἄκρον, τὸ χωρίον φυλάττειν· ἅμα δὲ τῇ
 ἡμέρᾳ τῇ σάλπιγγι σημαίνειν· καὶ τοὺς μὲν ἄνω ὄντας
 ἵεναι ἐπὶ τοὺς κατέχοντας τὴν φανεράν· ἐκβασιν αὐ-
 τοὺς δὲ συμβοηθῆσιν ἐκβαίνοντες ὥς ἂν δύνωσιν τά-
 χιστα. ταῦτα συνθέμενοι, οἱ μὲν ἐπορεύοντο, πλῆθος
 ὥς δισχίλιοι καὶ ὕδωρ πολὺ ἦν ἐξ οὐρανοῦ. Ξενοφῶν
 δὲ ἔχων τοὺς ὀπισθοφύλακας ἡγείτο πρὸς τὴν φανε-
 ρὰν ἐκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέμιοι προσέχοιεν
 τὸν νοῦν, καὶ ὥς μάλιστα λάθοιεν οἱ παριόντες. ἐπεὶ δὲ ἦ-
 σαν ἐπὶ χαράδραν οἱ ὀπισθοφύλακες, ἦν ἑλεῖ διαβάν-
 τας πρὸς τὸ ὄρθιον ἐκβαίνειν, τινικαῦτα ἐκυλίνδουν οἱ
 βάρβαροι ὀλοτρόχως ἀμαξιαῖς, καὶ μείζους καὶ ἐλάττους
 λίθους, οἱ φερόμενοι παιοντες πρὸς τὰς πέτρας διε-
 σφενδονῶντο· καὶ παντάπασιν οὐδὲ πελάσαι οἶόν τ'
 ἦν τῇ ὁδῷ. Εἰνοι δὲ τῶν λοχαγῶν εἰ μὴ ταύτῃ δύ-
 ναιτο, ἄλλῃ ἐπειρῶντο· καὶ ταῦτα ἐποιοῦν, μέχρι
 σκότος ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ ὥοντο ἀφανεῖς εἶναι ἀπιόντες,

τότε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ δαίπνον· ἐτύγχανον δὲ καὶ ἄ-
 νάριστοι ὄντες αὐτῶν οἱ ὀπισθοφυλακήσαντες. οἱ μὲντοι
 πολέμοι οὐδ' ἀνεπαύσαντο ὅλης τῆς νυκτὸς κυλιν-
 δούντες τοὺς λίθους· τεκμήρατθαι δ' ἦν τῷ φόφῳ.
 Οἱ δὲ ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα, καὶ τὰ κύκλῳ περιτόν-
 τες, καταλαμβάνετι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθη-
 μένους· καὶ τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δὲ κατα-
 διώξαντες, αὐτοὶ ἐνταῦθα ἔμενον, ὥς κατέχοντες
 τὸ ἄκρον· οἱ δ' οὐ κατείχον, ἀλλὰ μασὸς ἦν ὑπὲρ
 αὐτῶν, παρ' ὃν ἦν ἡ σενὴ αὕτη ὁδὸς, ἐφ' ἣ ἐκάθην-
 το οἱ φύλακες. ἔφοδος μὲντοι αὐτόθεν ἐπὶ τοὺς πο-
 λεμῖκας ἦν, οἱ ἐπὶ τῇ φανερᾷ ὁδῷ ἐκάθηντο. Καὶ τὴν
 μὲν νύκτα ἐνταῦθα διήγαγον· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπέφαι-
 νεν, ἐπορεύοντο σιγῇ συντεταγμένοι ἐπὶ τοὺς πολε-
 μῖκας· καὶ γὰρ ὁμίχλη ἐγένετο· ὥς ἐλαθον ἐγγὺς
 προσελθόντες. ἐπεὶ δὲ εἶδον ἀλλήλους, ἡ τε σάλπιγξ
 ἐφθέγγετο, καὶ ἀλαλάξαντες οἱ Ἕλληνες ἵεντο εἰς
 τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ καταλι-
 πόντες τὴν ὁδὸν, φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέθνησκον· εὖ-
 ζωνοι γὰρ ἦσαν. Οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἀκούσαντες
 τῆς σάλπιγγος, εὐθὺς ἵεντο ἄνω κατὰ τὴν φανεράν
 ὁδόν· ἄλλοι δὲ τῶν στρατηγῶν κατὰ ἀτρίβεις ὁδοὺς
 ἐπορεύοντο ἢ ἔτυχον ἑκάσοι ὄντες, καὶ ἀναβάντες ὥς
 ἐδύναντο, ἀνίμων ἀλλήλους τοῖς δόρασι· καὶ οὗτοι
 μόνοι πρῶτοι συνέμιξαν τοῖς προκαταλαβῶσι τὸ χω-
 ρίον. Ξενοφῶν δὲ, ἔχων τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς ἡ-

μίσεις, ἐπορεύετο ἥπερ οἱ τὸν ἡγεμόνα ἔχοντες, (εὐδο-
 τῶτάτη γὰρ ἦν τοῖς ὑποζυγίοις) τοὺς δ' ἡμίσεις ὀ-
 πισθεν τῶν ὑποζυγίων ἔταξε. πορευόμενοι δ' ἐντυγ-
 χάνεσι λόφῳ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ, κατειλημμένῳ ὑπὸ τῶν
 πολεμίων, οὓς ἢ ἀποκόψαι ἦν ἀνάγκη, ἢ διεζεύχθαι
 ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἂν ἐπορεύ-
 θισαν, ἥπερ οἱ ἄλλοι, τὰ δ' ὑποζύγια οὐκ ἦν ἄλλα
 ἢ ταύτη ἐκβῆναι. ἔνθα δὲ παρακελευσάμενοι ἀλλή-
 λους, προσβάλλεσι πρὸς τὸν λόφον ὀρδίοις τοῖς λό-
 χοις, οὐ κύκλῳ, ἀλλὰ καταλιπόντες ἄφοδον τοῖς πο-
 λεμίοις, εἰ βούλωντο φεύγειν. καὶ ὁρῶντες αὐτοὺς ἀνα-
 βαίνοντας, ὅπῃ ἐβλύναντο ἑκαστος, οἱ βάρβαροι, οὔτε
 ἐτόξευον, οὔτε ἔβαλλον ἐγγὺς ὁδοῦ προσιόντας, ἀλ-
 λά φυγῇ λείπεσι τὸ χωρίον. Καὶ τῷτόν τε παρελη-
 λύθεισαν οἱ Ἕλληνες· καὶ ἕτερον ὁρῶσιν ἐμπροσθεν
 λόφον κατεχόμενον, ἐπὶ τούτῳ αὖθις ἐδόκει πορεύ-
 εσθαι. ἐννοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν μὴ, εἰ ἔρημον καταλεί-
 ποι τὸν ἡλωκότα λόφον, καὶ πάλιν λαβόντες οἱ πο-
 λέμιοι ἐπιδοῖντο τοῖς ὑποζυγίοις παρῖσιν, (ἐπιπολὺ
 δὲ ἦν τὰ ὑποζύγια, ἅτε διὰ ξενῆς τῆς ὁδοῦ πορευό-
 μενα) καταλείπει ἐπὶ τοῦ λόφου λοχαγοὺς Χιφισόδω-
 ρον Κηφισιφῶντος, Αἰθναῖον, καὶ Ἀρχαγόραν Ἀργεῖον
 φυγάδα· αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν
 δεύτερον λόφον, καὶ τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ τοῦτον αἰ-
 ροῦσιν. Ἐτι δ' αὐτοῖς τρίτος μασὸς λοιπὸς ἦν πολὺ
 ὀρδιώτατος, ὃ ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τῷ πυρὶ καταληφθείσης

φυλακῆς τῆς νυκτὸς ὑπὸ τῶν προελθόντων. ἐπεὶ δ'
 ἐγγὺς ἦγον οἱ Ἕλληνες, λείπεσιν οἱ βάρβαροι ἀμα-
 χητὶ τὸν μασόν· ὥς τε θαυμαστὸν γενέσθαι πᾶσι, καὶ
 ὑπὸ πλεον δείσαντας αὐτοὺς μὴ κυκλωθέντες πο-
 λιορκοῖντο, ἀπολείπειν. οἱ δὲ ἄρα ἀπὸ τοῦ ἄκρου κα-
 θορῶντες τὰ ὀπισθεν γιγνόμενα, πάντες ἐπὶ τοὺς
 ὀπισθοφύλακας ἐχώρουν. Καὶ Ξενοφῶν μὲν σὺν τοῖς
 νεωτάτοις ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἄκρον, τοὺς δ' ἄλλους ἐ-
 κέλευσεν. ὑπάγειν, ὅπως οἱ τελευταῖοι λοχαγοὶ προσ-
 μίξειαν· καὶ προσελθόντας κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ὀ-
 μαλῷ θέσθαι τὰ ὅπλα εἶπεν. καὶ ἐν τέτῳ τῷ χρόνῳ
 ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος πεφευγὼς, καὶ λέγει ὡς
 ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου λόφου, καὶ ὅτι τεθνήασι
 Κηφισόδωρος καὶ Ἀμφικράτης, καὶ ἄλλοι, ὅσοι μὴ
 ἀλλόμενοι κατὰ τῆς πέτρας πρὸς τοὺς ὀπισθοφύ-
 λακας ἀφίκοντο. Ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι οἱ βάρβα-
 ροί, ἦκον ἐπ' ἀντίπορον λόφον τῷ μασῷ· καὶ Ξενοφῶν
 διελέγετο αὐτοῖς δι' ἑρμηνέως περὶ σπονδῶν, καὶ τοὺς
 νεκροὺς ἀπῆτει. οἱ δ' ἔφασαν ἀποδιώσειν, ἐφ' ᾧ μὴ
 καίειν τὰς κώμας. συνωμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν.
 ἐν δὲ τὸ μὲν ἄλλο σράτευμα παρήει, οἱ δὲ ταῦτα
 διελέγοντο, πάντες οἱ ἐκ τέτῃ τοῦ τόπου συνεῤῥύη-
 σαν. Ἐνταῦθα ἴσαντο οἱ πολέμιοι, καὶ ἐπεὶ ἤρξαντο
 καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ μασοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔνθα
 τὰ ὅπλα ἐκείντο, ἵεντο δὲ οἱ πολέμιοι πολλῷ πλή-
 θει καὶ θορύβῳ· καὶ ἐπεὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς

τοῦ μαζοῦ, ἀφ' οὗ Ξενοφῶν κατέβαινον, ἐκυλίνδυν πέτραι, καὶ ἐνὸς μὲν κατέαξαν τὸ σκέλος Ξενοφώντα δὲ ὁ ὑπασπιστής, ἔχων τὴν ἀσπίδα, ἀπέλιπεν. Εὐρύλοχος δὲ Λασιεύς Ἀρκὰς πρὶς ἐδράμεν αὐτῷ ὀπλίτης, καὶ πρὸ ἀμφοῖν προβεβλημένος ἀτεχῶρει, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοὺς συντεταγμένους ἀπῆλθον. Ἐκ δὲ τότε πᾶν ὅμοῦ ἐγένετο τὸ Ἑλληνικόν, καὶ ἐσκήνισταν αὐτοῦ ἐν πολλαῖς καὶ καλαῖς οἰκίαις, καὶ ἐπιτηδείοις θαψιλέσι· καὶ γὰρ οἶνος πολὺς ἦν, ὥστε ἐν λάκκοις κονία οἷς εἶχον. Ξενοφῶν δὲ καὶ Χειρίσοφος διεπράξαντο, ὥστε λαβόντες τοὺς νεκροὺς ἐπιδοῦναι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πάντα ἐποίησαν τοῖς ἀποθανούσιν ἐκ τῶν δυνατῶν, ὥσπερ νομίζεται ἀνδράσιν ἀγαθοῖς. Τῇ δ' ὑπεραίῃ ἀνεὺ ἡγεμόνος ἐπορεύοντο· μαχόμενοι δ' οἱ πολέμιοι, καὶ ὅτι εἴη σενὸν χωρίον προκαταλαμβάνοντες, ἐκώλυον τὰς παρόδους. ὁπότε μὲν οὖν τοὺς πρώτους κωλύοιεν, Ξενοφῶν ὀπισθεν ἐκβαίνων πρὸς τὰ ὄρη, ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς πρώτοις ἀνωτέρω πειρώμενος γίνεσθαι τῶν κωλυόντων· ὁπότε δὲ τοῖς ὀπισθεν ἐπιδοῖντο, Χειρίσοφος ἐκβαίνων, καὶ πειρώμενος ἀνωτέρω γίνεσθαι τῶν κωλυόντων, ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς ὀπισθεν. καὶ αἰεὶ οὗτοι ἐβοήθουν ἀλλήλοις, καὶ ἰσχυρῶς ἀλλήλων ἐπεμελῶντο. Ἦν δὲ ὁπότε καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀναβᾶσι πολλὰ πράγματα παρείχον οἱ βάρβαροι πάλιν καταβαίνεσιν· ἐλαφροὶ γὰρ ἦσαν, ὥστε καὶ ἐγ-

γύθεν φεύγοντες ἀποφεύγειν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο εἶχον, ἢ τόξα καὶ σφενδόνας. ἄριστοι δὲ τοξόται ἦσαν· εἶχον δὲ τόξα ἐγγυὲς τριπλήχι, τὰ δὲ τοξεύματα πλεον ἢ διπλήχι· εἴλκον δὲ τὰς νευρὰς, ὁπότε τοξέουσι, πρὸς τὸ κάτω τοῦ τόξου, τῷ ἀρισερῷ ποδί προβαίνοντες. τὰ δὲ τοξεύματα ἔχῳρει διὰ τῶν ἀσπίδων καὶ διὰ τῶν θωράκων· ἐχρῶντο δὲ αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες ἐπιλαβόμενοι ἀκοντίοις, ἐναγκυλῶντες. ἐν τέτοις τοῖς χωρίοις οἱ Κρήτες χρησιμώτατοι ἐγένοντο· ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρατοκλῆς Κρήτης.

ΕΚ ΚΕΦ. γ'.

Ταύτην δ' αὖ τὴν ἡμέραν ἠυλίσθησαν ἐν ταῖς κώμαις ταῖς ὑπὲρ τοῦ πεδίου τοῦ παρὰ τὸν Κεντρίτην ποταμὸν, εὖρος ὡς δίπλεθρον, ὃς ὀρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν Καρδούχων χώραν· καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνταῦθα ἀνεπαύσαντο· ἀπεῖχε δὲ τῶν ὀρέων ὁ ποταμὸς ὡς ἑξ ἢ ἐπὶ τὰς δαδίας τῶν Καρδούχων. Τότε μὲν οὖν ἠυλίσθησαν μάλα ἡδέως, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντες, καὶ πολλὰ τῶν παρεληλυθότων πόνων μνημονεύοντες. ἐπὶ γὰρ ἡμέρας, ὅσας περ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Καρδούχων, πάσας μαχόμενοι διετέλεσαν, καὶ ἔπαθον κακὰ οἷα οὐδὲ τὰ σύμπαντα ὑπὸ βασιλέως καὶ Τισσαφέρους. Ὡς οὖν ἀπηλλαγμένοι τέτων, ἡδέως ἐκοιμήθησαν. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὀρῶσιν

ἰππέας πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐξωπλισμένους, ὥς κωλύ-
 σοντας διαβαίνειν· πεζοὺς δ' ἐπὶ ταῖς ὄχθαις παρα-
 τεταγμένους ἄνω τῶν ἰππέων, ὥς κωλύσοντας εἰς τὴν
 Ἀρμενίαν ἐκβαίνειν. Ἦσαν δὲ οὗτοι Ορόντες καὶ Ἀρ-
 τούχες, Ἀρμένιοι καὶ Μυγδόνιοι καὶ Χαλδαῖοι μισ-
 θοφόροι. ἐλέγοντο δὲ οἱ Χαλδαῖοι ἐλεύθεροι καὶ ἀλ-
 κιμοὶ εἶναι· ὅπλα δ' εἶχον γέρρα μακρὰ καὶ λόγχας.
 αἱ δὲ ὄχθαι αὗται, ἐφ' ὧν παρατεταγμένοι οὗτοι
 ἦσαν, τρία ἢ τέτταρα πλέθρα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀ-
 πείχον· ὁδὸς δὲ μία ἢ ὁρωμένη ἦν ἄγασα ἄνω, ὥς-
 περ χειροποίητος· ταύτῃ ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλ-
 ληνες. Ἐπεὶ δὲ πειρωμένοις τό, τε ὕδωρ ὑπὲρ τῶν
 μαζῶν ἐφαίνετο, καὶ τραχὺς ἦν ὁ ποταμὸς μεγά-
 λοις λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς, καὶ οὔτε ἐν τῷ ὕδατι τὰ
 ὅπλα ἦν ἔχειν· εἰ δὲ μὴ, ἥρπαζεν ὁ ποταμός· ἐπὶ
 τε τῆς κεφαλῆς τὰ ὅπλα εἴ τις φέροι, γυμνοὶ ἐφέρον-
 το πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τὰ ἄλλα βέλη· ἀνεχώ-
 ρησαν, οὖν καὶ αὐτοῦ ἐσρατοπεδεύσαντο παρὰ τὸν
 ποταμόν. Ἐνθα δὲ αὐτοὶ τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν
 ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἐώρων τοὺς Καρδούχους πολλοὺς συ-
 νειλεγμένους σὺν τοῖς ὀπλοῖς. ἔνταῦθα δὴ πολλὴ ἀ-
 θυμία ἦν τοῖς Ἕλλησιν, ὁρῶσι μὲν τοῦ ποταμοῦ τὴν
 δυσπορίαν, ὁρῶσι δὲ τοὺς διαβαίνειν κωλύσοντας,
 ὁρῶσι δὲ τοῖς διαβαίνεσιν ἐπικεισομένους τοὺς Καρδού-
 χους ὀπισθεν. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν
 νύκτα ἔμενον ἐν πολλῇ ἀπόρίᾳ ὄντες....

Καὶ Χειρίσοφος μὲν ἐνέβαινε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ὁ δὲ
 Ξενοφῶν, λαβὼν τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς εὐζωνοτά-
 τους, ἔδει ἀνὰ κράτος πάλιν ἐπὶ τὸν πόρον τὸν κατὰ
 τὴν ἐκβασιν τὴν εἰς τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη· προσποιέ-
 μενος ταύτῃ διαβάς ἀποκλείσειν τοὺς παρὰ τὸν πο-
 τὰμόν ἰππεῖς. Οἱ δὲ πολέμιοι, ὁρῶντες μὲν τοὺς ἀμ-
 φι Χειρίσοφον εὐπετῶς τὸ ὕδωρ διαπερῶντας, ὁρῶν-
 τες δὲ τοὺς ἀμφὶ Ξενοφῶντα θέοντας εἰς τούμπαν, ἰ-
 δέσαντες μὴ ἀποκλεισθῆναι, φεύγουσιν ἀνὰ κράτος
 πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς ποταμοῦ ἐκβασιν ἄνω. ἐπεὶ δὲ κατὰ
 τὴν ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτεινον ἄνω πρὸς τὸ ὄρος. Λύκιος
 δὲ ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἰππέων, καὶ Αἰσχίνης ὁ τὴν
 τάξιν ἔχων τῶν πελταστῶν τῶν ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἐπεὶ
 ἐώρων ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἶποντο· οἱ δὲ στρατιῶ-
 ται ἐβόων μὴ ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ συνεκβαίνειν ἐπὶ τὸ
 ὄρος. Χειρίσοφος δ' αὖ ἐπεὶ διέβη, τοὺς μὲν ἰππέας
 ἐκ ἐδίωκεν, εὐθὺς δὲ κατὰ τὰς προσηκέσας ὄχθας
 ἐπὶ τὸν ποταμόν ἐξέβαινε ἐπὶ τοὺς ἄνω πολεμίους. οἱ
 δὲ ἄνω, ὁρῶντες μὲν τοὺς ἑαυτῶν ἰππέας φεύγοντας,
 ὁρῶντες δὲ ὀπλίτας ἐπιόντας σφίσιν, ἐκλείπουσιν τὰ ὑ-
 πὲρ τῆς ποταμοῦ ἄκρα. Ξενοφῶν δὲ, ἐπεὶ τὰ πέραν ἐώ-
 ρα καλῶς γιγνόμενα, ἀπεχώρει τὴν ταχίστην πρὸς τὸ
 διαβαῖνον σράτευμα. (καὶ γὰρ οἱ Καρδούχοι φανεροὶ
 ἦσαν εἰς τὸ πεδῖον καταβαίνοντες, ὥς ἐπιθυσόμε-
 νοι τοῖς τελευταίοις.) καὶ Χειρίσοφος μὲν τὰ ἄνω κα-
 τέειχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις ἐπιχειρήσας ἐπισιῶξαι,

ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπολειπόμενα, καὶ μετὰ τέτων ἐσθῆτά τε καλὴν, καὶ ἐκπώματα. Καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ὄχλος ἀκμὴν διέβαινε· Ξενοφῶν δὲ σρέψας πρὸς τοὺς Καρδούχους, ἀντία τὰ ὅπλα ἔθετο· καὶ παρήγγειλε τοῖς λοχαγοῖς κατ' ἐνωμοτίας ποιήσασθαι ἕκασον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, παρ' ἀσπίδας παραγαγόντας τὴν ἐνωμοτίαν ἐπὶ φάλαγγος· καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ τοὺς ἐνωμοτάρχας πρὸς τῶν Καρδούχων ἵεναι, ἔραγους δὲ καταστήσασθαι πρὸς τῷ ποταμῷ. Οἱ δὲ Καρδούχοι, ὡς ἐώρων τοὺς ὀπισθοφύλακας τῷ ὄχλῳ φιλεμένους καὶ ὀλίγους ἥδη φαινομένους. Θᾶττον δὲ ἐπῆσαν, ὥδ' ἄς τινες ἄδοντες. ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτῷ ἀσφαλῶς εἶχε, πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελτασὰς καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας, καὶ κελεύει ποιεῖν ὅ, τι ἂν παραγγέλλῃ. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς διαβαίνοντας ὁ Ξενοφῶν, πέμψας ἄγγελον κελεύει αὐτῷ μέναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διαβάντας· ὅταν δ' ἄρξονται αὐτοὶ διαβαίνειν, ἐναντίους ἔνθεν καὶ ἔνθεν σφῶν ἐκβαίνειν ὡς διαβησομένους, διηκυλισμένους τοὺς ἀκοντισὰς, καὶ ἐπιβεβλημένους τοὺς τοξότας· μὴ πρόσω δὲ τῷ ποταμῷ προδιαβαίνειν. Τοῖς δὲ παρ' ἑαυτῷ παρήγγειλεν, ἐπειδ' ἂν σφενδὸν ἐξικνῆται, καὶ ἀσπίς φορῇ, παιανίσαντας θεῖν αἰεὶ ἐς τοὺς πολεμίους· ἐπειδ' ἂν δὲ ἀνασρέψωσιν οἱ πολεμιοί, καὶ ἐκ τῷ ποταμῷ ὁ σαλπικτὴς σημήνῃ τὸ πολεμικόν, ἀνασρέψαντας ἐπὶ λόφῳ ἢ

γείσθαι μὲν τοὺς οὐραγούς, θεῖν δὲ πάντας ὀτιτάχιστα, καὶ διαβαίνειν ἢ ἕκαστος τὴν τάξιν εἶχεν, ὡς μὴ ἐμποδίζειν ἀλλήλους· ὅτι ἔτος ἄριστος ἔσοιτο, ὃς ἂν πρῶτος ἐν τῷ πέραν γένηται. Οἱ δὲ Καρδούχοι, ὀρῶντες ὀλίγους ἥδη τοὺς λοιπούς, (πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μένειν τεταγμένων ἔχοντο ἐπιμελησόμενοι οἱ μὲν ὑποζυγίων, οἱ δὲ σκευοφόρων, οἱ δὲ ἐταίρων) ἔνταῦθα δὴ ἐπέκειντο θρασέως, καὶ ἤρξαντο σφενδονᾶν καὶ τοξεύειν. οἱ δὲ Ἕλληνες παιανίσαντες ὥρμησαν δρόμῳ ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' ἐκ ἐδέξαντο· καὶ γὰρ ἦσαν ὀπλισμένοι, ὡς μὲν ἐν τοῖς ὅρεσιν, ἱκανῶς πρὸς τὸ ἐπιδραμεῖν καὶ φεύγειν, πρὸς δὲ τὸ εἰς χεῖρας διέχεσθαι, ἔχ' ἱκανῶς. Ἐν τούτῳ σημαίνει ὁ σαλπικτὴς, καὶ οἱ μὲν πολεμιοὶ ἔφευγον πολὺ ἔτι θᾶττον· οἱ δ' Ἕλληνες τὰ ἐναντία σρέψαντες, ἔφευγον διὰ τῷ ποταμοῦ ὀτιτάχιστα. τῶν δὲ πολεμίων οἱ μὲν τινες αἰσθάνόμενοι, πάλιν ἔδραμον ἐπὶ τὸν ποταμόν, καὶ τοξεύοντες ὀλίγους ἔτρωσαν· οἱ δὲ πολλοὶ, καὶ πέραν ὄντων τῶν Ἑλλήνων, ἔτι φανεροὶ ἦσαν φεύγοντες. οἱ δὲ ὑπαντήσαντες, ἀνδριζόμενοι, καὶ προσωτέρω τοῦ καιρῷ προϊόντες, ὕστερον τῶν μετὰ Ξενοφώντος διέβησαν πάλιν· καὶ ἐτρώθησαν τινες καὶ τούτων.

ΕΚ ΚΕΦ. Δ΄.

Ἐπεὶ δὲ διέβησαν ἀμφὶ μέτρον ἡμέρας, συνταξάμενοι ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας πεδίον ἅπαν, καὶ

*

λείους γηλόφους, οὐ μείον ἢ πέντε παρασάγγας· οὐ γὰρ ἦσαν ἐγγὺς τῷ ποταμοῦ κῶμαι, διὰ τοὺς πολέμους τοὺς πρὸς Καρδούχους. εἰς δὲ ἦν ἀφίκοντο κώμην, μεγάλη τε ἦν, καὶ βασιλείον τε εἶχε τῷ σατράπῃ, καὶ ἐπὶ ταῖς πλείσταις οἰκίαις τύρσεις ἐπῆσαν· ἐπιτήδεια δ' ἦν θαψιλῆ....

ΕΚ ΚΕΦ. 5'.

Μετὰ τῷτο σαθμοὺς ἐπ' αὐτὸν ἐπορεύθησαν, ἀνὰ πέντε παρασάγγας τῆς ἡμέρας, παρὰ τὸν Φάσιν ποταμόν, εὖρος ὡς πλεθριαῖον. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σαθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα· ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πεδῖον ὑπερβολῇ ἀπῆντησαν αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί. Χειρίσοφος δὲ, ἐπεὶ κατείδε τοὺς πολεμίους ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων ὡς τριάκοντα σταδίους· ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλησιάσῃ τοῖς πολεμίοις· παρήγγειλε δὲ τοῖς ἄλλοις παράγειν τοὺς λόχους, ὅπως ἐπὶ φάλαγγος γένοιτο τὸ σράτευμα. ἐπεὶ δὲ ἦλθον οἱ ὀπισθοφύλακες, συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς, καὶ ἔλεξεν ὧδε. Οἱ μὲν πολέμιοι, ὡς ὁρᾶτε, κατέχουσι τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ὅρους· ὥρα δὲ βελεύεσθαι ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιόμεθα. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ παραγγέλλειν μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἡμᾶς δὲ βελεύεσθαι εἴτε τήμερον εἴτε αὔριον δοκεῖ ὑπερβάλ-

λιν τὸ ὄρος. Ἐμοὶ δὲ γε, ἔφη, ὁ Κλεάνωρ, δοκεῖ, ἐπὶ ὅς τάχιστα ἀρισθώμεν, ἐξοπλισαμένους ὡς τάχιστα ἵεναι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. εἰ γὰρ διατρίβομεν τὴν τήμερον ἡμέραν, οἱ τε νῦν ὁρῶντες ἡμᾶς πολέμιοι θαρσαλέωτεροι ἔσονται, καὶ ἄλλους εἰκὸς, τούτων θαρρόντων, πλέες προσγενέσθαι....

Ἐκ τούτου Αρισώνυμος Μεθυδριεύς ἔρχεται ὀπλίτας ἔχων καὶ Αρισέας Χίος, γυμνήτας· καὶ Νικόμαχος Οἰταῖος γυμνήτας· καὶ σύνθημα ἐποιήσαντο, ὁπότε ἔχοιεν τὰ ἅκρα, πυρὰ καίειν πολλά. ταῦτα συνθέμενοι ἤρισαν· ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προήγαγεν Αρισώνυμος τὸ σράτευμα πᾶν ὡς δέκα στάδια πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως ὡς μάλιστα δοκοίη ταύτη προσάξειν. Ἐπεὶ δὲ ἐδείκνυσαν, καὶ νύξ ἐγένετο, οἱ μὲν ταχθέντες ἔχοντο, καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος· οἱ δ' ἄλλοι αὐτῷ ἀνεπαύοντο. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς ἤσθοντο ἐχόμενον τὸ ὄρος, ἐγρηγόρισαν, καὶ ἔκαιον πυρὰ πολλά διὰ νυκτός. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, Χειρίσοφος μὲν δυσάμενος ἦγε κατὰ τὴν ὁδόν. οἱ δὲ, τὸ ὄρος καταλαμβάνοντες καὶ τὰ ἅκρα, ἐπήεσαν. τῶν δ' αὖ πολεμίων τὸ μὲν πολὺ ἔμενεν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὅρους, μέρος δ' αὐτῶν ἀπῆντα τοῖς κατὰ τὰ ἅκρα. πρὶν δὲ ὁμοῦ εἶναι τοὺς πολεμίους, ἀλλήλοις συμμιγνύουσιν οἱ κατὰ τὰ ἅκρα, καὶ νικῶσιν οἱ Ἕλληνες καὶ διώκουσιν. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ ἔθεον πρὸς τοὺς παρατεταγμέ-

νης· Χειρίσοφος δὲ βάδην ταχὺ ἐφείπετο σὺν τοῖς ὁπλίταις. οἱ δὲ πολέμιοι οἱ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐπειδὴ τὸ ἄνω ἐώρων ἠττώμενον, φεύγουσι· καὶ ἀπέθανον μὲν οἱ πολλοὶ αὐτῶν, γέρρα δὲ πάμπολλα ἐλήφθη· ἃ οἱ Ἕλληνες ταῖς μαχαίραις κόπτοντες, ἀχρεῖα ἐποιοῦν. ὥς δ' ἀνέβησαν, θύσαντες, καὶ τρόπαιον στήσαντες, κατέβησαν εἰς τὸ πεδίον καὶ κόμας πολλῶν ἀγαθῶν γεμέσας.

ΕΚ ΚΕΦ. Ζ΄

Εκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Τάοχος, σταθμούς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα· καὶ ἐπιτήδεια ἐπέλιπε· χωρία γὰρ ὥκουσι ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα εἶχον ἀνακεκομισμένοι. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο εἰς χωρίον, ὃ πόλιν μὲν οὐκ εἶχεν, οὐδ' οἰκίας, συνεληλυθότες δὲ ἦσαν αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλὰ, Χειρίσοφος μὲν πρὸς τῷτο προσέβαλλεν εὐθύς ἥκων· ἐπεὶ δὲ ἡ πρώτη τάξις ἔκαμνην, ἄλλη προσήει, καὶ αὖθις ἄλλη· οὐ γὰρ ἦν ἀθρόοις περιστῆναι, ἀλλ' ἀπότομον ἦν κύκλω. Ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἦλθε σὺν τοῖς ὀπισθοφυλάξι καὶ πελτασταῖς καὶ ὁπλίταις, ἐνταῦθα δὴ λέγει Χειρίσοφος· εἰς κалὸν ἥκει· τὸ γὰρ χωρίον αἰρετέον· τῇ γὰρ στρατιᾷ οὐκ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληφόμεθα τὸ χωρίον. Ἐνταῦθα δὲ κοινῇ ἐβουλεύοντο, καὶ τοῦ Ξενοφώντος

ἐρωτῶντος τι τὸ κωλύον εἴη εἰσελθεῖν, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος· ἀλλὰ μία αὕτη ἐστὶ πάροδος, ἣν ὁρᾷς· ὅταν διέ τις ταύτη πειρᾶται παριέναι, κυλινδίσσι λίθους ὑπὲρ ταύτης τῆς ὑπερεχέσης πέτρας· ὅς δ' ἂν καταληφθεῖν, οὕτω διατίθεται. ἅμα δ' ἐδείξεν αὐτῷ συντετριμμένους ἀνθρώπους καὶ σκέλη καὶ πλευράς. Ἦν δὲ τοὺς λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἄλλο τι ἢ οὐδὲν κωλύει παριέναι; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τῶ ἐναντίου ὁρῶμεν, εἰ μὴ ὀλίγους τούτους ἀνθρώπους· καὶ τέτων δύο ἢ τρεῖς ὀπλισμένους. τὸ δὲ χωρίον, ὥς καὶ σὺ ὁρᾷς, σχεδὸν τρία ἡμίπλεθρά ἐστιν, ἃ δεῖ βαλλομένους παρελθεῖν. τέττε δὲ ὅσον πλέθρον δασὺ πίτυσι διαλειπούσαις μεγάλαις, ἀνθ' ὧν ἐσηκότες ἄνδρες τί ἂν πάσχοιεν ἢ ὑπὸ τῶν φερομένων λίθων ἢ ὑπὸ τῶν κυλινδουμένων; τὸ λοιπὸν οὖν ἥδη γίγνεται ὥς ἡμίπλεθρον, ὃ δεῖ, ὅταν λωφίσωσιν οἱ λίθοι παραδραμεῖν. Ἀλλ' εὐθέως, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ἐπειδὴν ἀρξώμεθα εἰς τὸ δασὺ παριέναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί. αὐτὸ ἂν, ἔφη, τὸ δέον εἴη· θάττον γὰρ ἀληθῶς ἀναλώσκει τοὺς λίθους. ἀλλὰ πορευώμεθα ἔνθεν ἡμῖν μικρὸν ὑσερόν τι παραδραμεῖν ἔσαι, ἣν δυνώμεθα καὶ ἀπελθεῖν ῥάδιον, ἣν βελώμεθα. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν, καὶ Καλλίμαχος Παρράσιος, λοχαγός· (τούτῃ γὰρ ἡγεμονία ἦν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ) οἱ δὲ ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ. μετὰ τῷτο οὖν ἀπῆλθον ὑπὸ

τὰ δένδρεα ἄνθρωποι εἰς τοὺς ἐβδομήκοντα, οὐκ ἄν-
 θροοί, ἀλλὰ καθ' ἓνα, ἕκαστος φυλαττόμενος ὡς ἐ-
 δύνατο. Αἰγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος καὶ Αἰσώνυμος
 Μεθυδριεύς, καὶ ἔτι τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοί
 ὄντες, καὶ ἄλλοι δὲ, ἐφίστασαν ἔξω τῶν δένδρων· οὐ
 γὰρ ἦν ἀσφαλὲς ἐν τοῖς δένδροις ἐσθάναι πλείον, ἢ τὸν
 ἓνα λόχον. Ἐνθα δὴ καὶ Καλλίμαχος μηχανᾷται τι,
 προέτρεχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὑφ' ᾧ ἦν αὐτὸς, δύο ἢ
 τρία βήματα· ἐπεὶ δὲ οἱ λίθοι φέροντο, ἀνεχάζετο
 εὐπετῶς· ἐφ' ἑκάστης δὲ προδρομῆς πλέον ἢ δέκα ἁ-
 μάξαι πετρῶν ἀνελίσκοντο. ὁ δὲ Αἰγασίας, ὡς ὄρε
 τὸν Καλλίμαχον, ἃ ἐποίει, καὶ τὸ σφάτευμα πᾶν
 θεώμενον, δείσας μὴ οὐ πρῶτος παραδράμοι εἰς τὸ
 χωρίον, οὔτε τὸν Αἰσώνυμον πλησίον ὄντα παρακα-
 λήσας, οὐδὲ Εὐρύλοχον τὸν Λασιέα, ἐταίρους ὄντας,
 οὐδ' ἄλλον οὐδένα, χωρεῖ αὐτὸς, καὶ παρέρχεται
 πάντας. Ὁ δὲ Καλλίμαχος, ὡς ἑώρα αὐτὸν παριόν-
 τα, ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ τῆς ἵτιος· ἐν δὲ τέτῳ πα-
 ρέθει αὐτοὺς Αἰσώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ μετὰ τῷ-
 τον Εὐρύλοχος Λασιεύς· πάντες γὰρ ἔτι ἀντεποιῶντο
 ἀρετῆς, καὶ διηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὕτως
 ἐρίζοντες αἵρεσι τὸ χωρίον. ὡς γὰρ ἅπαξ εἰς ἐπέδρα-
 μεν, οὐδεὶς ἔτι πέτρος ἄνωθεν ἠνέχθη. Ἐνταῦθα δὴ
 δεινὸν ἦν θέαμα· αἱ γὰρ γυναῖκες, ῥίπτουσαι τὰ παι-
 δία, εἴτα καὶ ἑαυτὰς ἐπικατερρίπτουν, καὶ οἱ ἄνδρες
 ὡσαύτως. Ἐνθα δὲ καὶ Αἰνέας ὁ Στυμφάλιος λοχα-

γός, ἰδὼν τινα θέοντα ὡς ῥίψοντα ἑαυτὸν, σολὴν ἔ-
 χοντα καλὴν, ἐπιλαμβάνεται ὡς αὐτὸν κωλύσων. ὁ
 δὲ αὐτὸν ἐπισπᾶται, καὶ ἀμφότεροι ὥχοντο κατὰ τῶν
 πετρῶν φερόμενοι, καὶ ἀπέθανον. Ἐντεῦθεν ἄνθρωποι
 μὲν ὀλίγοι πάνυ ἐλήφθησαν, βόες δὲ καὶ ὄνοι καὶ
 πρόβατα πολλά. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλύβων
 σαθμοὺς ἐπ' ἅ, παρασάγγας πεντήκοντα. οὗτοι ἦσαν
 ὦν διήλθον ἀλκιμώτατοι, καὶ εἰς χεῖρας ἦσαν· εἴ-
 χον δὲ θώρακας λιγῆς μέχρι τοῦ ἥτρε, ἀντὶ δὲ τῶν
 πτερυγίων σπάρτα πυκνὰ ἐσραμμένα. Εἴχον δὲ καὶ
 κνημίδας καὶ κράνη, καὶ παρὰ τὴν ζώνην μαχαίριον
 ὅσον ξυήλην Λακωνικὴν, ᾧ ἐσφαττον ὦν κρατεῖν δύ-
 ναιντο· καὶ ἀποτέμνοντες ἂν τὰς κεφαλὰς, ἔχοντες
 ἐπορεύοντο· καὶ ἦσαν, καὶ ἐχόρευον, ὁπότε οἱ πολέμιοι
 ὄψεσθαι αὐτοὺς ἐμελλον· εἴχον δὲ καὶ δόρυ ὡς πεν-
 τεκαίδεκα πηχῶν, μίαν λόγχην ἔχων. Οὗτοι ἐνέμε-
 νον ἐν τοῖς πολίσμασιν· ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλληνες,
 εἶποντο αἱ μαχόμενοι· ὥχοντο δὲ ἐν τοῖς ὀχυροῖς· καὶ
 τὰ ἐπιτήδεια ἐν τέτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν· ὥστε
 μηδὲν λαμβάνειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διε-
 τράφησαν τοῖς κτήνεσιν, ἃ ἐκ τῶν Ταόχων ἔλαβον.
 Ἐκ τέττε οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ἀρπασον ποτα-
 μόν, εὖρος τηγλάρων πλέθρον. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ
 Σκυθινῶν σαθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἰκοσι, διὰ
 πεδισ εἰς κόμας· ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐπεισι-
 τίσαντο. Ἐντεῦθεν δὲ ἦλθον σαθμοὺς τέτταρας, παρα-

σάγγας εἴκοσι, πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα οἰκεμένην· ἐκαλείτο δὲ Γυμνίας. ἐκ ταύτης τῆς χώρας ὁ ἄρχων τοῖς Ἑλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς ἑαυτῶν πολεμίας χώρας ἐπάγοι αὐτούς. Ἐλθὼν δὲ αὐτὸς, λέγει ὅτι ἄξει αὐτὸς εἰς χωρίον, ὅθεν πέντε ἡμερῶν ὄψονθαι θάλατταν· εἰ δὲ μὴ, τεθνάναι ἐπηγγέλλετο. καὶ ἡγούμενος δὲ, ἐπεὶ ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἑαυτοῖς πολεμίαν, παρεκελεύετο αἰθεῖν καὶ φθείρειν τὴν χώραν· ὃ καὶ διήλυν ἐγένετο ὅτι τέττα ἕνεκα ἔλθοι, οὐ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐνοίας. Καὶ ἀφικνοῦνθαι ἐπὶ τὸ ἱερὸν ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· ὄνομα δὲ ἦν τῷ ὄρει Θήχης. ἐπειδὴ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ κατείδον τὴν θάλατταν, πολλὴ κραυγὴ ἐγένετο. ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, ᾤκησαν καὶ ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίας· εἶποντο γάρ οἱ ὀπισθεν ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες ἀπέκλεινάν τε τινὰς καὶ ἐζώγρησαν, ἐνέδραν ποιησάμενοι· καὶ γέρρα ἔλαβον δασέων βοῶν ὁμοθεία ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν. Ἐπειδὴ δὲ βοὴ πλείον τε ἐγίγνετο καὶ ἐγγύτερον, καὶ οἱ αἰεὶ ἐπιόντες ἔθεον δρόμον ἐπὶ τοὺς αἰεὶ βοῶντας, καὶ πολλῶ μείζων ἐγίγνετο βοὴ, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίγνοντο, ἐδίόκει δὴ μείζον τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι. καὶ ἀναβὰς ἐφ' ἵππον, καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀναλαβὼν, παρέβοήθει· καὶ τάχα δὴ ἀκούσας βοῶντων τῶν στρατιωτῶν, ΘΑΛΑΤΤΑ, ΘΑΛΑΤΤΑ, καὶ παρεγγυώντων.

ἐνθα δὴ ἔθεον ἅπαντες, καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠλαύνετο καὶ οἱ ἵπποι. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιέβαλλον ἀλλήλους, καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγούς, δακρύοντες.....

ΕΚ ΤΟΥ
ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΣ

ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ.

ΟΤΙ μὲν ἔδ' ἐν γλύκιον ἥς πατρίδος φθάνει προση-
θρυλλημένον. ἄρ' ἔν' ἡδίων μὲν ἔδ' ἐν, σεμνότερον δέ τι
καὶ θειότερον ἄλλο; ἢ μὴν ὅσα σεμνὰ ἢ θεία νομί-
ζουσιν ἄνθρωποι, τέτων πατρὶς αἰτία, καὶ διδάσ-
καλος γεννηταμένη, ἢ ἀναθρεφάμενη, καὶ παιδευ-
σαμένη. πόλεων μὲν ἔν' μεγέθη, καὶ λαμπρότητας, ἢ
πολυτελείας καλῶν, θαυμάζουσι πολλοὶ, πατρί-
δας δὲ σέργουσι πάντες· ἢ τοσούτον ἔδ' εἰς ἐξηπατήθη
τῶν ἢ πάνυ κεκρατημένων ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν θέ-
αν ἡδονῆς, ὥς ὑπὸ τῆς ὑπερβολῆς τῶν παρ' ἄλ-
λοις θαυμάτων λήθην ποιήσασθαι τῆς πατρίδος
Ὅστις μὲν ἔν' σεμνύνεται πολίτης ὢν εὐδαίμονος

ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ.

245

πόλεως, ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ τίνα χρὴ τιμὴν ἀπονέμειν
τῇ πατρίδι· ἢ ὁ τοιοῦτος, δῆλός ἐστιν ἀχθόμενος ἄν,
εἰ μετρίωτέρας ἔλαχε τῆς πατρίδος. ἐμοὶ δὲ ἡδίων,
αὐτὸ τιμᾶν τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα. πόλεις μὲν γὰρ
παραβαλεῖν πειρομένῳ, προσέκει μέγεθος ἐξετάζειν,
καὶ κάλλος, καὶ τὴν τῶν ὀνίων ἀφθονίαν. ὅπερ δ' αἰ-
ρεσις ἐστὶ πόλεων, ἔδ' εἰς ἄν ἔλοιτο τὴν λαμπροτέραν
ἑάσας τὴν πατρίδα ἄλλ' εὖξαιτο μὲν ἄν εἶναι καὶ
τὴν πατρίδα ταῖς εὐδαίμοσι παραπλησίαν, ἔλοι-
το δ' ἄν τὴν ὁποιανῶν.

Τὸ δ' αὐτὸ γέτο καὶ οἱ δίκαιοι τῶν παίδων
πράγῃσι, καὶ οἱ χρηστοὶ τῶν πατέρων. ἔτε γὰρ
νέος καλὸς καὶ γαθὸς, ἄλλον ἄν προτιμῆσαι τῷ
πατρὸς, ἔτε πατὴρ καλῶς καλῶς τῷ παιδὸς, ἔ-
τερον ἄν σέργουσι νέον, ἀλλὰ τοσούτον γε οἱ πατέ-
ρες νικώμενοι, προσνέμωσι τοῖς παισίν, ὥς καὶ
κάλλιστοι, καὶ μέγιστοι, καὶ τοῖς πᾶσιν ἄριστα φαί-
νονται κεκοσμημένοι οἱ παῖδες αὐτοῖς. ὅστις δὲ μὴ
τοιοῦτός ἐστι δικαστὴς πρὸς τὸν υἱόν, ἔδ' οἰκεί μοι πα-
τρὸς ὁφθαλμὸς ἔχειν. Πατρίδος τοίνυν τὸ ὄνομα, πρῶ-
τον, καὶ οἰκειότατον πάντων· ἔδ' ἐν γὰρ, ὅ, τι τῷ πα-
τρὸς οἰκειότερον. εἰ δὲ τις ἀπονέμει τῷ πατρί τὴν δι-
καίαν τιμὴν, ὥσπερ καὶ ὁ νόμος, καὶ ἡ φύσις κελεύ-
ει, προσηκόντως ἄν τὴν πατρίδα προτιμῆσαι. καὶ γὰρ
ὁ πατὴρ αὐτὸς τῆς πατρίδος κτῆμα, καὶ ὁ τῷ πα-
τρὸς πατὴρ, καὶ οἱ ἐκ τέτων οἰκεῖοι πάντες ἀνωτέρω, καὶ

μέχρι θεῶν πατρῶων πρόεισιν ἀναβιβάζομενον τὸ ὄνομα.
 Χαίρεισι καὶ θεοὶ πατρίσι, καὶ πάντα μὲν ὡς
 εἰκὸς, ἐφορῶσι τὰ τῶν ἀνθρώπων, αὐτῶν ἡγέμενοι
 κτήματα πᾶσαν γῆν, καὶ θάλασσαν ἐφ' ἧς δὲ ἑ-
 καστος αὐτῶν ἐγένετο, προτιμᾷ τῶν ἄλλων ἀπασῶν
 πόλεων. καὶ πόλεις σεμνότεραι θεῶν πατρίδες, καὶ
 νῆσοι θειότεραι, παρ' αἷς ὑμνεῖται γένεσις θεῶν. ἱε-
 ρὰ γὰρ κεχαρισμένα ταῦτα νομίζεται τοῖς θεοῖς, ἐ-
 πειδὲν εἰς τὰς οἰκείας ἑκάστος ἀφικόμενος ἱερουργῇ τό-
 πος. εἰ δὲ θεοῖς τίμιον τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα, πῶς
 ἐκ ἀνθρώποις πολὺ γε μᾶλλον;

Καὶ γὰρ εἶδε τὸν ἥλιον πρῶτον ἑκάστος ἀπὸ τῆς πα-
 τρίδος· ὡς καὶ τῆτον τὸν θεόν, εἰ καὶ κοινός ἐστιν, ἀλλ'
 ἐν ἑκάστῳ νομίζεσθαι πατρῶον, διὰ τὴν πρώτην ἀπὸ τῆς
 τόπου θέαν· καὶ φωνῆς ἐνταῦθα ἤρξατο, ἐπιχώρια πρῶτα
 λαλεῖν μανθάνων, καὶ θεὸς ἐγνώρισεν. εἰ δέ τις τοιαύτης
 ἔλαχε πατρίδος, ὡς ἑτέρας δεηθῆναι πρὸς τὴν τῶν
 μειζόνων παιδείαν, ἀλλ' ἐν ἑχέτῳ καὶ τέτων τῶν παι-
 δευμάτων τῇ πατρίδι τὴν χάριν· ἔ γὰρ ἂν ἐγνώρισεν ἑδὲ
 πόλεως ὄνομα, μὴ διὰ τῆς πατρίδος, πόλιν εἶναι μαθόν.

Πάντα δὲ, οἶμαι, παιδευμάτων καὶ μαθήματα
 συλλέγεσιν ἄνθρωποι, χρησιμωτέρως αὐτὰς ἀπὸ τέ-
 των ταῖς πατρίσι παρασκευάζοντες. κτῶνται δὲ καὶ
 χρήματα, φιλοτιμίας ἕνεκεν τῆς εἰς τὰ κοινὰ τῆς πα-
 τρίδος δαπάνης. καὶ εἰκότως, οἶμαι· δεῖ γὰρ ἐκ
 ἀχαρίστους εἶναι τὰς τῶν μεγίστων τυχόντας εὐεργεσι-

ων. ἀλλ' εἰ καὶ τοῖς καθ' ἓνα τις ἀπονέμοι χάριν, ὥς-
 περ ἐστὶ δίκαιον, ἐπειδὴν εὖ πάθῃ πρὸς τινός, πολὺ μᾶλ-
 λον προσήκει τὴν πατρίδα τοῖς καθήκουσιν ἀμείβεσθαι.
 κακώσεως μὲν γὰρ γονέων εἰσὶ νόμοι παρὰ ταῖς πό-
 λεσι· κοινὴν δὲ προσήκει πάντων μητέρα τὴν πατρίδα
 νομίζειν, καὶ χαριστήρια τροφῶν ἀποδιδόναι, καὶ τῆς
 τῶν νόμων αὐτῶν γνώσεως.

Ὡφθη δὲ ἑδεῖς ἔτως ἀμνήμων τῆς πατρί-
 δος, ὡς ἐν ἄλλῃ πόλει γενόμενος, ἀμελεῖν. ἀλλ' οἱ
 τε κακοπραγόντες ἐν ταῖς ἀποδημίαις συνεχῶς ἀ-
 νακαλῶσιν ὡς μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἡ πατρίς· οἱ τε
 εὐδαιμονοῦντες, ἂν καὶ τὰ ἄλλα εὖ πράττωσι τῆ-
 το γὰρ αὐτοῖς μέγιστον ἐνδεῖν νομίζουσι, τὸ μὴ τὴν
 πατρίδα οἰκεῖν, ἀλλὰ ξενιτεύειν. ὄνειδος γὰρ τὸ τῆς
 ξενιτείας· καὶ τὰς κατὰ τὸν τῆς ἀποδημίας χρό-
 νον λαμπρὰς γενομένους, ἢ διὰ χρημάτων κτῆσιν, ἢ
 διὰ τιμῆς δόξαν, ἢ διὰ παιδείας μαρτυρίαν, ἢ δι'
 ἀνδρίας ἑπαινον, ἔστιν ἰδεῖν ἐς τὴν πατρίδα πάντας
 ἐπειγομένους, ὡς ἐκ ἂν ἐν ἄλλοις βελτίοσιν ἐπιδειξομένους
 τὰ αὐτῶν καλά. καὶ τοσούτῳ γε μᾶλλον ἑκάστος σπεύ-
 δει λαβέσθαι τῆς πατρίδος, ὅσῳ περ ἂν φαίνεται μειζό-
 νων παρ' ἄλλοις ἡξιομένους. ποθεινὴ μὲν ἐν κῆ νέοις πατρίς.

Τοῖς δὲ ἥδη γεγηρακόσιν, ὅσῳ πλέον τῆς φρο-
 νεῖν ἢ τοῖς νέοις μέτεσι, τοσούτῳ καὶ πλείων ἐγγίνε-
 ται πόθος ὁ τῆς πατρίδος. ἑκάστος γὰρ τῶν γεγηρα-
 κότων, καὶ σπεύδει καὶ εὐχεται καλεῖσθαι τὸν βίον

ἐπὶ τῆς πατρίδος, ἴν', ὅθεν ἤρξατο βίην, ἔνταῦθα
 πάλιν καὶ τὸ σῶμα παρακατάθεται τῇ θρεψαμένῃ γῇ,
 καὶ τῶν πατρῶων κοινωνήσῃ τάφῳ. δεινὸν γὰρ ἐκά-
 σω δοκεῖ ξενίας ἀλίσκεσθαι, καὶ μετὰ θάνατον ἐν
 ἀλλοτρίᾳ κειμένῳ γῇ

Ὅσον δὲ τῆς εὐνοίας τῆς πρὸς τὰς πατρίδας
 μέτεσι τοῖς ὡς ἀληθῶς γνησίοις πολίταις, μάθοι-
 τις ἐκ τῶν αὐτοχθόνων. οἱ μὲν γὰρ ἐπήλυδες, καθά-
 περ νόμοι, ῥαδίας ποιεῖνται τὰς μελανάσσεις, τὸ
 μὲν τῆς πατρίδος ὄνομα μήτε εἰδότες, μήτε ἐργον-
 τες· ἠγόμενοι δ' ἀπανταχῇ τῶν ἐπιτηδείων εὐπορήσειν,
 μέτρον εὐδαιμονίας τὰς τῆς γαστρὸς ἡδονὰς τιθέμε-
 νοι. οἷς δὲ καὶ μήτηρ ἢ πατὴρ, ἀγαπῶσι τὴν γῆν,
 ἐφ' ἧς ἐγένοντο, καὶ ἐτράφησαν, καὶ ὀλίγην ἔγνωσι,
 καὶ τραχείαν, καὶ λεπτόγεων· καὶ ἀπορῶσι τῆς γῆς
 ἐπαινέσαι τὴν ἀρετὴν, τῶν γε ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐκ
 ἀπορήσασιν ἐγκωμίων. ἀλλὰ ἂν ἴδωσιν ἑτέρας σεμ-
 νυνομένους, πεδίοις ἀνειμένους, καὶ λειμῶσι φυτοῖς
 πανθοδαποῖς διειλημμένοις, καὶ αὐτοὶ τῶν τῆς πα-
 τρίδος ἐγκωμίων ἐκ ἐπιλανθάνον· τὴν δὲ ππορφύρον
 ὑπερορῶντες, καὶ κροτῶντες ἐπαινέσι.

Καὶ σπεύδει τις ἐς τὴν πατρίδα, καὶ νησιώτης ἢ
 καὶ παρ' ἄλλοις εὐδαιμονεῖν δύνηται, καὶ διδομένην
 ἀθανασίαν ἐπρόσῃσεται, προτιμῶν τὸν ἐπὶ τῆς πατρί-
 δος τάφον· καὶ ὁ τῆς πατρίδος αὐτῷ καπνὸς λαμπρό-
 τερος ὀφθήσεται τῷ παρ' ἄλλοις πυρὸς.

Οὕτω δὲ ἄρα τίμιον εἶναι δοκεῖ παρὰ πᾶσιν ἡ
 πατρίς· ὥς καὶ τὰς πανταχῇ νομοθέτας ἴδοι τίς ἂν
 ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασιν ὡς χαλεπωτάτην ἐπι-
 βεβληκότας τὴν φυγὴν τιμωρίαν. καὶ ἔχ' οἱ νομοθέται
 μὲν ἔως ἔχουσιν, οἱ δὲ πεισυνόμενοι τὰς στρατηγίας
 ἑτέρας, ἀλλ' ἐν ταῖς μάχαις τὸ μέγιστόν ἐστι τῶν πα-
 ραγγελμάτων τοῖς παραταττομένοις, ὡς ὑπὲρ πατρί-
 δος αὐτοῖς ὁ πόλεμος. καὶ ἔδεις ὅστις ἂν ἀκέσας τέ-
 τε, κακὸς εἶναι θέλη. ποιεῖ γὰρ καὶ τὸν δειλὸν ἀν-
 δρεῖον τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΕΥΤΡΟΠΙΟΝ

ἐκνουχον πατρίκιον καὶ ὑπατον.

Αι μὲν, μάλιστα δὲ νῦν εὐκαιρον εἰπεῖν· ματαιότης ματαιότητων, καὶ πάντα ματαιότης· ποῦ νῦν ἡ λαμπρὰ τῆς ὑπατείας περιβολή; ποῦ δὲ αἱ φαιδραὶ λαμπάδες; ποῦ δὲ οἱ κρότοι καὶ οἱ χοροὶ, καὶ αἰδαλίσαι, καὶ αἱ πανηγύρεις; ποῦ οἱ σέφανοι καὶ τὰ παραπετάσματα; ποῦ ὁ τῆς πόλεως θόρυβος, καὶ αἱ ἐν ἵπποδρομίαις εὐφημῖαι, καὶ τῶν θεατῶν αἱ κολακεῖαι; πάντα ἐκεῖνα οἷχεται καὶ ἄνεμος πνεύσας ἄθρόον τὰ μὲν φύλλα κατέβαλε, γυμνὸν δὲ ἡμῖν τὸ

ΕΙΣ ΕΥΤΡΟΠΙΟΝ.

251

δένδρον ἔδειξε, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῆς σαλευόμενον λοιπόν· τοιαύτη γὰρ ἡ τῷ πνεύματος γέγονε προσβολή, ὥς καὶ πρόρριζον ἀπειλεῖν ἀνασπᾶν, καὶ αὐτὰ διασαλεύσαι τοῦ δένδρου τὰ νεῦρα· ποῦ νῦν οἱ πεπλασμένοι φίλοι; ποῦ τὰ συμπόσια καὶ τὰ δεῖπνα; ποῦ ὁ τῶν παρασίτων ἔσμος, καὶ ὁ δι' ὅλης ἡμέρας ἐγχεόμενος ἄκρατος, καὶ αἱ ποικίλαι τῶν μαγείρων τέχναι, καὶ οἱ τῆς δυναστείας θεραπευταί, οἱ πάντα πρὸς χάριν ποιοῦντες καὶ λέγοντες; νῦν ἦν πάντα ἐκεῖνα καὶ ὄναρ, καὶ ἡμέρας γενομένης ἠφανίσθη ἄνθρωπος ἦν ἑαρινὰ, καὶ περιελθόντος τῷ ἔαρος ἄποντα κατεμαράνθη· σκιά ἦν, καὶ παρέδραμε καπνὸς ἦν, καὶ διελύθη· πομφόλυγες ἦσαν, καὶ διερράγησαν· ἀράχνη ἦν, καὶ διεσπασθή. διὸ ταύτην τὴν πνευματικὴν ῥῆσιν ἐπάδομεν συνεχῶς ἐπιλέγοντες· ματαιότης ματαιότητων, καὶ πάντα ματαιότης. ταύτην γὰρ τὴν ῥῆσιν καὶ ἐν τοίχοις, καὶ ἐν ἱματίοις, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν ὁδοῖς, καὶ ἐν θύραις, καὶ ἐν εἰσόδοις, καὶ πρὸ πάντων ἐν τῷ ἐκάστου συνειδότε συνεχῶς ἐγγεγράφθαι δεῖ, καὶ διαπαντὸς αὐτὴν μελετᾶν. ἐπειδὴ ἡ τῶν πραγμάτων ἀπάτη, καὶ τὰ προσωπεῖα, καὶ ἡ ὑπόκρισις, ἀλήθεια παρὰ τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκεῖ· ταύτην καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ἐν δεῖπνῳ, καὶ ἐν ἀρίστῳ, καὶ ἐν συλλόγοις ἐπιλέγειν ἑκάστον τῷ πλησίον ἐχρῆν, καὶ παρὰ τῷ πλησίον ἀκούειν, ὅτι ματαιότης ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης.

*

ἐκ ἑλεγόν σοι συνεχῶς, ὅτι δραπέτης ὁ πλουτὸς ἐστὶς· σὺ δὲ ἡμῶν ἐκ ἡνείχου· ἐκ ἑλεγον ὅτι ἀγνώμων ἐστὶν οἰκέτης; σὺ δὲ ἐκ ἐβέλε πειθεσθαι· ἰδὲ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐδείξεν ἡ πείρα, ὅτι ἐ δραπέτης μόνον, ἐδὲ ἀγνώμων, ἀλλὰ καὶ ἀνδροφόνος· ἔτος γάρ σε τρέμειν νῦν καὶ δεδοικέναι παρεσκεύασεν. ἐκ ἑλεγόν σοι, ἡνίκα συνεχῶς ἐπετίμας μοι λέγοντι τάλιθῃ, ὅτι ἐγὼ σε φιλῶ μᾶλλον τῶν κολακευόντων; ἐγὼ δὲ ἐλέγχων πλέον κήδομαι τῶν χαριζομένων; ἐ προσετίθην τοῖς ῥήμασι τέτοις, ὅτι ἀξιοπιστότερα τραύματα φίλων ὑπὲρ ἐκείσια φιλήματα ἐχθρῶν; εἰ τῶν ἐμῶν ἡνέσχου τραυμάτων, ἐκ ἂν σοι τὰ φιλήματα ἐκείνων τὸν θάνατον τέτον ἔτεκον· τὰ γὰρ ἐμὰ τραύματα ὑγείαν ἐργάζεται, τὰ δὲ ἐκείνων φιλήματα νόσον ἀνίατον κατεσκεύασε. πῦ νῦν οἱ οἰνοχόοι; ποῦ δὲ οἱ σοβούντες ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ μυρία παρὰ πᾶσιν ἐγκώμια λέγοντες; ἐδραπέτευσαν, ἡρνήσαντο τὴν φιλίαν, ἀσφάλειαν ἑαυτοῖς διὰ τῆς σῆς ἀγωνίας πορίζουσιν. ἀλλ' ἐχ ἡμεῖς ἔτως, ἀλλὰ καὶ τοῦ δυσχεραίνοντός σε ἐκ ἀποπνηδῶμεν, καὶ νῦν πεσόντα περιτέλλομεν καὶ θεραπεύομεν. καὶ ἡ μὲν πολεμηθεῖσα ἐκκλησία παρὰ σὲ τὲς κόλπους ἠπλώσε καὶ ἐπεδέξατο· τὰ δὲ θεραπευθέντα θέατρα, ὑπὲρ ὧν πολλάκις πρὸς ἡμᾶς ἡγανάκτεας, προῦδωκε καὶ ἀπώλεσεν. ἀλλ' ὅμως ἐκ ἐπαυσάμεθα αἰεὶ λέγοντες. τί ταῦτα ποιεῖς; ἐκβακχῶεις τὴν ἐκκλησίαν, καὶ κατὰ

κρημνῶν σαυτὸν φέρεις, καὶ παρέτρεχες ἅπαντα. καὶ αἱ μὲν ἵπποδρομῖαι, τὸν πλουτὸν τὸν σὸν ἀναλώσασαι, τὸ ξίφος ἠκόνησαν· ἡ δὲ ἐκκλησία ἡ τῆς ὀργῆς τῆς σῆς ἀπολαύσασα τῆς ἀκαίρου, πανταχοῦ παρατρέχει, τῶν δικτύων σε ἐξαρπάσαι βελομένη.

Καὶ ταῦτα λέγω νῦν, ἐκ ἐπεμβαίνων τῷ κειμένῳ, ἀλλὰ τὲς ἐσῶτας ἀσφαλεσέρους ποιῆσαι βελόμενος· ἐκ ἀναξάινων τὰ ἔλκη τῆς τετρωμένης, ἀλλὰ τὲς μηδέπω τετρωμένους ἐν ὑγείᾳ διατηρῆσαι ἀσφαλεῖ· ἐ καταποντίζων τὸν κλυδωνιζόμενον, ἀλλὰ τὲς ἐξ ἑρίας πλέοντας παιδεύων, ὥστε μὴ γενέσθαι ὑποβρυχίους. πῶς δὲ ἂν τέτο γένοιτο; εἰ τὰς μεταβολὰς τῶν ἀνθρωπίνων ἐννοώμεθα πραγμάτων. καὶ γὰρ ἔτος εἰ ἐδείσε μεταβολὴν, ἐκ ἂν ὑπέμεινε μεταβολὴν· ἀλλ' ἐπεὶ περ ἔτος ἔτε οἶκοθεν, ἔτε περ' ἐτέρων ἐγίνετο βελτίων· ὑμεῖς γοῦν οἱ κομῶντες τῷ πλέτῳ, ἀπὸ τῆς τέττε κερδούατε συμφορᾶς· ἐδὲν γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀσθενέστερον. διόπερ οἶον ἂν εἴποι τις ὄνομα τῆς εὐτελείας αὐτῶν, ἐλαττον τῆς ἀληθείας ἐρεῖ· κἂν καπνὸν αὐτὰ, κἂν χόρτον, κἂν ὄναρ, κἂν ἄνθη ἑαρινὰ, κἂν ὀτιοῦν ὀνομάσῃ· ἔτως ἐστὶν ἐπίκηρα, καὶ τῶν ἐδὲν ὄντων ἐδαμινώτερα. ὅτι δὲ μετὰ τῆς ἐθενείας, καὶ πολὺ ἔχει τὸ ἀπόκρημνον, δῆλον ἐντεῦθεν· τίς γὰρ τέττε γέγονεν ὑψηλότερος; ἐ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην περιῆλθε τῷ πλέτῳ; ἐ πρὸς αὐτὰς τῶν ἀξιομάτων ἀνέβη τὰς κορυφάς; ἐχὶ πάν-

τες αὐτὸν ἔτρεμον, καὶ ἐδεδοίκεισαν; ἀλλ' ἰδὲ γέγονε καὶ δεσμοτῶν ἀθλιώτερος, καὶ οἰκετῶν ἐλεεινότερος, καὶ τῶν λιμῶν τιχομένων πτωχῶν ἐνδεέστερος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ξίφει βλέπων ἡκονημένα, καὶ βάραθρον, καὶ δημίους, καὶ τὴν ἐπὶ θάνατον ἀπαγωγὴν· καὶ ἐδὲ εἴποτε γέγονεν ἐπὶ τῆς ἡδονῆς οἶδεν ἐκείνης, ἐδὲ αὐτῆς αἰσθάνεται τῆς ἀκτίνος· ἀλλ' ἐν μεσημβρίᾳ μέση, καθάπερ ἐν πυκνοτάτῃ νυκτὶ, περιεσοιχισμένος οὗτος τὰς ὄψεις πεπύρωται· μᾶλλον δὲ ὅσα ἂν φιλονεικῶμεν, ἐδυνήσομεθα τῷ λόγῳ παραστῆσαι τὸ πάθος, ὅπερ ὑπομένειν αὐτὸν εἰκὸς, καθ' ἑκάστην ὥραν ἀποκτείνεσθαι προσδοκῶντα. ἀλλὰ γὰρ τί δεῖ τῶν λόγων τῶν περ' ἡμῶν, αὐτῶς ταῦτα καθάπερ ἐν εἰκόνι σαφῶς ὑπογράφουτος ἡμῖν; τῇ γὰρ προτεραίᾳ, ὅτε ἐπ' αὐτὸν ἦλθον ἐκ τῶν βασιλικῶν αὐλῶν πρὸς βίαν ἀφελκύσαι βελόμενοι· καὶ τοῖς σκεύεσι προσέδραμε τοῖς ἱεροῖς· ἦν αὐτῶς τὸ πρόσωπον καὶ τανῦν νεκρωθέντος ἀπαξ ἐδὲν ἄμεινον διακείμενον· κτύπος δὲ τῶν ὀδόντων, καὶ πάταγος καὶ τρόμος παντὸς τοῦ σώματος, καὶ φωνὴ διακοπτομένη, καὶ γλῶττα διαλυομένη, καὶ σχῆμα τοιοῦτον, οἷον εἰκὸς τὴν λιθίνην ἔχειν ψυχὴν.

Καὶ ταῦτα λέγω, ἐκ ὀνειδίζων, ἐδὲ ἐπεμβαίνων αὐτῶς τῇ συμφορᾷ, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν διάνοιαν μαλάξαι βελόμενος, καὶ εἰς ἔλεον ἐπισπᾶσθαι, καὶ πείσαι ἄρκεσθῆναι τῇ τιμωρίᾳ τῇ γεγενημένῃ· ἐπειδὴ

γὰρ εἰσι πολλοὶ περ' ἡμῖν ἀπάνθρωποι, ὥστε ὁμοίως καὶ ἡμῖν ἐγκαλεῖν, ὅτι αὐτὸν ἐδεξάμεθα τῷ βήματι τὸ ἄσorgen αὐτῶν τοῖς διηνγήμασι μαλάξαι βελόμενος, ἐκπομπεύω τὰ τέττε πάθη· τίνας γὰρ ἔνεκεν ἀγανακτεῖς, εἰπέ μοι, ἀγαπητέ; ὅτι, φησὶν, εἰς ἐκκλησίαν κατέφυγεν ὁ πολεμήσας αὐτὴν διηνεκῶς. διὰ τῆτο μὲν ἔν μάλιστα δοξάζειν ἐχρῆν τὸν θεόν, ὅτι ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν τοσαύτῃ καταστῆναι ἀνάγκῃ, ὥστε καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν φιλανθρωπίαν μαθεῖν· τὴν δύναμιν μὲν, ἀφ' ὧν τοσαύτην ὑπέμεινε μεταβολὴν ἐκ τῶν πρὸς ἐκείνην πολέμων· τὴν φιλανθρωπίαν δὲ, ἐξ ὧν πολεμηθεῖσα νῦν τὴν ἀσπίδα προβάλλεται, καὶ ὑπὸ τὰς πτέρυγας ἐδέξατο τὰς αὐτῆς, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ πάσῃ κατέστησεν, ἐμνησικακήσασα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν ἐδενὸς, ἀλλὰ τὰς κόλπους αὐτῷ, μετὰ πολλῆς ἀπλώσασα τῆς φιλοσοργίας. τῆτο γὰρ τροπαίᾳ παντὸς λαμπρότερον, τῆτο νίκη περιφανὴς, τῆτο Ἕλληνας ἐντρέπει, τῆτο καὶ Ἰουδαίους καταισχύνει, τῆτο φαιδρὸν αὐτῆς τὸ πρόσωπον δείκνυσιν· ὅτι τὸν πολέμιον αἰχμάλωτον λαβοῦσα, φείδεται, καὶ πάντων αὐτὸν ἐν ἐρημίᾳ περιδόντων, μόνῃ καθάπερ μήτηρ φιλόσοργος, ὑπὸ τὰ παραπετάσματα αὐτῆς ἐκρυψε, καὶ πρὸς βασιλικὴν ὀργὴν ἔστη, πρὸς δήμου θυμὸν, καὶ πρὸς μῖσος ἀφόρητον. τῆτο τῷ δυσιασπρῷ κόσμος· πᾶσις κόσμος, φησὶ, τὸ τὸν ἐναγῆ καὶ πλεονέκτην καὶ ἄρπαγα ἄπ-

ἴσθαι τοῦ θυσιαστέου; μὴ λέγε ταῦτα· ἐπειδὴ καὶ ἡ πόρνη ἤφατο τῶν ποδῶν τοῦ Χριστοῦ, ἡ σφόδρα ἐναγὴς καὶ ἀκάθαρτος· καὶ ἐκ τῆν ἐγκλημα τῷ Ἰησοῦ τὸ γενόμενον, ἀλλὰ θαῦμα καὶ ὕμνος μέγας· ἔ γὰρ τὸν καθαρὸν ἐβλαπεν ἡ ἀκάθαρτος, ἀλλὰ τὴν ἐναγὴ πόρνην ὁ καθαρὸς καὶ ἁμώμος διὰ τῆς ἀφῆς καθαρὰν εἰργάσατο. μὴ δὲ μνησικαθήσης, ὦ ἄνθρωπε, ἐκείνῃ οἰκέται ἐσμέν τοῦ σταυρουμένῃ καὶ λέγοντος, ἄφες αὐτοῖς, ἔ γὰρ οἶδασιν τί ποιῶσιν. ἀλλ' ἀπετείχισέ, φησι, τὴν ἐνταῦθα καταφυγὴν γράμμασι καὶ νόμοις διαφόροις. ἀλλ' ἰδοὺ διὰ τῶν ἔργων ἔμαθεν, ὅπερ ἐποίησε, καὶ τὸν νόμον ἔλυσε πρῶτος αὐτός, δι' ὧν ἐποίησε, καὶ γέγονε τῆς οἰκουμένης θέατρον, καὶ σιγῶν ἐντεῦθεν ἀφίσι φωνὴν ἀπασιν παραινῶν, μὴ ποιεῖτε τοιαῦτα, ἵνα μὴ πάθῃτε τοιαῦτα. διδάσκαλος ἀνεφάνη διὰ τῆς συμφορᾶς, καὶ λαμπηδόνα μεγάλην ἀφίσι τὸ θυσιαστήριον, νῦν φοβερὸν μάλισα καὶ ἐκ τέττα φαινόμενον, ὅτι τὸν λέοντα δεδεμένον ἔχει· ἐπεὶ καὶ βασιλικὴ εἰκὼνι μέγας γένοιτο κόσμος, ἔχ' ὅταν ἐπὶ τοῦ θρόνου κάθῃται πορφυρίδα περιβεβλημένος, καὶ διάδημα περικείμενος ὁ βασιλεὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπὸ τῷ ποδὶ τῷ βασιλικῷ βάρβαροι τῶν χειρῶν ὀπίσω δεδεμένοι, κάτω τὰς κεφαλὰς νεύωσι κείμενοι. καὶ ὅτι ἔπιθανότητι κέχρηται λόγων, ὑμεῖς μάρτυρες τῆς σπεδῆς καὶ τῆς συνδρομῆς· καὶ γὰρ

λαμπρὸν ἡμῖν τὸ θέατρον σήμερον, καὶ παῖδες ὁ σύλλογος, καὶ ὅσον ἐν τῷ Πάσχα τῷ ἱερῷ δῆμον εἶδον ξυναγόμενον, τοσοῦτον ὁρῶ καὶ ἐνταῦθα νῦν, καὶ ἔτω σιγῶν πάντας ἐκάλεσε, σάλπιγξος λαμπροτέραν φωνὴν διὰ τῶν πραγμάτων ἀφίσι. καὶ παρθένοι θαλάμους, καὶ γυναικες γυναικῶνας, καὶ ἄνδρες τὴν ἀγορὰν κενώσαντες, πάντες ἐνταῦθα συνεδράμετε, ἵνα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἴδῃτε ἐλεγχομένην, καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων τὸ ἐπίκηρον ἀπογυμνόμενον, καὶ τὴν πορνικὴν ὄψιν τὴν χθὲς καὶ πρῶν παῖδρον ἀπολάμπουσιν· καὶ γὰρ τοῖς τὸν ἑὺπραγίᾳ ἢ ἀπὸ τῶν πλεονεξίων, παντὸς γραῖδ' ἐρυτίδας ἔχοντος αἰσχροτέρα φαινομένη καθάπερ σπογγίᾳ τινὶ τῇ μεταβολῇ τὰ ἐπιτρίμματα καὶ τὰς ἐπιγραφὰς ἐκμάξασαν.

Τοιαύτη γὰρ τῆς δυστημερίας ταύτης ἡ ἰσχὺς· τὸν παῖδρον καὶ περιφανῆ πάντων ἐποίησεν εὐτελέστερον φαίνεσθαι νῦν. κἂν πλέσιος εἰσέλθῃ, μεγάλη κερδαίνει· ὁρῶν γὰρ ἐκ τοσαύτης κορυφῆς κατενεχθέντα τὸν σείοντα τὴν οἰκουμένην ἀπασαν, καὶ συνεσπλημένον, καὶ λαγωῦ καὶ βατράχου δειλότερον γεγενημένον, καὶ χωρὶς δεσμῶν τῷ κίονι τέττω προσηλωμένον, καὶ ἀντὶ ἀλύσεως τῷ φόβῳ περισφιγόμενον, καὶ δεδοικότα, καὶ τρέμοντα, κατασέλλει τὴν φλεγμονὴν, καθαιρεῖ τὸ φύσημα, καὶ φιλοσοφίας ἀχρὴ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων φιλοσοφεῖν, ἔτως ἀπεισιν, αἱ διὰ ῥημάτων λέ-

γούσιν αἱ γραφαί, ταῦτα διὰ τῶν πραγμάτων μαν-
θάνων· ὅτι πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἄν-
θρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· καὶ ὁ χόρτος ἐξηράνθη, καὶ
τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν· οἶον, ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξη-
ράνθῃσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπε-
σοῦνται· ὅτι ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι αὐτῶ, καὶ ὅσα
τοιαῦτα· πάλιν ὁ πένης εἰσελθὼν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν
ταύτην ἰδὼν, ἐκ ἐξευτελίζει ἑαυτὸν, ἐδὲ ὀδυᾶται
διὰ τὴν πτωχείαν· ἀλλὰ καὶ χάριν οἶδε τῇ πενίᾳ,
ὅτι χωρίον αὐτῷ γέγονεν ἄσυλον καὶ λιμὴν ἀκύμαν-
τος, καὶ τείχος ἀσφαλές· καὶ πολλάκις ἂν ἔλοιτο
ταῦτα ὁρῶν μένειν, ἐνθα ἔσιν, ἢ πρὸς βραχὺ τὰ πάν-
των λαβὼν, ὑψέρον καὶ ὑπὲρ αἵματος κινδυνεύειν ἑαυ-
τοῦ· ὁρᾷς ὡς ἔ μικρὸν κέρδος γέγονε καὶ πλεοίοις ἢ
πένησι, καὶ ταπεινοῖς, καὶ ὑψηλοῖς, καὶ δέλοισι, καὶ
ἐλευθέροις ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα τέττε καταφυγῆς; ὁρᾷς
πῶς ἕκαστος φάρμακα λαβὼν ἐνταῦθεν ἀπεισιν, ἀπὸ
τῆς ὄψεως ταύτης μόνης θεραπευόμενος; ἄρα ἐμάλα-
ξα ὑμῶν τὸ πάθος, καὶ ἐξέβαλον ὀργήν; ἄρα ἐσβεσα
τὴν ἀπανθρωπίαν; ἄρα εἰς συμπάθειαν ἤγαγον; σφό-
δρα ἐγώ γε οἶμαι, καὶ δηλοὶ τὰ πρόσωπα, καὶ αἱ
τῶν δακρύων πηγαί· ἐπεὶ ἐν ὑμῖν ἡ πέτρα γέγονε βα-
θύγειος, καὶ λιπαρὰ χώρα, φέρη δὴ καὶ καρπὸν ἐ-
λεημοσύνης βλασήσαντες, καὶ τὸν σάχυν κομῶντα
τῆς συμπαθείας ἐπιδειξάμενοι, προσπέσωμεν τῷ βα-
σιλεῖ, μᾶλλον δὲ παρακαλέσωμεν τὸν φιλόανθρωπον

θεόν, μαλάξαι τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπα-
λὴν αὐτῷ ποιῆσαι τὴν καρδίαν, ὥστε δλόκληρον ἡμῖν
δοῦναι τὴν χάριν. καὶ ἥδη μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἡμέρας
ἐκείνης, ἥς ἔτος κατέφυγεν ἐνταῦτα, ἔ μικρὰ γέ-
γονεν ἡ μεταβολή· ἐπειδὴ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἔγνω, ὅτι
εἰς τὸ ἄσυλον τῆτο χωρίον κατέδραμε, τοῦ στρατοπέ-
δου παρόντος, καὶ παροξηνόμενος ὑπὲρ τῶν αὐτῷ πε-
πλημμελημένων, καὶ εἰς σφαγὴν αὐτὸν αἰτάντων,
μακρὸν ἀπέτεινε λόγον, τὸν στρατιωτικὸν κατασέλλων
θυμὸν, ἀξιοῦν μὴ τὰ ἀμαρτήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ
εἰ τι αὐτῷ γέγονε κατόρθωμα, καὶ τῆτο λογίζε-
σθαι, καὶ τοῖς μὲν εἰδέναι χάριν ὁμολογῶν, ὑπὲρ
δὲ τῶν ἑτέρως ἐχόντων ὡς ἀνθρώπῳ συγγινώσκων· ὡς
δὲ ἐπέκειντο πάλιν εἰς ἐκδικίαν τοῦ ὑβρισμένου βασι-
λέως, βοῶντες, πηδῶντες, θανάτῳ μεμνημένοι, καὶ
τὰ δόρατα σείοντες, πηγὰς λοιπὸν ἀφείς δακρύων
ἀπὸ τῶν ἡμερωτάτων ὀφθαλμῶν, καὶ ἀναμνήσας
τῆς ἱερᾶς τραπέζης, εἰς ἣν κατέφυγεν, ἔτω τὴν ὀρ-
γὴν κατέπαυσε.

Πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς τὰ παρ' ἑαυτῶν προσθῶ-
μεν. τίνος γὰρ ἂν ᾖτε συγγνώμης ἄξιοι, εἰ τοῦ βασι-
λέως τοῦ ὑβρισμένου μὴ μνησικακοῦντος, ὑμεῖς οἱ μη-
δὲν τοιῦτον παθόντες τοσαύτην ὀργὴν ἐπιδείξεσθε;
πῶς δὲ τοῦ θεάτρου τέττε λυθέντος, ὑμεῖς μυσηρίων
ἀφεςθε, καὶ τὴν εὐχὴν ἐρεῖτε ἐκείνην, δι' ἥς κελευό-
μεθα λέγειν, ἄφες ἡμῖν καθὼς ἢ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς

*

ὀφειλέταις ἡμῶν, τὸν ὑμῶν ὀφειλέτην ἀπαιτῶντες δίκην; ἡδίκησε μεγάλα καὶ ὕβρισεν; ἐδὲ ἡμεῖς ἀντεροῦμεν. ἀλλ' ἐδικαστήριε καιρὸς νῦν, ἀλλ' ἐλέους· ἐκ εὐθύνης, ἀλλὰ φιλάνθρωπίας· ἐκ ἐξετάσεως ἀλλὰ συγχωρήσεως· ἐκ ψήφου καὶ δίκης, ἀλλὰ οἰκτροῦ καὶ χάριτος. μὴ τοίνυν φλεγμαίνετω τις, μηδὲ δυσχεραίνετω, ἀλλὰ μᾶλλον δεηθῶμεν τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ, δοῦναι αὐτῷ προθεσμίαν ζωῆς, καὶ τῆς ἀπειλεμένης ἐξαρπάσαι σφαγῆς, ὥστε αὐτὸν ἀποδύσασθαι τὰ πεπλημμελημένα, καὶ κοινῇ προσέλθωμεν, τῷ φιλανθρώπῳ βασιλεῖ, ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, ὑπὲρ τοῦ δυσιαστήριε, ἓνα ἄνδρα τῇ τραπέζῃ τῇ ἱερᾷ χαρισθῆναι παρακαλοῦντες. ἂν τῆτο ποιήσωμεν, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἀποδέξεται, καὶ ὁ θεὸς πρὸ τοῦ βασιλέως ἐπαινέσεται, καὶ μεγάλην ἡμῖν τῆς φιλάνθρωπίας ἀποδώσει τὴν ἀμοιβήν. ὥσπερ γὰρ τὸν ὦμον καὶ ἅπανθρωπον ἀποσράφεται καὶ μισεῖ, ἔτω τὸν ἐλεήμονα καὶ φιλάνθρωπον προσίεται καὶ φιλεῖ· καὶ μὲν δίκαιος ὁ τοιοῦτος ἦ, λαμπροτέρως αὐτῷ πλέκει τὰς σεφάνους· ἂν δὲ ἁμαρτωλὸς, παρατρέχει τὰ ἁμαρτήματα, τῆς πρὸς τὸν ὁμόδουλον συμπαθείας ἀμοιβὴν αὐτῷ ταύτην ἀποδιδούς· ἔλεον γάρ, φησι, θέλω, καὶ ἐκ θυσίαν· καὶ πανταχοῦ τῶν γραφῶν ὁρᾷς αὐτὸν τῆτο αἰεὶ ἐπιζητῶντα, καὶ ταύτην λύσιν τῶν ἁμαρτημάτων εἶναι λέγοντα. ἔτω τοίνυν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς ἰλεων ἐργασόμεθα, ἔτω τὰ ἡμέτερα δια-

λύσομεν πλημμελήματα, ἔτω τὴν ἐκκλησίαν κοσμήσομεν, ἔτω καὶ βασιλεὺς ἡμᾶς ὁ φιλάνθρωπος ἐπαινέσεται, καθάπερ ἔφθην εἰπὼν, καὶ ἅπας ὁ δῆμος κροτήσῃ, καὶ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὸ φιλάνθρωπον, καὶ ἡμέρον τῆς πόλεως θαυμάσεται, καὶ μαθόντες οἱ πανταχοῦ τῆς γῆς τὰ γενόμενα κηρύξουσιν ἡμᾶς. ἵνα οὖν ἀπολαύσωμεν τῶν τοσούτων ἀγαθῶν, προσπέσωμεν, παρακαλέσωμεν, δεηθῶμεν, ἐξαρπάσωμεν τοῦ κινδύνου τὸν αἰχμάλωτον, τὸν φυγάδα, τὸν ὑκέτην, ἵνα καὶ αὐτοὶ τῶν μελόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλάνθρωπία τῆ κυρίε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Λόγος πρῶτος.

ΕΓὼ μὲν περὶ καινοῦ τινὸς πράγματος προὔτίθετο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λέγειν, ἐπισχὼν ἂν, ἕως οἱ πλείστοι τῶν ἐιωθότων γνώμην ἀπεφάναντο, εἰ μὲν ἔρεσκε τί μοι νῦν ὑπὸ τούτων ρηθέντων, ἡσυχίαν ἂν ἦγον· εἰ δὲ μὴ, τότ' ἂν αὐτὸς ἐπειρώμην ἢ γιγνώσκω λέγειν· ἐπειδὴ δὲ, περὶ ὧν πολλάκις ἐρήκασιν οὗτοι πρότερον, συμβαίνει καὶ νυνὶ σκοπεῖν, ἡγοῦμαι καὶ πρῶτος ἀναστὰς, εἰκότως ἂν συγνώμης τυγχάνειν· εἰ γὰρ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου τὰ δέοντα αὐτοὶ συνεβούλευσαν, οὐδὲν ἂν ὑμᾶς νῦν ἔδει βουλευέσθαι. Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ ἀθυμητέον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς παροῦσι πράγμασιν, οὐδ' εἰ πάνυ φαύλως ἔχειν δοκεῖ.

Ὁ γὰρ ἐς χεῖρισον αὐτῶν ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτισον ὑπάρχει. τί οὖν ἐς τοῦτο; ὅτι οὐδὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν δέοντων ποιούντων ὑμῶν, κακῶς τὰ πράγματα ἔχει· ἐπείτοιγε, εἰ πάνθ' ἃ προσῆκε πραττόντων, οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἂν ἐλπίς ἦν αὐτὰ βελτίω γενέσθαι. Ἐπειτα ἐνθυμητέον, καὶ παρ' ἄλλων ἀκούσαι, καὶ τοῖς εἰδόσιν αὐτοῖς ἀναμιμνησκομένοις, ἥλικην πότ' ἐχόντων δύναμιν Λακεδαιμονίων, ἐξ οὗ χρόνος οὐ πολὺς, ὥς καλῶς καὶ προσηκόντως οὐδὲν ἀνάξιον ὑμεῖς ἐπράξατε τῆς πόλεως, ἀλλ' ὑπεμείνατε ὑπὲρ τῶν δικαίων τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον. Τίνος οὖν ἕνεκα ταῦτα λέγω; ἵν' εἰδῆτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ θεάσησθε, ὅτι οὐδὲν οὔτε φυλαττομένοις ὑμῖν ἐστὶ φοβερόν, οὐτ' ἂν ὀλιγωρῆτε, τοιοῦτον οἶον ἂν ὑμεῖς βούλησθε, παραδείγμασι χρώμενοι τῇ τότε ῥώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, ἧς ἐκρατεῖτε ἐκ τοῦ προσέχειν τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, καὶ τῇ νῦν ὑβρεὶ τούτου, δι' ἣν ταραττόμεθα ἐκ τοῦ μηδὲν φροντίζειν ὧν ἐχρῆν. Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυσπολέμητον οἶεται τὸν φίλιππον εἶναι σκοπῶν τὸ, τε πλῆθος τῆς νῦν ὑπαρχούσης αὐτῷ δυναμέως καὶ τὸ τὰ χαρῖα πάντα ἀπολωλέναι τῇ πόλει, ὀρθῶς μὲν οἶεται λογισάσθω μέντοι τοῦτο, ὅτι εἶχομεν ποτὲ ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Πύδναν, καὶ Ποτίδαιαν, καὶ Μεθώνην, καὶ πάντα τὸν τόπον τοῦτον οἰ-

κεῖον κύκλῳ· καὶ πολλὰ τῶν μετ' ἐκείνου νῦν ὄν-
των ἔθνων, αὐτονομούμενα καὶ ἐλεύθερα ὑπῆρχεν,
καὶ μᾶλλον ἡμῖν ἐβούλετ' ἔχειν οἰκείως, ἢ ἐκείνῳ.
Εἰ τοίνυν ὁ φίλιππος τότε ταύτην ἔσχε τὴν γνώ-
μην, ὥς χαλεπὸν πολεμεῖν ἔσιν Ἀθηναίοις ἔχουσι τοι-
αῦτα ἐπιτειχίσματα τῆς αὐτοῦ χώρας, ἔρημον ὄντα
συμμάχων, οὐδὲν ἂν, ὅν νυνὶ πεποίηκεν, ἐπραξεν, οὐ-
δὲ τοσαύτην ἐκτίσατο δύναμιν. ἀλλ' οἶδεν, ὅ Ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο καλῶς ἐκείνος, ὅτι ταῦτα μὲν
ἔσιν ἅπαντα τὰ χωρία, ἄθλα τοῦ πολέμου κείμενα
ἐν μέσῳ· φύσει δ' ὑπάρχει τοῖς παροῦσι τὰ τῶν ἀ-
πόντων, καὶ τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν καὶ κινδυνεύειν, τὰ
τῶν ἀμελούντων. καὶ γὰρ τοι ταύτῃ χρησάμενος τῇ
γνώμῃ, πάντα κατέσραπται, καὶ ἔχει τὰ μὲν, ὥς
ἂν ἐλὼν τις ἔχοι πολέμῳ, τὰ δὲ, σύμμαχα καὶ φί-
λα ποιησάμενος. καὶ γὰρ συμμαχεῖν καὶ προσέκειν
τὸν νοῦν τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες, οὓς ἂν ὀρῶσι
παρασκευασμένους, καὶ πράττειν ἐθέλοντας ἢ χρῆ.
Ἄν τοίνυν, ὅ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ
τῆς τοιαύτης ἐθελήσητε γενέσθαι γνώμης νῦν, ἐπειδὴ
περ οὐ πρότερον, καὶ ἕκαστος ὑμῶν οὐ δεῖ καὶ δύ-
ναιτ' ἂν παρασχεῖν αὐτὸν χρήσιμον τῇ πόλει, πᾶσαν
ἀφείς τὴν εἰρωνείαν, ἐτοίμως πράττειν ὑπάρξῃ, ὁ μὲν
χρήματα ἔχων, εἰσφέρειν, ὁ δ' ἐν ἡλικίᾳ, στρατεύ-
εσθαι. συνελόντι δ' ἀπλῶς εἰπεῖν, ἦν ὑμῶν αὐτῶν ἐ-
θελήσητε γενέσθαι, καὶ παύσησθε, αὐτὸς μὲν οὐδὲν

ἕκαστος ποιήσῃ ἐλπίζων, τὸν δὲ πλησίον πάνθ' ὑπὲρ
αὐτοῦ πράξῃ· καὶ τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν κομειῖσθε, ἂν
θεὸς θέλῃ, καὶ τὰ κατερῥαθυμημένα πάλιν ἀναλήφε-
σθε, καὶ κείνον τιμωρήσεσθε. Μὴ γὰρ, ὥς θεῶ, νομίζετ'
ἐκείνῳ τὰ παρόντα πεπηγέσθαι πράγματα ἀθάνατα,
ἀλλὰ μισεῖ τις ἐκείνον, καὶ δέδιεν, ὅ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, καὶ φθονεῖ, καὶ τῶν πάνυ νῦν δοκούντων οἰκείως
ἔχειν αὐτῷ. καὶ ἅπανθ' ὅσα περ καὶ ἐν ἄλλοις τισιν
ἀνθρώποις ἐνι, ταῦτα καὶ τοῖς μετ' ἐκείνου χρὴ νομί-
ζειν ἐνεῖναι. κατέπτηχε μὲντοι ταῦτα πάντα νῦν οὐκ
ἔχοντα ἀποστροφὴν, διὰ τὴν ὑμετέραν βραδυτῆτα καὶ
ῥαθυμίαν, ἣν ἀποθέσθαι φημι δεῖν ἤδη. Ὁρᾶτε γὰρ,
ὅ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ πρᾶγμα, οἱ προελήλυθεν ἀ-
σελγείας ἄνθρωπος· ὅς οὐδ' αἵρεσιν ὑμῖν δίδωσι τοῦ
πράττειν, ἢ ἄγειν ἡσυχίαν, ἀλλ' ἀπειλεῖ. καὶ λόγους
ὑπερηφάνους, ὥς φασι, λέγει· καὶ οὐχ οἷος τέ ἐσιν
ἔχων ἢ κατέσραπται, μένειν ἐπὶ τούτων, ἀλλ' αἰεὶ
τι προσπεριβάλλεται, καὶ κύκλῳ πανταχῇ μέλλοντας
ὑμᾶς καὶ καθημένους περισοιχίζεται. Ποτ' οὖν, ὅ
Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πότε ἢ χρὴ πράξετε; ἐπειδὴν τι
γένηται; ἐπειδὴν νῆ δία ἀνάγκη τίς ᾖ; νῦν δὲ τί χρὴ
τὰ γιγνόμενα ἡγείσθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τοῖς ἐ-
λευθέροις μνηστῆρ' ἀνάγκην τὴν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων
αἰσχύνην εἶναι. ἢ βούλεσθε, εἰπέ μοι, περιόντες αὐτῶν
πυνθάνεσθαι κατὰ τὴν ἀγορὰν, λέγεται τί καινόν; γέ-
νοιτο γὰρ ἂν τι καινότερον, ἢ Μακεδὼν ἀνὴρ Ἀθηναί-

ους καταπολεμῶν, καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων διοικῶν; τέθνηκε φίλιππος; οὐ μὰ Δί, ἀλλ' ἀσθενεῖ. τί δ' ὑμῖν διαφέρει; καὶ γὰρ ἂν οὗτός τι πάθῃ, ταχέως ὑμεῖς ἕτερον φίλιππον ποιήσετε, ἄνπερ οὕτω προσέχητε τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, οὐδὲ γὰρ οὗτος παρὰ τὴν αὐτοῦ ῥώμην τοσοῦτον ἐπιπύξεται, ὅσον παρὰ τὴν ὑμετέραν ἀμέλειαν. Καὶ τοι καὶ τοῦτο (εἰ τι πάθοι, καὶ τὰ τῆς τύχης ἡμῖν ὑπάρξοι, ἥπερ αἰεὶ βέλτιον, ἢ ἡμεῖς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμεθα, καὶ γὰρ ἐξεργάσαιτο) ἴσθ' ὅτι πλησίον μὲν ὄντες, ἅπασιν ἂν τοῖς πράγμασι τεταραγμένοις ἐπισάντες, ὅπως ἂν βούλησθε, διοικήσασθε. ὥς δὲ νῦν ἔχετε οὐδὲ διδόντων ὑμῖν τῶν καιρῶν Ἀμφίπολιν, δέξασθαι δύναισθ' ἂν, ἀπηρτημένοι καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς γνώμας.

Ὡς μὲν οὖν δεῖ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλοντας ὑπάρχειν ἅπαντας ἐτοίμους, ὥς ἐγνωκότων ὑμῶν καὶ πεπεισμένων, παύομαι λέγων. Τὸν δὲ τρόπον τῆς παρασκευῆς, ἣν ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων ὑμᾶς ἡγοῦμαι, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον, καὶ πόρους οὓς τινὰς χρημάτων, καὶ τὰλλα ὥς ἂν μοι βέλτιον καὶ τάχιστα δοκῇ παρασκευασθῆναι, καὶ δὴ πειράσομαι λέγειν. Δειθεῖς ὑμῶν, ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοσοῦτον, ἐπειδ' ἂν ἅπαντα ἀκούσητε, κρίνατε, καὶ μὴ πρότερον προλαμβάνετε. μηδ' ἂν ἐξ ἀρχῆς δοκῶ τινι καιρῷ παρασκευὴν λέγειν, ἀναβάλλεσθαι με τὰ

πράγματα ἡγείσθω. Οὐ γὰρ οἱ ταχὺ καὶ τήμερον εἰπόντες, μάλιστα εἰς δέον λέγουσιν· οὐ γὰρ ἂν τὰ γὰρ ἤδη γεγενημένα τῇ νυνὶ βοηθείᾳ καλύσαι δυνηθείμεν· ἀλλ' ὅς ἂν δείξῃ, τίς πορισθεῖσα παρασκευὴ, καὶ πόσις, καὶ πόθεν, διαμείναι δυνήσεται, ἕως ἂν ἢ διαλυσώμεθα πεισθέντες τὸν πόλεμον, ἢ περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν. οὕτω γὰρ οὐκέτι τοῦ λοιποῦ πάσχοιμεν ἂν κακῶς. οἶμαι τοίνυν ἐγὼ ταῦτα λέγειν ἔχειν, μὴ καλύων εἰ τις ἄλλος ἐπαγγέλλεται τι· ἢ μὲν οὖν ὑπόσχεσις οὕτω μεγάλη· τὸ δὲ πρᾶγμα, ἤδη τὸν ἔλεγχον δώσει. κριταὶ δ' ὑμεῖς ἔσεσθε. Πρῶτον μὲν τοίνυν, ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τριήρεις πεντήκοντα παρασκευάσασθαι φημι δεῖν· εἴτ' αὐτοὺς οὕτω τὰς γνώμας ἔχειν, ὥς ἐάντι δέῃ, πλευστέον εἰς ταύτας αὐτοῖς ἐμβᾶσι. πρὸς δὲ τούτοις, τοῖς ἡμίσεσι τῶν ἱππέων ἱππαγωγούς τριήρεις, καὶ πλοῖα ἱκανὰ εὐτρεπίσαι κελεύω. ταῦτα μὲν οἶμαι δεῖν ὑπάρχειν ἐπὶ τὰς ἐξαιφνης ταύτας ἀπὸ τῆς οἰκείας χώρας αὐτοῦ στρατείας, εἰς Πύλας, καὶ Χερρόνησον, καὶ Ὀλυνθον, καὶ ὅποι βούλεται. Δεῖ γὰρ ἐκείνῳ τοῦτο ἐν τῇ γνώμῃ ἐκπαραστῆναι, ὥς ὑμεῖς ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης τῆς ἄγαν, ὥσπερ εἰς Εὐβοίαν, καὶ πρότερον ποτὲ φασιν εἰς Ἀλῖαρτον, καὶ τὰ τελευταῖα πρῶν εἰς Πύλας ἴσως ἂν ὁρμήταιτε. οὐτι παντελῶς οὐδ' εἰ μὴ ποιήσαιτ' ἂν τοῦτο, ὥς ἐγὼ γὰρ φημι δεῖν, εὐκαταφρόνητον ἔστιν· ἴν', ἢ διὰ τὸν φόβον εἰδὼς εὐτρε-

παῖς ὑμᾶς, (εἴσεται γὰρ ἀκριβῶς, εἰσὶ γὰρ εἰσὶν οἱ πάντ' ἐξαγγέλλοντες ἐκείνῳ παρ' ὑμῶν αὐτῶν πλείους, τοῦ δέοντος) ἡσυχίαν ἔχη· ἢ παριδὼν ταῦτα, ἀφύλακτος ληφθῇ, μηδενὸς ὄντος ἐμποδῶν πλεῖν ἐπὶ τὴν ἐκείνου χώραν ὑμῖν, ἂν ἐνδῶ καιρός. Ταῦτα μὲν ἐστὶ ἅ πασι δεδόχθαι φημι δεῖν, καὶ παρασκευάσασθαι προσήκειν οἴμαι. πρὸς δὲ τούτοις, δύναμιν τινα, ὧ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φημι προχειρίσασθαι δεῖν ὑμᾶς ἢ συνεχῶς πολεμήσει, καὶ κακῶς ἐκείνον ποιήσει. μὴ μοι μυρίους, μηδὲ δισμυρίους ξένους, μηδὲ τὰς ἐπισολιμαίους ταύτας δυνάμεις· ἀλλ' ἢ τῆς πόλεως ἔσω. κἂν ὑμεῖς ἓνα, κἂν πλείους, κἂν τὸν δεῖνα, κἂν ὄντιν οὖν χειροτονήσῃτε στρατηγὸν, τούτῳ πείσεται καὶ ἀκολουθήσει. καὶ τροφὴν ταύτῃ πορίσαι κελεύω. ἔσαι δὲ αὕτη τίς ἡ δύναμις, καὶ πόση, καὶ πόθεν τὴν τροφὴν ἔξει, καὶ πῶς ταῦτ' ἐθελήσετε ποιεῖν; ἐγὼ φράσω, καθ' ἕκαστον τούτων διεξιὼν χωρὶς. Ξένους μὲν λέγω· καὶ ὅπως μὴ ποιήσῃτε τούθ' ὁ πολλάκις ὑμᾶς ἐβλάψεν, ἅπαντ' ἐλάττω νομίζοντες εἶναι τοῦ δέοντος, καὶ τὰ μέγιστ' ἐν τοῖς ψηφίσμασιν αἰρούμενοι, ἐπὶ τῷ πράττειν οὐδὲ τὰ μικρὰ ποιεῖτε. ἀλλὰ τὰ μικρὰ ποιήσαντες, καὶ πορίσαντες, τούτοις προσίθετε, ἂν ἐλάττω φαίνεται. Λέγω δὲ τοὺς πάντας στρατιώτας δισχιλίους· τούτων δὲ, Ἀθηναίους φημι δεῖν εἶναι πεντακοσίους, ἐξ ἧς ἂν τινος ὑμῖν ἡλικίας καλῶς ἔχειν δοκῇ, χρόνον τακτὸν στρατευομένους, μὴ

μακρὸν τοῦτον, ἀλλ' ὅσον ἂν δοκῇ καλῶς ἔχειν ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλοις. τοὺς δὲ ἄλλους ξένους εἶναι κελεύω· καὶ μετὰ τούτων ἱππέας διακοσίους, καὶ τούτων πεντήκοντα Ἀθηναίους τοῦλάχιστον, ὥσπερ τοὺς πεζοὺς τὸν αὐτὸν τρόπον στρατευομένους· καὶ ἱππαγωγούς τούτοις εἶεν. τί πρὸς τούτοις ἔτι; ταχείας τριήρεις δέκα. δεῖ γὰρ, ἔχοντος ἐκείνου ναυτικόν, καὶ ταχειῶν τριηρῶν ἡμῖν, ὅπως ἀσφαλῶς ἡ δύναμις πλέῃ. Πόθεν δὲ τούτοις ἡ τροφή γενήσεται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω, καὶ δείξω· ἐπειδὴν, διότι τηλικαύτην ἀποχρῆν οἶμαι τὴν δύναμιν, καὶ πολίτας τοὺς στρατευομένους εἶναι κελεύω, διδάξω. τοσαύτην μὲν, ὧ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διὰ ταῦτα, ὅτι οὐκ ἐνὶ νῦν ἡμῖν πορίσασθαι δύναμιν τὴν ἐκείνῃ παραταξομένην, ἀλλὰ λησεύειν ἀνάγκη, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῦ πολέμου χρῆσθαι τὴν πρώτην. οὐ τοίνυν, οὐθ' ὑπέρογκον αὐτὴν, οὐ γὰρ ἐστὶ μισθὸς, οὐδὲ τροφή, οὐδὲ παντελῶς ταπεινὴν εἶναι δεῖ. Πολίτας δὲ παρῆναι, καὶ συμπλεῖν διὰ ταῦτα κελεύω, ὅτι καὶ πρότερόν ποτ' ἀκούω ξενικὸν τρέφειν ἐν Κορίνθῳ τὴν πόλιν, οὐ Πολύστρατος ἡγεῖτο, καὶ Ἰφικράτης, καὶ Χαβρίας, καὶ ἄλλοι τινὲς, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς συστρατεύεσθαι. καὶ οἶδα ἀκούων, ὅτι Λακεδαιμονίους παραταττόμενοι μεθ' ὑμῶν, ἐνίκων οὗτοι οἱ ξένοι, καὶ ὑμεῖς μετ' ἐκείνων. Ἐξ οὗ δὲ αὐτὰ τὰ ξενικὰ ὑμῖν στρατεύεται, τοὺς φίλους νικᾷ, καὶ τοὺς συμμάχους, οἱ δὲ ἔχ

θροὶ μείζους τοῦ δέοντος γεγόνασιν· καὶ παρακύψαν-
τα ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως πόλεμον πρὸς Ἀρτάβαζον,
καὶ πανταχοῦ μᾶλλον οἴχεται πλέοντα· ὁ δὲ στρα-
τηγὸς ἀκολουθεῖ· εἰκότως, οὐ γὰρ ἐσὶν ἄρχειν, μὴ
διδόντα μισθόν. Τί οὖν κελεύω; τὰς προφάσεις ἀ-
φελεῖν καὶ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τῶν στρατιωτῶν μισ-
θὸν πορίσαντας, καὶ στρατιώτας οἰκείους ὥσπερ ἐ-
πόπτας τῶν στρατιουμένων παρακαταστήσαντας. ἐ-
πεὶ νῦν γε γέλωσ' ἐσθ' ὡς χρώμεθα τοῖς πράγμασιν.
εἰ γὰρ ἔροίτο τις ὑμᾶς, εἰρήνην ἄγετε, ὦ Ἄνδρες
Ἀθηναῖοι; μὰ Δί' οὐχ ἡμεῖς γε, εἴποιτ' ἂν, ἀλλὰ
φιλίππῳ πολεμοῦμεν. οὐκ ἐχειροτονεῖτε δὲ ἐξ ὑμῶν
αὐτῶν δέκα ταξίαρχους, καὶ στρατηγούς, καὶ φυ-
λάρχους, καὶ ἱππάρχους δύο; Τί οὖν οὗτοι ποιοῦσι,
πλὴν ἑνὸς ἀνδρὸς ὃν ἂν ἐκπέμψετε ἐπὶ τὸν πόλεμον;
οἱ λοιποὶ τὰς πομπὰς πέμπουσιν ὑμῖν μετὰ τῶν ἱε-
ροποιῶν. ὥσπερ γὰρ οἱ πλάττοντες τοὺς πηλίνους,
εἰς τὴν ἀγορὰν χειροτονεῖτε τοὺς ταξίαρχους, καὶ
τοὺς φυλάρχους, οὐκ ἐπὶ τὸν πόλεμον. οὐ γὰρ ἐχρήν,
ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι ταξίαρχους παρ' ὑμῶν, ἱππάρ-
χους παρ' ὑμῶν, ἄρχοντας οἰκείους εἶναι, ἢ
ἢν ὡς ἀληθῶς τῆς πόλεως ἡ δύναμις; ἀλλ' εἰς
μὲν Δῆμον τὸν παρ' ὑμῶν ἱππαρχὸν δεῖ πλεῖν,
τῶν δ' ὑπὲρ τῆς πόλεως κτημάτων ἀγωνιζομένων
Μεγέλαον ἱππαρχεῖν; καὶ οὐ τὸν ἄνδρα μεμφόμε-
νος ταῦτα λέγων· ἀλλ' ὑφ' ὑμῶν ἔδει κεχειροτο-

νημένον εἶναι τοῦτον, ὅς τις ἂν ἦ. Ἴσος δὲ ταῦ-
τα μὲν ὀρθῶς ἠγείσθε λέγεσθαι. τὸ δὲ τῶν χρημά-
των, πόσα καὶ πόθεν ἔσαι, μάλιστα ποθεῖτε ἀκοῦ-
σαι· τοῦτο δὲ καὶ περανῶ. χρήματα τοίνυν, ἔστι μὲν
ἡ τροφή, σιτηρέσιον τοῖς στρατευομένοις μόνον τῇ ду-
νάμει ταύτῃ τάλαντα ἑννεήκοντα, καὶ μικρόν τι
πρὸς· δέκα μὲν ναυσὶ ταχείαις τετταράκοντα τά-
λαντα, εἴκοσιν εἰς τὴν ναῦν μναῖ τοῦ μινὸς ἑκάστου.
στρατιώταις δὲ δισχιλίαις τοσαῦτα ἕτερα· ἵνα δέ-
κα ἕκαστος τοῦ μινὸς ὁ στρατιώτης δραχμὰς σιτη-
ρέσιον λαμβάνῃ. τοῖς δ' ἱππεῦσι διακοσίοις οὖσιν, ἔαν
τριάκοντα δραχμὰς ἕκαστος λαμβάνῃ τοῦ μινὸς, δώ-
δεκα τάλαντα. Εἰ δέ τις οἶεται μικρὰν ἀφορμὴν,
σιτηρέσιον τοῖς στρατευομένοις ὑπάρχειν, οὐκ ὀρθῶς ἐγ-
νωκεν. ἐγὼ γὰρ οἶδα σαφῶς, ὅτι εἰ τοῦτο γένηται,
προσποριεῖ τὰ λοιπὰ αὐτὸ τὸ σράτευμα ἀπὸ τοῦ πο-
λέμου, οὐδένα τῶν Ἑλλήνων ἀδικοῦν, οὐδὲ τῶν συμ-
μάχων, ὥς' ἔχειν μισθὸν ἐντελῆ. καὶ γὰρ συμπλέων
ἐθελοντὴς πάσχειν ὅτι οὖν ἔτοιμος, ἔαν μὴ ταῦθ' οὕ-
τως ἔχῃ. πόθεν οὖν ὁ πόρος τῶν χρημάτων, ἃ παρ'
ὑμῶν κελεύω, γενήσεται; τοῦτ' ἤδη λέξω.

Ἄμὲν ἡμεῖς, ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δεδυνήμεθα εὐ-
ρεῖν, ταῦτά ἐστιν. ἐπεὶ δ' ἂν ἐπιχειροτονῇτε τὰς γνώμας,
ἃ ἂν ὑμῖν ἀρέσκῃ, χειροτονήσατε, ἵνα μὴ μόνον τοῖς
ψήφισμασι, καὶ ταῖς ἐπισολαῖς πολεμῇτε Φίλιππῳ,
ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις. δοκεῖτε δέ μοι πολὺ βέλτιον

ἂν περί τοῦ πόλεμου, καὶ ὅλης τῆς παρασκευῆς βου-
λεύσεσθαι, εἰ τὸν τόπον ὃ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῆς
χώρας πρὸς ἣν πολεμήσετε, ἐνθυμηθεῖντε. Καὶ λογί-
σαισθε, ὅτι τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους
τὰ πολλὰ προλαμβάνων διαπράττεται Φίλιππος· ἢ
φυλάξας τοὺς ἔτεσις, ἢ τὸν χειμῶνα ἐπιχειρεῖ, ἢ
νῦν ἂν ἡμεῖς μὴ δυνάμεθα ἐκείσε ἀφικέσθαι. Δεῖ τοί-
νυν ὑμᾶς ταῦτα ἐνθυμουμένους μὴ βοηθείαις πολε-
μεῖν, ὑπεριούμεν γὰρ ἀπάντων, ἀλλὰ παρασκευῇ
συνεχεῖ, καὶ δυνάμει. ὑπάρχει δ' ὑμῖν χειμαδίῳ
μὲν χρῆσθαι τῇ δυνάμει, Λήμνῳ, καὶ Θάσῳ, καὶ
Σκιάθῳ, καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ
νήσοις, ἐν αἷς καὶ χιμένες, καὶ σίτος, καὶ ἡ χρῆ, στρα-
τεύμασι πανθ' ὑπάρχει. Τὴν δ' ὥραν τοῦ ἔτους,
ὅτε καὶ πρὸς τῇ γῇ γενέσθαι ῥάδιον, καὶ τὸ τὸν πνευ-
μάτων ἀσφαλὲς πρὸς αὐτῇ τῇ χώρᾳ, καὶ πρὸς τοῖς
τῶν ἐμπορίων εἶμασι, ῥαδίως ἔσαι. ἃ μὲν οὖν χρή-
σεται, καὶ πότε τῇ δυνάμει, παρὰ τὸν καιρὸν ὁ τού-
των κύριος καταστὰς ὑφ' ὑμῶν βουλεύσεται. Ἄ δ'
ὑπάρξαι δεῖ παρ' ὑμῶν, ταῦτ' ἐστὶν ἃ ἐγὼ γέγραφα.
ἂν δὲ ταῦτα, ὃ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πορίσητε τὰ χρή-
ματα, πρῶτον ἃ λέγω, εἶτα καὶ τ' ἄλλα πάντα
παρασκευάσαντες, τοὺς στρατιώτας, τὰς τριήρεις,
τοὺς ἵππεάς, ἐντελῇ πᾶσαν τὴν δυνάμιν νόμῳ κα-
τακλείσητε ἐπὶ τῷ πολέμῳ μένειν, τῶν μὲν χρημά-
των αὐτοὶ ταμίαι καὶ πορισαὶ γιγνόμενοι, τῶν δὲ

πράξεων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τὸν λόγον ζητοῦντες,
παύσεσθ' αἰεὶ περὶ τῶν αὐτῶν βουλευόμενοι, καὶ πλέον
οὐδὲν ποιοῦντες. Καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, πρῶτον μὲν,
ὃ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν μέγιστον τῶν ἐκείνου πόρων
ἀφαιρήσεσθε. ἔστι οὗτος τίς; ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑμῖν
πολεμεῖ συμμάχων, ἄγων, καὶ φερὼν τοὺς πλείοντας
τὴν θάλατταν. Ἐπειτα τί πρὸς τούτῳ; τοῦ πάσ-
χειν αὐτοὶ κακῶς ἔξω γενήσεσθε, οὐχ ὥσπερ τὸν πα-
ρελθόντα χρόνον, εἰς Λῆμνον καὶ Ἰμβρον ἐμβαλὼν,
αἰχμαλώτους πολίτας ὑμετέρους ὥχετ' ἄγων, καὶ
πρὸς τῷ Γερασῷ τὰ πλοῖα συλλαβὼν, ἀμύθητα χρή-
ματα ἐξέλεξε· τὰ τελευταῖα δ' εἰς Μαραθῶνα ἀπέ-
βη, καὶ τὴν ἱερὰν ἀπὸ τῆς χώρας ὥχετ' ἔχων τριή-
ρη. ὑμεῖς δὲ οὔτε ταῦτα ἠδύνασθε κωλύειν, οὔτ' εἰς
τοὺς χρόνους, οὓς ἂν προέλοισθε, βοηθεῖν. Καὶ τοι τί
δὴ ποτε, ὃ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίζετε, τὴν μὲν τῶν
Παναθηναίων ἑορτὴν, καὶ τὴν τῶν Διονυσίων αἰεὶ τοῦ
καθήκοντος χρόνου γίνεσθαι, ἂν τε δεινοὶ λάχωσιν,
ἂν τε ἰδιώται οἱ τούτων ἑκατέρων ἐπιμελησόμενοι, εἰς
ἃ τοσαῦτα ἀναλίσκετε χρήματα, ὅσα οὐδ' εἰς ἓνα
τῶν ἀποσόλων, καὶ τοσοῦτον ὄχλον, καὶ τοσαύτην
παρασκευὴν, ὅσιν οὐκ οἶδ', εἴ τις τῶν ἀπάντων ἔχει·
τοὺς δὲ ἀποσόλους πάντας ὑμῖν ὑπερίζειν τῶν και-
ρῶν, τὸν εἰς Μεθώνην, τὸν εἰς Παγασάς, τὸν εἰς Πο-
τίδαιαν; ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἅπαντα νόμῳ τέτακται, καὶ
προεῖδεν ἕκαστος ὑμῶν ἐκ πολλοῦ, τίς χορηγὸς ἢ γυμ-

νασίαρχος τῆς φυλῆς, πότε, καὶ παρὰ τοῦ, καὶ τί λαβόντα, τί δεῖ ποιεῖν. οὐδὲν ἀνεξέταστον, οὐδ' ἄοριστον ἐν τούτοις ἡμέλῃται. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τούτου παρασκευῆς ἄτακτα, ἄοριστα, ἀδιόρθωτα ἅπαντα. τοιγαροῦν ἅμα ἀκηκόαμέν τι, καὶ τριηράρχους καθίσταμεν, καὶ τούτοις ἀντιδόσεις ποιούμεθα, καὶ περὶ χρημάτων πόρου σκοποῦμεν. καὶ μετὰ ταῦτα ἐμβαίνειν τοὺς μετοίκους ἐδοξε, καὶ τοὺς χωρὶς οἰκοῦντας εἶτ' αὐτοὺς πάλιν ἀντεμβιβάζειν. Εἶτ' ἐν ὅσῳ ταῦτα μέλλετε, προαπόλωλεν ἐφ' ᾧ ἂν ἐκπλέωμεν τὸν γὰρ τοῦ πράττειν χρόνον εἰς τὸ παρασκευάζεσθαι ἀναλίσκομεν. οἱ δὲ τῶν πραγμάτων καιροὶ οὐ μένουσι τὴν ὑμετέραν βραδυτῆτα καὶ ῥαθυμίαν. ἅς δ' εἰς τὸν μεταξὺ χρόνον δυνάμεις οἴομεθα ἡμῖν ὑπάρχειν, οὐδὲν οἴαίτε οὔσαι ποιεῖν, ἐπ' αὐτῶν τῶν καιρῶν ἐξελέγχονται. ὅδ' εἰς τοῦθ' ὕβρεως ἐλήλυθεν, ὥς' ἐπισέλλειν Ἐυβοεῦσιν ἥδη τοιαύτας ἐπισόλας. Τούτον οὖν, ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ἀνεγνωσμένων, ἀληθῆ μὲν ἐστὶ τὰ πολλὰ, ὥς οὐκ ἔδει οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως οὐχ ἡδεὰ ἀκούειν· ἀλλ' εἰ μὲν ὅσα ἂν τις ὑπερβῇ τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ λυπήσῃ, καὶ τὰ πράγματα ὑπερβήτεται, δεῖ πρὸς ἡδονὴν δεμηγορεῖν. εἰ δ' ἢ τῶν λόγων χάρις, ἂν ἢ μὴ προσήκουσα, ἔργῳ ζημία γίγνεται, αἰσχρὸν ἐστὶν, ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φανακίζειν ἑαυτοὺς, καὶ ἅπαντ' ἀναβαλλομένους ὅσα ἂν ἢ δυσχερῆ, πάντων ὑπερίζειν τῶν ἔργων. Καὶ μη-

δὲ τοῦτο δύνασθαι μαθεῖν, ὅτι δεῖ τοὺς ὀρθῶς πολέμῳ χρομένους οὐκ ἀκολουθεῖν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' αὐτοὺς ἐμπροσθεν εἶναι τῶν πραγμάτων. καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ τῶν στρατευμάτων ἀξιώσειεν ἂν τις τὸν στρατηγὸν ἡγεῖσθαι, οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων τοὺς εὖ βουλευομένους ἡγεῖσθαι χρὴ, ἵν' ἂν ἐκείνοις δοκῇ, ταῦτα πράττηται, καὶ μὴ τὰ συμβαίνοντα ἀναγκάζονται διώκειν. ὑμεῖς δέ, ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πλείστην δύναμιν ἁπάντων ἔχοντες, τριήρεις, ὀπλίτας, ἱππέας, χρημάτων πρόσοδον, τοῦτον μὲν μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας οὐδενὶ πώποτε ἐν δέοντι κέχρησθε, οὐδενὸς δὲ ἀπολείπεσθε. Ὅσπερ δὲ οἱ βάρβαροι πυκτεύουσιν, οὕτω πολεμεῖτε Φιλίππῳ. καὶ γὰρ ἐκείνων ὁ πληγεὶς, αἰεὶ τῆς πληγῆς ἔχεται· καὶ ἂν ἐτέρωσεν πατάξῃ τις, ἐκείσ' εἰσὶν αἱ χεῖρες· προβαλέσθαι δέ, ἢ βλέπειν ἐναντίον, οὔτε οἶδεν, οὔτ' ἐθέλει. καὶ ὑμεῖς ἂν ἐν Χερρόνῳ πύθισθε Φιλίππον, ἐκείσε βοηθεῖν ψηφίζεσθε· ἂν ἄλλοθι που, συμπαραθείτε ἄνω καὶ κάτω καὶ στρατηγείσθε μὲν ὑπ' ἐκείνου. Βεβούλευσθε δὲ οὐδὲν αὐτοῖς συμφέρον περὶ τοῦ πολέμου, οὐδὲ περὶ τῶν πραγμάτων προοράτε οὐδὲν, πρὶν ἂν ἢ γεγεννημένον ἢ γιγνόμενόν τι πύθισθε. ταῦτα δὲ ἴσως πρότερον μὲν ἐνῆν ποιεῖν· νῦν δέ μοι ἐπ' αὐτὴν ἡκει τὴν ἀκμὴν, ὥς οὐκέτ' ἐγχωρεῖ. Δοκεῖ δέ μοι θεῶν τις, ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς γιγνομένοις ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰσχυρόμενος, τὴν φιλοπραγμοσύ-

νην ταύτην ἐμβαλεῖν φιλίππῳ. εἰ γὰρ ἔχων αἱ κατέ-
 στραπται καὶ προείληφεν, ἡσυχίαν ἔχειν ἠθέλε, καὶ
 μηδὲν ἐπραττεν ἔτι, ἀποχρῆν ἐνίοις ὑμῶν ἂν μοι δο-
 κεί, ἐξ ὧν αἰτχύνην, καὶ ἀνανδρίαν, καὶ πάντα τὰ
 αἰσχίστα ὠφληκότης ἂν ἦμεν δημοσίᾳ. νῦν δ' ἐπιχει-
 ρῶν αἰεί τινι, καὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενος, ἴσως ἂν
 ἐκκαλέσαιθ' ὑμᾶς, εἴπερ μὴ παντάπασιν ἑαυτῶν ἀ-
 πεγνώκατε. Θαυμάζω δ' ἔγωγε, εἰ μηδεὶς ὑμῶν
 μήτ' ἐνθυμεῖται, μήτε ὀργίζεται, ὀρῶν, ὦ Ἄνδρες
 Ἀθηναῖοι, τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ πολέμου γεγενημένην
 περὶ τοῦ τιμωρῆσασθαι φιλίππον, τὴν δὲ τελευταίαν
 οὖσαν ἥδη ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν αὐτοὺς κακῶς ὑπὸ τοῦ
 φιλίππου. ἀλλὰ μὴν ὅτι γε οὐ σήσεται, δῆλον, εἰ μή
 τις αὐτὸν κωλύσει. εἴτα τοῦτο ἀναμενοῦμεν, καὶ τριή-
 ρεις κενὰς, καὶ τὰς παρὰ τοῦ δεινὸς ἐλπίδας ἐὰν ἀ-
 ποστείλητε, πάντ' ἔχειν οἴεσθε καλῶς; οὐκ ἐκβησό-
 μεθα; οὐκ ἐξίμεν αὐτοὶ μέρει γέ τινι στρατιωτῶν οἰκείων
 νῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον; οὐκ ἐπὶ τὴν ἐκείνου πλευσό-
 μεθα; Ποῖ δ' ἡ προσορμιούμεθα; ἤρετό τις. εὐρήσει τὰ
 σαθρὰ τῶν ἐκείνου πραγμάτων, ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
 αὐτὸς ὁ πόλεμος, ἂν ἐπιχειρῶμεν. ἂν μέντοι καθώμε-
 θα οἴκοι λοιδορουμένων ἀκούοντες, καὶ αἰτιωμένων
 ἀλλήλους τῶν λεγόντων, οὐδέ ποτ' οὐδὲν ἡμῖν οὐ μὴ
 γένηται τῶν δεόντων. ὅποι μὲν γὰρ ἂν, οἶμαι, μέρος
 τι τῆς πόλεως συναποσαλῇ, κἂν μὴ πᾶσα παρῇ, καὶ
 τὸ τῶν θεῶν εὐμενές, καὶ τὸ τῆς τύχης ἡμῖν συνα-

γωνίζεται. ὅποι δ' ἂν στρατηγὸν, καὶ ψήφισμα κενὸν,
 καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας ἐκπέμψοιτε, οὐ-
 δὲν ἡμῖν τῶν δεόντων γίγνεται. Ἀλλ' οἱ μὲν ἐχθροὶ
 καταγελῶσιν, οἷδ' ἐσύμμαχοι τεθνᾶσι τῷ δέῳ, τοὺς
 τοιούτους ἀποσολους. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἓνα ἄνδρα
 ἂν δυνηθῇναι ποτε ταῦθ' ὑμῖν πράξαι ἀπανθ' ὅσα
 βούλεσθε, ὑποσχέσθαι μὲν τοι, καὶ φῆσαι, καὶ τὸν
 δεῖνα αἰτιάσασθαι, καὶ τὸν δεῖνα, ἔστι. τὰ δὲ πράγ-
 ματα ἐκ τούτων ἀπόλωλεν. ὅταν γὰρ ἡττῆται μὲν ὁ
 στρατηγὸς ἀθλίων ἀπομίσθων ξένων· οἱ δ' ὑπὲρ ὧν ἂν ἐκεῖ-
 νος ἐκεῖ πράξῃ, πρὸς ὑμᾶς ψευδόμενοι, ῥαδίως ἐνθένδε
 ᾤσιν· ὑμεῖς δ' ἐξ ὧν ἂν ἀκούσητε, ὅ, τι ἂν τύχη
 ῥαδίως ψηφίσεσθε. Τί καὶ χρὴ προσδοκᾶν; πῶς οὖν
 ταῦτα παύσεται; ὅταν ὑμεῖς, ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
 τοὺς αὐτοὺς ἀποδείξητε στρατιώτας, καὶ μαρτύρας
 τῶν στρατηγουμένων, καὶ δικαστὰς οἵκαδε ἐλθόντες
 τῶν εὐθυνῶν. οὐ γὰρ ἀκούειν μόνον ὑμᾶς τὰ ὑμέτερα
 αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παρόντας ὁρᾶν δεῖ. νῦν δ' εἰς τοῖθ'
 ἵκει τὰ πράγματα αἰσχύνῃς, ὥς τῶν στρατηγῶν ἑ-
 κασος δις καὶ τρίς κρίνεται παρ' ὑμῖν περὶ θανάτου.
 πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς, οὐδεὶς οὐδὲ ἀπαξ αὐτῶν ἀ-
 γωνίσασθαι περὶ θανάτου τολμᾷ. ἀλλὰ τὸν τῶν ἀν-
 δραποδιστῶν καὶ λωποδυτῶν θανάτον μᾶλλον αἰροῦν-
 ται τοῦ προσήκοντος. κακούργου μὲν γὰρ ἔστι, κριθέν-
 τα ἀποθανεῖν· στρατηγοῦ δὲ, μαχόμενον τοῖς πολε-
 μίοις. Τμῶν δὲ, οἱ μὲν, περίοντες, μετὰ Λακεδαι-

μονίων φασὶ φίλιππον πράττειν τὴν Θηβαίων κατά-
 λυσιν, καὶ τὰς πολιτείας διασπᾶν· οἶδ', ὥς πρέσ-
 βεις πέπομφεν ὡς βασιλέα· οἶδ' ἐν Ἰλλυριοῖς πόλεις
 τειχίζειν· οἱ δὲ, λόγους πλάττοντες, ἕκαστος περιερ-
 χόμεθα. ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν, ὦ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νῆ-
 τοὺς Θεοὺς, ἐκείνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγ-
 μένων, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ὀνειροπολεῖν ἐν τῇ γνώ-
 μῃ, τὴν τ' ἐρημίαν τῶν κωλυσόντων ὁρῶντα, καὶ τοῖς
 πεπραγμένοις ἐπιημένον· οὐ μέντοι γε μὰ Διὰ οὕ-
 τω προαιρεῖσθαι πράττειν, ὥς τε τοὺς ἀνοητοτάτους
 τῶν παρ' ὑμῖν εἰδέναι, τί μέλει ποιεῖν ἐκεῖνος. ἀ-
 νοητότατοι γὰρ εἰσιν οἱ λογοποιοῦντες. Ἄλλ' ἐὰν ἀ-
 φέντες ταῦτα, ἐκεῖνο εἰδῶμεν, ὅτι ἐχθρὸς ἄνθρωπος,
 καὶ τὰ ἡμέτερα ὑμᾶς ἀποσέρεϊ, καὶ χρόνον πολὺν
 ὕβριζε· καὶ ἅπαντα ὅσα πώποτε ἠλπίσασμέν τινα
 πράξειν ὑπὲρ ἡμῶν, καθ' ἡμῶν ἔυρηται. καὶ τὰ λοι-
 πὰ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἔσι· καὶ μὴ νῦν ἐθέλωμεν ἐκεῖ πο-
 λεμεῖν αὐτῷ, ἐνθάθ' ἴσως ἀναγκασθισόμεθα τοῦτο
 ποιεῖν· ἂν ταῦτα εἰδῶμεν, καὶ τὰ δέοντα ἐσόμεθα
 ἐγνωκότες, καὶ λόγων ματαίων ἀπιλλαγμένοι. οὐ
 γὰρ ἄττά ποτ' ἔσαι δεῖ σκοπεῖν, ἀλλ' ὅτι φαῦλα,
 ἐὰν μὴ προσέχητε τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν. καὶ τὰ
 προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλητε, εὖ εἰδέναι.

Ἐγὼ μὲν οὖν, οὕτ' ἄλλοτε πώποτε πρὸς χάριν
 εἰλόμην λέγειν, ὅ, τι ἂν μὴ καὶ συνοίσειν ὑμῖν πε-
 πεισμένος ὦ· νῦν τε ἂν γιγνώσκω, πάνθ' ἀπλῶς, οὐ-

δὲν ὑποσειλάμενος, πεπαρρησίασμαι. ἐβουλόμην
 ἂν, ὥς περ ὅτι ὑμῖν συμφέρει τὸ τὰ βέλτιστα ἀκού-
 ειν οἶδα, οὕτως εἰδέναι συνοίσον καὶ τῷ τὰ βέλτιστα
 εἰπόντι· πολλῷ γὰρ ἂν ἡδίων εἶπον νῦν δ' ἐπ' ἀδή-
 λοις οὕσι τοῖς ἀπὸ τούτων ἐμαυτῷ γενησομένοις, ὅ-
 μως ἐπὶ τῷ συνοίσειν ὑμῖν, ἐὰν πράξῃτε ταῦτα, πε-
 πείσθαι, λέγειν αἰροῦμαι. νικῶν δ' ὅ, τι πᾶσιν ὑμῖν
 μέλλει συνοίσειν.

ERRATA.

Pag. 6. lín. 21. dicit ἐμὴ, lege ἐμέ. 53. 11. βρο-
 χυλογία, βραχυλογία. 56. 12. διωσολογῶν, διωσο-
 λογῶν. 57. 8. τῷ, τοῦ. 59. 6. τοῖναν, τοίνυν. 60.
 1. τατὰ, κατὰ. 73. 9. χάρ, γάρ. 75. 9. πορεύ-
 εσθα, πορεύεσθαι. 77. 4. ἀναχοίνε, ἀνακοίνε. 77.
 11. αὐτοπαγγελτος, αὐτεπαγγελτος. 79. 2. ὀργο-
 ζόμενοι, ὀργιζόμενοι. 81. 21. ἔ, τῆ. 92. 26. κάλλος,
 ἔ κάλλος. *ibid.* τὰς παρὰ, ἔ τὰς παρὰ. 95. 3. ἐγ-
 γυμνασάμενος, ἐγγυμνασάμενος. 110. 8. εἰσολή, σχο-
 λή. 113. 4. ἡκεί, υἱεῖ. 143. 25. τ ν, τῶν. 180. 15.
 ἦεν τὰ, μὲν τὰ. 181. 8. ἐσι χρύσεος, *semel tantum*.
 181. 15. τὴν, τὸν. 187. 14. γενομένω, γενομένε. 200.
 17. κορίζεσθαι, πορίζεσθαι. 212. 15. παρασάγγαν,
 παρασάγγαι. 214. 7. ται, καί. *ibid.* 22. ἀτάτλους,
 ἀτάκτους. 216. 21. ἔνικα, ἔνεκα. 222. 9. οἰκίαι,
 οἰκίας. 223. 16. εὐρημένων, ἐρημένων. 251. 11. πε-
 ριελθόντος. περελθόντος. *ibid.* ἅποντα, ἅπαντα. 252.
 18. πορίζουσιν, πορίζουσιν. 253. 18. κερδούατε, κερ-
 δανάτε. 256. 7. μνησικατήσης, μνησικακήτης. 257.
 6. γυναιῖκες γυναικῶνας, γυναιῖκες γυναικῶνας. 259.
 7. παροξυνομένε, παροξυνομένε. 260. 6. et 25. τοί-
 νην, τοίνυν. *ibid.* 17. ἀποσφάφεται, ἀποσφρέφεται. 261.
 12. Χριστοῦ, Χριστοῦ, ὦ.

NOTA. 62, 11. ὑφῆκας. Nos juxta auctores
 aliquos pro præterito vertimus; sunt verò non-
 nulli, qui aoristum 1. esse dicant.

L
888
S464
1829

BIBLIOTECA
Universidad Eafit

62000001623529

